

de MENS C

Dr. A.H.G. Schaars

Staring Instituut

Woordenboek van de Achterhoekse en Liemerse Dialecten

WALD

WOORDENBOEK
VAN DE ACHTERHOEKSE EN LIEMERSE DIALECTEN
WALD
DE MENS - C

Financiële steun van het SNS-Fonds Achterhoek-Twente hef ter too bie-edragen dat disse uitgave tut stand kommen kon.

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Woordenboek

Woordenboek van de Achterhoekse en Liemerse dialecten :
WALD / onder auspiciën van de WALD-commissie: Jo Daan
... [et al.]. - Doetinchem : Stichting Staring Instituut/
Mr. H.J. Steenbergenstichting. - III.
3: De mens - C / A.H.G. Schaars
Met reg.
ISBN 90-73667-43-7
NUGI 941
Trefw.: Gelderse dialecten ; woordenboeken.

Druk: Drukkerij Zeegers B.V., Doesburg
Lay-out: W. van Keulen
Tekstverwarking: G.J. Agelink
Correctie: B. Bloch - van Rhijn
Kaartjes: Th.A. Strijker

WOORDENBOEK
VAN DE ACHTERHOEKSE EN LIEMERSE DIALECTEN
WALD
DE MENS - C

Dr A.H.G. Schaars

't WALD kump uut onder toezicht van de WALD-commissie;
doorin zit:
dr J.B. Berns, mw dr Jo Daan, drs S. Grit, W. van Keulen,
H.G. Lettink, G.M. Rabeling, dr A.H.G. Schaars

Utgave:
Stichting Staring Instituut / Mr. H.J. Steenbergenstichting
Doetinchem 2001

Eerder uut-ekommen:

Schaars, A.H.G. **JL** De mens en zien huus
Doetinchem - Staring Instituut - 1984

Schaars, A.H.G. **JK** De mens en de weerd - A
Doetinchem - Staring Instituut - 1987

Schaars, A.H.G. **JK** De mens en de weerd - B
Doetinchem - Staring Instituut - 1989

Schaars, A.H.G. **1f** De mens - A
Doetinchem - Staring Instituut - 1993

Schaars, A.H.G. **1f** De mens - B
Doetinchem - Staring Instituut - 1996

INLEIDING

Net zo as de veurege twee delen van 't hoofddeel "De mens" gif ok dit deel de woordenschat dee verband höldt met lichameleke aspecten van den mens. Twee onderwarpen komt doorbie an de orde: Bewaegingen en holdingen van 'n mens en warken van de zintugen.

De opzet en inrichting van dit deel slut weer himmaol an bie de veurege delen. 'n Nederlands-talege verantwoording steet in De mens en zien huus (blz. VII - XVI); 'n verantwoording in streektaal steet in De mens en de weerd-A (blz. V - XI). Korte aanvullingen doorop bunt te vinden in De mens en de weerd-B (blz. V) en in De mens-A (blz. V).

Met betrekking tut 't eerste onderwarp is der 'n indeling emaaft op grond van 't lichaamsdeel of de lichaamsdelen dee in eerste instantie betrokken bunt bie de bewaeging/holding. Op dee menere wordt 't materiaal in acht hoofdstukken in-edeeld. De deur wetenschappers gebruuikte indeling in aovergankeleke en onaovergankeleke warkwoorden wordt hier dus neet evolgd. Dat is doorumme neet gebeurd umdat vöille warkwoorden zowel aovergankeleke as onaovergankeleke könt waezen. An de hand van 't volgende veurbeeld is dat dudelek te maken. In 'n zin as "Hee gooit 'n steen" is gooien aovergankeleke umdat der 'n lijdend veurwarp ('n steen) is. Maor in de zin "Hee gooit met 'n steen" wordt gin lijdend veurwerp eneumd en dat zol -bie 'n indeling op grond van aovergankeleke/onaovergankeleke- inholden dat gooien in beide categorieën op-enommen mot worden. Bie 'n indeling uutgaonde van 't lichaamsdeel woormet egoid wordt (arme en hande) kan 't warkwoord in één artikel behandeld worden. De aoverzichtelekheid van 't woordenboek wordt doordeur groter.

In 't deel "Bewaegingen en holdingen van de mens" geet 't in de veurbeeldzinnnetjes 'n enkele kere neet um mensen -wat deur 't onderwarp van dit deel wel veur de hand zol liggen. Dan geet 't um bewaegingen en holdingen dee neet karakteristiek bunt veur mensen allene, maor dee ok van toopassing könt waezen op dieren of veurwarpen. Dat is bie veurbeeld 't geval op blz. 590 met 't citaat woorin "vertodden" (Win 1971) veurkump. Bewaegingen en holdingen dee karakteristiek bunt veur 'n (bepaald) dier of veurwarp komt hier natuurlek neet an de orde. 'n Woord as "ruusteren" (ezegd van muze dee deur stro e.d. kroept) b.v. steet neet op blz. 635 onder kroepen, maor in De weerd-B op blz. 401 onder moes. En zwiepen van een planke wordt later behandeld bie eigenschappen van veurwarpen.

Vöille mensen hebt ok an dit deel met-ewarkt. Dr Jo Daan, dr Jan Berns en drs Piet Vos hebt 't manuscript kritisch deur-elaezen. De tekeningen bunt emaaft deur leerlingen van de basischolen De Tragellijn in Lobith (onder leiding van Erik Jägers, Geert Roelofs, Wim Seegers) en De Branink in Laren (onder leiding van Casper Bruinink en Dineke Odink-Hietbrink). 't Kleuren van de tekeningetjes op 't umslag is edaone deur Cora Schaars-Kolk. Zo as ok bie de andere delen van 't WALD hef Bertje Bloch-van Rhijn weer de correctie edaone; 'n ander metwarker van 't eerste uur -Gert Agelink- hef 't manuscript in den computer in-ebracht. Theo Strijker hef weer alle kaartjes op de computer etekend en Wim van Keulen hef veur de lay-out ezorgd. Iederene kump hierveur dank too, maor veural de metwarkers meuge wie neet vergetten. De namen van alle metwarkers dee tussen 1996 en 2001 met-eholpen hebt onze streektaal vaste te leggen, volgt hiernaof.

Deutekem, mei 2001

A.H.G.Schaars

VANAF 1996 WARKT MET/HEBT MET-EWARKT AN 'T WALD:

AALTEN

Aversteeg, C.A.T.
Beest, mw. H. ter
Geesink, J.W.
Geesink-Wisselink, D.W.
Hoiting-Lensink, A.
Huls, J.G.H.
Kirskothen-Vreeman, H.
Lensink, mw. A.
Linde-Duenk, J. ter
Obbink-Korten, W.J.
Paske, R. te
Paske-Neerhof, B.W. te
Schoppers, H.
Schut, E.
Wassink, B.J.

ALMEN

Braakman, B.A.
Boschloo, R.
Kroeze-Boschloo, E.W.

ANGERLO

Heyting, H.
Heyting-Jansen, M.
Pennekamp, C.J.

BAAK

Schooltink, F.J.
Schooltink-Janssen,
W.M.M.

BELTRUM

Gebbink-Zemann, A.W.M.
Vogt, J. te

BORCULO

Berenpas-Slagter, R.
Donkelaar-Rhebergen,
R. van
Drooge-Stoffel, S.O. van
Hesselink, H.
Klein Hazebroek, W.J.
Nijland-Hofstede, M.
Schaars, A.H.G.
Weenk, A.J.

BREDEVOORT

Beckers, mw. F.A.B.
Beckers, mw. M.A.P.

DIDAM

Elfrink, W.J.
Elfrink-Sanders, M.A.
Horsting, J.A.F.
Horsting-Baars, M.H.W.

DINXPERLO

Jansen, mw. L.
Maandag-Wensink, A.

DOESBURG

Katen, J.C. ten

DOETINCHEM

Agelink, G.J.
Eskes, B.W.
Keurentjes, G.A.J.
Roenhorst, D.J.
Roenhorst-Jansen, G.

DREMPT

Hendriksen, G.B.
Hendriksen, G.J.
Hendriksen-Lenselink, H.J.
Hendriksen-Luimes, L.

EEFDE

Ebbink-Pardijs, J.
Heyenk, J.
Jansen op de Haar, H.J.
Klein Hulze, A.
Lubberding, J.
Nijenhuis, J.
Regelink, J.
Weenk, R.H.

EIBERGEN

Harbers, H.W.J.
Harbers-Gunnewijk, A.W.A.
Hulshof-Nieuwenhuis, M.
Langelaar, J.W.
Langelaar-Berenpas, T.
Luttikhuis, B.J.A.
Luttikhuis-Kotte, A.C.
Stam-Bartelink, T.
Weeink, B.G.A.

GAANDEREN

van Dijk-Berendsen, A.

GEESTEREN

Florijn-Lutke Willink, H.E.
Florijn-Voskamp, H.J.
Hiddink-Evenhuis, A.
Harkink-Baan, M.

GELSELAAR

Voortman, J.H.H.
Voortman-Voortman, G.H.

GENDRINGEN

Brus, J.F.
Tekaart, H.

GORSSEL

Boschloo, J.G.
Boschloo-Boschloo, D.
Hoetink-Braakhekke, A.
Kleinwolt, H.
Makkink, K.W.
Makkink, W.H.
Makkink-Stenvert, J.G.
Ruiter-Woertman, E. de
Stormink, E.
Wiltink, W.T.

GROENLO

Groot Bruinderink, mw. H.
Lansink, W.
Papen, G.J.A.
Roerdink, J.H.
Roerdink, W.J.G.
Wijnen-Oosterholt, M.

GROESSEN

Driessen, H.J.

HAARLO

Havikhorst, G.J.
Havikhorst, J.
Havikhorst-Brinkerhof, D.F.

HARFSEN

Pasman, J.

'S-HEERENBERG

Mensing, B.

HENGELO
Luesink, B.
Luesink, W.H.
Luesink-Dimmendaal, G.
Smeitink, J.W.
Smeitink-Walgemoet, D.
Teunissen, A.J.
Teunissen-Lammers, G.

HERWEN
Peters, H.
Pouwels, H.
Sloot, A.
Sloot-Goris, J.
Wijnker, T.H.
Wijnker-Peters, P.

KEPPEL
Greven-Wesselink, W.
Vrieze, G.P.
Vrieze-Kets, H.
Vels-Wesselink, L.
Zadelhoff, H. van
Zadelhoff-Rekswinkel,
A. van

LAREN
Bielderman, A.J.
Braakman-Koeslag, J.
Dijkerman-Dijkman, G.
Dijkman, H.J.
Greutink-Bielderman, M.

LATHUM
Hupkes, H.W.
Hupkes-Nusselder, W.G.

LICHTENVOORDE
Arink, F.H.A.
Bonnes, F.
Hulshof, Ant.
Hulshof, H.J.A.
Krabbenborg, H.
Lageschaar, Fr.
Mosselaar, J. van der
Schilderink, B.
Vos-Lueb, M.
Wieggers, H.

LOBITH
Aalten, H. van
Derksen, mw. A.
Jong-Goris, T. de
Puttman-de Haan, M.

Vermaeten, B.
Vermaeten-Hetterscheidt,
A.
Weijer-Stoll, J. van de

LOCHEM
Altena, B.J.
Berg, A. van den
Broeke, H.J. ten
Eskes-Lueks, S.
Hiddink-Dijkman, D.
Lubberdink, H.J.
Puijman, C.
Wissink-Lueks, J

NEEDE
Gakink, Joh. G.
Have, J. ten
Kornegoor, G.J.
Morssink, H.
Varenhorst, H.H.
Varenhorst-Haarman, J.G.
Voordouw-Stokkers, W.J.

PANNERDEN
Bekker-Kummeling, T.
Leenders-Hendriks, M.
Loef-Hendriks, R.
Roelofs, G.
Willemsen, J.

REKKEN
Bergen, J. ten
Kerkemeijer, A.
Mellink, A.
Nijenhuis, G.J.J. te
Tenkink, G.J.

RUURLO
Arfman-Bannink, J.
Bannink, H.J.
Bruigom-Breman, W.J.
Daan, mw. J.
Dijkman, E.
Dijkman-Bluemink, H.
Kamperman, H.J.
Kamperman-Hulshof, C.
Kok-Bannink, B.
Teunissen-Klein Geltink,
T.A.

SILVOLDE
Alofs, F.
Colenbrander, Th.G.

Haank, G. Th.
Reusen, H.J.
Veldhorst, H.

STOKKUM
Harmsen, H.
Wijnands, J.J.

TOLDIJK
Bouwman-Walgemoet, J.H.

ULFT
Aken, J. van
Erinkveld, B.H.
Erinkveld, mw. H.M.
Gervers, J.

VARSSEVELD
Boomkamp, mw. L.
Boomkamp, mw. M.
Colenbrander, A.
Gesink, H.
Hofs, D.J.
Kleinnibbelink, A.A.
Meinen, J.
Wisman-Heijink, G.G.

VOORST
Liefink, H.J.

VORDEN
Bargeman, B.
Kettelerij, H.C.
Klein Geltink, mw. G.P.
Klein Geltink, J.
Rossel, H.
Rossel-Klein Geltink, G.

WEHL
Bannink, mw. B.G.
Eijt-Schenning, M.
Freriks, J.A.
Freriks-Meijnen, K.
Vonk, Th.G.
Vonk-Koenders, J.

WESTERVOORT
Boerboom, J.
Brom, T.
Koenen, T.
Linde-van Wolferen,
Th. van der
Reijmer-Kampschreur, I.
Volman-Krutwagen, H.

WICHMOND
Dimmendaal-Denkers, M.
Krijt, R.G.
Lamers, J.
Memelink, T.
Pardijs, H.
Pardijs-van Zadelhoff, D.
Pellenberg-Krijt, M.
Zeevalkink, mw. R.

WINTERSWIJK
Beskers, mw. H.B.
Harmelink-Boers, W.
Hietbrink, L.H. te
Krosenbrink, G.J.H.
Krosenbrink-Naves, H.A.
Legters-Berenschot, G.
Nijman, G.
Prooije-Nijenhuis, J. van
Simmelink, B.W.
Wilterdink, D.W.

ZEDDAM
Lukkezen, mw. A.
Lukkezen, J.J.
Lukkezen-Ratering, A.

ZELHEM
Duitshof-Berendsen, G.J.
Eelderink-Nijenhuis, H.G.
Masselink, M.
Regelink-Lebbink, J.H.G.

ZEVENAAR
Goossen, Th.J.G.
Wellink-Cramwinckel,
E.F.M.
Wenting, mw. H.E.M.
Wenting, H.G.Th.

ZUTPHEN
Bierhof, G.J.
Bierhof-Jebbink, J.H.
Heuvel, G.J.
Nekkers, G.
Nekkers, J.
Terink, G.J.

ZWIEP
Dinkelman, D.J.
Wegman-Reudink, G.

BUTENGEBIED

BATHMEN
Nikkels, T.
Stegink-Nikkels, R.
Viswart-Höften, M.
Volkers, F.

ANHOLT
Onstein, E.

BOCHOLT
Reiche, E.

BORKEN
Weddeling, H.

ELTEN
Alefsen, S.

EMMERICH
Kolter, H.

HEIDEN
Ross, W.

KLEVE
Benthum, G. van
Küsters, K.-H.

RAESFELD
Friedrich, A.
Böckenhoff-Budde, Joh.

RAMSDORF
Niehues, mw. M.

RHEDE
Enting, A.

STADTLOHN
Demes, H.

VREDEN
Elling, W.
Terhürne, A.

Ander wark is nog edaone
deur:

Agelink, G.J.
Bloch-van Rhijn, B.
Keulen, E.D. van

Keulen, W. van
Schaars-Kolk, C.F.
Strijker, Th. A.
Strijker-Klaij, L.

DE TEKENINGEN BUNT EMAAKT DEUR LEERLINGEN VAN:

Rooms-katholieke Basis-
school De Tragellijn in
Lobith, groepen 7a, 8a, 8b
o.l.v. E. Jägers, G. Roelofs
en W. Seegers:

Marciano Beykirch
Shirley Daals
Dominique Dunselman
Nicky Heijmen
Pascal Meijer
Freek Overbeek
Nousjka Prösch
Mike Staring
Monique Staring
Freek Timmer
Willianne Weijers

Openbare Daltonbasis-
school De Branink in Laren,
groepen 5 en 7 o.l.v.
D. Odink-Hietbrink en
C. Bruinink:

Sven Braakman
Marga Brummelman
Nadia Dorresteyn
Jitske Haijtink
Mariët Haijtink
Sabine Harkink
Daphne ten Have
Finke Holsteijn
Jan Oltvoort
Bas Overmeen
Arnold Paalman
Edwin Redeker
Ellen Schekman
Lars Toorneman
Michiel Uiterweerd
Myrthe Varenbrink

BEWAEGINGEN EN HOLDINGEN VAN 'N MENS

HOOFDSTUK 1 BEWAEGINGEN EN HOLDINGEN DEE 'T HELE LICHAAM ANGAOT

BEWAEGEN "bewegen"

01 BEWAEGE(N): Acht, Liem / Acht 1895 [Telge 2, 12], Vars 1985 [Telge 6, 52], Wesv 1996 [Telge 11, 24] | Ges, Ram, Bork, Raes, Emm, Kle.

Bor: Ik wil 'n foto maken en doorumme mo'j stille staon en neet bewaegen.

Wesv 1996: Baeter bewaege is goed veur 'n mins [Telge 11, 24].

Lat: De olde man kan zich maor moeilek bewaege.

Win: Den olden man beweg zich zwaerlek.

● *Veur "zich bewegen" bunt de volgende bezondere benamingen op-egeven:*

01 ZICH REUREN: Eib.

02 ZICH REUGEN: / Acht 1895 [Telge 2, 106].

03 ZICH RURE: / sHe 1982 [Telge 3, 126].

Eib: Den olden man kan zich rech neet reurn.

Win 1976: 't Was der zó vol; i-j konnen der geen been trekken. (ARGENS) GEEN BEEN KÖNNEN TREKKEN "zich (ergens) nauwelijks kunnen bewegen" [Aessink 4, 58].

Acht 1882: SCHAVIELEN "(iets) langzaam voortbewegen" [Telge 2, 111].

sHe 1982: "Gi-j stief? Gi-j heb jao vergank genoeg" [Telge 3, 160]. [VERGANK "lichaamsbeweging"; ok: Eib / Acht 1895 (Telge 2, 139), Vars 1985 (Telge 6, 374)].

Vars 1985: 't Is altied zo'n wiereg keertjen ewest. BEWAEGLEK, KREGEL, KRUDEG, WIEREG "bewegelijk, levendig" [Telge 6, 52, 195, 198, 406].

Acht-Tw 1954: Zo WERREG as ne BIEJE [Wanink 2].

Aal 1964: KRÖKKEL "iemand die zich moeilijk meer bewegen kan" [Rots 1, 23].

Zel 1909: HÖRVEL "iemand die door een of ander lichaamsgebrek zich moeilijk beweegt" [Driem BI 1, 57].

● *Kind dat veel beweegt:*

01 RODDEK, RODDEKERD: / Win 1971 [Deunk 1, 193].

02 WIPS145

TART: / Win 1971 [Deunk 1, 274].

03 SPRINGEWIP: / Zie 1991 [Telge 8, 115].

04 WIERPAOL: / Vars 1985 [Telge 6, 406].

Win 1971: Mo'j noo 's rösteg zitten bliaven, wipstart a'j bunt [Deunk 1, 279].

Vars 1985: Die kleine jonges, dat bunt 'n paar wierpääle! Ze bunt immer en eeuweg in bewaeginge; zelfs as ze slaopt, gooit ze zich nog bloot [Telge 6, 406].

Lich 1991: Hee kwam anschaatsen en met ne zwok ston e stille. ZWOK "zwiepende beweging, zwaai" [Telge 8, 151].

● *"Met min of meer kracht ritmisch heen en weer of op en neer bewegen":*

Acht-Tw 1948: Op ne kaore hen en wier schotjen. HEN EN WIER SCHOTJEN "heen en weer schudden" [Wanink 1, 176].

Vars 1985: Op zo'n storkore wo'j toch deurmekare ezwokst met al die knipslaege in die diepe spoors. DEUR MEKARE EZWOKST WORDEN "door elkaar geschud worden" [Telge 6, 427].

● *"In beweging komen":*

Gaa veur 1974: De meneer met 't toestel kwam in bewaeging en maken 'n prentjen van de veurmalege plakkenhutte. De beide heren bleven nog 'n storm praoten en uutvraogen en gingen vot met de beste wensen. "Ni-jsgiereg soort volk is dat, die krantenkeerls", zei Aornt [Van Velzen 8, 83]. [IN BEWAEGING KOMMEN].

● *Veur "niet stil kunnen zitten" kiek onder: zitten.*

GAON "gaan, zich voortbewegen"

- 01 GAON: Acht, Liem.
- 02 GON: Pan.
- 03 TIEJEN: / Acht ca 1830 [Telge 4, 10].
- 04 TI-JEN: / Acht 1882 [Telge 2, 132].

Zut: Wie gaon nãör huus.

Eef: Wie gaot naor huus.

Sto: Wi-j gaon op huus aan.

Pan: Wi-j gon nor huus.

Pan 1988: Dor geet Marie alwer haer; die flaert der wat af. WAT AF FLAERE "naar veel plaatsen toegaan" [Telge 7, 37].

Hen: As mien olders praotten aover iets van vrogger woor of haost bi-j was ewes, dan gebruikten ze nog vake de uitdrukking "te post en te peerde gaon". Dat was in hun tied de snelste manier van verplaatsen. [POST; PEERD].

● *Naor onderen "naar beneden":*

- 01 NAOR ONDER(E)(N): Acht, Liem || Vre.
- 02 NAO ONDER: Doet, Zev, Aze.
- 03 NAOR ONDERTEN: Nee.
- 04 NAOR BENEJE(N): Eef, Vor, Wehl, Baa, Oib, Does, Wesv, Pan.
- 05 NAOR BENEDEN: Gor, Alm, Zut, Wich, Groen, Sin, Doet, Kep || Bat.
- 06 NAO(R) BENEENN: Harf, Lar.
- 07 NAOR BENEEN: Zev.
- 08 UMMENEER: Wich, Aal, Din, Vars, Sin, Wesd, Zel, Hen, Tol || Wilp.
- 09 UMNEER: Harf, Eef, Ste.
- 10 UMNEERTEN: Loch (vrogger).
- 11 DALE: Loch, Nee, Eib, Rek, Groen, Lich, Aal (vrogger), Win || Mar.
- 12 NAO(R) DAALTEN: Gels, Nee.
- 13 NAO(R) DALE: Bel.
- 14 UMDALE: Nee / No Acht 1839 [Telge 4, 27], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 199], Win 1977 [Deunk 1, 250] || Bat.
- 15 UMMEDALE: Lar / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 199].
- 16 HARONDER: Din, Voo, Meg, Zed, Sto, Aze || Ges, Ram, Hei, Emm.

- 17 UMLAEG: Pan, Lob.
 - || naor underten: Haak.
 - || heronder: Kle.

Bel: Naor onderen; wi-j zekt: naor ondan.

Nee: Naor onderten gaon, maor wi-j zegt: naor ondatn.

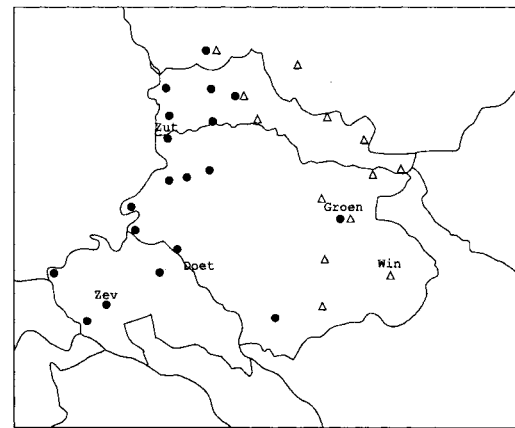
Hen: Naor beneden zal wel gebruikt worden, maor 't lig mien niet veur in de mond. As e nog laeven, zol mien vader (geboren in 1884) -net as ik- zeggen: naor ondern gaon.

Win: Zinneg zakken wi-j met den ballon dale/naor ondern.

Zev: Traog kwame wi-j met de ballon naor benee/naor onder.

Gels: Heel haeneg ginge wiej met den ballon naor daalten.

Voo: Gestãödeg zakken wi-j met de ballon haronder.

● beneden e.v. 04-07 △ dale 11-15

Van olds kump 't woord beneden neet veur in onze streek; 't is ontleend an 't Standaard-nederlands. Doorbie slut an dat beneden en de varianten doorvan (benejen, beneenn, benee) in de woordgroep "naar beneden" veural in het westen van onze streek opegeven bunt. Veranderingen in streektaal komt door namelek vake eerder veur as op andere plaatsen in onze streek. In 't oosten van den Acht kump dale veur; dat is 'n old woord wat allene nog an de grenze van ons gebied bekend is. Dat gif an dat 't an 't verdwienen is want olde woorden blijft vake 't langste bestaon an de grenzen. De gewone uitdrukking veur "naar beneden" is in onze streek naor onderen (01).

Doet: Kobus viel van de trap omdat e met 't naor onder gaon/naor beneden gaon zien aevenwicht verloor.

Baa: Lankzaam ging de olde man de trap af nao benejen.

Bor: Jantjen, wat doo'j door op zolder! Kom 's naor onderen!

Eib: Harman, kom dalek umdale!

VALLEN "vallen"

01 VALLE(N): Acht, Liem / Acht 1895 [Telge 2, 138].

Gor: Ik veel/viel aover de hond.

● "Naar beneden vallen, tuimelen":

01 KUKELE(N): Bor / Eib 1980 [Telge 1, 44], sHe 1982 [Telge 3, 88], Gen 1999 [Telge 12, 98].

02 KLETTEREN: / Eib 1980 [Telge 1, 40].

03 TUNTELEN: / Win 1971 [Deunk 1, 248].

04 KÖTTELEN: / Win 1971 [Deunk 1, 121].

05 KEUKELLEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 120], Win 1971 [Deunk 1, 108].

06 KEUGELLEN: / Win 1971 [Deunk 1, 108], Eib 1980 [Telge 1, 38].

Bor: Pas op, dalek kukel ie nog in de graven.

Eib 1980: Hee klettern oet ne boom [Telge 1, 40].

Win 1971: Ik wazze haoste oet 'n boom etunteld. Oet ne boom kötteln. Alle eeraple köttelt ow oet dén zak [Deunk 1, 248/121].

Acht-Tw 1948: Keukelt mer neet oet 't slop [Wanink 1, 120].

Eib 1980: Hee keugeln op kop van 't peerd [Telge 1, 38].

sHe 1982: Pas maor op da'j niet met de kont van 't dak valt [Telge 3, 83]. [KONT].

● "Omvallen":

01 UMTUIELEN: Voo.

02 UMMETOMMELEN: / Aal 1966 [Rots 2, 32], Vars 1985 [Telge 6, 351].

03 UMMEKEUGELLEN: / Eib 1980 [Telge 1, 87].

04 UMMETUNTELEN: / Win 1971 [Deunk 1, 251].

Voo: Hi-j kon zich nörges an vasthollen en dus tuiteln e um.

Vars 1985: As 't jungesken zowat ston, kreeg e 'n dówken en dan tommelen e weer umme.

Eib 1980: Pas op, straks keugelt oe alles umme [Telge 1, 87].

Win 1971: Ik kon dee vase nog net griepen: ik zoge ze ummetuntelen [Deunk 1, 251].

Voo: Bi-j den eersten den besten stap tuiteln e underste baoven. [UNDERSTEBAOVEN TUIELEN].

Win 1971: Holt ow good vaste, anders tuntel i-j underste bovven [Deunk 1, 248] [UNDERSTEBOVVEN TUNTELEN].

Geld Eil 2e h 19e e: RONDONVALLEN "omvallen" [Telge 4, 120].

● "Op de grond vallen":

01 VAN DE BENE VALLEN: Gels.

02 VAN DE BENE KOMMEN: Bor.

03 ZICH VAN DE BENE LOPEN: Gels.

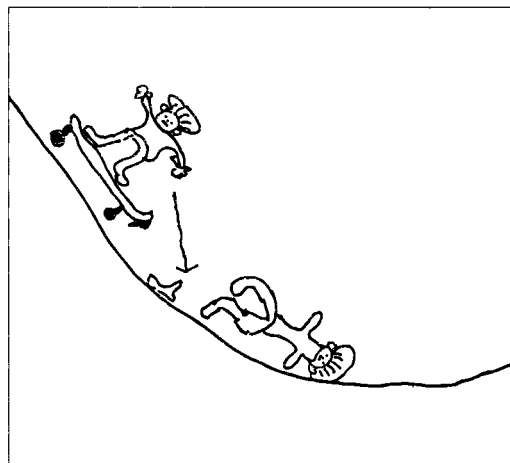
04 DE BENE VERLEZEN: / Win 1971 [Deunk 1, 258], Win 1976 [Aessink 4, 58].

|| van de bene raken: Wilp.

Din: Ik viel veur de grond umda'k strukelen aover den hond.

Gels: Um zich neet van de bene te lopen, veulen e in 't duuster rond um zich hen.

Win 1971: Neet te wied raeken, da'j neet de bene verleet [Deunk 1, 258].

Van de bene vallen

Vars 1985: Met dat opa buten is, velt e zich de butte uut de schranken en now lig e in 't ziekenhuus [Telge 6, 307]. [ZICH DE BUTTE UUT DE SCHRANKEN VALLEN]

Eib veur 1973: lej zollen de butte oetmekare en 't gat oet 't haoken vallen "gezegd als men bijna zou vallen" [H. Odink 3, 43]

● *Strukelen "struikelen":*

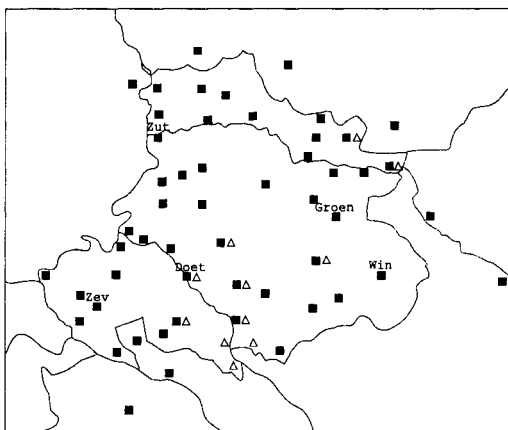
- 01 STRUKELE(N): Acht, Liem / Eib 1980 [Telge 1, 82], sHe 1982 [Telge 3, 145], Gen 1999 [Telge 12, 155] || Wilp, Bat, Mar, Haak, Vre, Ges, Emm, Elt, Kle.
- 02 STROEKELE(N): Nee, Rek, Lich, Gen, Voo, Meg, Sil, Wesd, Zel, Doet, Zed / Gen 1999 [Telge 12, 155].
- 03 HÄÖBELEN: Loch.
- 04 HASPELEN: Aal.
- 05 STOEKEN: Nee.
- 06 STOLPEREN: / Win 1971 [Deunk 1, 230], Lich 1991 [Telge 8, 118], Gen 1999 [Telge 12, 153] || Hei, Elt.
|| stroempelen: Ram.

Zel: Ik strukelen/stroekelen aover de hond.

Aal: Ik strukeln/haspeln ovver de hond.

Vor: 't Was donker in de kamer en deurumme mos e op den tas rond um neet te strukelen.

● *Veur "struikelen" bunt nog de volgende*

Stroekele(n) wet zich nog in 'n tiental plaatsen in onze streek te handhaven, maor strukele(n) -wat zich ontwikkeld hef uut stroekele(n)- hef dudelek de aoverhand.

uutdrukkingen op-egeven:

- 01 DE NEK HAOSTE BREKKEN: Eef, Eib.
- 02 DE NEK BI-JNAO BRAEKE: Zev.
- 03 DE BENE ZOWAT BREKKEN: Rek.
- 04 DE NEK BRAEKE: Did, Pan.

Eib: Ik brok haoste den nekken aover den hond.

Did: Ik braok de nek aover den hond.

● *"Afvalen van (iets)":*

- 01 AFTUITELE VAN: Gies.
- 02 AFTOEMELE (VAN): / sHe 1982 [Telge 3, 149].
- 03 AFDUKELEN VAN: / Gen 1999 [Telge 12, 10].
- 04 AFKUKELLEN VAN: / Gen 1999 [Telge 12, 10].
- 05 AFTOMMELEN VAN: / Aal 1964 [Rots 1,1].

Gies: Tuitel niet van de leer af.

sHe 1982: Toemel der maor niet af [Telge 3, 149].

Gen 1999: Waes veurzichtig da'j niet van de kar afdukelt. Deur ow eigen onveurzichtigheid bu'j van de kar afgekukeld [Telge 12, 10].

● *"(Hard) (neer)vallen":*

- 01 PLEREN: Loch, Gels, Eib / Acht 1874 [Kobus 2, 556], Eib 1980 [Telge 1, 63].
- 02 (NEER)SMAKKEN: Eef, Win / Vars 1985 [Telge 6, 237].
- 03 (NEER)SMAKSEN: Eef / Win 1971 [Deunk 1, 216], Vars 1985 [Telge 6, 237, 318].
- 04 DONDERE(N): Tol, Wesv.
- 05 (NEER)KWAKKE: / Eib 1980 [Telge 2, 44], Vars 1985 [Telge 6, 202, 237].
- 06 NEERSMEREN: / Vars 1985 [Telge 6, 237].
- 07 (NEER)STOEKE(N): / Vars 1985 [Telge 6, 237, 337], Wesv 1996 [Telge 11, 85].
- 08 KLADDEN: / Eib 1980 [Telge 1, 39].
- 09 (DALE)KWATSEN: / Win 1971 [Deunk 1, 38], Vars 1985 [Telge 6, 203].
- 10 BÖKSE: / Pan 1988 [Telge 7, 21].
- 11 (DALE)FLEREN: / Win 1971 [Deunk 1, 39, 62].
- 12 (DALE)PLEREN: Win 1971 [Deunk 1, 38, 176].
- 13 DALESMEREN: / Win 1971 [Deunk 1, 39, 216].

- 14 DALES LAON: / Win 1971 [Deunk 1, 38].
 15 DALEFLASKEN: / Win 1971 [Deunk 1, 62].
 16 TOOSTÖTTEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 196].
 17 KABAATSEN: / Win 1971 [Deunk 1, 105].
 18 KASMAKSEN: / Win 1971 [Deunk 1, 106].
 19 'N KASMAKS MAKE: / sHe 1982 [Telge 3, 75].
 || steuteren: Raes.

Eef: Ze mosten de olde man vastehollen, anders smakten e tegen/an de grond.

Tol: De schossteen van de fabriek donderen an de grond.

Eib 1980: Hee kladden toch van de fietse. Hee pleern van de fietse. Hee kwakn toch op 't ies [Telge 1, 39, 63, 44].

Vars 1985: Hie kwakken toch met 't gezichte op de stene! Denk der umme da'j niet op de konte kwatst want 't is hier arg schampereg [Telge 6, 202, 203].

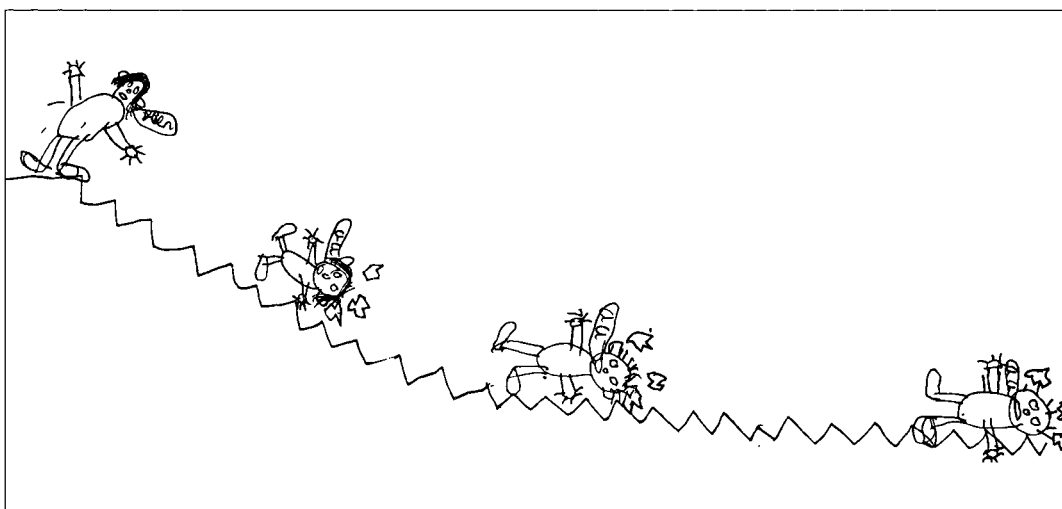
Pan 1988: Hie bökste mien toch on de grond; ik doch dat die de been te brok [Telge 7, 21].

Doet: TE KWETTER VALLEN "zodanig vallen dat er een flinke bloeditstorting ontstaat".

Pan 1988: Hi-j vertraoj zich en viel op moel en peut ien de zud. OP MOEL EN PEUT VALLE "languit vallen" [Telge 7, 90].

Win 1971: DALEFLANSEN "languit neervallen" [Deunk 1, 38].

● "(Hard) voorovervallen":

Veuraover scheten

- 01 VEURAOVER SCHETEN: Harf, Loch, Gees, Nee, Aal, Win, Din, Kep, Hen, Wesv || Bat.
 02 VEURAOVER STOEKEN: Gor, Eef, Vor, Nee, Lich, Hen.
 03 VEURAOVER SMAKKEN: Ste, Tol.
 04 VEURAOVER KUKELLEN: Dre.
 05 VEURAOVER SODEMIETERE: Did.
 06 VEURAOVER PLEREN: Lar.

Eef: De olde man stoekten veuraover an de grond/tegen de grond.

sHe 1982: Met de bulten in de hög/högte valle "achterovervallen" [Telge 3, 25]. [BULT; HÖG(TE)].

● "Op de grond (vallen)":

- 01 OP DE GROND: Acht, Liem || Wilp, Bat, Haak.
 02 AN DE GROND: Aal, Wesd, Zel, Kep, Hen, Tol / Wesv 1996 [Telge 11, 85].
 03 AAN DE GROND: Zed.
 04 ON DE GROND: / Pan 1988 [Telge 7, 21].
 05 VEUR DE GROND: Loch, Din, Kep, Does, Did, Zed / Vars 1985 [Telge 6, 319].
 06 VUR DE GROND: / Pan 1988 [Telge 7, 45].
 07 TEGEN DE GROND: Eef, Bor / Vars 1985 [Telge 6, 318].
 08 TEGGEN DE GROND: Bel.
 09 VEUR DE VLAKTE: Bor, Bel / Vars 1985 [Telge 6, 387].
 10 TEGEN DE VLAKTE: Eef.

● *In vriejer gebruik:*

- 11 DALE: Lich, Bre, Win|| Mar.
- 12 UMMENEER: Gor, Harf.
- 13 NÄÖR BENEDEN: Zut.
- 14 NAOR BENEDEN: Lar.
- 15 NAOR BENEJEN: Dre.
- 16 NAOR DALE: Gels.
- 17 UNDERSTEBAOVE: Wesv.
- 18 DER TOO: Eib.

Bor: Ik zagge den drumpel neet, strukelen en veel op de grond/tegen de grond/veur de vlakke.

Harf: Hee strukeln en veel ummeneer.

● *In dit verband bunt nog de volgende warkwoorden op-egeven:*

- 01 KOMMEN: Harf, Vars, Kep, Dre|| Mar.
- 02 GAON: Zed.
- 03 SLAON: Din.

Harf: Ze hebt die hoge schossteen van 't fabriek op-eblaozen; met 'n aaklek lawaai kwam e ummeneer.

Zed: Den geveurleke schossteen ging met alderbastend kabaal aan de grond.

Din: De fabrieksschossteen sloeg met donderend geweld op de grond.

● *"(Door zwaarte) snel (naar beneden) vallen":*

- 01 DONDEREN: Ruu, Gees, Nee, Eib, Bel, Groen, Ang.
- 02 STOEKEN: Gor, Lich, Win, Vars / Eib 1980 [Telge 1, 80].
- 03 KWAKSEN: Lar, Hen.
- 04 PLEREN: Loch, Gels.

Nee: De vleggmachine dondan as ne bakkei naor ondatn.

Win: De vligmesiene stoeken dale.

Lar: De vleggmachine kwaksen as 'n baksteen ummedale.

Gels: De vlegmesiene plee-an as 'n baksteen nao daalten.

● *"(In het water) vallen":*

- 01 PLOEMZE: / Pan 1988 [Telge 7, 107].

02 PLOEMKEN: / Zie 1991 [Telge 8, 91].

03 PLOMSKEN: / Lich 1991 [Telge 8, 92].

Pan 1988: Hi-j ploemste kop vurover ien 't waoter [Telge 7, 107].

Lich 1991: Den keie veel met zien gewichte deur de höltene brugge hen en plomskete in de grachte [Telge 8, 92].

● *"Met een zeker geluid vallen":*

Eef: Hee wol zich efkes 'n handvol proemen schudden, maor hee schudden zó hard, dat 't raosde van de proemen. RAOZEN "met een dof brommend geluid vallen".

Win 1971: Wat heur ik guns toch stäöreg pofken? Dat bunt appele, dee van den boom pofket. Der plefket ne paere van 'n boom. POFKEN, KAPOFKEN, PLEFKEN "met een plof vallen" [Deunk 1, 179/106/175].

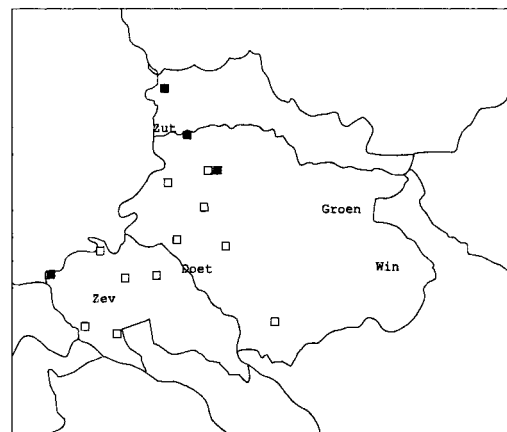
Acht-Tw 1948: Der is ne panne van 't dak of-ekletterd. OFKLETTEREN "met enigszins kletterend geluid afvallen" [Wanink 1, 122].

sHe 1982: Der is 'n stapel telders van de taofel geklabaterd. KLABATERE "met veel lawaai vallen" [Telge 3, 77].

Win 1971: Met ne baats veel e der dale. BAATS "dreun, zware klap"; BATS "klap, slag; minder zwaar en korter". [Deunk 1, 13].

● *"(lets) laten vallen":*

- 01 RIJZEN: Bel.

□ *tuize(n) 01* ■ *tuiere(n) 07*

Tuizen/tuieren is 'n woord wat veural in 't westen van Acht en Liem bekend is.

02 LAOTEN KOKEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 128].

Bel: Onder good reuren of kloppen, mo'j de griesmael in de melk rijzen.

Acht-Tw 1948: Laot oewe brugge no neet wier in 't zaand koken [Wanink 1, 128].

● "(Hooi, stro e.d.) laten vallen door achte-loosheid (en daardoor de grond bevuilen)":

01 TUIZE(N) MET: Vor, Sin, Zel, Wehl, Hum, Hen, Baa, Gies, Did, Pan, Aer / Vars 1985 [Telge 6, 355].

02 SLATEREN MET: Wich, Loch (vrogger), Haa, Nee, Rek.

03 KNOOIE(N) MET: Dre, Ang, Lat, Groes, Sto.

04 SLEUJEN MET: Eib, Groen, Lich, Zel / Win 1971 [Deunk 1, 212], Eib 1980 [Telge 1, 74], Groen 1994 [Telge 9, 111].

05 SLUJJEN MET: Win.

06 GUREN MET: Bor, Gees, Gels, Rek.

07 TUIERE(N) MET: Gor, War, Vor, Wesv.

08 KROMEN MET: Gees, Gels.

09 RIJZEN MET: Wehl.

10 STRÄÖJE MET: Zed.

Gels: Guren, kromen; maor wiej zegt: guuan, kroomm.

Haa: Slateren, maor veural vrogger zeien ze vake: slata.

Zel: Hol dat heuj 's better vast; ie sleujt/tuist der völs te vö! met.

Vars 1985: Wat bu'j toch met dat stro an 't tuizen. Now ha'k net ekeerd en now lig alles weer vol achter 't huus. I-j hebt de helfte wel verloren [Telge 6, 355].

Win: Stro wat eslujd wordt, heet SLUJSTRO.

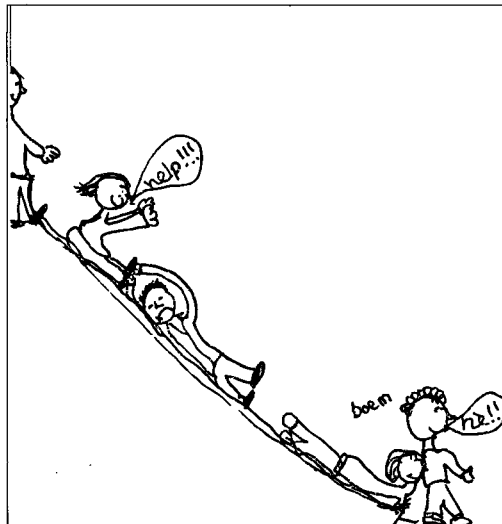
Vars 1985: SMAKKERD "val" [Telge 6, 318].

Lich 1991: NE LILLEKEN SMAKKERD "een ernstige val" [Telge 8, 110].

GLI-JEN "glijden"

01 GLI-JE(N): Voo, Ulf, Sil, Wesd, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Baa, Does, Lat, Wesv, Zev, sHe, Zed, Pan, Her, Lob.

02 GLIEDEN: Harf, Alm, Zut, Ruu, Lar, Gels, Haa, Nee, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Din, Vars, Zel / Aal 1964 [Rots 1, 14], Vars 1985 [Telge 6, 122].

Glieden

03 GLIEREN: Gor, Wich, Vor, Loch, Bor, Gees, Eib, Aal, Bre, Zel, Kep, Hen, Tol / Eib 1980 [Telge 1, 26] | Bat.

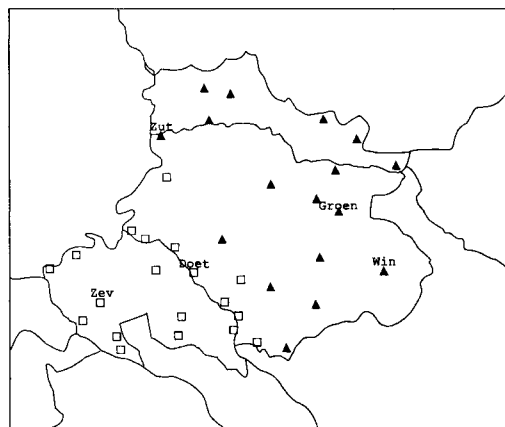
04 SLIEREN: Gels, Eib, Hen, Did / Eib 1980 [Telge 1, 74].

05 ROETSJEN: Zut, Zed.

06 ROETSE(N): Gen / sHe 1982 [Telge 3, 125].

Ruu: Glieden maor wiele zegt: glienn. [Ok: Lar, Bor, Win / Aal 1964 [Rots 1, 14].

Gels: 't Kind glee van 'n steilèn wal nao

□ gli-je(n) 01

▲ glieden 02

De metvarkers geeft an dat der twee gebieden bunt: de Liemers en 't anliggende deel van den Acht zegt 'gli-je(n)', 't aovergrote deel van den Acht hef 'glieden'.

ondan; 't kind slieren van 'n steilen wal in 'n graven.

Bre: 't Kind gliern van ne stikke wal nao ondern.

Win 1971: Hee rospeln 'n zandbulten af. ROSPELEN "snel (naar beneden) glijden" [Deunk 1, 196].

Acht-Tw 1954: Ik hebbe 'n dreug stukke vleis in den hals zitten en dat wil neet bes strieken. STRIEKEN "glijden" [Wanink 2].

● *Veur: "glijden op ijs" kiek in: De weerld-A, blz. 156-157.*

GLIEDEN "(weg)glijden"

01 GLIEDEN: Gor, Harf, Alm, Zut, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Bre, Win, Din, Vars, Zel | Bat.

02 GLI-JE(N): Voo, Sil, Wesd, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Baa, Does, Lat, Wesv, Zev, Did, sHe, Zed, Pan, Her, Lob.

03 GLIEREN: Wich, Vor, Zel, Hen, Tol.

04 GLIPPEN: Eef, Bor, Lich, Gen, Ulf / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 102].

05 SLIEREN: Gels, Hen.

06 GLOEPEN: Ulf.

07 GLIBBEREN: Hen.

Bor: Glieden, maor wiele zegt: glienn. [Ok: Ruu, Lar, Win].

Lar: 'n Paoling is arg glibberig; dén glidt oe zo tussen de vingers deur.

Zed: 'n Paling is zó glibberig, dén gli-jt ow zo tusse de vingers deur.

Eef: 'n Aole is zó glad, hee glipt oe zo uut de vingers.

Ulf: 'n Aal is zo glad, dén glipt/gloept ow zo tussen de vingers deur.

Bel: A'j veurkommen wilt dat 'n aole oew tussen de vingers weggliedt, dan mo'j scharp zand in de hande doon en 'm kruuswiesgewieze (= met de vingers um en um) anpakken; dan kö'j 'm better vastehollen.

sHe 1982: Ik bun vies uutgeroets. Ik bun uutgeschamp met zage en daorum bu'k now'n vinger kwiet. UUTROETSE, UUTSCHAMPE "uitglijden" [Telge 3, 155].

Aal 1964: UUTSCHAMPEN "uitglijden" [Rots 1, 47].

Acht-Tw 1954: OETGLIPPEN "uitglijden" [Wanink 2].

Aal 1964: SCHAMPEREG "glibberig" [Rots 1, 44].

LIGGEN "liggen"

01 LIGGE(N): Acht, Liem / Acht ca 1830 [Telge 4, 7] | Wilp, Haak, Vre, Hei, Boch, Emm, Elt, Kle.

02 LINGN: Gor, Harf, Ruu, Loch, Lar, Gels, Eib | Bat.

Haa: Hier kan de katte mooi liggen.

Groes: Hier kan de kat goed ligge.

Kot veur 1934: Zo stille liggen as ne pekkelhaerink onder 'n blad papier "heel stil liggen" [Meinen 2a, 31]. [PEKKELHAERINK].

Win 1971: Ik legge mi-j efkes hen. ZIK HEN-LEGGEN "gaan liggen" [Deunk 1, 91].

● *"Laten liggen":*

Zev: Ik zuuk mien hoorspeld; woor kan'k die toch gelaote hemme. [GELAOTE].

● *Veur "onrustig (in bed) liggen" kiek in: De mens-B, blz. 142.*

UMMEDRAEJEN "(zich) omdraaien"

01 UM(ME)DRAEJE(N): Acht, Liem | Bat.

02 UMMEDRAAIEN: Zut, Wich, Zel, Hen, Baa, Tol.

03 UMMEDREJEN: Haa, Nee, Rek.

04 UMMEKEREN: Nee, Eib.

Did: A'j ow umdraajt, zie gi-j wie der achter ow steet.

Baa: A'j oew ummedraait, zie'j wie achter oew steet.

Rek: A'j oew ummedreejt, zee'j wee der achter oew steet.

RONDDRAEJEN "ronddraaien"

01 RONDDRAEJE(N): Acht, Liem | Bat.

02 RONDDRAAIEN: Zut, Wich, Zel, Hen, Baa, Tol.

03 RONDDREJEN: Nee, Rek.

04 IN DE RONDTE DRAEJE(N): Lich, Zed.

05 IN DE RONDTE DRAAIEN: Wich, Tol.

- 06 RONDTOELLE: sHe.
 07 DRILLEN: / Acht 1895 [Telge 2, 28], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 90].

Her: A'j lang ronddraeijt, wo'j duzelig.
Hen: A'j lange ronddraait, wo'j dol/duzeleg.
sHe: A'j lang rondtolt, wo'j duzelig.
Wich: A'j lange in de rondte draait, wo'j duzeleg.

KRIOELEN "krioelen"

Krioelen is van alle kanten deur mekare be-waegen.

- 01 KRIOELEN: Acht; Lat, Zev, Did Sto|| Wilp, Bat, Mar, Haak.
 02 WIEMELE: Zev, Zed, Aze, Pan, Lob / Pan 1988 [Telge 7, 154]|| Vre, Ram, Hei, Emm, Kle.
 03 WEMMELEN: Harf, Gels.
 04 GÖZZEN: Win / Win 1971 [Deunk 1, 78].
 ||kriebelen: Ram.

Oib: Krioelen; met 'n lange oe as in 't woord boer.

Eib: De schoolbelle ging; effen later kwaamm de eerste kinder op den schoolplas en 'n zetjen later krioelen 't van de kinder; 't lek wal nen weulenhooop, zovölle kinder at der waren.

Zev: De bel ging en efkes later kwammen de eerste blage op de spölplaats en toen wiewelde 't al gauw van de blage.

Win: De belle genk; 'n zetken later kwammen de eerste kindere den schoolplas op en effen later gözzen 't van de blagen.

Aal: Wi-j gebroekt krioelen ok van ongesiefer, as 't hetter-de-zwetter deur mekare löp.

Win 1971: GEWRIEMELTE "gekrioel" [Deunk 1, 74].

ROLLEN "(zich) rondwentelen, (zich) rond-draaien"

- 01 ROLLE(N): Acht, Liem|| Bat.
 02 TOLLE(N): Lich, Lat, Wesv, Pan, Lob.
 03 KULEN: Eef, Loch, Eib.
 04 TULEN: Zut, Vor, Ang.
 05 TUMELE: Zev.
 06 TEUMELEN: Baa.
 07 STUITEREN: Gees.

Gees: Stuiten, maor wiej zegt: stuitaan.

Ulf: De keerls vochten zó hard met mekaar dat ze aover de grond rolden.

Lob: De kerls vochte zó erg met mekaar dat ze aover de grond tolde.

Eef: De keerls waarn zó an 't vechtn, dat ze met mekare aover de straote kuulden.

Lich 1991: De kindere bunt op de Bleke an 't tommelen. TOMMELEN "(in het gras) heen en weer rollen" [Telge 8, 144, 125].

BUKKEN "bukken, het lichaam (geheel) vooroverbuigen"

- 01 BUKKE(N): Acht, Liem|| Wilp, Bat, Haak, Vre, Stlo, Ges, Ram, Hei, Boch, Emm, Kle.
 02 BOKKEN: Nee, Bel, Win.
 03 BUGE(N): Vor, Rek, Ulf, Vars, Zel, Doet, Wehl, Dre, Hen, Ste, Wesv, Did, Zed, Lob.
 04 BEUGEN: Ruu, Gees, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Zel.
 05 DOEKEN: / sHe 1901 [Telge 4, 92], sHe 1982 [Telge 3, 31], Eib 1995 [Telge 10, 95].

Wich: De lange keerl mos zich bukken toen e deur 't laege peurtjen liep.

Lob: De lange man mos de kop buge toen hi-j dur 't laege peurtje liep.

Gen: Hi-j bukken zich um 't papier op te rapen.

Hen: Hie baog zich um de papierkes op te gaarn.

Bel: Hee bokn/bukn zik um 't pepierken op te kriegen.

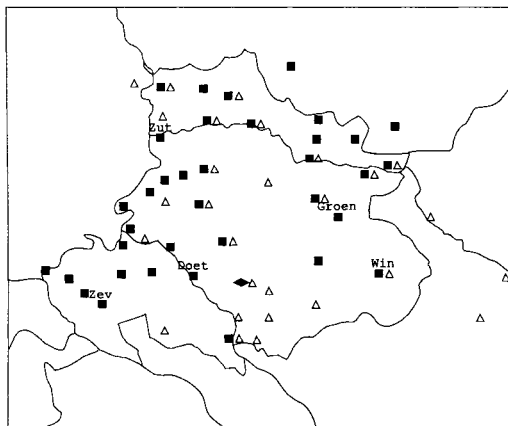
Umg Zut 1859: En de Schriftgeleerden en Farizeen brochten bie 'm 'n vrouwe die in aoverspel epakt was. En doe zie eur in de midden ezet hadden, zejen ze 'm: "Meister! Den vrouwe is op den daod zelvrs epakt, doe zie aoverspel begong. En Mozes hef ons in de wette ebaojen, dat zukken estenigd zult worden; ie dan, wat zeg ie? En zie zeien dit um 'm te verzuken en dat zie iets hadden um 'm te beschuldigen. Maor Jezus bokte 'm en schreef met zien vinger in de aerde [v Heeckeren 1, VIII, 4-6].

Eib 1995: Ze mossen zich doeken, zo lege was de deure van 't huusken [Telge 10, 95].

● *Veur "(plotseling) bukken om bescherming te zoeken, om iets te ontwijken dat plotseling*

op je af komt of om niet gezien te worden" gebruikt de metworkers vake de volgende weurde; völle woordenbeuke sluut zich door bie an:

- 01 DUKE(N): Gor, Harf, Alm, Zut, Wich, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Lich, Gen, Zel, Doet, Wehl, Ste, Baa, Olb, Does, Ang, Wesv, Dui, Zev / Pan 1988 [Telge 7, 32], Lich 1991 [Telge 8, 34] || Mar, Haak.
- 02 WEGDUKE(N): Vor, Win, Groes, Did.
- 03 IN MEKARE DUKEN: Groen, Kep, Hen.
- 04 DOEKE(N): Gor, Alm, Eef, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Eib, Rek, Bel, Aal, Win, Gen, Voo, Vars, Sin, Sil, Wesd, Zel, Dre, Hen, Tol, Sto / Acht 1895 [Telge 2, 25], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 87], Win 1971 [Deunk 1, 42], Vars 1985 [Telge 6, 85], Vra 1991 [Telge 8, 31], Gen 1999 [Telge 12, 43] || Wilp, Vre, Ges.
- 05 WEGDOEKEN: Win, Tol || Ram.
- 06 IN MEKARE DOEKEN: Tol.
- 07 DUKEN: Wesd.

■ duke(n) 01-03 △ doeke(n) 04-06
◆ duiken 07

Tussen doeken en duken ('t laatste woord hef zich uut doeken ontwikkeld) is in den Achtergin dudeleke grenze, veural umdat door in nogal wat plaatsen beide woorden veurkomt. Dat gif an dat 't kaartbeeld in bewaeging is. 't Standaardnederlandse duiken is (näöst doeken) veur één plaats-Westendorp-op-egeven; dat Westendorp op de grenze van doeken-duken lig, kan miesschien verkloren dat door 't Standaardnederlandse woord zo geïsoleerd lig.

Eib: Doeken doo'j meestal um 't heuf of 't gezichte te bescharm.

Lar: Jan gooien 'n steen en Piet dén dok zich um den steen neet tegen de kop an te kriegen.

Wesd: Jan smet met 'n keie en Piet doeken zich dat de keie 'm niet zol vatten.

Ang: Um de steen te ontduken, duken Piet zich. [ONTDUKEN "ontduiken"; ok: Gees].

Vars: Jantjen doeken zich, anders had e 'n klap van zien vader ekregen.

Ste: Piet dok/duken.

Doet: Piet daok/dok.

Gen: Piet duken zich.

Acht 1895: Hee smet nao mie maor ik doekte [Telge 2, 25].

Vars 1985: Gauw! Achter de hegge! En doeken! [Telge 6, 85].

Lich 1991: Hee doeken zich toot-t-e mi-j zoog kommen [Telge 8, 31].

Win 1971: IN-ENE-DOEKEN "in elkaar krui-pen" [Deunk 1, 100].

Lich 1991: Hee zit der as ne doeknekke bi-j, moor hee kan wal kaarten. DER AS NE DOEKNEKKE BI-JZITTEN "er ineengedrongen bij zitten" [Telge 8, 31].

● *Veur "met opgetrokken schouders lopen", "iemand die het hoofd laag tussen de schouders draagt", kiek in hoofdstuk 5, onder: doeken.*

Pan 1988: MET DE BLEIK UMHOOG STAON "(gezegd van vrouwen) (op het land) zó gebukt staan, dat men tegen de onderbroek aan kan kijken" [Telge 7, 19].

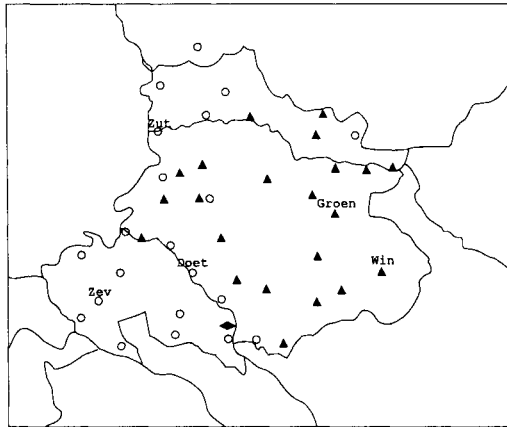
LÖNNEN "leunen"

01 LÖNNEN: Wich, Vor, Ruu, Loch, Gees, Gels, Haa, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Vars, Wesd, Zel, Dre, Hen, Tol / Vars 1985 (Telge 6, 215)], Lich 1991 [Telge 8, 74].

02 LEUNE(N): Gor, Alm, Zut, Lar, Nee, Gen, Voo, Doet, Gaa, Kep, Hen, Baa, Does, Ang, Lat, Zev, Did, sHe, Zed, Pan, Lob || Bat.

03 LÄÖNEN: Uif.

04 STEUNE(N): Gor, Harf, Eef, Zut, Voo, Sil, Wehl, Wesv, Zev, Did, Her, Lob.

▲ lönnen 01 ○ leune(n) 02

◆ läönen 03

In 't woord leunen hebt de Liem en 't westen van den Acht dezelfde klank as 't Standaard-nederlands. Den Acht hef veural een ö. Veur Ulft -wat op de grenze van beide gebieden lig- is läönen op-egeven.

05 STÖNNEN: / Eib 1980 [Telge 1, 81].

Bor: Lönnen; maor wie zegt: lönn. [Ok: Vor, Ruu, Loch, Gees, Gels, Haa, Eib, Rek, Lich, Aal, Vars, Tol].

Nee: Leunen, maor wie zegt: leunn. [Ok: || Bat].

Lob: De olde man leunde/steunde op de stok.

Win: Den olden man lönnen op den stok; hee kwam der met den stok anstutten.

Eib 1980: le mot neet steureg op mie stönn [Telge 1, 81].

STUTTEN "steunen"

01 STUTTE(N): Acht, Liem || Bat.

02 STEUNEN: Zel, Doet, Hen, Zev.

03 SCHORE(N): Eib, Tol, Zev.

Ruu: Stutten; maor wie zegt: stutn. [Ok: Harf, Eef, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Lich, Vars].

Vor: Wiej mot dén boom wel stutten, anders geet e veur de vlakke.

Pan: Wi-j motte dén boom stutte, aandere vilt ie um.

Hen: Ik gleuve dat 't zó is: as 'n boom op ummevallen steet, kö'j 'm effen steunen tut-dat e estut wordt.

● *Veur "ondersteunen" bunt de volgende benamingen op-egeven:*

01 ONDER DE(N) ARM HOLDEN/HOLLEN: Gor, Bor, Gels, Nee, Rek, Win, Tol || Ges, Hei.

02 STUTTEN: Harf, Aal, Bre, Din, Hen || Vre, Ges, Raes.

Gor: Ze mossen de olde man onder den arm hollen, anders was e veuraover-evallen.

Din: Zie mosten den olden keerl stutten, anders was e veuraover-eschotten.

MEUTEN "tegenhouden"

Acht-Tw 1948: Ik kan de beste neet meuten; 't rad van 't spinneweel meuten met de haand. MEUTEN "tegenhouden" [Wanink 1, 146].

VECHTEN "vechten"

01 VECHTE(N): Acht, Liem.

02 RUZIE MAKE(N): Acht, Liem.

03 SLAON: Gor, Eef, Bor, Nee, Eib, Bel, Lich, Aal, Bre, Din, Meg, Vars, Doet, Kep, Hen, Tol, Wesv, Zev, Did, Zed || Emm.

04 HOUWE(N): Gor, Harf, Eef, Ruu, Loch, Bor, Gels, Nee, Eib, Aal, Din, Kep, Hen, Zed || Mar.

05 KNOKKE(N): Gor, Eef, Zut, Ruu, Lar, Aal, Win, Meg, Hen, Does, Wesv, Zev || Bat.

06 AFSMERE(N): Rek, Groen, Aal, Vars, Kep, Zed, Pan.

07 AFRAMMELE(N): Eib, Groen, Zev.

08 AFROSSEN: Vor, Aal.

09 AFRANSELE(N): Vars, Zed.

10 AFDEKKELE(N): Hen, Zed.

11 AFTUIGEN: Zut.

12 OP DE(N) DEKKEL SLAON: Vor, Ruu, Pan.

13 OP DEN BALG SLAON: Ruu, Rek.

14 OP DE MIETER SLAON: Pan.

15 OP DE SODEMIETER SLAON: Wesv.

16 SMEER GEVE: Wesv, Zed.

17 OP DE PENS GEVE: Zed.

18 OP DE FALIE GEVE: Zed.

19 OP DE DONDER GEVE: Zed.

20 OP DE LATTE GEVE: Zed.

21 VERKAMMEZÄÖLE: Zed.

22 DEURLAOTE: Zed, Sto.

23 GATJEN: Eib.

24 SJANKEN: Din.

Doet: Ruzie; met een u as in 't woord buur. Bi-j ruzie maken geet 't der wat minder haevig an toe as bi-j vechten.

Ruu: As der ruzie emaaft wordt, wordt der ehouden en ok escholden; ze zit achter mekare an met zwaaiende vuuste en rooie köppe.

Lat: De jonges ware aan 't voetballe, mor toen der gemeen gedaon wier, begonne ze te vechte/ruzie te make.

Harf: Toe va der inkwam, zag hee det de kinder achter mekare an zaten; hee reep: "Jonges; ophollen met ruzie maken/vechten".

Haa: Op 't spöplein waren Joop en Jos met mekare an 't ruzie maken/an 't vechten. 'n Stuk of wat kinder stonn der ummehen en repen: "Ruzie, ruzie!".

● *"Met elkaar vechten":*

- 01 ZICH HOUWE(N): Bor, Win, Sto || Vre.
- 02 ZICH SLAON: Bor, Aal.
|| zich kloppen: Vre, Bork, Hei, Raes, Rhe.

Bor: Ze sloegen zich as arme deers. [DEER].

Win: Ze heeuwen zich as arme duvels. [DUVEL].

● *"Beginnen te vechten":*

- 01 OP DE VOEST GAON: Gor, Harf, Zut, Groen, Aal, Meg, Tol, Wesv, Lob.
- 02 IN DE HEURE VLIEGEN: Gor, Aal, Gaa.
- 03 BIE DE HEURE GRIEPEN: Eib.
- 04 BI-J DE KOP BI-J GRIEPE: Sto.
- 05 BIE DE KÖPPE KRIEGEN: Gor, Eib.
- 06 TE LIEF GAON: Gaa.

Lob: Toen der gemeen gespeuld wier, ginge de jonges op de vuus.

Wesv: Toen der gemeen gespeuld werd, ginge de jonges met mekaar op de vuus.

Eib: Ton kregen de jonges mekare bie de köppe; 't ging der knap hard af.

● *"Ruzie hebben":*

- 01 'T AN DE STOK HEBBEN MET (IEMAND): Wich.

Wich: Ze hebt 't met mekare an de stok: ze hebt ruzie.

● *Warkwoorden veur kammeraadshappeleke meneren van vechten:*

- 01 FROESELN: Gor, Alm, Ruu, Bor, Eib, Bel, Tol || Vre.
- 02 BAKKELEIEN: Wich, Groen, Doet.
- 03 DONDERJAGEN: Gor, Vor.
- 04 DAUWELEN: Nee.
- 05 JOECHTEREN: Aal.
- 06 'BASBENDEREN: Aal.
- 07 REUPELE: / Wesv 1996 [Telge 11, 77].
- 08 JENKE: / Wesv 1996 [Telge 11, 51].

Tol: Froeselen is lachendeweg met mekare ruzie maken.

Bor: Zu'w 'n pötjen froeselen?

Wesv 1996: Blage, lig toch niet zo te reupele/jenke [Telge 11, 77/51].

● *'n Keerl dén graag en völle vecht, is 'n:*

- 01 VECHTERSBAAS: Acht, Liem || Bat.
- 02 VECHTERSBAOS: Pan, Lob.
- 03 VECH(T)JAS: Gor, Zut, Nee, Bel, Win, Gen, Voo, Meg, Vars, Tol, Zev, Zed.
- 04 VECHTJANUS: Nee.

- 05 RUZIEZEUKER: Gees, Gels, Groen, Aal.
- 06 RUZIEZUKER: Groes, Sto, Pan.
- 07 HELLEGKOP: Bel.

KOMMEN "komen"

- 01 KOMME(N): Acht, Liem / Lich 1991 [Telge 8, 66].

Lich 1991: Ik zoog te late dat den meister der an kweem/kweemp/kwam [Telge 8, 66].

Vars 1985: KOMMENDE WAEGE "onderweg". Ow moeder is kommende waege; 'k bunne eur veurbi-j-ereden [Telge 6, 188].

Lich 1991: Hee is IN DE LÖPPE "hij is onderweg" [Telge 8, 74].

WEG "weg"

- 01 WEG: Acht, Liem || Wilp, Mar, Haak, Vre, Ges, Ram, Hei, Raes, Boch, Kle.
- 02 EWEG: / Win 1971 [Deunk 1, 58].
- 03 VO(R)T: Gor, Harf, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib,

Rek, Bel, Lich, Voo, Wesd, Hen, Tol, Olb / Acht-Tw 1954 [Wanink 2], Aal 1964 [Rots 1, 11], Win 1971 [Deunk 1, 269], Vars 1985 [Telge 6, 392], Pan 1988 [Telge 7, 150] | Wilp, Bat.

04 FOETSIE: Doet.

05 PLEITE(S): / Groen 1994 [Telge 9, 93].

Wehl: Wi-j zaggen de motor aankommen, maor op-ens was e weer weg.

Voo: Wi-j zaggen den motorri-er ankomen, maor op-ens was e weer vot.

Ruu 1833: En onze deerne is noe ook vot; 't Is slim as men zo mattelen mot [J.A.G. Wildrik 1,1].

Win 1971: De snee is eweg [Deunk 1, 58].

Groen 1994: Mien geld is pleite. Welken gannef zol van mien egapt hebben? [Telge 9, 93].

Groen 1938: 't Is met Gaitman 't dak op-egaone "het is verdwenen" [Vr A'dam 6, 11].

● "Weggaan, vertrekken":

01 TIEJEN: / Acht ca 1830 [Telge 4, 10].

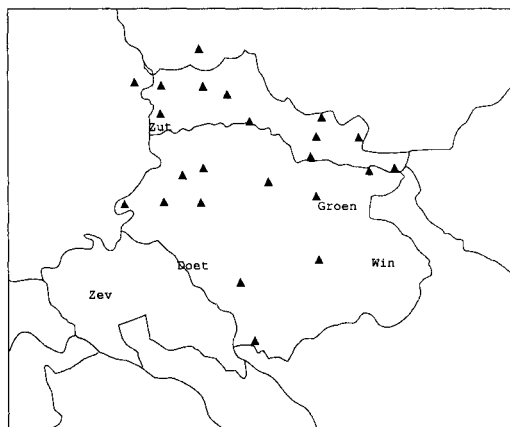
02 OPKRUIEN: / Acht-Tw 1954 [Wanink 2].

03 AFGAON: / Win 1971 [Deunk 1, 3].

04 DROSKEN: / Eib 1980 [Telge 1, 18].

Win 1971: Dan bu'w noo lieke, dan wi'k noo maor afgaon [Deunk 1, 3].

Acht-Tw 1954: Ik wil der zovölle biedoon "gezegd als men weggaat, gaat vertrekken"

▲ vo(r)t 03

Vo(r)t in de betekenis "weg" is in de Liem onbekend; 't is veural in den Noordeleken Acht (nog) 'n heel gewoon woord.

[Wanink 2].

Win 1971: Wi-j doot net as de baedelers: a'w 't aeten op hebt, dan gao'w weer "schertsend gezegd als men als gast na het eten direct weggaat" [Deunk 1, 17]. [BAEDELER].

● Andere warkwoorden en uitdrukkingen veur "weggaan, vertrekken":

Win 1971: Doo-t-e zoog dat ze 'm al lange däär hadden, schuiken e endelek op hoes an. SCHUIKEN "afdruipe" [Deunk 1, 204].

Nee: Ik morre nog op den trad vuur ne nije fietse. OP DEN TRAD MOTTEN "er op uit moeten".

Win 1976: VAN HAND GAON "van huis weggaan (om een boodschap te doen, op visite te gaan e.d.)" [Deunk 1, 85].

Pan 1988: ROETSE "naar de stad gaan" [Telge 7, 115].

sHe 1982: DE PÄÖL VERSLAON "ergens anders naartoegaan" [Telge 3, 111].

Vars 1985: Gaot 's an de zied; 'k kanne mi-j joh niet ruren of dreien. AN DE ZIED GAON "uit de weg gaan; aan de kant gaan" [Telge 6, 419].

sHe 1982: WEGBAZUIZE, WEGBUIZE "wegjagen, weg doen gaan" [Telge 3, 172].

VOT KÖNNEN KOMMEN "ontsnappen" Veur vot/weg, kiek hierbaoven bie "weg".

01 VOT/WEG KÖNNEN KOMMEN: Acht, Liem.

02 KÖNNEN ONTKOMMEN: Zut.

Harf: Hee dach dat e vot kon kommen deur aover de grond te kroepen.

● in vriejer gebruik:

03 DER TUSSENUUT KÖNNEN KNIEPEN: Eef, Loch, Bor, Aal, Win, Sin, Wesd, Wehl, Hen.

04 DER TUSSENUUT KÖNNE(N) KOMME(N): Wich, Vor, Aal, Din, Zev, Aze, Lob.

Lob: Hi-j dacht dat ie der tussenuut kon komme deur aover de grond te krupe.

Eib 1980: KO(R)T LANGS DE KLUNGELS KRIEGEN "ter nauwernood ontsnappen" [Telge 1, 40].

VERLIEZEN

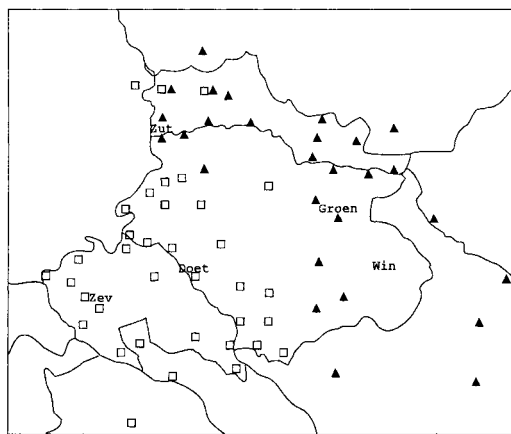
- 01 VE(R)LIEZE(N): Gor, Harf, Wich, Ruu, Din, Gen, Voo, Meg, Vars, Sin, Sil, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Ste, Baa, Tol, Olb, Does, Ang, Lat, Wesv, Dui, Groes, Zev, Aze, Pan, Lob / Acht 1895 [Telge 2, 140] || Wilp, Emm, Elt, Kle.
- 02 VE(R)LEZEN: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, War, Vor, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre || Bat, Haak, Vre, Ges, Ram, Hei, Raes, Boch.
- 03 KWIET *WORDEN*: Nee, Aal, Did, Zed, Sto || Mar.
- 04 KWIET RAKE(N): Vor, Zed.
- 05 VERLOORNE MAKEN: Win.
- 06 WEGMAKEN: / Vars 1985 [Telge 6, 402].
- 07 VERSPÖLLEN: / Acht 1882 [Telge 2, 140].

Wehl: Hoe kö'j die mooie ermband now verliezen.

Zed: Hoe kö'j dén mooie armband now kwiet worre/kwiet rake.

Acht 1882: Veurege wekke he'k mien vader verspöld [Telge 2, 140].

Gor: Wat 't huus verlus, vindt 't huus ok weer "a'j verhuzen gaot, vin ie vanzelf weer, wa'j

De grenze tussen verlieze(n) en verlesen kump tamelek good aovereën met dee tussen 'zien' en 'zeen' (op 't kaartjen op blz. 645).

kwiet waren" [Ok: /Vars 1985 (Telge 6, 376)].

Acht 1882: lemand iets uut de neuze boren "iemand iets door een list laten verliezen" [Telge 2, 16]

KWIET "kwijt"

A'j neet meer wet woor 'n bepaold veurwarp is, bu'j 't kwiet.

- 01 KWIET: Acht, Liem / Geld Eil 2e h 19e e [Telge 4, 118], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 133], Pan 1988 [Telge 7, 78] || Wilp, Bat, Haak, Vre, Boch, Emm, Elt.
- 02 PLEITE: / Eib 1980 [Telge 1, 64].

Dre: Hoe kö'j dén mooien armband now verliezen; now bu'j 'm kwiet.

Eib 1980: Ik bun al 'n paar dage de fietse pleite [Telge 1, 64].

Vars 1985: Wa'j ehad hebt, köch gin kraemer: wa'j ehad hebt, bu'j kwiet [Telge 6, 193].

Eib veur 1973: 't Kump eer weer as ne buul met geld "gezegd als men iets kwijt is" [H. Odink 3, 43].

ZUKEN "zoeken"

Zuken is meujte doon um wa'j verloren hebt, weer te kriegen.

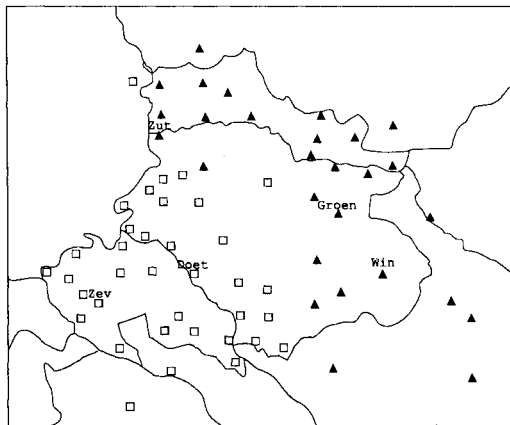
- 01 ZUKE(N): Wich, Ruu, Din, Gen, Voo, Meg, Vars, Sin, Sil, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Ste, Baa, Tol, Olb, Does, Ang, Lat, Wesv, Dui, Groes, Zev, Did, Zed, Sto, Aze, Pan, Lob / Vars 1985 [Telge 6, 424] || Wilp, Emm, Kle.
- 02 ZEUKEN: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Vor, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win || Bat, Haak, Vre, Stlo, Ram, Hei, Raes, Boch.

Zev: Ik zuuk mien hoorspeld; woor kan'k die toch gelaote hebbe.

Wehl: A'j ow spenneke terug wilt vinden, mo'j goed zuken.

Loch: A'j dee hoorspelde weer wilt vinden, dan kom ie nog aardeg an 't zeuken.

Win 1971: A'j spek wilt vinnen, mo'j 't in 't gemeuste zeuken "men moet iets zoeken waar het redelijker wijze kan zitten" [Deunk 1, 71].

□ zuke(n) 01 ▲ zeuken 02

Net as op 't veurege kaartjen löp de grenze tussen zuke(n) en zeuken ongeveer op dezelfde menere as de grenze tussen 'zien' en 'zeen'.

● *Gezegdes in verband met "slecht zoeken, met zijn neus kijken":*

Eib veur 1973: Hee zoch 't peerd en zat der op [H. Odink 3, 185].

Eib veur 1973: At e ne hond was, dan had e oew allange ebettene [H. Odink 3, 102].

Acht-Tw 1948: Zeuken met de ogen wooj pap medde et "gezegd als men iets wat vlakbij ligt, niet kan vinden" [Wanink 1, 220].

● *Utdrukkingen veur "overal zoeken om iets (terug) te krijgen":*

01 HELLEM EN ZELHEM AFLOPEN: / Eib veur 1973 [H. Odink 3, 211].

02 HELLEM EN ZELHEM AFZEUKEN: / Lich 1991 [Telge 8, 51].

03 HELLEM EN ZELHEM AFZUKEN: / Gen 1999 [Telge 12, 72].

Gen 1999: Ik heb Hellem en Zelhem afgezocht, maor ik heb mien pet niet weer können vinden [Telge 12, 72].

● *"Al zoekende overhoop halen (b.v. de inhoud van een kast, kist of lade)":*

01 PLONDEREN: / Win 1971 [Deunk 1, 177].

02 SCHOMMELEN: / Win 1971 [Deunk 1, 205], Lich 1991 [Telge 8, 105].

03 MOCHELEN: / Gen 1999 [Telge 12, 109].

sHe 1982: Op de zölder schumele. SCHUMELE "langdurig tussen allerhande spullen zoeken" [Telge 3, 131].

● *Veur "overhoop halen" kiek in hoofdstuk 3, blz. 599.*

VINDEN "vinden"

01 VINN: Harf, Eef, Wich, Vor, Ruu, Bor, Gees, Haa, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Vars, Hen, Tol, Olb || Bat, Hei.

02 VINNEN: Gor, Bel, Aal, Bre, Gen, Voo, Sin, Zel, Doet, Kep, Dre, Hen, Ste || Wilp, Haak, Ges, Ram, Raes, Boch.

03 VINDEN: Alm, Zut, War, Loch, Win, Din, Meg, Sil, Wesd, Does || Vre.

04 VINDE: Lat, Groes, Zev, Did, Sto, Aze || Emm, Kle.

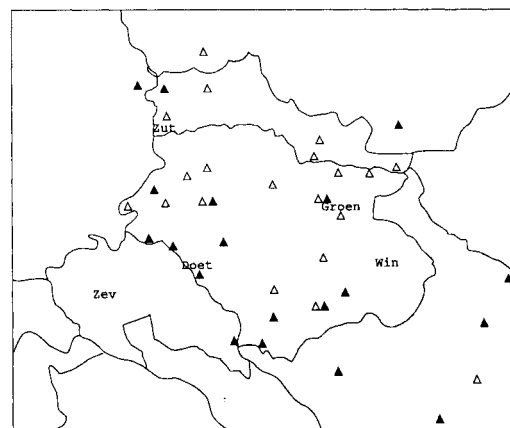
05 VINDN: Groen.

06 VEENN: Lar, Gels, Nee.

07 VIENDE: Pan, Lob.

Haa: A'j dat weer wilt vinn, mo'j good zeuken.

Lob: A'j dat terug wilt viende, mo'j goed zuke.

△ vinn 01

▲ vinnen 02

't Uutvallen van de d in vinden is 'n verschienel wat allene in den Acht en 't angrenzende Westfalen veurkump.

Acht-Tw 1948: Ne vlegende kreje deut aait wat op "een loslopende hond vindt altijd wel iets van zijn gading" [Wanink 1, 130].

WEER "terug"

Weer wordt gebruikt as anduding da'j wat hebt, wa'j eerder kwiet ewes bunt.

- 01 WEER: Gor, Harf, Alm, Eef, War, Wich, Vor, Ruu, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Rek, Bel, Groen, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Voo, Meg, Vars, Sil, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Ste, Baa, Tol, Olb, Did, Aze | | Wilp, Bat, Vre, Ges, Ram, Hei, Boch, Emm, Kle.
- 02 WIER: Gels, Nee, Rek.
- 03 WEERUMME: Loch.
- 04 WEERUM: Zed.
- 05 TERUG: Zut, Does, Ang, Lat, Wesv, Dui,

Groes, Zev, Sto, Pan, Lob.

- 06 TERUGGE: Gor, Harf, Eib, Lich, Aal, Sin | | Bat, Haak.

Bel: Weer, maor wi-j zekt: wee-a. [Ok: Groen].

Din: A'j dat weer wilt vinden, mo'j gans goed zuken.

Wesd: A'j dat weer wilt hemmen, mo'j goed zuken.

Loch: As ie dat weerumme wilt vinden, dan mot ie nog wel aardeg an 't zeuken.

Zed: A'j dat weer wil hemme, mo'j goed zuke.

Groes: A'j dat terug wil vinden, zö'j goed motte zuke.

Zev: As ge dat terug wil hemme, dan mo'j goed zuke.

HOOFDSTUK 2 BEWAEGINGEN EN HOLDINGEN DEE DEN ROMP (EN BENE) ANGAOT

ZITTEN "zitten"

01 ZITTE(N): Acht, Liem || Wilp, Bat, Mar, Haak, Emm, Elt, Kle.

Gees: Zitten, maor wiej zegt: zitn. [Ok: Harf, Eef, Ruu, Loch, Lar, Bor, Nee, Eib, Rek, Groen, Lich, Bre, Tol || Bat].

Bor: Hee zit op 'n stool.

Wesv: Ik gaøj der efkes zitte.

Tol: A'j in-ens duzeleg wordt, dan zeg i-j: "Ik mot effen zitn".

Kot 1911: Zo vake at Jan van ne markt in huus kwam, was e neustereg en verdraeijd en lepen 'm de olde leukes al gauw in de waege. "Waorumme gengele i-j ok altied zo rond", zae e dan, "wat doon kö'j toch neet meer; 'k wol a'j op ow gat bleven zitten bi-j 't fernuus [Meinen 2, 14]. [GAT].

Lar 1838: Klaos-naef hef wat piene versleten! Hie mos waal 'n ganse maond in 't bedde op 't gat zitten eer ie kon staon of gaon [GV-alm 183].

N Acht 1844: Permitter mij UE attent te maken op afreuse lomphede waardoor de Graafschapsche taal zich zoo bijzonder distingueert, b.v. op 't gat zitten [GV-alm 155].

● "Op zijn achterste zitten":

01 OP 'T END(E) ZITTEN: / sHe 1982 [Telge 3, 41], Lich 1991 [Telge 8, 37].

02 OP DE BAES ZITTE: / Pan 1988 [Telge 7, 75].

03 OP DE KRINT ZITTE / Pan 1988 [Telge 7, 75].

04 OP 'T GAT ZITTEN: / Acht 1895 [Telge 2, 38].

Lich 1991: Hee zat op 't ende in berre [Telge 8, 37].

Win 1971: Zet ow maor 's op 't ende. Hee zat zik op de meerze. ZIK OP 'T ENDE ZETTEN, ZIK OP DE MEERZE ZETTEN "rechttop gaan zitten" [Deunk 1, 66].

Zie 1991: Jannao zit altied te braddeken an taofel; door kan gin mense meer naost zitten. ZITTEN TE BRADDEKEN "breeduit (aan tafel) zitten" [Telge 8, 26].

Lich 1991: SNIEDERSGEWIEZE ZITTEN "in kleermakerszit zitten" [Telge 8, 111].

● "(Op een stoel) gaan zitten":

01 ZICH/ZIK ZETTE(N): Eef, Wich, Ruu, Bor, Gees, Rek, Lich, Aal, Din, Voo, Ulf, Vars, Zed / Win 1971 [Deunk 1, 283], Lich 1991 [Telge 8, 148].

02 ZICH DALE ZETTEN: Vor, Bel, Win / Groen 1936 [Mogendorff 1, 8].

03 ZICH NEERZETTEN: Haa, Bel, Dre.

04 ZICH ZITTEN: Win.

05 PLAATSNEMMEN: Vor.

06 DALEHOEKEN: Bel.

07 ZICH DALE SMIETEN: / Lar 1924 [Langelier 1, 144].

08 DE BEEN VAN ZICH AF SMIETE: / sHe 1982 [Telge 3, 13].

Vars: Jan zat/zetten zich op 'n stoel.

Win: Jan ging op ne stool zitten: hee ging zich zitten.

Zed: Ze zegge nog wel 's: "Ik bun erg muu, ik wil effe van de been af" (= ik wil effe gaon zitte). VAN DE BEEN AF WILLE.

● "(Aan tafel) gaan zitten":

01 ANSCHOEVEN: Ruu, Bor, Bre, Vars.

02 ANSCHUVEN: Does.

03 ANSCHIKKEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 68], Vars 1985 [Telge 6, 23].

04 BI-JSCHIKKEN: / Lich 1991 [Telge 8, 21].

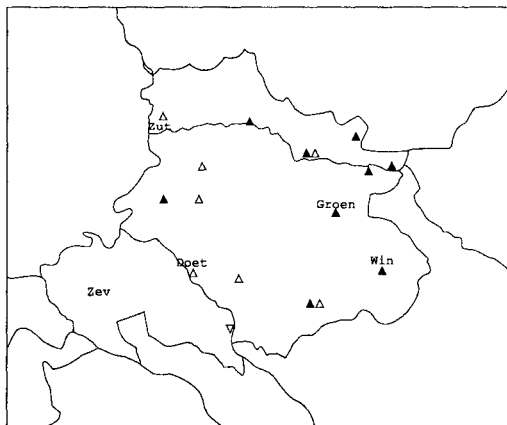
Vars: A'j anschoeft, kö'j met etten.

Lich 1991: Too-t-e zich bekend emaaht had, moch e bi-jschikken [Telge 8, 21].

Acht-Tw 1948: Zich um den heard schikken "naast elkaar om de heard gaan zitten" [Wanink 1, 174]. [ZIK SCHIKKEN].

● *As uutneudeging um te gaon zitten, zeg ie tegen iemand:*

- 01 GAOT DER ZITTE(N): Acht; Gen, Zev, Pan, Lob || Bat.
- 02 GAO ZITTE(N): Ruu, Lar, Lich, Aal, Bre, Din, Sil, Zel, Doet, Wehl, Hen, Baa, Does, Lat, Wesv, Zev, Did, Zed, Her.
- 03 GAOT ZITTE(N): Ruu, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Groen, Win, Zel, Hen, Tol, sHe.
- 04 ZET OW: Wich, Rek, Lich, Aal, Din, Voo, Ulf, Zel, Doet, Hen, Tol, Zev / Win 1971 [Deunk 1, 217].
- 05 ZET OW DALE: Vor, Bel, Win / Aal 1969 [Brusse-Koskamp 1, 1] || Bat.
- 06 ZET OW EIGE: Wesv.
- 07 ZET DI-J: / Win 1971 [Deunk 1, 217].
- 08 ZET DER OW NEER: Dre.
- 09 PAK 'N STOEL: Eef, Zut, Loch, Ulf, Wehl, Does, Lat, sHe.
- 10 PAK OW 'N STOEL: Aal, Gaa, Hen.

- ▲ *smiet ow dale 24*
- △ *smiet ow van de bene 27*
- ▽ *smiet ow van de vuut 29*

De uitdrukking smiet ow dale/van de bene/van de vuut is allene in den Acht op-egeven. Dat smiet ow dale 'n uitdrukking is dee ok in de 19e eeuw al populair was, blik uut 't feit dat e in drie woordenlieden uut dee eeuw veurkump en ok in den oldsten dialecttekst dén uut 1816 stamt.

- 11 KRIEG 'N STOOL: Ruu, Bor, Rek, Lich, Dre.
- 12 KRIEGT NE STOOL: Nee, Groen.
- 13 KRIEG OW 'N STOEL: Gen, Voo, Kep.
- 14 KRIEGT OW NE STOOL: Aal, Win.
- 15 KRIEG OW 'N GEZITS: Voo.
- 16 NEM 'N STOEL: Din, Ulf, Doet, Tol.
- 17 NEMT 'N STOEL: Alm, Zut, Eib, sHe.
- 18 NEMP OW NE STOOL: Aal.
- 19 NEMT OW 'N GEZIT: Aal.
- 20 VAT 'N STOEL: Wesv.
- 21 VAT OW 'N STOEL EN GAOT DER ZIT-TEN: / Vars 1985 [Telge 6, 370].
- 22 ZEUK OEW NE STOOL: Bel.
- 23 ZEUK OW 'N GEZIT: Win.
- 24 SMIET OW DALE: Loch, Bor, Nee, Eib, Rek, Groen, Aal, Win, Tol / Umg Doet 1816 [Staring 1, 60], N Acht ca 1860 [Telge 4, 39], Acht 1882 [Telge 2, 21], Doet 2e h 19e e [Telge 4, 122], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 84], Aal 1964 [Rots 1, 56], Win 1971 [Deunk 1, 38], Eib 1980 [Telge 1, 76], Lich 1991 [Telge 8, 29].
- 25 SMIET DER OEW DALE: / Groen 1936 [Mogendorff 1, 8], Win 1976 [Aessink 4, 57].
- 26 SMIET DI-J DALE: / Win 1971 [Deunk 1, 217].
- 27 SMIET OW VAN DE BENE: Eef, Vor, Bor, Aal, Wesd, Doet, Hen / Win 1971 [Deunk 1, 217], Lich 1991 [Telge 8, 19].
- 28 SMIET DI-J VAN DE BENE: / Win 1971 [Deunk 1, 217].
- 29 SMIET OW VAN DE VUUT: Ulf.
- 30 SMIET OW HEN: / Win 1971 [Deunk 1, 91].
- 31 GOOI OW VAN DE BENE: Eef, Wesv.
- 32 LAOT OW ZAKKEN: Bre, Gaa.
- 33 LAOT OE DALEVALLEN: Gees.
- 34 RÖST OE: Eib.

Hen: "Gaot zitten", klinkt wat vrendeleker as "Gao zitten". Nog vrendeleker is: "Gaot der bi-j zitten". Verolderd is: "Smiet ow van de bene".

Tol: Bar olderwets is: "Smiet ow dale".

Gaa: "Gaot der zitten", zei ik tegen Jan, toen hi-j der inkwam.

Eib: "Röst oe". "Jao, van de bene dat röst".

Eef: Biej wieze van grap werd wel 's ezegd: "Pak 'n stoel en gao de deur uut".

Vor: Ok zeien ze nog wel 's: "Nem oew gemak der van, 't kost niks meer".

Umg Doet 1816: Gartjan: "Smiet oe dale; vertel mie wat van oeluu daoden; ik male op niks anders" [Staring 1, 60].

Vars 1985: Hè hè, van de bene dat röst [Telge 6, 38]. [RÖSTEN].

Win 1976: "Van de bene dat röst", zae de keerl, doo genk e op de knene liggen pissen [Aessink 4, 57].

Acht-Tw 1948: 'k Hebbe 'n bot in 't beên "schertsend gezegd tegen kinderen als men niet wil gaan zitten" [Wanink 1, 80].

Win 1971: GEZIT "vaste zitplaats, inz. in de kerk" [Deunk 1, 74].

● "Niet stil kunnen zitten":

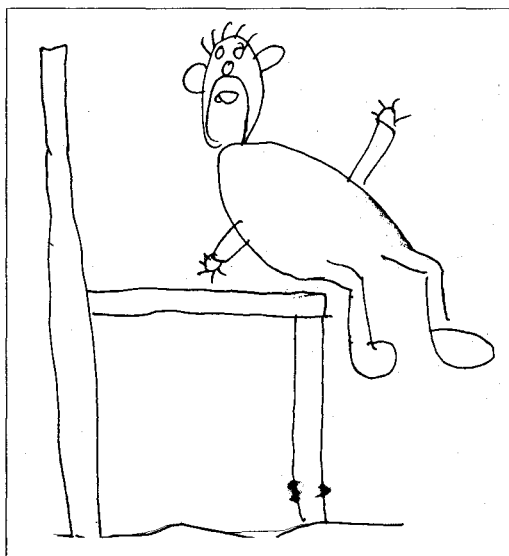
01 GIN ZIT IN DE KONT HEMME: / sHe 1982 [Telge 3, 83].

02 GIN RÖS IN DE KONT HEMME: / sHe 1982 [Telge 3, 83].

Eib voor 1973: Hee hef ne bisvlege onder den stat zitten "hij kan geen moment stil zitten" [H. Odink 3, 30].

Win 1971: WAERPAOL "iemand die niet stil kan zitten" [Deunk 1, 275].

Did 1939: RARE SPRINKHAAN "iemand die erg beweeglijk is en daarbij graag vreemde grappen maakt" [Vr A'dam 7, 13].

'n Waerpaol

WIPPEN "onrustig (op een stoel) zitten"

01 WIPPE(N): Acht, Liem || Bat.

02 WIPKEN: Nee, Aal.

03 WIPKEREN: Loch.

04 WIEBELE(N): Gor, Bel, Groen, Bre, Din, Gen, Voo, Vars, Wehl, Pan.

05 (HEN EN WEER) WIEMELE(N): Groen, Gaa, Zev / Acht 1882 [Telge 2, 151], sHe 1982 [Telge 3, 173].

06 WOEPERE: Zed / sHe 1982 [Telge 3, 174].

07 RUILE(N): Vor, Gees, Aal, Voo, Vars, Wesv, Zed.

08 GREILE(N): Ulf, Doet, Zed, Aze / sHe 1982 [Telge 3, 54], Pan 1988 [Telge 7, 44], Gen 1999 [Telge 12, 64] || Emm.

09 REILE: sHe 1982 [Telge 3, 123].

10 WUPKEN: Ruu, Win.

11 WUPPEN: Aal.

12 HUPKEN: Win.

13 RI-JE: Wesv, Did.

14 RIEJEN: Eef.

15 REUPELE: Lob.

16 REPELEN: Gor.

17 RENGELEN: Din, Zed.

18 HOPSEN: Gor.

19 SCHRIENEN: / Lich 1991 [Telge 8, 106].

Vars: Wiebelen is onrusteger as ruilen umdat 't kortere bewaegingen bunt.

Bor: Pietje, zit neet zo op den stoel te wippen, hee hef veer peute.

Doet: Pietje, zit niet op ow stoel te greilen.

Did: Pietje, zit niet zo op de stoel te ri-je.

Eef: As de lui wollen zitten, dan zetten ze de stoel met de lönnink tegen de mure en de bene op de sportels; dat moch neet want dan zat iej ok te riejen.

sHe 1982: Zit niet op dén stoel te reile/greile. Wat zit ie toch op de stoel te woepere, mo'j naor de wc? [Telge 3, 54/123/174].

Lich 1991: Lig neet te schrienn; zit toch stille [Telge 8, 106].

Aal 1964: GEJIKKER "het op en neer bewegen van kinderen" [Rots 1, 14].

SCHOEVEN "(op een stoel) (heen en weer) schuiven"

01 SCHOEVE(N): Acht; Gen, Meg, Wehl, Zed, Sto || Wilp, Bat, Mar, Haak, Vre, Ges.

02 SCHUVE: Groes, Zev, Lob || Kle.

- 03 SCHOERKEN: Doet, Hen.
- 04 SCHOEMEN: Ruu, Lar.
- 05 SCHUIKEN: Lich, Aal, Win, Din, Vars, Sil, Wesd.
- 06 SCHEUKEN: Loch.
- 07 SCHORKEN: Vor, Hen.
- 08 SCHOTJEN: Harf, Lich / Win 1971 [Deunk 1, 206], Lich 1991 [Telge 8, 105].
- 09 SCHOTKEN: Win.
- 10 SCHOTGEN: Win.
- 11 SCHODDEKEN: / Vars 1985 [Telge 6, 302].
- 12 NOTJEN: Lich.
- 13 ROTJEN: Lich / Lich 1991 [Telge 8, 100].
- 14 SKREGGELEN: Bel.
- 15 RIKKEVIELEN: Lar.

Lar: Wat zit ie toch op oew stoel hen en weer te schoemen/rikkevielen.

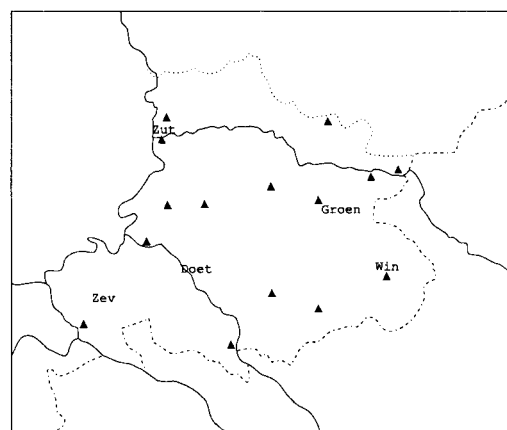
Lich: Wat zit i-j op dén stoel te schuiken/schotjen/schoeven/notjen/rotjen.

Ke: Zit niet zo op dén stoel te schoeven; kö'j 't ei niet kwiet worden?

Vars 1985: Wat zit i-j toch te schoddeken; zit toch 's stille. 'k Zegge tegen 'm: "Schoef 's 'n endjen deur", en door schoddeken e hen [Telge 6, 302].

OPSCHOEVEN "opschuiven"

- 01 OPSCHOEVEN: Acht; Did, sHe, Zed / Vars 1985 [Telge 6, 255] || Bat.
- 02 OPSKOEVEN: Groen.
- 03 OPSCHUVE(N): Doet; Liem.
- 04 OPSCHIKKE(N): Eef, Zut, Ruu, Gels, Eib, Rek, Bel, Aal, Win, Gen, Vars, Dre, Hen, Tol, Pan / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 157], Eib 1980 [Telge 1, 60], Pan 1988 [Telge 7, 100].
- 05 ANSCHIKKEN: Voo, Hen.
- 06 ANSCHOEVEN: Vor, Voo.

▲ *opschikke(n) 04*

Opschikken in de betekenis "opschoeven" is veural op-egeven in den Acht

Zut: A'j nog 'n bietjen opschoeft/opschikt kan Piet ook nog op de banke zitten.

Lob: A'j 'n bitje opschuuf, kan Piet ok nog op de bank zitte.

Vor: Schoef 's 'n betjen op; schoef 's 'n betjen an.

Bel: Veural in de karkbanke was 't vake: "Schik 's 'n betjen op".

Hen: Schik 's 'n betjen op; schik maor an taofel an.

Vars 1985: Schik 's iets an; i-j zit zo wied af. ANSCHIKKEN "dichter bij elkaar gaan zitten" [Telge 6, 23].

Tol: Inschikken is dichter op mekare gaon zitten; opschikken doe'j a'j allemaole wat (op 'n banke) deurschoeft. [Ok: Does].

HOOFDSTUK 3 BEWAEGINGEN EN HOLDINGEN DEE ARME EN HANDE ANGAOT

LINKS "linkshandig"

- 01 LINKS: Gor, Eef, Zut, War, Wich, Ruu, Loch, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Voo, Vars, Sil, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Dre, Hen, Baa, Tol, Olb, Does, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, Did, Pan, Lob || Wilp, Bat, Mar.
- 02 LINKSHANDEG: Harf, Alm, Eef, Lar, Eib, Aal, Meg, Wehl, Kep, Hen, Ste, Does, Zed || Bat, Haak.
- 03 LINKSHENDEG: Gor, Vor, Bel, Sin, Zev.

● *A'j veurnamelek de linkerhand gebruikt, bu'j 'n:*

- 01 LINKE(R)POOT: Harf, Wich, Vor, Loch, Meg, Wesd, Kep, Hen, Aze.
- 02 LINKSPOOT: Sin, Dui, Zev || Vre, Ges, Ram, Boch, Elt, Kle.
- 03 LINKSEPOOT: Tol || Bat.
- 04 LINKSPOTER: Doet.
- 05 LUCH(T)SVOES: Bel.
|| linkshender: Stlo, Hei, Raes, Emm.

● *De metwarkers geeft op dat ene dén linkshandeg is vake good kan samen warken met ene dén rechtshandeg is:*

Eef: 'n Linksen en 'n rechtsen staot mekare nooit in de waege.

Wich: Met stellenwerk -werk met b.v. 'n schuppe, 'n harke of 'n grepe- was 't makkelek as den eend links- en den anderen rechtshandeg was.

Vor: As bie veurbeeld bie 't mes laaien 'n links- en 'n rechtshandegen tegenaover mekare staot, dan könt ze zonder las van mekare te hebben de mes laaien omdat ze mekare niet in de grepe vat. [Ok op-egeven veur Gor, Harf, Wich, Loch, Lar, Gels, Eib, Bel, Groen, Lich, Sin, Sil, Wesd, Dre, Hen, Ste, Lat, Wesv, Dui || Bat].

Hen: Ton vrogger de stalmest vanuut de mestvaalte met 'n grepe op de stotkarre elaann mos wodn, was 't makkelek as der ene links en de ander rechts was. Dan sto'j met 't

gezichte naor mekare toe en kö'j mekare niet stekken. 't Handegen ow dan an die kante.

Gor: Bie 't erepels staeken könt luu woorvan de ene links en den anderen rechts is, heel hendeg näöst mekare warken. [Ok: Loch].

Harf: Met heuj bie mekare maken -an kidden harken- harkt 'n linkshandegen en 'n rechtshandegen tegen mekare op. [Ok: Loch].

Lich: Met beume houwen, zand en mes laann hendegt 't as der ene links en den anderen rechts is.

Wesd: Zaod scheppen in 'n zak geet makkeleker at den enen linkshandeg en den anderen rechtshandeg is.

Wesv: Bi-j 't schoonmake van slote met 'n oord -'n korte zeis- was 't makkelek as de één links en de ander rechts was. [Ok: Ste].

Ruu: Vrogger bie 't dorsen met de dorsmölle mossen de beide zeels van de garven lös-esneenn wodn. Dat deden bie veurkeur 'n rechtsen en 'n linksen, dee sneden namelek van mekare af en zo konn ze mekare neet aover de vingers sniejen. [Ok: || Wilp].

Eef: Biej 'n huusslacting had de slachter geerne 'n linkshandegen naost zich as hee zelf rechtshandeg was umda'j dan met zien beien 't varken konden afslachten.

Bre: As ne warkbanke bi-j ne timmerman groot genug is, könt ze ieders ne andere kante uut schaven of zagen. [Ok: Nee, Does].
Kep: In de timmerfabriek van A. wieren vrogger 'n links- en 'n rechtshandigen bie mekare gezoch um kozienen op te sluten; die sloegen mekaar niet met de hamer.

Wehl: Op de steiger van 'n bouw bunt 'n rechtshandegen en 'n linkshandegen met-selder ideaal. Ieder begint an 't end van 'n muur en ze warkt naor mekaar toe. [Ok: Eef, Loch, Aal, Olb, Ang, Dui, Zev, Did || Haak, Hei].

Bor: 'n Linksen metseler verdienen vrogger twee cent in 't uur meer. [Ok: Dui, Zev].

Baa: Melkbussen dragen ging ok goed as ene links en den andere rechts was.

● *"Werken met de linkerhand" (gezegd van iemand die rechtshandig is):*

- 01 AOVER DE HAND WARKEN: Eef.

02 AOVERHANDS WARKEN: Loch, Ste.

Acht 1882: LINKE, LUCHTERHAND "linkerhand" [Telge 2, 80, 82].

● *Veur peerde dee met de rechtse en linkse hand eleid wordt, kiek bie: De mens en zien wark, 't peerd.*

SLAON "slaan"

- 01 SLAON: Acht, Liem / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 181] || Wilp, Bat, Haak, Vre, Ges, Ram, Hei, Raes, Boch, Emm, Elt, Kle.
- 02 HOUWE(N): Acht; Wehl, Zev, Zed, Sto / Eib 1980 [Telge 1, 34], Vars 1985 [Telge 6, 151], Pan 1988 [Telge 7, 54], Lich 1991 [Telge 8, 54] || Mar, Vre, Ram, Elt, Kle.
- 03 BATERE: Wesv, sHe.
- 04 KNOKKEN: Bor.
- 05 ANGAON: Bor.
- 06 POETEN: Vor.
- 07 TROEVEN: Ang.
- 08 BEUKEN: / Acht-Tw 1954 [Wanink 2].
- 09 FLIKKEN: / Acht 1895 [Telge 2, 35].
- 10 FLAPPEN: / Acht 1895 [Telge 2, 35].
- 11 BUUTSEN: / Acht 1902 [Telge 2, 21].
- 12 POFFE: / Pan 1988 [Telge 7, 108].

Doet: Jan sloeg met de voes op taafel.

Ruu: Hee was mie toch met de voes op den taafel an 't houwen.

Wesv: De blage baterde op mekaor met takke.

Vor: Ze kwammen met mekare an 't poeten.

Ang: Jan en Piet troeven mekaar op de bas.

Acht 1902: Buutsen tegen de deure [Telge 2, 21].

Pan 1988: He'j gistere dén ieszockeywedstrijd nog gezien op de tillevisie? Wah ware ze af en toe wer on 't poffe, wah! [Telge 7, 108].

Loch: le dörf mie toch neet te slaon/houwen; houwen is slimmer as slaon, [ok: Win].

Ruu: As der twee ruzie hebt, dan zegt ze nog wal 's tegen mekare: "Wo'j houwen?".

Lob: Ze hadde ruzie; ze sloege der toch op.

Haa: le dörf mie toch neet te slaone. [slaone; ok: Gees, Lich, Win].

Groen: Doe dörf mie toch neet te slaon; dan kwam der vrogger nog wal 's bie: as doe mie slötst, dan slao ik die weer.

Lich 1991: Houw 'm 's veur de kop veur, dan

höldt e de bek wal dichte [Telge 8, 54].

Win 1976: "'t Oge wil ok wat hebben", zae den snieder en sloog de vrouwe met de parsplanke 'n blauw oge [Aessink 4, 26].

Acht-Tw 1948: Kinder mo'j neet te völle slaon, iej houwt den enen duvel der oet en twee der wier in [Wanink 1, 92].

Lar 1934: Schelden dut gin zeer; a'j mien slaot, dan slao'k ow weer [Langeler 1, 349].

Pan 1988: "De haand zulle ow baove 't graf gräöje, a'j mien dörf te slaon", zei moed [Telge 7, 46].

sHe 1982: Ow hande zölle later baove 't graf uutstaeke "gezegd als een kind zijn ouders wil slaan" [Telge 3, 58].

● *"Een hoeveelheid slaag/(harde) klappen die iemand in een keer krijgt of geeft"; (van de woorden maol en portie wordt vake de verkleinwoorden mäöltje(n) en porsje(n) gebruikt):*

01 'N PAK: Acht, Liem.

02 'N MAOL/MÄÖLTJE(N): Eef, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Lich, Aal, Zel, Dre, Hen, Sto.

03 'N PORTIE/POSJE(N): Harf, Wesd, Lat, Dui, Zev, Zed, Sto, Pan / sHe 1982 [Telge 3, 119].

● *Woorden veur "slaa/klappen die iemand in één keer krijgt of geeft", vake in combinatie met pak/maol/portie:*

01 (PAK/MAOL/PORTIE) SMEER: Acht, Liem / Eib 1980 [Telge 1, 75], sHe 1982 [Telge 3, 136], Vars 1985 [Telge 6, 319], Pan 1988 [Telge 7, 109], Lich 1991 [Telge 8, 75] || Boch, Emm, Elt.

02 SMAER: / Pan 1988 [Telge 7, 127].

03 (PAK/PORTIE) RAMMEL: Acht, Liem / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 91] || Wilp, Bat.

04 (PAK/MAOL) RANSEL: Acht; Gen, Meg, Ang, Lat, Zev / Eib 1980 [Telge 1, 50].

05 (PAK) SLAAG: Gor, Gees, Vars, Hen, Does, Ang, Lob.

06 (PAK/PORTIE) WAMES: Hen, Ste, Tol, Olb, Sto, Lat / sHe 1982 [Telge 3, 170], Wesv 1996 [Telge 11, 95], Gen 1999 [Telge 12, 174].

07 (MAOL) PRIEGEL: Eef.

- 08 PRUGEL: / Win 1971 [Deunk 1, 185].
 09 MAKKES: Loch, Win / Win 1971 [Deunk 1, 140]
 10 (MAOL) WAMMES: Vor, Aal, Win, Gaa || Kle.
 11 STRIEPS: / Acht 1882 [Telge 2, 129], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 168].
 12 STRIPS: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 168].
 13 LINT: / sHe 1982 [Telge 3, 93].
 14 ROS: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 171], Pan 1988 [Telge 7, 116].
 15 ZAOL: / Pan 1988 [Telge 7, 156].
 16 RIBBENSMEER: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 168].
 17 RIBS: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 168].
 18 OFRAMMELINGE: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 153].

Olb: 'n Pak wames is gemaotegder as 'n pak ransel.

Vars: Door kriegt de blagen meer smeer as te etten.

Eef: Mien va zei altied: "'n Mäöltjen priegel helpt good".

Lar: A'j ene flink af-eranseld hebt, zeg ie: "'k hebbe 'm 'n good maol ransel egeven", of: "'k hebbe 'm 'n good maol verkoch". [VERKOPEN].

Bel: As der ene 'n pak ransel ehad hef, zegt ze wal: "Ze hebt 'm appelweek of-ehouwen". [APPELWEEK; OFHOEWEN].

Zut: Ze slaon mekare lens. [LENS].

● *Utdrukkingen veur "slaag/klappen die iemand in één keer krijgt of geeft", vake in combinatie met pak/maol/portie/wat. Vake wordt de warkwoorden geven en kriegten gebruikt.*

- 01 (PAK/PORTIE/WAT) OP ZIEN/DE(N) DONDER: Acht, Liem / sHe 1982 [Telge 3, 32], Vars 1985 [Telge 6, 87], Wesv 1996 [Telge 11, 33], || Wilp, Bat.
 02 (PAK) OP ZIEN/DE SODEMIETER: Zut, Wich, Meg, Kep, Ang, Dui, Groes, Zev, Did, Sto, Lob / Vars 1985 [Telge 6, 324] || Wilp.
 03 (PAK/PORTIE) OP ZIEN/DE/'T FALIE: Zut, War, Din, Sin, Hen, Zev, Sto / sHe 1982 [Telge 3, 43], Gen 1999 [Telge 12, 52] || Wilp.
 04 (PAK/MAOL/PORTIE/WAT) OP DE LATTE(N): Vars, Kep, Hen, Olb, Zed, Sto /

- sHe 1982 [Telge 3, 91/119], Vars 1985 [Telge 6, 207].
 05 (PAK/MAOL) OP ZIEN DUVEL: Gor, Loch, Lar, Meg, Tol.
 06 (PAK/WAT) OP ZIEN/DE MIETER: Eef, Wich, Pan, Lob / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 143], Eib 1980 [Telge 1, 52], Pan 1988 [Telge 7, 89].
 07 (PAK/MAOL/PORTIE) OP DE BUTTE: Gels, Nee, Bel, Lich, Wesd.
 08 (PAK) OP DE(N) DEKKEL: Bre, Zed, Sto, Pan / sHe 1982 [Telge 3, 29], Pan 1988 [Telge 7, 27], Gen 1999 [Telge 12, 42].
 09 (MAOL/PORTIE) OP DE PENS: Dre, Dui, Sto / sHe 1982 [Telge 3, 97/113].
 10 (WAT) OP DEN PENSE: Bre.
 11 (PAK/PORTIE) OP ZIEN/DE FLIKKER: Eef, Dui, Did.
 12 (PAK) OP ZIEN/DE BLIKSEM: Eef, Eib.
 13 (PAK/MAOL) OP DE RIBBEN: Vor, Lich, Aal.
 14 OP ZIEN TABERNAKEL: Harf, Aal.
 15 OP ZIEN WAMES: Voo, Hen.
 16 (MAOL) OP DE(N) POKKEL: Aal, Din, Sto / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 163], Win 1971 [Deunk 1, 179], sHe 1982 [Telge 3, 118].
 17 OP DE POEKEL: / Pan 1988 [Telge 7, 107].
 18 (PORTIE) OP DE KLOTE: Dui, Sto / sHe 1982 [Telge 3, 79], Pan 1988 [Telge 7, 67].
 19 (PAK) OP DE BAS(T): Kep / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 71], Vars 1985 [Telge 6, 35].
 20 OP DE BAS(T) OP: Ang.
 21 (PAK) OP DE RUGGE: Wesd, Hen.
 22 (PAK) OP DE JU: Pan.
 23 (WAT) OP DEN BALG: Rek.
 24 OP DE TABBERD: Lar.
 25 (WAT) OP 'T JAK: / Win 1971 [Deunk 1, 103].
 26 OP DE KULLE: / Pan 1988 [Telge 7, 76].
 27 (PAK) AOEVER DE LATTE: Sto / sHe 1982 [Telge 3, 91].
 28 (PORTIE) MET DE GIETER OP DE MIETER: Sto / sHe 1982 [Telge 3, 99].
 29 (WAT) VEUR DEN ECHTERSTEN: / Vars 1985 [Telge 6, 98].
 30 (WAT) VEUR DEN VOD: / Vars 1985 [Telge 6, 390].
 31 (WAT) VUUR 'T GAT: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 98].
 32 WAT VEUR 'T BLOTE GAT: Groen.
 33 VUR DE BLOTE TOKES: / Pan 1988 [Telge 7, 139].

- 34 VEUR DE KLOTEN: Ang.
 35 VAN JAN-STREMIE: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 191], Win 1971 [Deunk 1, 103].
 36 ACHTERVEUR: Eib, Groen, Aal, Sto / sHe 1982 [Telge 3, 4], Lich 1991 [Telge 8, 9], Pan 1988 [Telge 7, 9].
 37 'N SMEER EN 'N PLEER: Lar.
 38 UUT DE ARMENKASTE: Din.

Sto: Hi-j kreg achterveur/op den dekkel/'n posje op de donder/'n mäöltje op de pens/met de gieter op de mieter/wat op de latte. Hi-j gaf 'm op de falie/'n posje op de klote/wat op de donder.

Win: Hee krig smeer as 'n jachthond; dan geet 't der slim an too. [Ok: / Vars 1985 (Telge 6, 319)].

Did: Hi-j krig meer smaer as te vraete.

● *“Slaag geven”; uuttredkingen met andere warkwoorden as geven:*

- 01 AAN DE PENS KOMME: Zed / sHe 1982 [Telge 3, 113].
 02 AAN 'T LIEF KOMME: Zed.
 03 OP DE PENSE KOMMEN: / Acht 1895 [Telge 2, 97].
 04 OP DEN DEKKEL SLAON: / Pan 1988 [Telge 7, 27].
 05 AN 'T VES(T)JEN KOMMEN: Vor.
 06 BIE DE KNEUPE HEBBEN: Rek.
 07 DER AOVERHEN METTEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 142].
 08 DER OP TREKKE: / Pan 1988 [Telge 7, 140].
 09 DER OP POKKELEN: / Aal 1964 [Rots 1, 3].
 10 DER OVVER TARNEN: / Win 1971 [Deunk 1, 236].

Zed: Onmundeg gezeid: Hi-j is 'm aan de pens gekomme; netter is: hi-j is 'm aan 't lief gekomme.

Vor: Ze kwammen mekare an 't vesjen.

Rek: Ze hebt mekare bie de kneupe ehad.

Pan 1988: Hi-j trok der toch op, za'k ow vertelle; der bleef gin spaon van Dorus heel [Telge 7, 140].

● *“(Iemand) slaan, slaag geven”:*

- 01 AFTUGE(N): Acht, Liem / Vars 1985 [Telge 6, 12].

- 02 AFRANSELE(N): Acht, Liem || Bat.
 03 AFSMERE(N): Acht, Liem / Wehl 1944 [Diesveld 1], Win 1971 [Deunk 1, 5], sHe 1982 [Telge 3, 6], Vars 1985 [Telge 6, 11], Lich 1991 [Telge 8, 12] || Emm.
 04 AFSMAERE: Pan / Pan 1988 [Telge 7, 11].
 05 AFRAMMELE(N): Gels, Nee, Rek, Groen, Lich, Aal, Meg, Kep, Zev, Did, Zed / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 153].
 06 AFDEKKELE(N): Nee, Eib, Bel, Lich, Aal, Win, Din, Kep, Dui, Zed, Sto, Pan / Eib 1980 [Telge 1, 1], sHe 1982 [Telge 3, 5], Vars 1985 [Telge 6, 6], Pan 1988 [Telge 7, 10], Lich 1991 [Telge 8, 10], Wesv 1996 [Telge 11, 18].
 07 AFDREUGEN: Rek, Meg, Doet / Gen 1999 [Telge 12, 9].
 08 AFGADDEN: Nee, Eib.
 09 OFGADDEREN: Eib.
 10 AFROSSE(N): Gor, Din, Tol, sHe, Pan, Lob.
 11 AFPRUGELN: Aal.
 12 VERKAMMEZÄÖLE(N): Din / sHe 1982 [Telge 3, 160], Gen 1999 [Telge 12, 166].
 13 DEURLAOTE: Zev / sHe 1982 [Telge 3, 30], Pan 1988 [Telge 7, 28].
 14 TE PAKKEN HEBBEN: Eef.
 15 NAOZEEN: Gels, Eib.
 16 MET SCHELHOLT NAOZEEN: Eib.
 17 DE RUG NAOZIEN: / sHe 1982 [Telge 3, 126], Gen 1999 [Telge 12, 135].
 18 AFTROEVEN: Ruu.
 19 ANPAKKEN: Eib.
 20 DE PEERDE LAOTEN ZEEN : Eef.
 21 OP DE PETOFFEL NEMMEN: Gees.
 22 DE RUG NAOKIEKE: Sto.
 23 DE ORE(N) WASSEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 156], Pan 1988 [Telge 7, 28].
 24 KLEIN MENNEKE MAKE: Wesv.
 27 HEERNEMME: Sto.
 28 AFKNIEPE: Wesv.
 29 AFWIKSE: Zev.
 30 AFWASEME: Wesv.
 31 AFWAMMESEN: / Wehl 1944 [Diesveld 1].
 32 AFDORSE: / Pan 1988 [Telge 7, 10].
 33 AFZAOLE: Pan / Pan 1988 [Telge 7, 11], Wesv 1996 [Telge 11, 19].
 34 AFZÄÖLEN: / Gen 1999 [Telge 12, 12].
 35 AFZALE: / sHe 1982 [Telge 3, 7].
 36 AFBATERE: / Pan 1988 [Telge 7, 10].
 37 AFDÖKKELEN: / Win 1971 [Deunk 1, 43].
 38 AFBÖSSELEN: / Gen 1999 [Telge 12, 9].
 39 TOOTAKELEN: Gels, Haa / Vars 1985 [Telge 6, 350].

- 40 GEISELE: / Pan 1988 [Telge 7, 40].
 41 POKKELEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 163].
 42 BETREKKEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 75].
 43 OVER ZIEN JU SLAON: / Pan 1988 [Telge 7, 59].

Wehl: Aftugen doe'j iemand a'j 'm smeer geeft tot e niet meer kan [Ok: Vor, Bor, Gels, Sin, Ste, Zev].

Sil: Afranselen is slimmer as smeer geven. [Dre, Baa].

● *"Slaag krijgen":*

- 01 DER VAN LANGS KRIEGEN: Eef, Ruu, Loch, Nee, Doet, Does.
 02 'M GETROKKE KRIEGE: / Pan 1988 [Telge 7, 140].
 03 DER 'N PAAR GEWIKSKT KRIEGEN: / Gen 1999 [Telge 12, 62].
 04 DEURGERÖK WORRE: / Pan 1988 [Telge 7, 28].
 05 DEUR 'T KNÖKKELENBOS GAON: / Vars 1882 [Telge 4, 52].
 06 VAN DE LANGE HAVER KRIEGEN: / Gen 1999 [Telge 12, 71].

Ruu: Pietje wol den bal neet afgeven an Jan; dén wodn helleg en ton kreeg Pietje der toch van langs.

Pan 1988: Toen Dotje zo an 't kreise bleef, kreeg ze 'm van moed getrokke [Telge 7, 140].

● *"Slaag gekregen hebben":*

- 01 LANGEN HAVER EHAD HEBBEN: / Vars 1988 [Telge 6, 136].

● *"Hard slaan":*

- 01 HIESE: / Pan 1988 [Telge 7, 51].
 02 BOKE: / Pan 1988 [Telge 7, 21].
 03 DE VUUS AANHALE: Zev / sHe 1982 [Telge 3, 3].
 04 DE VOES AANTREKKE: / sHe 1982 [Telge 3, 3].
 05 DER OP BRAASKEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 81], Win 1971 [Deunk 1, 34].
 06 DER OP BRAATSKEN: / Win 1971 [Deunk 1, 34].

- 07 DER OP TIMMEREN: Loch, Meg, Does.
 08 DER OP DÖ(R)SE: Zev.

Meg: Der op timmeren is slimmer as der op slaon.

Zev: Der op dösse is der hard opslaon.

Loch: Ze wodn mekare te wies af en ton timmern ze der toch op lös!

● *Utdrukkingen veur "heel hard slaan":*

Ik zal oe slaon/houwen:

- 01 DA'J ZOES: / Pan 1988 [Telge 7, 158].
 02 DA'J NAO OEW VERSTAND ZEUKT: / Vars 1882 [Telge 4, 56].
 03 DA'J 'T WILHELMUS KÖNT FLUITEN: / Eib veur 1973 [H. Odink 3, 261].
 04 DA'J DEN HEMEL VUUR NE DOEDELZAK ANZEET: / Eib veur 1973 [H. Odink 3, 50].
 05 DAT GI-J DEN HEMEL VUR DEN DOEDELZAK ONZIET: / Pan 1988 [Telge 7, 27].

Vars 1985: Den enen hef den anderen afesmeerd dat e gin water of wind kon hollen [Telge 6, 11]. [WATER; WIND].

Pan 1988: Ze sloege mekaor dat de späörn/spörn der afvloge [Telge 7, 130/131]. [SPÄÖRN; SPÖRN].

● *"Van zich af slaan":*

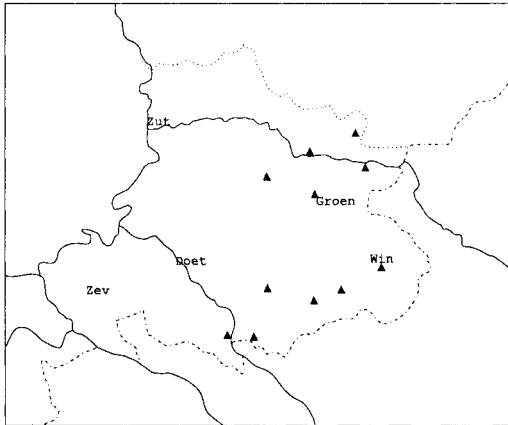
- 01 VAN ZICH AF PAERE: / Pan 1988 [Telge 7, 102].
 02 VAN ZICH AF PAVE: / Pan 1988 [Telge 7, 103].

● *"Snel overgaan tot slaan":*

- 01 DE HAND(E) LOS HEBBEN ZITTEN: / sHe 1982 [Telge 3, 58], Vars 1985 [Telge 6, 132].

● *"Elkaar slaan":*

- 01 ZICH HOUWEN: Ruu, Eib, Voo, Vars.
 02 ZICH AFSMEREN: Win, Voo, Vars.
 03 ZICH VATTEN: Vars.
 04 ZICH SLAON: Vars / No Acht 1839 [Telge 4, 32].
 05 ZIK STRIEPEN: / Acht-Tw 1954 [Wanink 2].

▲ zich "elkaar"... 01-10, 01

Dit kaartjen gif dudelek an dat 't wederkerende persoonleke veurnaamwoord 'zich' in 't oosten van den Acht de betekenis "mekare" kan hebben. Zich houwen, zich afsmeren, zich vatten, zich slaon, zik striepen, zik oftroeven, zich bi-j de häöre hebben, zich ofdekkelen betekent dus: "elkaar slaan". Ok: zich mekare afsmeren en zich mekare afdekkelen hebt dezelfde betekenis.

- 06 ZIK (OF)TROEVEN: / Acht-Tw 1954 [Wanink 2].
 07 ZICH BI-J DE HÄÖRE HEBBEN: Win.
 08 ZICH OFDEKKELEN: Eib, Bel.
 09 ZICH MEKARE AFSMEREN: Aal.
 10 ZICH MEKARE AFDEKKELEN: Aal.

Aal: De mansleu smeern/dekkeln zich mekare zó af, dat ze ovver de grond rollen.

Win: Ze hadden zich zó bi-j de häöre dat ze ovver de grond hen rollen.

No Acht 1839: Ze hebt zich eslagen [Telge 4, 32].

● "Elkaar heel hard slaan":

- 01 ZICH HOUWE(N)/SLAON AS ARME DUVELS: Ruu, Bor, Nee, Bel, Bre, Win, Gen, Voo / Eib 1980 [Telge 1, 34], sHe 1982 [Telge 3, 67].
 02 MEKARE SLAON AS ARME DUVELS: Eib.
 03 MEKARE SLAON AS ARME DEERS: Bor.

Voo: Ze sloegen/hieuwen zich as arme duvels.

● Andere vormen van "slaan":

sHe 1982: Hi-j vaezele mien links en rechts um de ore. VAEZELE, PIETSE "striemend slaan" [Telge 3, 157/115].

Harv 1991: Met de klompen tegen de deure an kabaatsen. KABAATSEN "hard, ritmisch slaan" [Telge 8, 58].

sHe 1982: Met 'n hamer op de muur batere. [BATERE "met veel lawaai slaan"; ok: Zed / Wesv 1996 (Telge 11, 22)].

Lich 1991: Hol 's op met dat gebater met dee deure. GEBATER "lawaaig slaan" [Telge 8, 43].

Acht-Tw 1948: FOSKEN "met een doffe klap slaan (b.v. op een bos stro)" [Wanink 1, 97].

Acht-Tw 1948: GOSKEN "met een dikke stok slaan zonder er acht op te geven hoe hard of waar men slaat" [Wanink 1, 104].

Acht 1882: DAEJEN "zacht slaan" [Telge 2, 21].

Eib veur 1973: Met ne vossenstat der aoever hen gaon "(iemand) voor de schijn afranselen, maar in feite niets doen" [H. Odink 3, 243]. [VOSSENSTAT].

Kep: Door kump nog houweri-j van. [Ok: Zed / sHe 1982 HOUWERI-J "slaande ruzie" (Telge 3, 67), Gen 1999 (Telge 12, 77)].

Win 1971: BASKERI-JE, GEBASKETE "(het) slaan" [Deunk 1, 15].

Win 1971: PRUGELDERI-JE "kloppartij" [Deunk 1, 185].

Acht-Tw 1948: DE RUGGE VRIEJ HOLEN "geen pak slaag krijgen" [Wanink 1, 171].

VEUR DE KONTE "(pak) voor de blote billen"

- 01 VEUR DE/OEW KONT(E): Zut, Wich, Ruu, Loch, Bor, Eib, Aal, Gen, Voo, Ulf, Kep, Dre, Tol, Wesv, Did, Lob.
 02 VEUR DE BLOTE KONT(E): Ruu, Loch, Lar, Bor, Rek, Bel, Aal, Voo, Ulf, Wesd, Zel, Hen, Does, Zev, Zed.
 03 VEUR 'T GAT: Gor, Alm, Ruu, Loch, Bor, Nee, Eib, Bel, Tol.
 04 VEUR 'T BLOTE GAT: Gor, Ruu, Lar, Bor, Rek, Groen, Aal.
 05 VEUR DE BLOTE DAETS: sHe.
 06 VEUR DE BLOTE BILLE(N): Gor, Aal, Win,

- Hen, Zev.
 07 VEUR 'T/OW ACHTERWERK: Dre, Hen.
 08 VEUR DE REET: Wesv.
 09 VEUR DE BOKSE: Aal.
- 10 BILLEKESKOKE: Win.
 11 BILLEKOEK: Zed.
 12 'N GATMÄÖLTJEN: Nee.

Ulf: Schei uut, anders krie'j wat veur de kont/
 wat veur de blote kont.
Zed: Opholle, anders krie'j billekoek.
Bel: As der ene wat veur 't blote gat ekregen
 hadde woor anderen bi-j ewes waren, dan
 zeien ze vrogger: "Ze hebt 'm börgemeister
 emaaft".

● "(Een pak) voor de (blote) billen krijgen":

- 01 DER WAT ACHTERVEUR/ACHTERVUUR
 KRIEGEN: Gees, Eib, Groen, Lich, Aal,
 Win, Kep.
 02 DER ACHTERVEUR KRIEGEN: Gor, Doet.
 03 WAT ACHTERVEUR KRIEGEN: Ulf, Dre.
 04 ACHTERVEUR KRIEGEN: Zed.

Lich: Utscheien, anders krie'j der wat ach-
 terveur.
Ulf: Schei uut, anders krie'j wat achterveur.
Kep: Now mo'j ophollen, anders za'k der ow
 's effen achterveur kommen. [DER ACHTER-
 VEUR KOMMEN].

● "(Een kind) op de (blote) billen slaan":

- 01 DE BOKSE VERZOLLEN: Aal.
 02 DE BOKSE OFSTRIEKEN: / Acht-Tw 1948
 [Wanink 1, 78].
 03 DE BOKSE OFSTREUPEN: / Acht-Tw 1948
 [Wanink 1, 153].
 04 DE BOKSE WARM MAKEN: / Eib veur
 1973 [H. Odink 3, 36].
 05 KUNTJE VERKAMMEZÄÖLE: / Gen 1999
 [Telge 12, 94].
 06 KUNTJE VERZÄÖLEN: Gen 1999 [Telge
 12, 94].
 07 DE BLEIK OPBEUREN: / Wehl 1944 [Dies-
 veld 1].

Gen 1999: Jan was zó vervaelend da'k 'm
 maor 's kuntje verkammezäöld heb [Telge
 12, 94].

Wehl 1944: 'n Kind de bleik opbeuren "een

kind een afstraffing geven op zijn blote bil-
 len" [Diesveld 1].

● *Kinder wordt nog wel 's ewaarschouwd
 veur slaag op 't achterste:*

Pas op, anders:

- 01 BU'J NOG NEET JEUREG: Gor, Din, Vars.
 02 GEET OW KUNTJE(N) NAOR DE KER-
 MIS: Sin.
 03 GEET OW KUNTJEN NAO(R) DE KARM-
 SE: Aal / Vars 1985 [Telge 6, 189].
 04 GEET 'T OW KUNTJE KERMIS: Zed.
 05 GEET 'T KUNTJEN NAOR DE KERMIS:
 Doet.
 06 ZAL OEW KUNTJEN KARMIS VIEREN:
 Eef.
 07 GEET OW GAT NAOR DE KARMISSE:
 Groen.
 08 GAEF IK OW KUNTJE KERMIS: Sto.
 09 GIF 'T KUNTJE KERMIS: / sHe 1982 [Tel-
 ge 3, 83].
 10 BELAEF GI-J KUNTJE KERMIS: Sto.
 11 KRIEG GI-J/I-J KUNTJE KERMIS: / Pan
 1988 [Telge 7, 72], Gen 1999 [Telge 12,
 94].
 12 ZUN DE DUVELS LOS: Aze.
 13 ZA'K OW DE BOKSE 'S VERZOLLEN: Aal.

Zed: Hol op, anders geet 't ow kuntje kermis:
 dan krie'j 'n pak smeer zo a'j nog nooit gehad
 heb.

Sto: Pas op, dalek gaef ik ow kuntje kermis;
 of: pas op, dalek belaeft gi-j kuntje kermis.

Aal: A'j noo neet oppast, geet ow kuntjen
 naor de karmse; da's 't zelfde as: a'j noo neet
 oppast, za'k ow de bokse 's verzollen.

Eef: Nao 'n mäöltjen priegel, zei mien va nog
 wel 's: "Ow kuntjen hef noe karmis evierd".

Zed: Opholle, anders krie'j 'n klats veur de
 klets (= "een klap voor de billen"). [KLETS].

● "(Iemand) om zijn oren slaan":

- 01 WISKEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 214].
 02 UM DE OREN JENZEN: / Eib 1980 [Telge
 1, 36].
 03 UM DE ORE FLATSE: / sHe 1982 [Telge 3,
 44].
 04 UM DE ORE FUTSELE: Did / sHe 1982
 [Telge 3, 46].
 05 ON DE ORE FUTSELE: / Pan 1988 [Telge

- 7, 38].
 06 ON DE ORE FRUTSELE: / Pan 1988 [Telge 7, 38].
 07 ON DE ORE WAPPERE: / Pan 1988 [Telge 7, 153].
 08 BI-J DE OORNE KOMMEN: / Win 1976 [Aessink 4, 28].

Eib 1980: A'j neet oppast, za'k oe um de oren jenzen [Telge 1,36].

sHe 1982: Iemand um de ore flatse [Telge 3, 44].

Win 1971: Ene um de oorne pietsken. PIETSKEN "iemand een snelle, klinkende, maar geen zware oorvijg geven" [Deunk 1, 174].

Bel: Mien moder zae altied: "Miene jongs hebt zukke harde köppe; as ik ze um de oorne hen slao, doot mi-j de hande zeerder as eur de köppe.

Win 1976: Klits klats klander, van 't ene oor an 't ander "gezegd als men iemand om de oren slaat" [Aessink 4, 28].

● *"(Iemand) in zijn gezicht/op zijn mond/ ogen (slaon/houwen)":*

- 01 IN DE FRESSE: Aal.
 02 OP DE BEK: Zut.
 03 OP DE SMOEL: Zut.
 04 AN DE MOEL: / sHe 1982 [Telge 3, 99].
 05 AN DE KWAKERD: / Vars 1985 [Telge 6, 151].
 06 VUUR DEN BLUFFERT: / Eib veur 1973 [H. Odink 3, 31].
 07 VUUR DE BENETTE: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 73].
 08 VEUR DE PLATE VEUR: Aal.
 09 VEUR DE KOP VEUR: / Lich 1991 [Telge 8, 54].
 10 UM DE KOP: Harf.
 11 ON DE BOL: / Pan 1988 [Telge 7, 158].
 12 AAN DE HE(R)SES: Did.
 13 OP DE DÖP: / sHe 1982 [Telge 3, 33].

● *Uutdrukkingen met andere warkwoorden as slaon/houwen:*

- 14 AN DE KOP MEPPEN: Dre.
 15 DE DÖPPERS DICHTESLAON: Din.
 16 DE DÖP DICHSLAON: / Pan 1988 [Telge 7, 30].

- 17 DE DÖP DICHTIMMERE: / Pan 1988 [Telge 7, 30].

Lich 1991: Houw 'm 's veur de kop veur, dan höldt e de bek wal dichte [Telge 8, 54].

Pan 1988: Ik zal ow on den bol slaon da'j zoes [Telge 7, 158].

● *"Elkaar in het gezicht slaan":*

- 01 ZICH AN DE SNUUT SLAON: Uif.

● *"Met de vuist slaan":*

- 01 STOMPE(N): Gor, Vor, Bor, Gels, Bel, Groen, Aal, Win, Din, Vars, Sin, Doet, Hen, Tol, Wesv, Zed || Bat.
 02 STOEMPE: / Wesv 1996 [Telge 11, 85].
 03 STOTEN: Voo.
 04 DOFKEN: Win.
 05 DOFKEREN: / Aal 1966 [Rots 2, 3].
 06 BONKE: Wesv.
 07 BOEKSE: / Wesv 1996 [Telge 11, 26].
 08 FOEMPSE: / sHe 1982 [Telge 3, 45].

Win: Hee stompen 'm in de rugge; Hee sloog 'm met de voes op de rugge, hee heeuw 'm met de voes op de rugge, hee dofken 'm met de voes op de rugge.

Gels: Hee stompen 'm toch met de voes op de rugge is 't zelfde as: hee sloog 'm toch met de voes op de rugge.

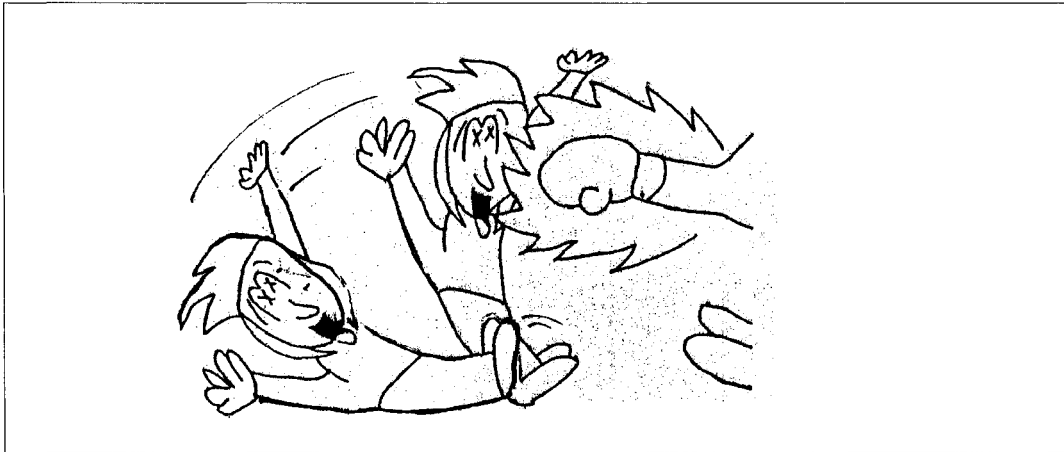
Voo: Hi-j stot 'm met de voes in de rug.

Wesv: Hi-j het 'm met de vuus in de rug gebonk, is 't zelfde as: hi-j het 'm met de vuus in de rug gestomp.

● *"Slag (met de vuist)":*

- 01 STOMP: Alm, Eef, Wehl, Groes, Zev, Pan.
 02 POEIER: / sHe 1982 [Telge 3, 117], Vars 1985 [Telge 6, 269], Wesv 1996 [Telge 11, 73].
 03 PORRE: / Vars 1985 [Telge 6, 273].
 04 FOEMPS: Sto / sHe 1982 [Telge 3, 45].
 05 FOEMP: / Wesv 1996 [Telge 11, 39].
 06 STOT: / Vars 1985 [Telge 6, 339].
 07 STÖTTE: / Win 1971 [Deunk 1, 231].
 08 BOTS: / Win 1971 [Deunk 1, 33].
 09 BOEKS: / Wesv 1996 [Telge 11, 26].

Zev: Hi-j het/her 'm 'n stomp in de rug ge-geve.

'n Foemps

KLAP "klap"

- 01 KLAP: Acht, Liem / Win 1971 [Deunk 1, 111], Vars 1985 [Telge 6, 174] || Wilp, Bat.
- 02 MEP: Zut, Gees, Haa, Groen, Lich, Voo, Aze, Doet, Tol, Olb, Does, Wesv, Zev, Pan, Lob || Wilp.
- 03 PLEER: Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Aal, Kep / Acht 1895 [Telge 2, 99], Lar 1924 [Langelar 1, 145], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 149] || Mar.
- 04 PLAER: / Win 1971 [Deunk 1, 175].
- 05 FLEER: Gor, Aal.
- 06 FLAER: / Win 1971 [Deunk 1, 62], Pan 1988 [Telge 7, 37].
- 07 FLAERE: / Aal 1966 [Rots 2, 5], Win 1971 [Deunk 1, 62].
- 08 SLAG: Gor, Bel, Bre, Meg, Doet, Hen, Pan || Mar, Hei, Kle.
- 09 OPLAWAAI: Eef, Ruu, Voo, Doet, Ste / sHe 1982 [Telge 3, 109] || Wilp.
- 10 OPLAWAOJ: Pan.
- 11 OPLAWAAIER: Wich, Aal, Win, Zev / Aal 1964 [Rots 1, 31].
- 12 OPLAWAAIERD: / Vars 1985 [Telge 6, 254].
- 13 OPLAWAMMES: Aal.
- 14 OPWAMMES: Zev.
- 15 OPWAPPER: Zev.
- 16 OPTATER: Aal, Meg, Ste, Tol, Sto.
- 17 OPDONDER: Vor, Meg, Dui.
- 18 OPSODEMIETER: Ang, Dui.
- 19 OPDUVEL: Meg.
- 20 OPDOFFER: Ang.
- 21 OPMIETER: Eef.
- 22 HOUW: Gor, Eef, Wich, Zel, Dre, Hen / Win 1971 [Deunk 1, 97].
- 23 STRIEKERD: Bor, Gels, Eib, Rek / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 192], Win 1971 [Deunk 1, 233], Eib 1980 [Telge 1, 81], Lich 1991 [Telge 8, 120].
- 24 ZIEGERD: Nee, Eib.
- 25 MAEJERD: Zed.
- 26 KWAKERD: Wesv.
- 27 WATJEKOU: Zut, Eib, Rek, Groen, Zev / Aal 1964 [Rots 1, 51] || Elt.
- 28 LEL: Eef, Groen, Ang, Did, Pan / sHe 1982 [Telge 3, 91].
- 29 PETS: Nee, Voo, Wesv.
- 30 PETSE: Bel.
- 31 PATS: Dui, Lob.
- 32 KLETTER: Harf, Wich, Vor, Baa.
- 33 KLETS: Vor, Tol, Ang, Zev / Pan 1988 [Telge 7, 66].
- 34 KLATS: Zed / Win 1971 [Deunk 1, 111].
- 35 HENG(S): Zut, Nee, Dre, Hen.
- 36 HINGS: Sto / sHe 1982 [Telge 3, 64], Pan 1988 [Telge 7, 51].
- 37 PE'TETTER: Gor, Aal.
- 38 PETOETE: Gees, Gels.
- 39 TIK: Gen, Voo.
- 40 DREUN: Tol, Wesv, Pan.
- 41 'FLIERES: Bor, Eib.
- 42 WAMMEL: Sto / sHe 1982 [Telge 3, 170].
- 43 WAMMES: / Vars 1985 [Telge 6, 397], Gen 1999 [Telge 12, 174].
- 44 WIEMES: Win.
- 45 WATS: Groes.

- 46 KWATS: / Win 1971 [Deunk 1, 127].
 47 VOM: Kep.
 48 POEIER: Vor.
 49 POETE: Hen / Acht 1882 [Telge 2, 101].
 50 PEUTER: / Acht 1882 [Telge 2, 97].
 51 FATS: / Pan 1988 [Telge 7, 36].
 52 FLATS: / Win 1971 [Deunk 1, 62], sHe 1982 [Telge 3, 44].
 53 PAER: / Pan 1988 [Telge 7, 102].
 54 PAVERD: / Pan 1988 [Telge 7, 103].
 55 WAPSE: / Eib 1980 [Telge 1, 96].
 56 OPNEUKER: / Vor 1964 [Oelenwanne 13].
 57 OPNEUKERD: / Vars 1985 [Telge 6, 254].
 58 SMAKKERD: / Eib 1980 [Telge 1, 75].
 59 KNEUK: / Acht 1882 [Telge 2, 68].
 60 SMAK: Acht 1882 [Telge 2, 120], Pan 1988 [Telge 7, 127].
 61 FLIK: / Acht 1895 [Telge 2, 35], Win 1971 [Deunk 1, 62].
 62 FLAP: / Acht 1895 [Telge 2, 35], Win 1971 [Deunk 1, 61].
 63 KNAPPERD: / Win 1971 [Deunk 1, 114].
 64 WISKERD: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 214].
 || stöt(te): Sto, Ges, Ram, Bork, Hei, Boch, Kle.
 || stot: Vre.
 || zoeze: Wilp.

Nee: Ziegerd, maor wi-j zegt: ziegat.

Gels: Striekerd, maor wi-j zeit: ik geef 'm 'n striekat an de oorne.

Zev: Hi-j kreeg van mien 'n oplawaaiier/opwammes/opwapper/klets/mep.

Sto: Ik gaf 'm 'n wammel, 'n optater, 'n hings, 'n voems.

Ang: Ik gaf 'm toch 'n opsodemierter/opdoffer/lel.

Voo: Hi-j kreeg 'n pets aover de vingers.

Zel: Hee kreeg 'n goeien klap an de kop.

Eef: Ik gaf 'm 'n oplawaai; hee kreeg 'n houw an de kop.

Harf: Hee kreeg mij toch 'n kletter um de kop.

Bel: Hier zegt ze: Hee kreg ne slag um de oorne, of: ne slag veur den kop veur, of -slimmer- hee kreg ne slag an den kop dat e de eerste veertien dage gin tandpiene meer kriegten kon.

Acht-Tw 1948: Hee krig meer kleppe as ne legge rogge "gezegd van een jongen die veel slaag krijgt" [Wanink 1, 136].

Bor: De meester worden zó helleg dat e 't kind 'n flieres gaf/verkoch. [VERKOPEN].

Dre 1991: Met dat Frederik in de gank kump, zut e dat Jenneken de hond 'n paar fikse poeten gif. "Wel allemensen", reert e, "wat bun i-j 'n hondebeul; zo'n braven hond slaon, wat gemeen van oew" [Pöste 50].

● "Een klap krijgen":

- 01 DER ENE AN-EMETTEN(E) KRIEGEN: Eib, Lich.
 02 DER ENE AN-EMAETENE KRIEGEN: Aal, Win.
 03 DER ÉÉN ANGEMAETEN KRIEGEN: / Gen 1999 [Telge 12, 16].
 04 DER ÉÉN GEMAETE(N) KRIEGE(N): Sto / sHe 1982 [Telge 3, 96], Gen 1999 [Telge 12, 105].
 05 DER ÉÉN GEMAOTE KRIEGE: / sHe 1982 [Telge 3, 96].
 06 DER ENE EMETTEN KRIEGEN: / Vars 1985 [Telge 6, 226].
 07 DER ÉÉN NAOGEMAETEN KRIEGEN: / Gen 1999 [Telge 12, 113].
 08 DER ENE GESTREKKEN KRIEGEN: Din, Olb / Vars 1985 [Telge 6, 341].
 09 DER ENE AN-EKLEVVET KRIEGEN: Win.
 10 DER ÉÉN GEWAMMELD KRIEGE: Sto / sHe 1982 [Telge 3, 52].
 11 DER ÉÉN GEWAMMEST KRIEGEN: / Gen 1999 [Telge 12, 62].
 12 DER ÉÉN GEWIKS KRIEGE: Sto / sHe 1982 [Telge 3, 52].
 13 DER ENE VAN LANGS KRIEGEN: Ruu.
 14 'M GEMAETE KRIEGE: / Pan 1988 [Telge 7, 85].

Win: As ze ow as kind met straf dreigen, dan zeien ze: "Now opholn, anders krie'j knaphaver". Ze konn ow dan nog wal 's met de zwöppe onder teggen de bene an slaon. Maor, peerde kregen vaker knaphaver. [KNAPHAVER].

● "(Iemand) een klap geven":

- 01 DER ENE VERKOPE(N): Lich, Sto.
 02 DER ENE VEUR DE HASSENS GEVEN: / Eib 1980 [Telge 1, 31].
 03 DER ENE ANMETTEN: / Eib 1980 [Telge 1, 4].
 04 DER ENE ANSTRIEKEN: / Eib 1980 [Telge 1, 4].
 05 DER ÉÉN STRIEKE(N): / Win 1971 [Deunk

- 1, 232], Pan 1988 [Telge 7, 135].
- 06 DER ÉÉN POFPE: / sHe 1983 [Telge 3, 118].
- 07 DER ÉÉN KLAIVEN: / Gen 1999 [Telge 12, 89].

● “Klap in het gezicht/op zijn mond/ogen”:

Veur 'n klap in 't gezichte wordt veural combinaties van klap, (soms van slag of houw) gebruikt met (delen van) 't gezichte (kop, bek, smoel(e), snoete, snuut, moel, snuffel, kwakerd, kwaekerd, bakkes, snotter, kanes, gezichte, herses/herne (Telge 7, 50), staern (Telge 7, 132). Veurbeelden daarvan bunt: klap an/op/veur de(n) bek, klap op/an/aan/veur de moel, klap op oew kanes, houw op zien bek, slag op de bek, klap op 't gevraet.

● Doornäöst bunt op-egeven:

- 01 MOELPERE: Gor, Lar, Gees, Groen, Bre, Sin, Zel, Ste / Vars 1985 [Telge 6, 229].
- 02 MOELPEER: Olb, Does, Zed / sHe 1982 [Telge 3, 100], Gen 1999 [Telge 12, 110].
- 03 MUULPEER: Doet, Zev.
- 04 KAAKSLAG: Harf, Zut, Haa, Doet, Wesv, Zev.
- 05 KINNEBAKSLAG: Gor, Hen / Umg Zut 1858 [v Heeckeren 1, 18/22].
- 06 KIEUWENSLAG: Rek.
- 07 KIEFENSLAG: Rek.

Ste: Moelpere, met een oe as in 't Standaard-nederlandse woord boer.

Vars 1985: Hie kreeg mi-j van de meister toch 'n moelpere an den kwakert dén 'm heugen [Telge 6, 229].

Umg Zut 1858: En doe hie dat zee, gaf één van de dienders die der bie stin, Jezus 'n kinnebakslag en zee: “Antwoord ie zo an den hoge priester?” [v Heeckeren 1, 18/22].

● “Draai om de oren”:

“Een draai om de oren” wordt veural draej um/an de oorne (Acht) en draej um de ore (Liem) eneumd. In en rond Zutphen (Wich, Dre, Hen, Tol) is 't draai.

Ok andere weurde veur klap könt gebruikt wodn: pleer um de oorne/oren [Acht-Tw 1948 (Wanink 1, 161)], fleer um de oorne [Lich 1991 (Telge 8, 91)], poete um de oorne [Hen].

● Doornäöst bunt op-egeven:

- 01 OORVIEG(E): Gor, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Groen, Bre, Gen, Wehl, Hen, Baa, Olb, Does || Ges, Hei.
- 02 OORVAEGE: Gor, Harf, Wich, Sin, Zel, Hen, Ste.
- 03 FLATS (UM DE OREN): / Gen 1999 [Telge 12, 54].
- 04 FLAER: / Acht 1895 [Telge 2, 35].
- 05 GASKERD: / Zie 1991 [Telge 8, 43].
- 06 WATJEKOU: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 210].
- 07 WATJERD: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 210].
- 08 TUTERD (um de oren): / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 198].
- 09 LABERDOEDAS (um de oorne): / Vars 1985 [Telge 6, 204].
- 10 KRABBEDOEDAS: / IJsselstreek ca 1890 [Telge 4, 81].
- 11 LABBEDOEDAS: / IJsselstreek ca 1890 [Telge 4, 81].

Bel: Hee kreg ne draej um de oorne zó hard, dat e as 'n drieftölleken ronddraejen.

Gees: En a'j noe neet opholt, za'k oe de oorne 's wassen/za'k oe um de oorne slaon.

Gen 1999: A'j now niet baeter oppast, za'k der ow één langen. “IEMAND DER ÉÉN LANGEN” “iemand een draai om zijn oren geven [Telge 12, 100].

Pan 1988: 'N PAOR GEMAETE KRIEGE “flinke draaien om de oren krijgen” [Telge 7, 85].

STOK “stok”

Centraal steet hier 't feit da'j met dit holten veurwarp slaon könt. Bie de benamingen 17-19 geet 't um 'n buugbore stok.

- 01 STOK: Acht, Liem || Wilp, Bat, Mar, Vre, Ges, Ram, Bork, Hei, Boch, Emm, Elt, Kle.
- 02 KNUPPPEL: Acht, Liem / Acht 1882 [Telge 2, 69] || Bat, Vre, Ges, Hei, Boch, Emm, Elt, Kle.
- 03 KLUPPEL: Gor, Eef, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Win, Hen, Ste, Olb / Acht 1882 [Telge 2, 67] || Wilp, Bat, Mar, Ram.
- 04 END(E) HOLT: Eef, Vor, Bor, Eib, Groen, Lich, Aal, Meg, Kep, Dre, Lat, Dui, Groes, Zev, Zed, Sto || Wilp.

- 05 EIND HOLT: Pan.
 06 AENDE HOLT: Gees.
 07 BAEZEL: Vor, Loch, Lar, Harv, Bre, Win, Vars / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 72], Win 1971 [Deunk 1, 18], Vars 1985 [Telge 6, 32].
 08 BAENZEL: Nee, Eib, Bel, Groen, Zie / Harv 1991, Zie 1991 [Telge 8, 17].
 09 BENZEL: Lich / Lich 1991 [Telge 8, 20].
 10 KOEZE: Wich, Vor, Aal, Win / No Acht 1835 [Telge 4, 19], Acht 1882 [Telge 2, 70], Win 1971 [Deunk 1, 118].
 11 KOEZEL: Voo, Vars, Wesd, Doet / Vars 1985 [Telge 6, 185].
 12 RÖTTELING: Aal.
 13 ROTTELING: Zie.
 14 TALHOLT: Does.
 15 SCHELHOLT: Eib.
 16 HOLT: Eib.
 17 PIETSE: Eef, Vor, Nee, Bel, Aal, Vars / Lich 1991 [Telge 8, 90] || Ram.
 18 GARDE: Vor / Lich 1991 [Telge 8, 42] || Mar.
 19 KLABATSE: / Lich 1991 [Telge 8, 62].
 20 OTTE: / Acht ca 1830 [Telge 4, 8].
 21 GOSKE: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 104].

Bel: Ne knuppel wodn vrogger ne baenzel enumd.

Sin: 'n Knuppel kump zo uut 't bos; de nuuste zit der nog an; 'n stok is glad emaaft.

Voo: Vader numen 'n dikke knuppel: 'n eikenholten koezel voor de nachtegaal zeuven joor op gefluit hef.

Zev: Hi-j sloeg mien met de knuppel/'n end holt op de sodemieter.

Sto: Ik grep 'n end holt en hieuw 'm der op.

Olb: Bi-j de opvoeding gebruiken ik de DUUMSTOK.

● *Verg. ok: De weerd-B, blz 192, De mens-B, blz 484.*

ZWAAIEN I "zwaaien"

- 01 ZWAAIE(N): Acht, Liem || Bat.
 02 ZWAOJE: Her.
 03 ZWAEJEN: Win, Does.
 04 PAOGELEN: Nee, Rek, Bel, Vars.
 05 SPOLKEN: Groen.
 06 WUISTERE: Pan.
 07 WAPPEREN: Vars.

Vars: Stao door niet zo geveurlek met dat

mes te zwaaien/paogelen/wapperen.

Pan 1988: Wah zit gi-j toch met de krant te wuistere. Drek waeje mien alle zegeltjes van de toffel af [Telge 7, 155].

Ruu: PAOGELEN "gevaarlijke, ongecontroleerde bewegingen maken". [Ok: Win].

Harv 1991: Laot dat paogen/paogelen met de vorke [Telge 8, 88]. [PAOGEN].

Win 1971: Wat slakker i-j toch met dee taske. SLAKKEREN "achteloos, ongewild heen en weer bewegen" [Deunk 1, 211].

Vars: Met 'n zwong gooien e den zak met zaod op de kore. ZWONG "zwaai".

Eib 1976: Met ne zwonk de smid den hamer dwunk; 't iezer gleujt, 't anbeeld zunk [Telge 10, 253]. [ZWONK].

ZWAAIEN II "wuiven"

- 01 ZWAAIE(N): Acht, Liem || Bat.
 02 ZWAOJE: Her.
 03 WUIVEN: Uif, Vars.
 04 WUVE(N): Does, Zev.
 05 WINKE: Zev, Pan / sHe 1982 [Telge 3, 174].

Vars: Wi-j zwaait; wuiven dut de konegin.

Eib: Wee zee'j door; wee zwaai ie too?

Hen: Naor wie zwaai i-j; woor stek i-j de hand naor op?

sHe 1982: Toen ik wegging, wonke ze allemaol tege mien [Telge 3, 174].

SCHUDDEN "schudden"

- 01 SCHUDDE(N): Acht, Liem || Wilp, Bat, Mar, Elt.
 02 SKUDDEN: Bel.
 03 SCHOTJEN: Zwi.
 04 HUTSELEN: / Geld Eil 2e h 19e e [Telge 4, 118].
 || schuddelen: Vre, Raes, Boch.
 || schokkele: Kle.

Bor: Schudden, maor wiele zegt: schudn. [Ok: Harf, Eef, War, Wich, Vor, Ruu, Lar, Nee, Eib, Rek, Groen, Baa, Tol, Olb || Bat].

Bel: Skudden, maor wi-j zekt: skudn. Gistan he'w de proemen van den boom of-eskod.

Eef: Hee wol zich efkes 'n handvol proemen schudden, maor hee schudden zó hard, dat 't raosde van de proemen.

Pan: A'j 'n fleske bier schudt en dan losmak,

dan spierts 't bier der uut.

Harf: A'j met 'n bierfleske an 't schudden gaot en ie doot 'm dan lös, dan spuit 't bier der uut.

Zwi: In 'n busse, door mag ik neet inzitten; dat schotjet mie völs te völle.

TREKKEN I "rukken"

- 01 TREKKE(N): Acht, Liem || Wilp, Bat, Mär, Haak, Vre, Ges, Ram, Hei, Raes, Boch, Emm, Kle.
02 RUKKE(N): Eef, Meg, Aze, Kep, Hen, Does, Wesv, Lob.
03 NUKKEN: Aal, Bre, Din, Wesd, Zel / Win 1971 [Deunk 1, 156].
04 NUKSE(N): Kep, Dui.
05 HÖRVELEN: Aal.
06 HIESE: Aze / sHe 1982 [Telge 3, 64].
07 JEUNN: / Win 1971 [Deunk 1, 103].
08 TUJEN: / Acht 1882 [Telge 2, 135].

Doet: De hond zat an zien ketting te trekken.

Does: De hond zat an zien ketting te rukken.

Dui: Den hond zat aan de ketting te nukse.

Kep: Ze nuksten an den paol, maor konnen 'm niet uut de grond kriegen.

Aal: Ze zatten an den haok te trekken/hörvelen/nukken, maor hee kon neet los kommen.

Vars 1985: Hie nukken de weidepost hen en weer töt e los zat en toe kon e 'm der zo uuttrekken [Telge 6, 241]. [HEN EN WEER NUKKEN].

● *'t Zelfstandege naamwoord ruk kump veural in den Acht neet zo völle veur; vake wordt dan 'n warkwoord gebruikt: nao lange trekken, nao lang äözen.*

- 01 RUK: Gor, Harf, Vor, Gels, Haa, Eib, Aal, Din, Gen, Voo, Meg, Sin, Sil, Zel, Doet, Hen, Olb, Does, Lat, Wesv, Dui, Groes, Zev, Sto, Pan, Lob || Wilp, Haak.
02 RÖK: Bel.
03 NUK: Win, Vars, Wesd / Win 1971 [Deunk 1, 156], Vars 1985 [Telge 6, 241].
04 NUKS: Kep.
05 NOKS: Eib, Dre.
06 TREK: Groen.
07 ZWOEK: / Acht-Tw 1954 [Wanink 2].

Aal: Ruk gebroeke wi-j eigelek neet, maor 'n ander woord wiste wi-j neet.

Vor: De hond zat an zien ketting te trekken; op-ens nao 'n fiksen ruk was e vriej.

Hen: Nao 'n noksen ruk was de hond vri-j.

Bel: Nao 'n harden rök was den hond vri-j.

Win: Met ne nuk an den kettene was den hond los.

Eib: Met ne flinken noks was den hond lös van de ketn.

WRIKKEN "wrikken"

- 01 (HEN EN WEER) WRIKKE(N): Gor, Alm, Wich, Ruu, Bor, Bel, Bre, Ulf, Zel, Doet, Hen, Tol, Zev, Zed, Pan, Her.
02 (HEN EN WEER) BUGE(N): Gor, Lar, Bor, Gees, Nee, Wesd, Kep, Hen, Wesv, Zev, Did.
03 (HEN EN WEER) BEUGEN: Bor, Gels, Rek, Groen, Lich, Bre, Vars.
04 WIGGELEN: Bor, Win, Vars.
05 WRIGGELE: sHe.
06 TENGEN: Din, Voo, Sil / Vars 1985 [Telge 6, 347].
07 BÖGGELEN: Aal.

Did: Wi-j mosse de spieker haevig hen en weer buge um 'm uut 't holt te kriege.

Vars: Met 'n knieptange mossen wi-j de spieker flink beugen um 'm uut 't holt te kriegen.

Win: Wi-j mosten dufteg wiggeln umme den naegel oet 't holt te kriegene.

Voo: Wi-j mossen goed tengen um den spieker uut 't holt te kriegen.

● *In vrie gebruik:*

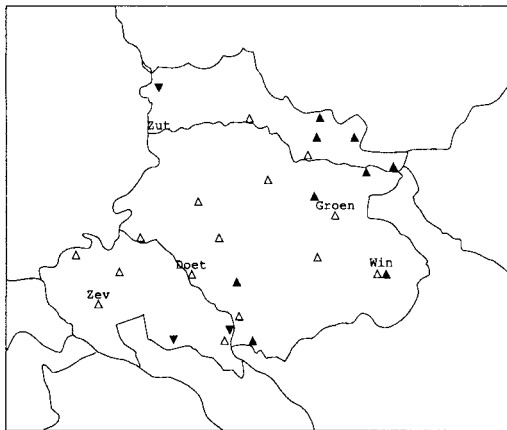
- 01 (ARGENS) NOGAL WAT AN MOTTEN DOON: Harf.
02 (ARGENS) ADEG WAT AN MOTTEN DOEN: Hen.

Harf: Wie mossen der nogal wat an doon um den spieker uut 't holt te kriegen.

Win 1971: Met völle geböggelte he'w dén steen endeleke los-ekreggene. GEBÖGGELTE "gewrik" [Deunk 1, 68].

PORREN "prikken"

- 01 PORRE(N): Ruu, Loch, Bor, Groen, Lich, Win, Gen, Sil, Zel, Doet, Dre, Hen, Lat, Zev, Did.
02 PORKEN: Gees, Gels, Nee, Eib, Bel, Rek,

△ porre(n) 01 ▲ porken 02
▼ pörke(n) 03

In de betekenis "prikken" is porre(n) tamelek bekend in onze streek. Porken kump veural in 't noordoosten veur, pörke(n) is veur maor dree plaatsen op-egeven.

- Win, Voo, Wesd.
- 03 PÖRKE(N): Gor, Ulf, sHe.
- 04 STEKKEN: Harf, Alm, Ruu, Eib, Groen, Vars, Kep, Hen, Baa || Bat.
- 05 STAEKE(N): Eef, Zut, Aal, Din, Wehl, Ang, Wesv, Zev, Did, Her.
- 06 PRIKKEN: Harf, Wich, Lar, Haa, Aal, Gaa, Hen, Tol.
- 07 PIEKE(N): Doet, Wesv, Did, sHe, Zed, Pan / sHe 1982 [Telge 3, 114], Pan 1988 [Telge 7, 104].
- 08 PIRKEN: Bor.

Wesv: Pieke; met 'n lange ie as in 't woord bier. [Ok: Doet, Did, sHe, Zed, Pan].

Sil: Zit niet zo met de vinger in mien rug te porren.

sHe: Zit mien niet zo met de vinger in de rug te pörke/pieke.

Bor: Neet zo met de vorke in de botter pirken.

Zed: Vrogger spöde de kindere poetje pieke; dan spöde ze dat der 'n varke ('n poetje) geslacht mos worre. De één piekte de ander in de buuk en die begon dan te krauwe. As hi-j dood was, moest hi-j afgeschraapt worre; weer met alle gelude die doorbi-j heurde!

sHe 1982: Zit mien toch niet egaals in de rug

te pieke [Telge 3, 114].

sHe 1982: Wat zit ie toch met dat stökske in de grond te pörke. PIERKE, PÖRKE "met een langwerpig voorwerp prikken (in)" [Telge 3, 115/119].

STEKKEN "steken"

Stekken is met 'n scharp veurwarp (argens) ingaon.

01 STEKKEN: Gor, Harf, Alm, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Vars, Sin, Wesd, Zel, Doet, Kep, Dre, Hen, Ste, Baa, Tol || Bat, Mar, Haak.

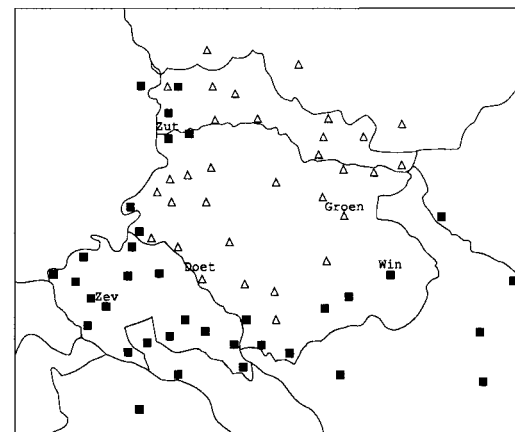
02 STAEKE(N): Gor, Eef, Zut, War, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Voo, Meg, Aze, Sil, Wehl, Olb, Does, Ang, Lat, Wesv, Dui, Groes, Zev, Did, Zed, Sto, Pan, Lob / Win 1971 [Deunk 1, 227] || Wilp, Vre, Ges, Ram, Hei, Boch, Emm, Elt, Kle.

Haa: Hee hef eur met 'n mes estokkene.

Sil: Hie hef eur met 'n mes gestaoken/gestokken.

Eef: Za'k oe 's an 't mes staeken; za'k oe 's an 't mes riegen. [RIEGEN; ok: Gees].

Lich 1991: Doorbi-j had e eer nog ne stekke in den arm too-ebracht [Telge 8, 116]. [STEKKE].

△ stekken 01 ■ staeke(n) 02

't Gebied met stekken wordt in den Acht veur 'n groot deel umslotten deur staeken; dat woord kump ok in de Liem en in Westfalen veur.

SCHEPPEN "scheppen"

- 01 SCHEPPE(N): Acht, Liem || Bat.
- 02 SCHÖPPEN: Aal, Din, Vars, Wesd.
- 03 DOEN: Ulf, Vars, Wehl, Kep, Dre, Baa, Wesv, Did, sHe, Pan.
- 04 DOON: Gees, Haa, Nee, Rek, Bre, Win.

Gees: Ze scheppen/dee zovölle suker in 'n toeten tutdat der 'n kilo inzat.

Ulf: Ze sचेpte/dei zovöl suker in de toet totdat der 'n kilo inzat.

Vars: Ik schöppe de suker in 'n toete.

● In vrie gebruik:

- 01 ZICH LAAIEN: Gaa.

Gaa: Zi-j laaide zich zovölle suker in de toet totdat der 'n kilo inzat.

GRAVEN "graven"

- 01 GRAVE(N): Acht, Liem || Wilp, Bat.
- 02 GRAEVEN: Gees, Gels, Nee, Eib, Rek || Mar, Haak.
- 03 BOZZEN: Aal.

- 04 MAKEN: Eef, Bor, Zev.

Lar: Graven, maor wiele zegt: graamm. [Ok: || Bat].

Aal: Jan is 'n gat/ ne koele an 't graven.

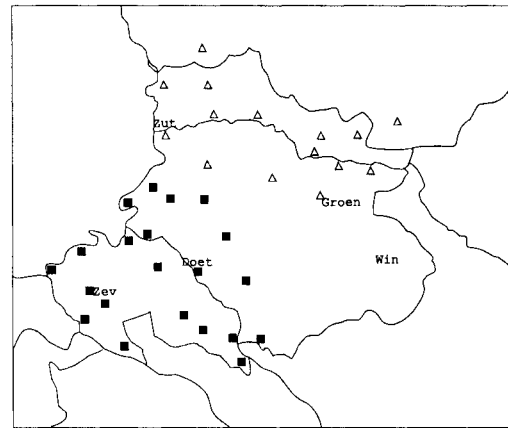
Eef: Jan is 'n koele an 't maken is 't zelfde as: Jan is 'n koele an 't graven.

Acht 1882: KOELEN "kuilen graven" [Telge 2, 70].

VRUTEN "wroeten"

Vruten is (in de grond of andere lösse of streuperege stof) reuren.

- 01 VRUTE(N), WRUTE(N): Gen, Voo, Meg, Aze, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Dre, Hen, Ste, Tol, Olb, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, Zed, Pan, Lob / Vars 1985 [Telge 6, 395/412].
- 02 VREUTEN, WREUTEN: Gor, Harf, Alm, Zut, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gees, Haa, Nee, Eib, Bel / Acht 1882 [Telge 2, 145], Win 1971 [Deunk 1, 270], Eib 1980 [Telge 1, 99] || Bat, Haak.
- 03 BOZEN: / Vra 1991 [Telge 8, 26].

■ vrute(n), wrute(n) 01 △ vreuten, wreuten 02

't Woordtype "wroeten" is -zoas 't kaartjen angif- deur de metwarkers uut 't oosten van den Acht neet op-egeven; dee gebruikt veural reuren.

- 04 BOZZEN: / Win 1971 [Deunk 1, 34], Vars 1985 [Telge 6, 68], Vra 1991 [Telge 8, 26].
- 05 BOZELEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 72].

● In vriejer gebruik:

- 01 REUREN: Wich, Vor, Loch, Nee, Eib, Rek, Lich, Aal, Bre, Win, Dre, Baa || Wilp.
- 02 RURE(N): Din, Vars, Sin, Sil, Zel, Kep, Wesv, Dui.
- 03 PORKEN: Lar, Bor, Nee, Aal, Hen || Mar.
- 04 PÖRKEN: Vor.
- 05 PORREN: Aal, Hen.
- 06 PIERKE(N): Groen, Sto.
- 07 PÖTTEREN: Harf.
- 08 KNAAIEN: Eef, Aal.
- 09 GRAVEN: Zel.
- 10 MIERE: Zev.

Tol: Vruten, met 'n uu als in 't woord buur.

Gees: De keune zatten in de morre te vreuten.

Groes: Den blaag zat met 'n stökske in de modder te vrute.

Vars: Den kleinen zat met 'n stöksken in de drek te ruren.

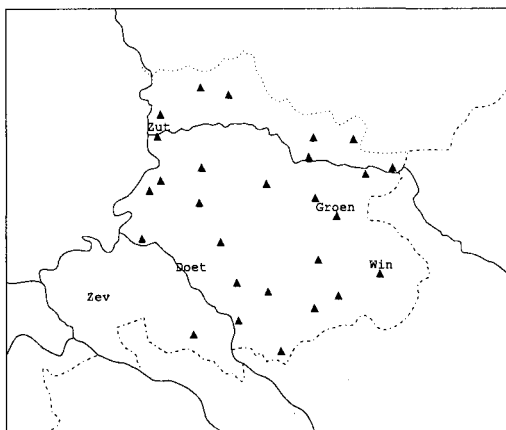
Win 1971: BOZZERI-JE, GEBOZZETE "gewroet" [Deunk 1, 34].

Win 1971: GROBBELEN, ROBBELEN "met de hand door voorwerpen roeren" [Deunk 1, 80].

KROELEN "woelen"

Kroelen is (zich) onrösteg hen en weer bewaegen.

- 01 KROELE(N): Harf, Eef, Zut, Vor, Ruu, Lar, Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Aze, Vars, Sil, Wesd, Zel, Dre, Hen, Ste, Baa / Aal 1966 [Rots 2, 7], Win 1971 [Deunk 1, 123], Vars 1985 [Telge 6, 197], Lich 1991 [Telge 8, 68].
- 02 DRAEJE(N): Gor, Harf, Eef, Vor, Ruu, Nee, Aal, Bre, Doet, Hen, Lat, Dui, Groes, Did, Zed, Pan || Hei, Kle.
- 03 DREIEN: Aal, Sin, Hen || Bat.
- 04 DRAAIEN: Zut, War, Tol.
- 05 DREJEN: Eib, Voo.
- 06 WULE(N): Gor, Meg, Doet, Wehl, Hen, Olb, Ang, Wesv, Zev, Lob / sHe 1982 [Telge 3, 175], Vars 1985 [Telge 6, 413].
- 07 WEULEN: Loch, Bor, Gees, Eib / Acht 1882 [Telge 2, 150] || Haak.
- 08 WOELN: Does.
- 09 VREUTEN, WREUTEN: Vor, Haa, Aal.
- 10 VRUTE, WRUTE: Wesv, Zev, Sto.
- 11 KROEPEN: Harf, Wich, Kep || Wilp.
- 12 KRUPPE: Dui.
- 13 MIEREN: Gen, Sin, Wesd.
- 14 MASSEN: Wesd.
- 15 MARTELEN: Dre.
- 16 WIEREN: / Win 1971 [Deunk 1, 277].

▲ kroele(n) 01

Kroelen is 'n woord wat 'n grote bekendheid in den Acht hef, maor -op één plaats nao- in de Liem neet veurkump.

- 17 BEUNEN: / Win 1971 [Deunk 1, 23].
 || harumwelten: Vre, Ges.
 || zik weltern: Ram, Raes, Boch.

Lich: Kroelen; met 'n oe as in 't woord boer. [Ok: Aal, Baa].

Ruu: Zee kon de slaop neet vatten; ze lae maor te kroelen/draejen in bedde.

Harf: Hee kon neet in slaop kommen; hee lag mah te kroelen/kroepen/draejen in berre.

Tol: Hie kon niet in slaop kommen, hie lei maor te draaien (in bedde wöd't der niet bi-j ezeg).

Sto: Hi-j kon de slaop niet te pakke kriege; hi-j lei maor in bed te wrute.

Kep: Hie kon de slaop niet vatten; hie lag den helen tied in bedde te kroepen.

Gen: Hi-j kon niet slaopen; hi-j lag maor te mieren in bed.

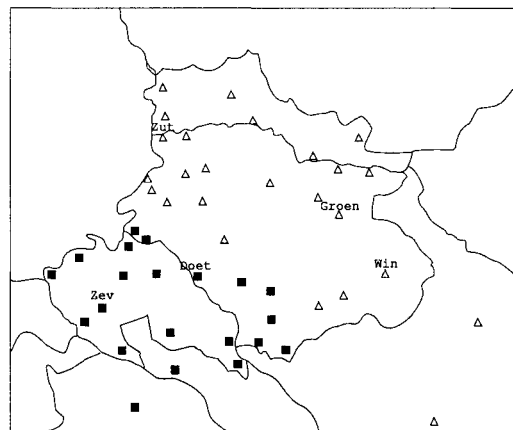
Wesd: Hie kon de slaop niet vatten; hie lei maor te mieren en te massen.

Win 1971: Wat lig i-j toch te wierne [Deunk 1, 277].

Win 1971: KROELERD, KROELWATER "woelwater, woeler"; KROELERI-JE "gewoel" [Deunk 1, 123].

REUREN "roeren"

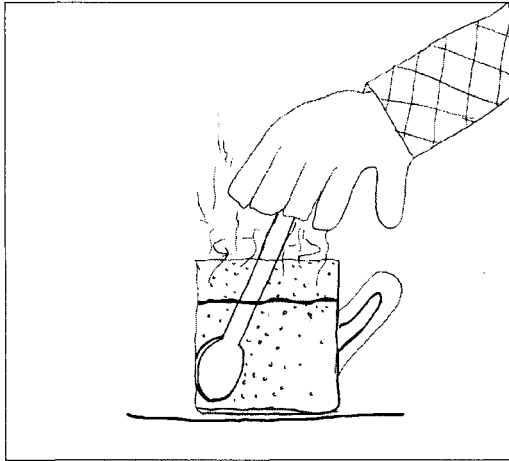
- 01 REUREN: Gor, Eef, Zut, War, Wich, Vor,

△ reuren 01

■ rure(n) 02

't Woordtype "roeren" hef in Acht en Liem twee varianten: reuren -in den Noordoosteliken Acht- en rure(n) in de Liem en 't angrenzende deel van den Acht.

Reuren of ruren

Ruu, Loch, Lar, Bor, Haa, Nee, Eib, Bel, Groen, Aal, Bre, Win, Zel, Hen, Ste, Bro, Tol / Acht 1882 [Telge 2, 106], Lich 1991 [Telge 8, 97] || Ram, Raes.

- 02 RURE(N): Din, Gen, Voo, Meg, Vars, Sin, Wesd, Doet, Wehl, Dre, Does, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, Sto, Pan, Lob / sHe 1982 [Telge 3, 126], Vars 1985 [Telge 6, 294], Wesv 1996 [Telge 11, 78], Gen 1999 [Telge 12, 135] || Emm, Kle.

Gees: Reuren; maor wie zegt: reu-an. [Ok: Gels, Nee, Haa, Bel]. Ie hoeft de koffie nog neet te reu-an, want der zit nog gin suker in.

Lat: Ruur nog mor niet, want der zit nog geen suker in de koffie.

● *Veur "roeren" kiek ok in: De mens-B, blz. 366 en 415.*

STRIEKEN "strijken"

A'j (met de hand) langs of aover iets hen gaot, striek ie der aover hen.

- 01 STRIEKE(N): Acht, Liem / Acht 1895 [Telge 2, 129] || Wilp, Bat, Mar, Vre, Hei, Boch, Kle.
02 GAON: Bel, Aal, Win, Zev.

Vor: A'j met de hende aover fluweel striekt, vuul iej dat 't zacht grei is.

Did: A'j met ow hand aover sammet striek, vuul ie dat 't zach grei is.

Bor: A'j met de hande aover fleweel striekt, veul ie dat 't zo zachte is as 't vel van de katte.

Groen: A'j met de hande aover fluweel hen striekt [ok: Lich], veul ie dat 't zachte good is.

Aal: A'j met de hande ovver fluweel gaot, veul iej dat 't zachte is.

Bel: A'j met de hande aover fluweel hen gaot [ok: Win] veul ie dat 't zacht grei is.

Zut 1986: Toen ik in 't bedrijf (de distilleerderieje van Vetter) kwam -noe zesteg jäär gelejen- ston der nog 'n zak vol jeneverbessen op 't zolder, mäör 'k heb ze nooit gebruuk. Zo vake a'k dat op de televisie zee: jeneverbessen van Henkes -dan striek e der met de hand deur- dan mo'k däör an denken [Den Schaorpaol 7, 81].

VRIEVEN "wrijven"

Vrieven is aover 't algemeen wat harder as strieken; toch blik uut 't feit dat ok hier strieken op-egeven is, dat dat onderscheid der neet altied is.

- 01 VRIEVE(N): Acht, Liem / Vars 1985 [Telge 6, 394] || Wilp, Bat, Mar, Haak, Ges.
02 ZICH VRIEVEN: Vor, Bor, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Din, Gen, Meg, Vars, Kep, Sto.
03 STRIEKE(N): Ruu, Loch, Bor, Gees, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Meg, Wesd, Dre, Wesv, Dui, Groes, Zev, Did, Zed, Aze, Pan / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 191] / Vre, Ges, Ram, Hei, Boch, Emm.
04 ZICH STRIEKEN: Bor, Eib, Lich, Aal, Win.
05 SCHOBHEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 175], Aal 1964 [Rots 1, 42].
|| rieven: Vre, Ram, Hei, Boch.

Bor: Vrieven met 'n ie as in 't woord bier [ok: Lob], strieken met 'n ie as in 't woord biet.

Lar: Hee was stäöreg aover de zere plekke an 't vriemm.

Gels: Hee vreef zich stäöreg aover den zeern hook.

Did: Met zien hand strek e aover de zere vlek.

Eib: Hee strek zich stäöreg aover de zere plekke.

Acht-Tw 1948: Neet schobben mer krabben "gezegd door een kind dat erg jeuk heeft" [Wanink 1, 175].

Win 1971: ROSPERN "hard wrijven". Hee rospen zik good ovver de kieve [Deunk 1, 196].

● *Bie 't plaogen van 'n kind spölt (ruw) vrieven in de volgende gevallen 'n rolle:*

Pan 1988: "Kom 's ekkes hier mien dernje, dan za'k ow bone paote", zei meneer De Groot en dan vreef die goed hard met de knokkels van de hand aover de kop hen en weer. "Kom 's ekkes hier mien jungske, dan za'k ow 'n beschuutje voere", zei vad en dan nam die de kin tusse duum en wiesvinger en dan vreef die 's goed hard, da'j 't uitkrijste [Telge 7, 103, 149].

sHe 1982: Eurke froesele "(iemand) met beide handen ruw over de oren wrijven (bij wijze van plagen)" [Telge 3, 46. [FROESELE].

Win 1971: KNOBBELEN "met de gewrichtsknobbels van de gebalde vuist wrijven". Zik in de zied knobbelen [Deunk 1, 116].

Vars 1985: Hie fribbelen de blaedjes tussen doem en vinger. FRIBBELEN "fijn wrijven" [Telge 6, 109].

Acht ca 1830: ZICH SCHEUKEN "(zijn ledematen e.d.) tegen zijn kleren wrijven; zich schurken" [Telge 4, 9].

● *Veur "zich schurken" kiek in De mens en zien wark: vaktaal van den boer, de koe.*

AAIEN "aaien"

A'j argens zachte met de hand aover striekt, bu'jan 't aaien.

- 01 AAIE(N): Acht, Liem || Wilp, Bat, Mar, Haak, Elt, Kle.
- 02 AOJE: Lob.
- 03 STRIEKE(N): Eef, Loch, Bor, Bel, Lich, Bre, Zev, Did, Sto || Stlo, Ges, Bork, Hei, Boch, Emm.
- 04 PUZEKEN: Gels || Vre, Ges.
- 05 POELEN: Tol.
|| striekelen: Ram, Raes.

Loch: Ze strek de zwatte katte, of: ze aaien de zwatte katte.

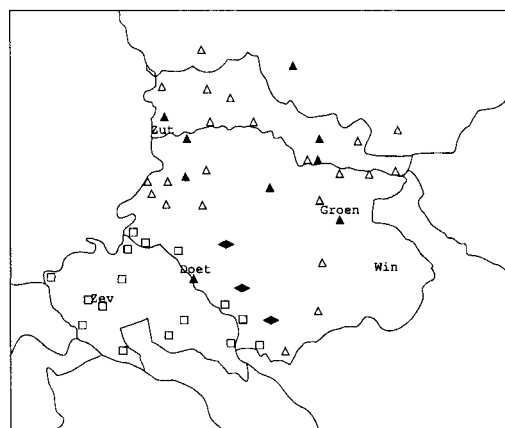
Did: Ze strek de kat aover de kop.

Gels: 't Maeken zat de katte te puzeken.

Tol: Ze zat met de katte te poelen: aaien-poes!

SNIEDEN "snijden"

- 01 SNIENN: Gor, Harf, Alm, Vor, Loch, Lar, Bor, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Lich, Aal, Din, Hen, Ste, Baa, Bro, Tol / Lich 1991

△ *snienn 01* □ *sni-je(n) 02*
▲ *sniejen 03* ◆ *snieden 04*

Net zo as op 't kaartjen van 'vinden' (blz. 559) blik 't volledig uutvallen van de 'd' neet in de Liemers veur te kommen. Maor, net as in den Acht, verandert de 'd' ok in de Liem in een 'j'. Op de grenze tussen sni-je(n) en sniejen/ snienn is veur drie plaatsen (Sin, Wesd, Zel) snieden op-egeven.

[Telge 8, 11] || Bat, Haak.

02 SNI-JE(N): Gen, Voo, Sil, Gaa, Kep, Dre, Does; Liem / sHe 1982 [Telge 3, 137].

03 SNIEJEN: Eef, War, Wich, Ruu, Bor, Gees, Groen, Doet || Mar.

04 SNIEDEN: Sin, Wesd, Zel.

05 BRITSEN: / Aal 1964 [Rots 1,2], Win 1971 [Deunk 1, 36].

06 BRITSKEN: / Win 1971 [Deunk 1, 36].

07 JAPSE: / sHe 1982 [Telge 3, 71].

Harf: Vader was an 't vleis snienn, ton'k thuis kwam.

Did: Vader was aan 't vleis sni-je, toen ik thuis kwam.

Win 1971: Verduld, daor he'k mi-j jao in den vinger ebritst [Deunk 1, 36].

Bel: A'j siepels kortsniedt, snie i-j ze kleiner as met gewoon snienn. [KORTSNIENN, ok: Win / Groen 1936 (Mogendorff 1, 3)].

Gor: 'n Appel kort-jan maken is 'n appel in stukjes snienn. [KORT-JAN MAKEN].

Acht-Tw 1948: 'n Geslacht varken ofsniejen "een geslacht varken in stukken snijden [Wanink 1, 153]. [OFSNIEJEN].

Acht 1895: RODDEN "(met een bot mes) snijden" [Telge 2, 108; ok: / Acht-Tw 1948 (Wanink 1, 170)].

Win 1971: Is dat zon slae mes, da'j der zo lange met staot te fiedeln. FIEDELE(N) "onhandig of met een bot mes snijden" [Deunk 1, 59; ok: / sHe 1982 (Telge 3, 43)].

Win 1971: Stao toch neet lenger te voggene met dat stompe mes, hier he'j 'n scharper. VOGGEN, VOGGELEN "met veel moeite snijden" [Deunk 1, 266; voggen ok: Aal].

Vars 1985: Eerpels afhompen is niet: ze schellen, maor ze afplaten. AFHOMPEN [Telge 6, 8].

Win 1971: FIEDLERD "iemand die onhandig of met een bot mes snijdt", VOGGERD, VOGGELERD "idem, maar wat meer kracht gebruikend" [Deunk 1, 59].

Acht 1895: KARF, KARVE "kerf" [Telge 2, 60].

● *Veur "snee (in de vinger)" kiek in: De mens-A, blz. 189.*

SCHUREN "scheuren"

- 01 SCHEURE(N): Acht, Liem || Wilp, Bat, Boch, Emm, Kle.
- 02 SKEUREN: Bel.
- 03 SCHUREN: Gees, Gels, Haa, Nee, Rek || Mar, Haak.
- 04 SCHÄÖREN: Win || Vre.
|| reten: Ges, Ram, Hei.
|| rieten: Bork, Raes.

● *In vriejer gebruik:*

- 05 DOON: Vor, Lar, Bor, Groen, Lich.
- 06 DOEN: Wesv, Zed.
- 07 TREKKE(N): Ang, Lat, Zed.

Harf: Scheuren, maor Harfsen pröt van: scheurn. [Ok: Eef, War, Wich, Vor, Loch, Lar, Bor, Eib, Groen, Aal, Win, Din, Voo, Vars, Sin, Wesd, Zel, Hen, Baa, Tol, Olb || Wilp, Bat, Boch].

Ruu: Scheuren, maor wie zegt: scheu-an.

Gees: Schuren, maor wie zegt: schuu-an. [Ok: Gels, Haa, Nee].

Bel: Skeuren, maor wi-j zegt: skeu-an.

Pan: Gi-j mot disse lap ien tweeë scheure.

Nee: le mot dee lappe milnduur schuren.

Vor: lej mot dissen lappe deur de midden scheurn/doon.

Ang: l-j mot deze lap in tweeën scheuren/

trekken.

Eef: 'n Old gezegde is: lej könt baeter de bokse an de wiege scheuren as 'n old wief in bedde beuren.

● "Scheur":

- 01 SCHEUR(E): Acht, Liem || Wilp, Bat, Emm, Elt, Kle.
- 02 SKEURE: Bel.
- 03 SCHURE: Gees, Gels, Haa, Nee, Rek || Mar.
- 04 SCHÄÖRE: Win || Boch.
|| ret(te): Ges, Ram, Hei.
|| reet: Kle.
|| glep: Bork.

Gees: In dee olde bokse zit allemaole schuren in.

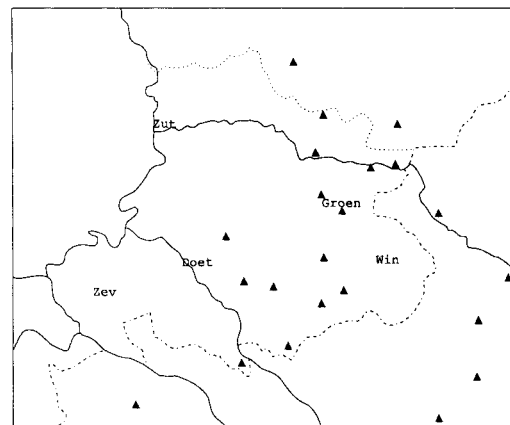
Win: In de olde bokse zittet allemaole schäörn/scheurn in.

Did: Hi-j had 'n scheur in de boks.

BUGEN "buigen"

Bugen is ('n veurwarp) krom maken.

- 01 BUGE(N): Acht, Liem / Vars 1985 [Telge 6, 75] || Wilp.
- 02 BEUGEN: Bor, Gels, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Din, Meg, Vars, Wesd, Zel || Mar, Haak, Vre, Ges, Ram, Hei, Raes, Kle.
|| begen: Boch.

▲ *beugen 02*

Beugen kump -vake näöst bugen- (nog) veur in 't oosten van den Acht en in Westfalen.

Ruu: Bugen, maor wiele zegt buungn [Ok: || Bat].

Zev: Dén tak is te dik; dén kan ik nie buge.

Eib: Dén tak is zo dikke, dén löt zich neet bugen.

Eef: Dee takke is völs te dikke; dee bug neet en doorumme kö'j der geen flitsebaoge van maken.

Vars 1985: I-j mot dat iezer an 't ende ummebugen, dan kö'j der met häöken. UMMEBUGEN "ombuigen" [Telge 6, 359].

DRUKKEN I "drukken"

Drukken is 'n bepaolde kracht van zich uut laten gaon (op 'n veurwarp).

01 DRUKKE(N): Acht, Liem || Wilp, Bat, Mar, Haak, Vre, Ges, Ram, Hei, Raes, Boch, Emm.

02 DOWWE: Wesv || Elt, Kle.

03 DOUWE: Did.

Gees: A'j op 'n knöpken drukt, geet der 'n belleken.

Wehl: A'j op 't knöpke druk, geet der 'n belleke.

Wesv: A'j op 't knöpke dow/druk, geet de bel.

Win 1971: 't Meiken knellefiksen aere poppe in de ermkes. KNELLEFIKSEN "vast tegen zich aandrukken" [Deunk 1, 114].

ONDER WATER DRUKKEN "onder water dompelen"

De uitdrukkingen 06 en 07 bunt allene opgegeven as 't um veurwarpen geet.

01 ONDER WATER DRUKKE(N): Acht; Gen, Meg, Wehl, Lat || Wilp, Bat, Mar, Haak, Vre, Ges, Hei, Boch.

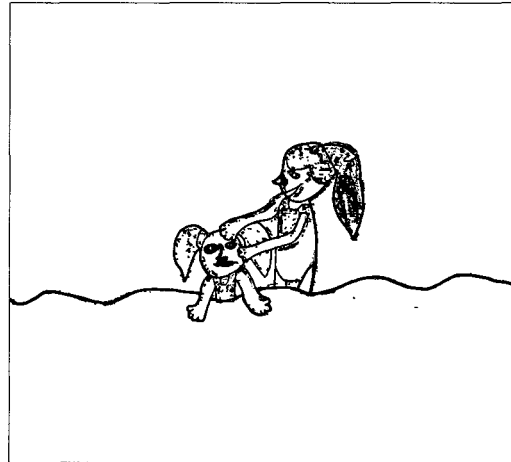
02 ONDER WATER DOUWEN: Eef, War, Wich, Vor, Lar, Groen, Aal, Bre, Voo, Sin, Wesd, Doet, Kep, Dre, Hen, Tol, Does, Ang, Did, Pan, Lob.

03 ONDER WATER DOWWE(N): Vor, Din, Wesd, Zel, Wehl, Hen, Ste, Olb, Wesv, Dui, Groes, Zev, Zed, Sto, Lob || Kle.

04 ONDER WATER DUWE(N): Gor, Harf, Alm, Zut, Vor, Haa, Eib, Meg, Aze.

05 ONDER WATER DUWWEN: Sil.

06 ONDER WATER DOMPELEN: Harf, War, Haa, Gen, Sin, Sil, Zel, Doet, Hen, Tol,

Onder water douwen

Olb, Does, Ang.

07 ONDER WATER DEUPEN: Bel.

|| onder water doeken: Ram, Hei.

Voo: De polospöller wier deur zien tegenstander onder water gedouwd.

Does: "Za'k ow 's onder water douwen?" Hi-j dompelde de band onder water.

Vars: Hie drukken de band onder water um 't lek te vinnen.

● *Veur Loch, Lar, Bel is in plaatse van onder water ok op-egeven: onder 't water. Veur Gor, Eef, Zut, Vor, Bor, Gees, Nee, Bel, Lat, Wesv, Zed, Pan is in plaatse van onder water ok op-egeven: köpke(n) onder.*

Lar: Hee worden deur zien tegenspöllers onder 't water edouwd.

Gor: Za'k oe 's köpken onder duwen/köpken onder drukken?

Wesv: Hi-j wier köpke onder gedowd.

DOUWEN "duwen"

Douwen is deur drukken 'n veurwarp 'n andere plaatse geven.

01 (AN)DOUWE(N): Eef, War, Vor, Groen, Aal, Bre, Din, Voo, Sin, Wesd, Zel, Doet, Hen, Ste, Tol, Olb, Does, Ang, Lat Zev, Did, Pan / Vars 1985 [Telge 6, 89].

02 (AN)DOWWE(N): Meg, Wesd, Wehl, Kep, Hen, Wesv, Dui, Groes, Zev, Zed, Sto, Pan / Acht 1895 [Telge 2, 26], Pan 1988 [Telge 7, 30] || Kle.

- 03 DUWEN: Gor, Harf, Alm, Zut, Haa.
 04 DUWWEN: Bel, Sil.
 05 (AN)DRUKKEN: Wich, Ruu, Loch, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Gen, Vars, Wesd, Zel, Baa / Lich 1991 [Telge 8, 34] || Wilp, Bat, Haak.
 06 (AN)SCHOEVEN: Gor, Harf, Vor, Ruu, Lar, Nee, Rek, Bel, Lich, Wesd, Dre, Hen || Mar, Vre, Ges, Ram, Hei, Raes, Boch.

Lar: Schoeven, maor wie zegt schoemm.
Din: Zie douwen den auto um te probieren 'm an de gange te kriegien.
Lat: Ze moesten de auto aandouwe um te probeere um 'm an de gang te kriege.
Zed: Lao'w de wage maor dowwe, anders kriege wi-j 'm niet aan de praot.
Groes: Ze dowde den auto aan um 'm an de geng te kriege.
Ruu: De auto wil neet lopen, kom ie effen helpen drukken?
Wesd: Zie schaoven/drukken den auto an um te probeern of ze 'm an de gange konnen kriegien.
Harf: Ze schaoven den auto um te probeern 'm an de gange te kriegien.
Dre: Ze schaoven den auto an um 'm an de praot te kriegien.
Bel: Vrogger waren der motors van 't mark B.S.A.: Beernd Schoef An; NL: No Löppe (= no löp e).

Gaa veur 1974: Bi-j huus hielp Olbert Aornt uut de auto. Toe Aornt op de bene ston, ging 't wel weer. Olbert schaof Aornt veur zich uut de kökken in [Van Velzen 9, 130].

Vars 1985: Geef 'm 's 'n douw, anders velt e nog in slaop. De jonges gavven Jan-Willem 'n zetjen en door plonsen e in 't water. DOUW, ZET "duw" [Telge 6, 89/418].
Acht 1895: DOW "duw" [Telge 2, 26].
Aal 1964: OPNEUKER "duw" [Rots 1, 31].

● "Proppen":

01 PRAMEN: / Vars 1985 [Telge 6, 275], Lich 1991 [Telge 8, 94].

Vars 1985: Hie pramen 'n hele snee wegge in de mond [Telge 6, 275].

VERZETTEN "verplaatsen"

Verzetten is ('n veurwarp) 'n andere plaatse geven.

- 01 VERZETTE(N): Acht, Liem / Aal 1964 [Rots 1, 50] || Wilp, Bat, Mar, Haak, Boch, Kle.
 02 VERPLAATSE(N): Gor, Harf, Alm, Haa, Eib, Doet, Ste, Zev.
 03 VERPLAOTSE: Lob.
 04 VERTODDEN: / Vars 1985 [Telge 6, 381].
 05 VERSTÖKKEN: / Lich 1991 [Telge 8, 134]. || umrume(n): Ram, Raes, Emm, Kle.

Rek: Dee kaste steet miej neet nor 't zinne, dee mo'w verzetten.
Din: Die kaste is zo zwoor, die köj allene maor verzetten deur 'm aover de vloer te schoeven.
Does: Die kast köj alleen maor verzetten deur 'm te verschoeven.

Aal: A'j den stoel wat teruggeschikt, zit i-j neet zo in de felle zonne. TERUGGESCHIKKEN "achteruitzetten".

Lich 1991: De mansleu bunt de kaste naor 't zolder an 't zuwwelen. ZUWWELEN "(iets) (met moeite) verplaatsen" [Telge 8, 151].

SCHOEVEN "schuiven"

Schoeven is ('n veurwarp) deur douwen 'n andere plaatse geven.

- 01 SCHOEVE(N): Acht; Gen, Meg, Wehl, Ang, Did, Sto || Wilp, Bat, Mar, Haak.
 02 SKOEVEN: Bre.
 03 SCHUVE: Lat, Wesv, Dui, Groes, Zev, Pan, Lob.
 04 SCHOTJEN: / Win 1971 [Deunk 1, 206].

Wehl: Schoeven, met 'n oe as in 't woord boer. [Ok: Ste, Baa, Tol].

Lar: Schoeven, maor wiele zegt: schoemm, met 'n oe as in 't woord boer. [Ok: Gels, Nee, || Bat].

Zut: Dee kaste is zo zwäör; dee ku'j neet opbeuren, mäör dee mo'j schoeven um 'm te verzetten.

Win: Dee kaste köj neet beurn, dee köj allene maor van stae kriegien a'j 'm ovver de vloere schoevet.

Zev: Die kas is veul te zwoor, die ku'j nie beure; die mo'j aover de grond schuve.

Bre: In plaatse van skoeven kō'j ne kaste ok haevelen um 'm te verzetn; dat doo'j zó: ne stevvege planke schoef i-j an de ziedkante onder de kaste, dan beur i-j de planke op waardeur de kaste van zien plaatse schuf. [HAEVELEN].

Win 1971: Dee kaste steet muurvaste, ik kan der niks an verschotjen. VERSCHOTJEN "verschuiven" [Deunk 1, 261; ok: / Lich 1991 (Telge 8, 134)].

Win 1971: Dee kiste verglit op dee schune planken. VERGLIENN "glijdend wegschui-ven" [Deunk 1, 257].

Vars 1985: Schoef 't raam mor 'n betjen op. OPSCHOEVEN "omhoogschuiven" [Telge 6, 255].

TREKKEN II "trekken"

01 TREKKE(N): Acht, Liem || Wilp, Bat, Vre, Ges, Ram, Hei, Boch, Emm, Eit, Kle.

Loch: Trekken, maor wiele zegt: trekn. [Ok: Harf, War, Ruu, Lar, Bor, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen || Bat, Haak.

Bor: Trek 's an 't tōwken, want 't hōnk noe vōls te slok.

Lob: De man zat aon den haak te trekke, maor hi-j kon 'm niet uut de muur kriege.

Gees: Den keerl trok al wat e kon, maor hee kreeg den haoken neet oet de mure.

Lich: Den keerl zat an den haak te trekken.

Vars 1985: UUT MEKARE PLODDEN "uit elkaar trekken" [Telge 6, 363].

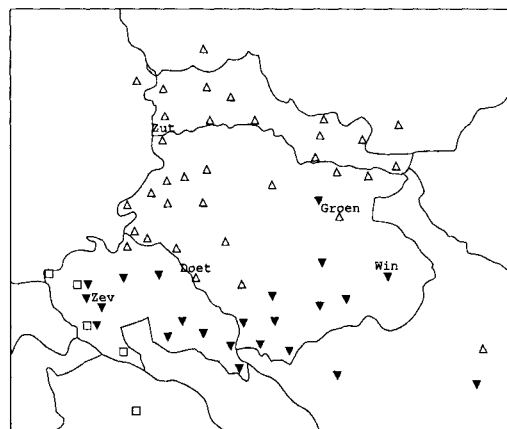
Acht-Tw 1948: HÄÖKEN "met een haak naar zich toe halen" [Wanink 1, 110].

SLEPPEN "slepen"

01 SLEPPEN: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Groen, Wesd, Zel, Doet, Kep, Dre, Hen, Ste, Baa, Tol, Olb, Does, Ang || Wilp, Bat, Haak, Ram.

02 SLÖPPE(N): Bel, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Voo, Meg, Aze, Vars, Sin, Sil, Wehl, Dui, Groes, Zev, Did, Zed, Sto, Pan || Hei, Raes, Boch.

03 SLEUPE: Wesv, Dui, Pan, Lob / Pan 1988 [Telge 7, 126] || Kle.

△ sleppen 01

▼ slöppe(n) 02

□ sleupe 03

De Liem en den Oosteleken Acht hebt slöppe(n); sleppen kump veur in 't noorden en westen van den Acht. Sleupe is veur 'n paar plaatsen dee elaege bunt an den Rien, op-egeven.

04 TODDEN: Loch, Eib, Rek / N Acht ca 1860 [Telge 4, 46], Acht 1882 [Telge 2, 133], Win 1971 [Deunk 1, 241], Eib 1980 [Telge 1, 84], Vars 1985 [Telge 6, 349] || Vre, Ram.

05 TODDELEN: / Acht 1895 [Telge 2, 132].

06 SJOUWE: Lat.

07 SLEUJEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 180]. || sleuren: Ges.

Loch: Kiek dee empen 's met de eier todden/sleppen.

Eib: De miegempen lepen met de eiere te todden/sleppen.

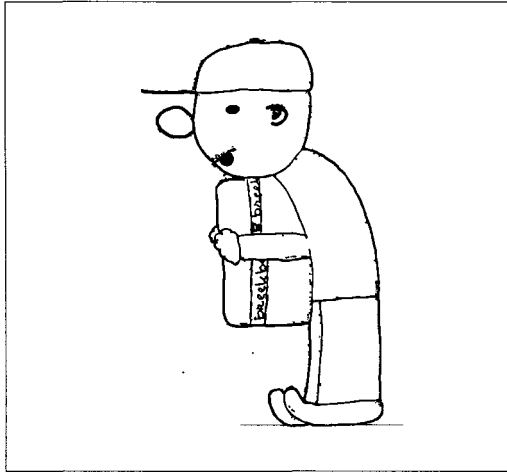
Did: De iemde ware met de eier aan 't slöppe.

Wesv: De miere liepe met de eiere te sleupe.

Lar 1939: Argens met an kommen todden "(gezegd van een kind) ongewenste voorwerpen mee naar huis brengen" [Langeler 2, 288].

sHe 1982: Wat slöp ie daar toch allemaal bi-j de voor. BI-J DE VOOR SLÖPPE "aanslepen" [Telge 3, 167].

Vars 1985: De blagen bunt met alle grei an 't vertodden en a'j 't neudeg hebt, kō'j 't niet weervinnen. VERTODDEN; VERSLÖPPEN

'n Todderd

“(iets) verslepen” [Telge 6, 381/380].

Lich 1991: Ze bunt op de daele alles an 't vertodden veur de broedlachte [Telge 8, 135].

Acht 1882: TODDEVOS “die alles mee-sleept” (gezegd van een kind of ekster) [Telge 2, 133].

Win 1971: TODDERD “iemand die herhaaldelijk en onnodig voorwerpen wegdraagt, die zich druk maakt met het verplaatsen van dingen” [Deunk 1, 241].

Aal 1964: SUILEN “sollen” [Rots 1, 44].

ZETTEN “zetten”

01 ZETTE(N): Acht, Liem / Win 1971 [Deunk 1, 283] || Wilp, Bat, Mar, Haak, Vre, Ges, Ram, Hei, Raes, Boch, Emm, Elt, Kle.

Eib: Ze wol 't vaasjen met blomen op de tafele zetn.

Lat: Zi-j wol 't bloemevaasje op taofel zette.

Zut: Zet de flesse mäör op de taofel.

Win: I-j mot dee flesse neet leggen; zet 'm maor op 't ende.

Win 1971: Waor he'j 't melkkeneken toozat? [TOOZETTEN “neerzetten”; ok: Lich 1991 (Telge 8, 125)].

Win 1971: I-j hoeft dén stool daar neet zo too te kwatsen. TOOKWATSEN “(iets) met een harde bons neerzetten” [Deunk 1, 127].

LEGGEN “leggen”

01 LEGGE(N): Acht, Liem / Acht ca 1830 [Telge 4, 7] || Wilp, Bat, Mar, Haak, Vre, Ges, Ram, Hei, Raes, Emm, Kle.

Alm: Leggen; maor wie zegt: lengn. [Ok: Harf, Ruu, Gels, Eib || Bat].

Ulf: I-j mot de fles niet leggen, zet 'm maor op taofel.

Win: Hee mot 't book op 't schap leggen.

Groes: Hi-j mot 't boek op de schap legge.

Gaa veur 1974: Nao 't etten beslot Herman um 'n uur op de divan te rösten en dan nog 'n end te wandelen. Hi-j lei zich 'n kussen onder de kop en strekken zich uut op den zacht verende divan. 'n Kwartier hiel e 't vol zonder dat de röst kommen wol [Van Velzen 8, 34].

● “Neerleggen”:

01 DALE-LEGGEN: Bor, Nee, Eib, Bel.

02 TOOLEGGEN: Gees / Win 1971 [Deunk 1, 243].

03 TOELEGGEN: / Acht ca 1830 [Telge 4, 10].

04 VLIEJEN: / Acht 1882 [Telge 2, 143].

05 VLI-JEN: / Acht 1882 [Telge 2, 143].

06 VLIKKEN: / Acht 1882 [Telge 2, 143].

Bor: Ie mot de flesse dale-leggen anders kö'j 'm neet kwiet worden in de ieskaste.

Gees: Leg de flesse door maor too.

Win 1971: Waor za'k dit book henleggen? HENLEGGEN “wegleggen” [Deunk 1, 91].

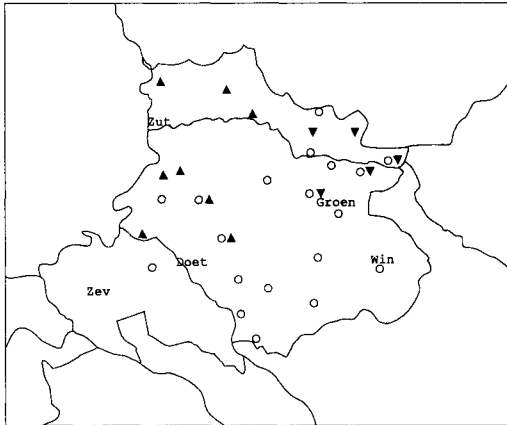
Vars 1985: Hie wier wakker en versmet zich op de andere zied; 'n menuut later sliep e weer. ZICH VERSMIETEN “zijn lichaam anders neerleggen” [Telge 6, 380; ok: / Lich 1991 (Telge 8, 134)].

OPRAPEN “van de grond opnemen, oprapen”

01 OPRAPE(N): Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Nee, Eib, Aal, Din, Doet, Gaa, Kep, Hen, Baa, Does; Liem || Bat.

02 OPKRIEGEN: Ruu, Bor, Gels, Haa, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Voo, Vars, Sil, Zel, Wesd, Wehl, Hen, Tol / Win 1971 [Deunk 1, 166], Gen 1999 [Telge 12, 118].

03 OPGAREN: Gor, Wich, Loch, Lar, Zel,

- opkriegen 02 ▲ opgaren 03
▼ opgarden 04

Näöst oprapen kent veural den Acht 'n paar andere woorden met dezelfde betekenis: opkriegen, opgaren (in 't westen) en opgarden (in 't noord-oosten).

- Dre, Hen, Baa.
04 OPGARDEN, OPGADDEN: Gees, Nee, Eib, Rek, Bel.
05 OPGADDEREN: / Eib 1980 [Telge 1, 60], Gen 1999 [Telge 12, 118].
06 OPNEMMEN: Vor, Lich, Din, Voo.
07 OPPAKKEN: Zut, Wehl.
08 OPLAEZEN: Aal / Gen 1999 [Telge 12, 118].

Wich: Opgaren, maor wiej zegt: opgaann [Ok: Lar].

Lat: Jan bukete zich um 't papier op te rape.

Lich: Jan bukken zich um 't papier op te kriegen/op te nemmen.

Voo: Toe, nem dat pröpken efkes op van de vloer.

Aal: Dee dräödjes mo'j nog effen oplaezen.

OPBEUREN "opbeuren, optillen"

- 01 (OP)BEURE(N): Acht, Liem / Ruu 1930 [Zwart 3, 234], Aal 1964 [Rots 1, 4] || Wilp, Bat, Vre, Stlo, Ges, Ram, Hei, Raes, Boch, Emm, Kle.
02 (OP)BUREN: Gees, Gels, Nee, Rek / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 83] || Mar, Haak.
03 VAN DE GROND KRIEGE(N): Win, Wesd, Groes, Zev, Pan.

- 04 VAN DE GROND AF LICHTEN: Lich.
05 OPPAKKEN: Eef, Zut.
06 OPTILLEN: Does || Bat.
07 OPKRIEGEN: / Eib 1980 [Telge 1, 60].
08 PUNDEREN: / Vars 1882 [Telge 4, 54].

Bel: Opbeuren, maor wi-j zegt: opbeu-an. [Ok: Nee || Hei, Raes].

Gels: Opburen, maor wi-j zeit: opbuu-an.

Alm: Hee kon de zwoore koffer nit allene opbeuren.

Did: Hi-j kon den zwoeren koffer niet ens alleen opbeure.

Voo: Hi-j beurn 't kind op en hiel 't hoog baoven zich.

Wesv: Hi-j beurde 't kind op en hiel 't hoog baove zich uut.

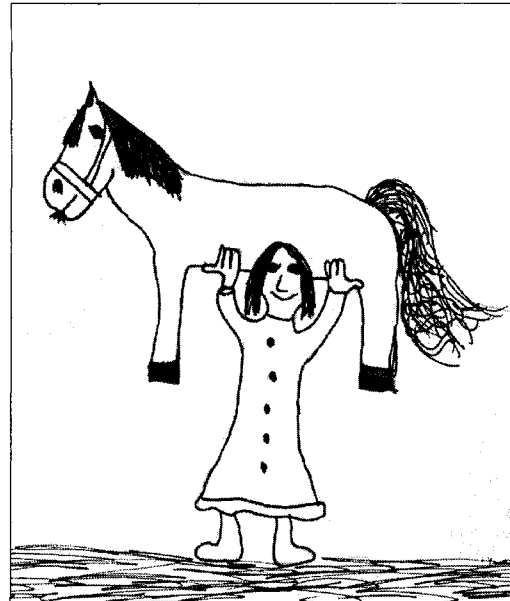
Pan: Hi-j kreeg 't zwaore koffer nie van de grond.

Zut: Hee paken de kleine peuter op en hield 'm hoog baoven zien heufd.

Pan 1988: Elias, kapelias, kapoetsias "spreuk, uitgesproken als men een baby of kleuter optilt en omhooghoudt" [Telge 7, 34].

● "Zich vertellen":

- 01 ZICH VERBEUREN: / Win 1971 [Deunk 1, 255], Vars 1985 [Telge 6, 372], Lich 1991 [Telge 8, 132].

Van de grond kriegen

No Acht 1839: AFBEUREN "(iets) (ergens) vanafbeuren [Telge 4, 26].

DRAGEN "dragen"

- 01 DRAGE(N): Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bre, Din, Gen, Ulf, Vars, Sil, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Tol, Does; Liem || Bat.
02 DRAEGEN: Ruu, Loch, Bor, Gees, Gels, Haa, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Bre, Win.
03 BEUREN: Vor, Loch, Lich, Aal, Win, Voo, Vars, Wesd, Kep, Hen / Lich 1991 [Telge 8, 20].
04 BUREN: Gees, Nee, Eib, Rek.
05 TODDEN: / Aal 1964 [Rots 1, 45].

Gees: Draegen; maor wiele zegt: draengn. [Ok: Ruu]. Wil ie dee zwore deuze draengn/buurn?

Lar: Dragen, maor wiej zegt: draangn. [Ok: Ruu || Bat].

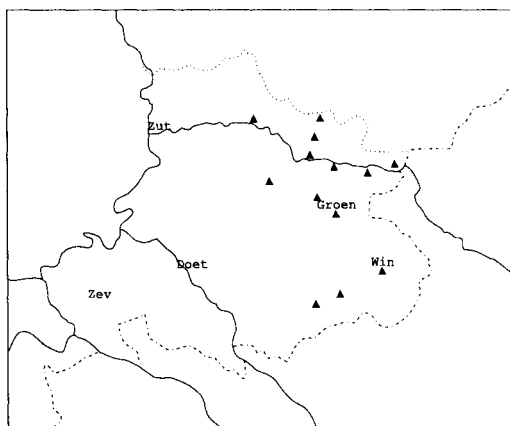
Nee: Buren, maor wie zegt: buu-an.

Her: Zal ik dén zwaore tas drage?

Vor: Foj foj, wat is dee koffer zwoor; ik kan 'm met geen geweld beuren/dragen.

Lich: Hee kon dén mudde gruus amper-an beuren.

N Acht 1861: 'n Kind op de nikkenakke nemmen "een kind op de (gebogen) nek nemen (om hem te dragen)" [Telge 4, 43].

▲ draegen 02

't Woord draegen veur "dragen" kump (nog) veur in 't noordoosten van den Acht.

Win 1971: Ik zal ow pockeln. POKKELEN "op de rug dragen" [Deunk 1, 179].

● "Met moeite dragen":

- 01 SJOUWE(N): Eef, Wich, Ruu, Eib, Aal, Kep, Hen, Baa, Zev || Wilp.
02 SLÖPPE(N): Din, Gaa, Zed.
03 SLEPPEN: Eib.
04 SLEIPE: sHe.
05 TO(R)SEN: Gor, Gees, Zel.
06 TO(R)SKEN: Rek, Bel / Lich 1991 [Telge 8, 125].
07 TAOSKEN: Aal.
08 TEUSKEN: Din.
09 ZEULEN: Din, Doet.
10 ZÄÖLEN: Hen.
11 TODDEN: Ruu.
12 POKKELE(N): sHe / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 163].
13 BÖGGELEN: Win.

Gaa: Hi-j had heel wat te slöppen met dén zworen koffer.

Hen: 't Is zäölen a'j die zwore koffer dragen mot.

Ruu: Todden doo'j met 'n lomp, zwoor veur-warp.

sHe: Mo'k dén zwore koffer de hele tied met mien met pokkele/sleipe?

Win: Loop neet altied met dee zwaore zekke te böggelne; i-j maakt ow nog de rugge kapot.

Acht-Tw 1948: Den helen dag dee zwore zekke pockeln, dat geet oew in de butte zitten [Wanink 1, 163].

Gaa veur 1974: 't Slimste is, ik hebbe nog 'n zwaore mande met boodschappen bi-j den winkelier staon, daor mo'k nog allene met nao 't Vinkennest tossen, achter op de fietse [Van Velzen 8, 125].

Acht-Tw 1948: ZIK TE SCHANE BUREN "zich een ongeluk tillen" [Wanink 1, 172].

Eib veur 1973: Hee buurt zik ne brökke "hij tilt veel te zwaar" [H. Odink 3, 41]. [ZIK BUREN].

Groen: A'j wat met meujte draegt, zeg i-j: "Wat ne SLÖPPERI-JE".

● "(Met moeite) meeslepen, meenemen":

01 METTODDEN: / Acht 1882 [Telge 2, 86], Win 1971 [Deunk 1, 143], Vars 1985 [Telge 6, 226], Lich 1991 [Telge 8, 77].

● *“(Met moeite) wegslepen, wegsjouwen”:*

01 VOTTODDEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 159].

02 WEGTODDEN: / N Acht ca 1860 [Telge 4, 47], Vars 1985 [Telge 6, 403].

03 VERTODDEN: / Win 1971 [Deunk 1, 262], Eib 1980 [Telge 1, 91].

Win 1971: Unze katte hef al äöre jongen nao 't echterhuus vertod. VERTODDEN “weg-slepen” [Deunk 1, 262].

Eef: En door kwam Hendrik met dee zwoore deuze antodden.

Lich 1991: AN KOMMEN TODDEN “(met iets) aan komen zeulen” [Telge 8, 124; ok: / Ruu 1930 (Zwart 3, 234)].

Lich 1991: BI-J MEKARE TODDEN “bij elkaar slepen” [Telge 8, 124].

Win 1971: GETODTE “gezeul” [Deunk 1, 73].

STOTEN “stoten”

Stoten is deur 'n nietse bewaeging of deur nietse bewaegingen 'n veurwarp in bewaeging brengen of (niets) tegen 'n veurwarp ankommen.

01 STOTE(N): Acht, Liem / Vars 1985 [Telge 6, 339] || Wilp, Bat, Mar, Haak, Vre, Ges, Ram, Bork, Hei, Raes, Boch, Emm, Elt, Kle.

02 STOEKEN: / Acht 1895 [Telge 2, 127].

Aal: Bi-j 't biljarten mo'j den bal met de keu stoten.

Did: Met biljatte mo'j de bal met 'n keuje stote.

Zut: Bie 't biljerten stoot ie met 'n biljertstok tegen de bal an.

Rek: Ik hebbe mij den kop estot. [Ok: Bel, Groen, Lich, Aal, Win, Vars, Wesd, Tol || Vre, Ges, Ram, Hei, Raes, Boch].

Gen: Ik heb mien de kop gestoten. [Ok: Lat, Wesv, Dui, Groes, Did; Sto, Lob || Emm, Elt, Kle].

Hen: Ik heb mien de kop estotten. [Ok: Aal, Din, Wesd, Dre].

Ruu: Ik hebbe de kop estot.

Gor: Ik hebbe mien kop estot/estoten. [Ok: Harf].

Eib 1980: Wat he'j toch steureg te topken met mekare. TOPKEN “steeds aanstoten” [Telge 1, 85].

Win 1971: Stao hier toch neet lenger bi-j de taofele te hampeln. HAMPELEN “onbeholpen, gedurig tegen iets aanstoten”.

Win: 't Peerd hef smach; 't basket al ne helen zet. BASKEN “hard tegen iets kloppen of stoten; bonken” [Deunk 1, 15].

Acht 1882: KNOFFEL “stoot” [Telge 2, 61].

Acht-Tw 1954: ZWOEK “stoot” [Wanink 2].

Lich 1991: STÖTTE “stoot, duw” [Telge 8, 119].

Win 1971: HAMPELDERI-JE “het op onbeholpen wijze stoten (tegen iets aan)”. HAMPELEG “op onbeholpen wijze (telkens) (tegen iets aan) stotend” [Deunk 1, 84].

GOOIEN, SMIETEN “gooien”, “smijten”

01 GOOIE(N): Acht, Liem || Wilp, Bat, Mar, Haak.

02 SMIETE(N): Acht, Liem / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 183], Aal 1964 [Rots 1, 43], sHe 1982 [Telge 3, 136], Vars 1985 [Telge 6, 319] || Bat, Hei, Raes, Boch, Kle.

03 FLERE(N): / Win 1971 [Deunk 1, 62], sHe 1982 [Telge 3, 45], Vars 1985 [Telge 6, 106].

04 FLAEREN: / Aal 1964 [Rots 1, 11].

05 PLEREN: / Ruu 1930 [Zwart 3, 238], Win 1971 [Deunk 1, 176], Lich 1991 [Telge 8, 91].

06 KWAKKEN: / Acht 1882 [Telge 2, 75].

07 KWAKSE(N): / sHe 1982 [Telge 3, 88], Gen 1999 [Telge 12, 99].

08 KLAEVEN: / Gen 1999 [Telge 12, 89].

09 FLIKKEREN: / Gen 1999 [Telge 12, 54].

Vars: Smieten is 'n older woord as gooien. 't Blaag gooien 'n steen/smet met 'n steen naor de auto.

Doet: Met 'n bal gooi i-j; met 'n steen smiet i-j.

Groen: 't Kind gooidn/smet met ne steen naor den auto.

Din: Met handballen mo'j probieren um de bal te griepen en dan mo'j 'm nao 'n ander gooien.

Groen: Met handballen mo'j prebeern den

bal te griepen en dan mo'j 'm weer naor 'n ander smieten.

Gen 1999: Jan klaefde van gif de kaarten aover de taofel toen e weer niet gewonnen had. Hi-j was zó heilig dat e de kaarten aover de taofel flikkerde [Telge 12, 89/54].

Umg Zut 1859: En as zie bleven vraogen, richtte hie (Jezus) 'm op en zee eur: "Die van oeluu zonder zunde is, smiete 't eerst de steen op eur [v Heeckeren 1, VIII, 7].

Win 1971: Neet zo met de däöre pleren [Deunk 1, 176].

Win 1971: Zee kasmaksen den waskeldook in ne hook. KASMAKSEN "met een smak gooien" [Deunk 1, 106].

● *Veur (rogge, haver, hooi e.d. van de zolder) naar beneden gooien", kiek bie De mens en zien wark, oogst. Veur "sneeuwballen gooien", kiek bie: De mens en zien gezins- en gemeenschapslaeven, kinderspötlekes.*

● "(Hard) weggooien":

01 WEGKIEPERE(N): / Aal 1964 [Rots 1, 51], Pan 1988 [Telge 7, 154].

02 WEGFLIKKERE: / sHe 1982 [Telge 3, 172], Pan 1988 [Telge 7, 153].

03 WEGKLAEVE: / sHe 1982 [Telge 3, 172].

● "(Hard) neergooien":

01 NEERFLATSE(N): / sHe 1982 [Telge 3, 104], Pan 1988 [Telge 7, 93], Gen 1999 [Telge 12, 113].

02 NEERKWAKKE(N): / Vars 1985 [Telge 6, 202], Pan 1988 [Telge 7, 103].

03 NEERKLAEVE: / sHe 1982 [Telge 3, 104].

04 NEERNUKSE: / Pan 1988 [Telge 7, 94].

05 TOOSMIETEN: / Win 1971 [Deunk 1, 244].

06 (TOO)FLANSEN: / Win 1971 [Deunk 1, 243].

07 TOOFLATSEN: / Win 1971 [Deunk 1, 62].

08 TOOFLEREN: / Win 1971 [Deunk 1, 244].

09 TOOPLEREN: / Eib 1980 [Telge 1, 63].

10 TOOGOOIEN: / Win 1971 [Deunk 1, 91].

11 HENGOOIEN: / Win 1971 [Deunk 1, 91].

12 HENSMIETEN: / Win 1971 [Deunk 1, 91].

13 DALEFLASKEN: / Win 1971 [Deunk 1, 62].

Win 1971: I-j flanst alle melk op de vloere. Mo'j dat water dao maor zo daleflasken? Wel hef dat vieze grei daor too-eflanst? Dee tasse mo'j der toch maor neet zo toofleren; dee mo'j der netkes toozetten. I-j mot dat grei hier maor neet ovveral hensmieten; smiet dat book maor hen, 't is van ne völs te olden druk [Deunk 1, 243/62/244/91].

sHe 1982: Flats/klaef dat ding daor maor neer [Telge 3, 104].

Pan 1988: Ik nuks die maelzakke dor mar neer, a'k ze mar kwiet ziet [Telge 7, 94].

Aal 1966: KLATSEN "met water gooien" [Rots 2, 7].

VANGEN "vangen"

01 VANGE(N): Acht, Liem.

02 GRIEPE(N): Acht, Liem.

03 KRIEGE(N): Eib, Aal, Gen, Vars, Wesd, Dre, Zev || Mar, Hei.

04 VATTEN: Eib.

05 PAKKE: Zev.

06 VENGERE: / Pan 1988 [Telge 8, 145].

Ruu: Vangen; maor wie zegt: vangn. [Ok: Harf, Eef, Loch, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Groen, Lich, Bre, Vars || Bat].

Eib: Griepen, maor wie zegt: griepm [Ok: Lar].

Win: 't Kind prebaern de vlege te vangene.

Gaa: Den blaag probeerde den vlieg te vangen/griepen.

Wehl: Met handballen mo'j probieren um de bal te vangen en dan mo'j 'm weer naor 'n ander gooien.

Vor: Met handbal mo'j prebeern de bal te griepen en dan mo'j 'm naor 'n ander gooien.

Bel: Hee grep den bal en smet 'm naor 'n andere spöller.

RAKEN "raken"

01 RAKE(N): Acht, Liem / Pan 1988 [Telge 7, 112].

02 VATTEN: Wesd, Dre, Tol.

03 TREFFE: Zed.

Bor: 't Mooiste van sneeballen gooien is, a'j mekare raakt.

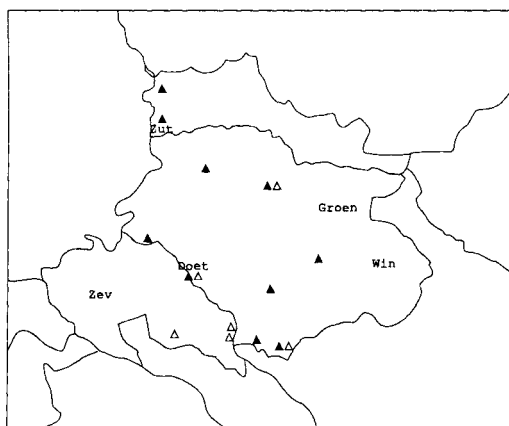
Wehl: 't Kind gooien met 'n sneebal naor de meester, mor raken/riek 'm niet. [Riek, met 'n ie as in bier: ok: Vars, Gaa, Did, Pan, Her].

Lob: 't Blaag rakte de meister niet met de sni-jbal.

Dre: De sni-jbal vatten de meister niet.

ANGEVEN "overhandigen, aanreiken"

- 01 **ANGEVEN:** Acht, Gen, Ulf / Vars 1985 [Telge 6, 18].
- 02 **AANGEVE(N):** Liem.
- 03 **AONGEVE:** Pan, Her, Lob.
- 04 **GEVE(N):** Harf, Ruu, Bor, Gees, Wehl, Zev, Pan.
- 05 **ANLANGEN:** Gor, Eef, Vor, Ruu, Lich, Din, Voo, Vars, Doet, Dre / Acht 1895 [Telge 2, 3], Win 1971 [Deunk 1, 10], Vars 1985 [Telge 6, 20], Lich 1991 [Telge 8, 14].
- 06 **AANLANGEN:** / sHe 1982 [Telge 3, 2].
- 07 **OFLANGEN:** / Acht 1895 [Telge 2, 93].
- 08 **LANGE(N):** Ruu, Din, Gen, Ulf, Doet, sHe / Lar 1838 [GV-alm 182], No Acht 1839 [Telge 4, 29], Groen 1936 [Mogendorff 1, 8], Aal 1964 [Rots 1, 25], sHe 1982 [Telge 3, 90], Vars 1985 [Telge 6, 206], Lich 1991 [Telge 8, 71].
- 09 **ANREIKEN:** Loch, Din, Voo, Wesd, Zel, Gaa, Hen, Tol.
- 10 **ANREKEN:** Ruu, Eib, Rek, Groen, Lich, Aal, Win.
- 11 **DOON:** Bor, Gees, Haa, Eib, Aal, Win / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 110].

▲ *anlangen* 05

△△ *lange(n)* 08

Veural in den Acht kump (an)langen verspreid nog veur; in den 19en eeuw is 't in woordenliesten ok al op-egeven.

12 **ANDOON:** Gor, Gels, Eib, Rek.

13 **DOEN:** Hen, Zed, Pan.

Gor: Anlangen; 't woord is bekend maor wordt weineg meer gebruukt. [Ok: Eef, Ruu, Voo, sHe].

Aal: Reek/Gef mi-j/mien den sukerpot 's an, der zit gin suker in mienen thee.

Vars: Lank mien de sukerpot 's an.

Din: Wanneer lange wi-j 'm 't cadeau?

Hen: Doet mien de sukerpot 's; ik heb gin suker in de thee.

Lar 1838: 'k Wol dah die goeie meuje (t.w. 'n Duitse biddevrouwe) nog ens weer kwiem en Aolbert wat langde van de kruden uut 't kórfken. Dan zol miene zónne mangs weer better worden [GV-alm 182].

Acht-Tw 1948: Doot mij de schere 's hier "geef de schaar eens aan" [Wanink 1, 110].

Acht 1895: Wi'j dat bie Jansen oflangen? [Telge 2, 93].

sHe 1982: Gi-j heb mien 'n prul in de voes gedowd. IEMAND IETS IN DE VOES DOW-WE "iemand afschepen met iets" [Telge 3, 34].

Groen 1994: Jantjen, stek doe nog moor 's effen op. OPSTEEKEN "presenteren (i.h.b. van versnaperingen)" [Telge 9, 88].

REIKEN (NAOR) "reiken naar"

01 **REIKE(N):** Gor, Harf, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Din, Gen, Voo, Meg, Vars, Sin, Sil, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Ste, Baa, Tol, Olb, Does, Ang, Lat, Dui, Groes, Zev, Sto, Aze, Lob.

02 **REKEN:** Gees, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win / Aal 1964 [Rots 1, 38] || Vre, Ges, Hei, Boch.

03 **RAEKEN:** Gels.

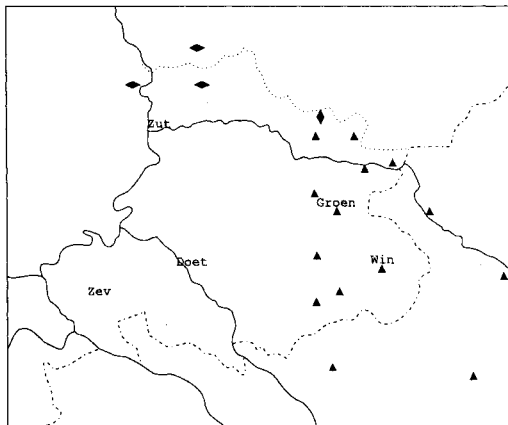
04 **REKKEN:** Harf / Ruu 1930 [Zwart 3, 238] || Wilp, Bat. || tasten: Mar, Haak.

Sto: De kleine jong reikte naor 't trummeltje met kuukskes.

Eib: Den kleinen krömmel reken naor 't trummeken, maor hee had de arme te kort.

Harf: De kleinen jonge rekken/reiken naor 't trummelken met möpkes.

Win 1971: Ik wol den hood oet 't water halen,

▲ reken 02 ◆ raeken 03
 ◆ rekken 04

In 't oosten van den Acht is 't warkwoord reken in de betekenis "reiken" op-egeven. Rond Deventer is rekken op-egeven en op de grenze van reiken - reken (in Gelselaar) zegt ze raeken.

maor ik kon 'm neet bereken. IETS BEREKEN
 KÖNNEN "zó ver kunnen reiken dat men iets kan pakken" [Deunk 1, 21].

NEMMEN, PAKKEN "nemen, pakken"

- 01 NEMME(N): Acht, Liem / Vars 1985 [Telge 6, 238] || Wilp, Bat, Mar, Haak, Vre, Ges, Hei, Raes, Boch.
- 02 NAEME(N): Meg, sHe, Zed || Emm, Eit, Kle.
- 03 NEME(N): Eef, Lat, Wesv, Pan, Her, Lob || Kle.
- 04 PAKKE(N): Acht, Liem || Bat.
- 05 KRIEGEN: Acht, Liem / Win 1971 [Deunk 1, 123], sHe 1982 [Telge 3, 86], Pan 1988 [Telge 7, 74] || Bat, Ram.
- 06 GRIEPE(N): Harf, Wich, Loch, Lar, Bor, Gees, Haa, Bre, Zel, Hen, Did || Bat.
- 07 PIKKE(N): Wich, Does, Zev.
- 08 VATTE(N): Ruu, Zwi, Lob / Vars 1985 [Telge 6, 370].
- 09 TOOTASKEN: / Lich 1991 [Telge 8, 125].

Bor: Nemmen, maor wie zegt: nemm. [Ok: Harf, Vor, Ruu, Loch, Lar, Gees, Gels, Nee, Eib, Groen || Bat].

Zed: Gi-j mot kunne geve en nemme; onder invloed van 't 's-Heerebargs ook wel 's: gi-j mot kunne gaeve en naeme.

Gor: Dat boek steet mie net iets te hoge; kön ie 't effen kriegen?

Vars: A'j niet luustert, krieg ik ow bi-j 't oor.

Lat: Gi-j mot griepe wa'j kriege kunt.

Alm: Krieg mien effen de krante.

Hen: Dora hield mien de schale met kuuk-skes veur en daor heb ik der ene vanaf ekregen.

Eib: Kriegt oe maor ne stool.

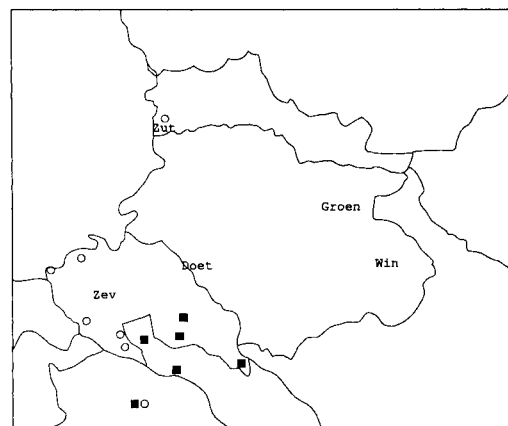
Wesv: Krieg mien die deus 's.

Win 1971: Hee kreeg de fietse en ree weg [Deunk 1, 123].

Lich 1991: "Ik zol maor too-tasken", zeg i-j tegen de leu a'j met etten begint [Telge 8, 125].

Groen: Dit olde leedjen zongen ze vrogger wal in Grolle:

Ik zal ow vanaovend wal kriegen,
 't Is nog te vrog, 't is nog te vrog.
 Ik zal ow vanaovend wal kriegen,
 't Is nog neet duuster genog.
 Vanaovend nao 't bal,
 Dan krieg ik ow wal.
 Vanaovend in 't stro,
 Dan nem ik oew zo!

■ naeme(n) 02 ○ neme(n) 03

Nemmen is in onze streek veur "nemen" 't meest in gebruik. Allene in drie plaatsē dee kort bie 't Rheinland ligt, is 't naeme(n). De Standaardnederlandse vorm 'nemen' kump in 'n paar plaatsē dee an één van de twee grote rivieren ligt, veur.

● *In de volgende gevallen wordt in 't Standaardnederlands "zich" neet gebruikt:*

- 01 ZICH NEMME(N): Alm, Eef, Bor, Bel, Groen, Aal, Win, Din, Gen, Voo, Meg, Vars, Doet, Gaa, Wehl, sHe, Zed / Vars 1985 [Telge 6, 238] || Vre, Ges, Ram, Hei, Raes, Boch.
- 02 ZICH NAEME(N): Meg || Emm, Elt, Kle.
- 03 ZICH KRIEGE(N): Alm, Eef, Ruu, Bor, Eib, Rek, Bel, Lich, Aal, Win, Gen, Voo, Meg, Ulf, Vars, Wesd, Doet, Kep, Dre, Hen, Zed.
- 04 ZICH PAKKEN: Eef, Groen, Aal, Meg, Vars.
- 05 ZICH VATTEN: Doet, Dre.
- 06 ZICH GRIEPE: Zed.

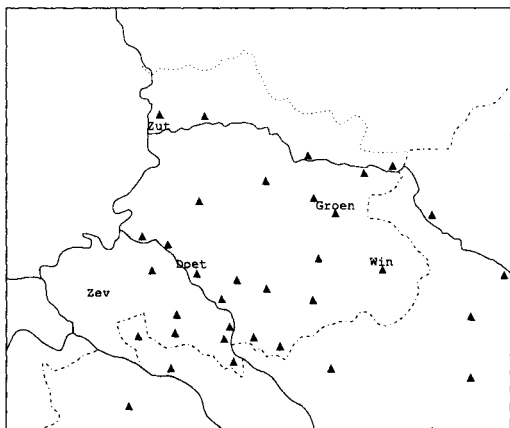
Vars: Ik pakken de trommel en kreeg mien 'n kuuksken.

Gen: Hi-j kreeg zich 'n kuuksken; hee nam zich 'n kuuksken.

Zed: Hi-j nom zich/grop zich 'n pleske.

Voo: Krieg ow 's 'n schonen zaddoek.

Doet: Hie kreeg zich 'n hamer en sloeg de boel kapot.

▲ hee nemt zich (e.v.) "hij neemt" (e.v.) 01-06

Op dit kaartjen is dudelek te zien dat 't wederkerende persoonleke veurnaamwoord 'zich' in Acht en Liem veurkump bie warkwoorden dee "nemen, pakken" betekent (ik pak mie, hee nemt zich = ik pak, hij neemt). 't Völt op dat 't in 't westen van onze streek neet (meer) bekend is.

Vars 1985: Hie nom zich 'n pruumken en toe niem e zich los/gong 't der an [Telge 6, 238].

Win 1971: Kriegt ow ne stool [Deunk 1, 123].

● *Veur "stiekem wat nemmen wa'j op könt etten", kiek in De mens-B, blz. 272.*

IJsselstreek ca 1890: TODDEN, WEGTODDEN "(stilletjes) wegnemen" [Telge 4, 82, 83].

Vars 1985: Vat 's effen die benne an, ik kanne ze allene niet beuren. ANVATTEN "beetpakken" [Telge 6, 25].

sHe 1983: AFNAEME "afpakken" [Telge 2, 82].

GRIEPEN "grijpen"

01 GRIEPE(N): Acht, Liem / Win 1971 [Deunk 1, 80], Vars 1985 [Telge 6, 126], Pan 1988 [Telge 7, 45].

Ruu: A'j ene bie de hand griept, geet dat altied nieds (= "onverwachts"); a'j ene bie de hand kriegt/pakt/vat is dat neet 't geval.

Eib: Hee grep miene hand en stoppen der ne gulden in.

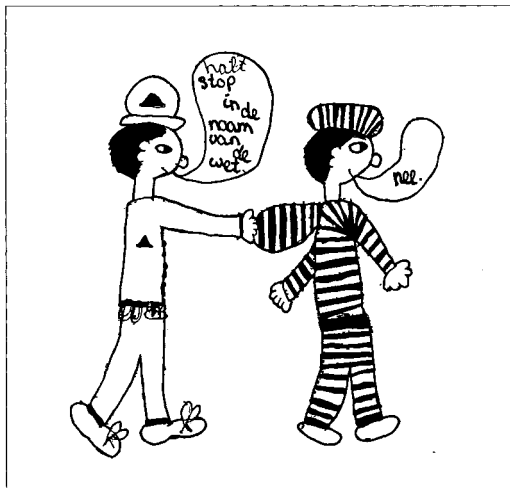
Zed: Hee grop mien hand.

● *"(Iemand) bij de strot grijpen":*

- 01 BI-J DE STROTTE GRIEPEN: Hen.
- 02 NAOR DE STROTTE VLEGEN: Eef.
- 03 BI-J DEN GÖRGEL KRIEGEN: Bel.
- 04 BI-J DE GÖRGEL BI-J GRIEPE: sHe 1982 [Telge 3, 59].
- 05 IN DEN GÖRGEL VATTEN: Hen.
- 06 NAOR DE Kael VLEGEN: Eef.

● *"(Iemand) in zijn kraag/bij zijn lurven pakken":*

- 01 BI-J DE KLADDE(N) GRIEPE(N)/KRIEGEN: / sHe 1982 [Telge 3, 77], Vars 1985 [Telge 6, 205, 173].
- 02 BI-J KOP EN KONT(E) GRIEPEN/PAKKE(N): / Vars 1985 [Telge 6, 205], sHe 1882 [Telge 3, 83], Gen 1999 [Telge 12, 94].
- 03 BI-J KRUUS EN KRAAG PAKKEN: / Gen 1999 [Telge 12, 98].

Biej den kragen kriegen

- 04 BIEJ DEN KRAGEN KRIEGEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 130].
 05 BI-J DE LAMIETEN GRIEPEN: / Vars 1985 [Telge 6, 205].
 06 BI-J DE KLAMIETEN KRIEGEN / Gen 1999 [Telge 12, 89].
 07 BI-J DE KLAMIETER BI-J GRIEPE: / sHe 1982 [Telge 3, 77].
 08 BI-J DE SLAMIETEN KRIEGEN: / Gen 1999 [Telge 12, 143].
 09 BI-J DE LÖRVEN VATTEN: / Vars 1985 [Telge 6, 216].
 10 BIEJ DEN KAANSHAKEN/KRAANSHAKEN KRIEGEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 117, 130].
 11 BIEJ DE KREPSE KRIEGEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 131].

Win 1971: Unzen hond hadde haoste ne haze in den greppe. GREPPE "greep" [Deunk 1, 79].

WEGGRIEPEN "weggrijpen"

Weggriepen is 'n veurwarp in de gauwegheid met de hande wegennen.

- 01 (WEG)GRIEPE(N): Gor, Harf, Eef, Wich, Vor, Ruu, Lar, Bor, Gels, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Meg, Vars, Sil, Wesd, Zel, Kep, Dre, Hen, Ste, Dui, Groes, Sto, Aze, Pan || Raes.
 02 VOTGRIEPEN: Eib.
 03 WEGRATSSEN: Nee, Din, Gen, Voo, Vars, Sin, Wesd, Doet, Hen, Tol, Olb, Ang.
 04 WEGROTSSEN: Wesd, Hen.

- 05 WEGRITSSEN: Does.
 06 WEGGRAAIEN: Loch, Lar, Gees, Eib, Rek, Meg, Doet, Wehl.
 07 (WEG)PIKKE(N): Aal, Wesv, Zev.
 || zik griepen: Boch.
 || snäöje: Kle.
 || grapsken: Hei.

Dre: Ik zag nog krek dat kleine Jan 'n plesken weggrep en 't gauw in zien tesse stok.

Eib: Ik zagge dat Jantjen 'n keuksken vot-grep.

Wesd: Ik zagge dat den kleinen Jan 'n kuuksken wegratsen/ wegrotsen.

KRIEGEN "krijgen, ontvangen"

- 01 KRIEGE(N): Acht, Liem || Bat.

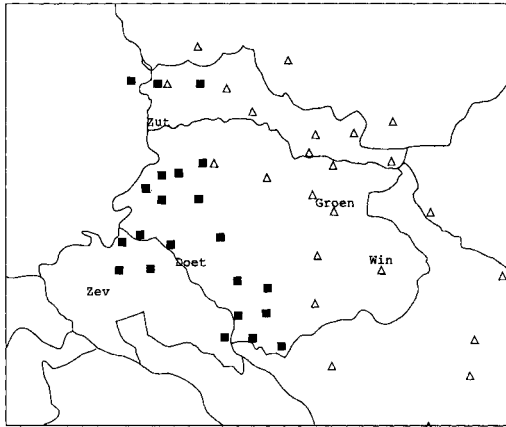
Hen: Ik kriege nog 'n gulden van ow; ik heb nog 'n gulden van ow tegoe. [TEGOE HEBBEN].

Groes: "He'j niks metgekrege?", vraag gi-j as iemand bi-j 't uutdeile van aete of drinke aovergeslage is. [METKRIEGE].

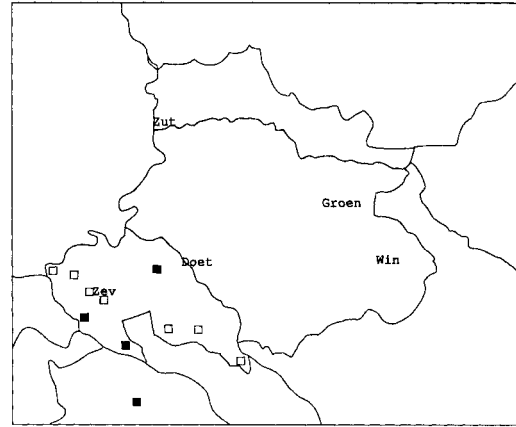
INGIETEN "inschenken"

- 01 INGIETE(N): Gor, Harf, Wich, Vor, Din, Gen, Voo, Vars, Sin, Sil, Wesd, Zel, Wehl, Kep, Dre, Hen, Ste, Baa, Tol, Ang, Did || Wilp.
 02 INGETEN: Gor, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Haa, Nee, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win || Bat, Mar, Haak, Vre, Ges, Ram, Hei, Raes, Boch.
 03 INDOON: Gor, Eef, Zut, Vor, Ruu, Bor, Eib, Win.
 04 INDOEN: Doet, Does, Zev, Zed / Vars 1985 [Telge 6, 155], Wesv 1996 [Telge 11, 50].
 05 IENDOEN: / Pan 1988 [Telge 7, 56].
 06 INSCHUDDE(N): Meg, Aze, Wesv, Dui, Groes, Zev, Sto / sHe 1982 [Telge 3, 70], Wesv 1996 [Telge 11, 50].
 07 IENSCHUDDE(N): Wehl, Pan, Lob / Pan 1988 [Telge 7, 56] || Kle.
 08 INSCHENKEN: Gor, Harf, Alm, Vor, Eib, Bel, Does.
 09 INSCHINKE(N): War, Groen, Bre, Olb, Lat.
 10 INSKINKEN: Bre.

Voo: Ingieten, met 'n ie as in 't woord pier. [Ok: Vars, Wehl, Ste, Baa, Tol].

■ *ingiete(n)* 01 △ *ingeten* 02

□ *inschudde(n)* 06 ■ *ienschudde(n)* 07

Dit kaartjen en 't volgende vult mekare an. In den Acht en 'n paar plaatsen in de Liem dee kort bie den Olden lesselt ligt, wordt 't warkwoord ingiete(n)/ingeten veur "inschenken" gebruikt. Doorbie is de verdeling tussen beide woorden haoste 't zelfde as op andere kaartjes woorop woorden met ie en ee gesymboliseerd staot: zien/zeen blz. 645 verliezen/verlezen blz. 558

Ruu: Ingeten, maor wiele zegt: ingeetn.

Gor: Thee indoon/ingeten/ingieten; inschenken wordt ok wel ezeg, mar dat is "netter".

Eib: Moo wol thee indoon, maor den pot was gus/läög.

Zut: Moder wol thee indoon, mäör de pot was läög.

Does: Moeder wol thee indoen, maor de theepot was laeg.

Pan 1988: Toen moed koffie schoenk, stoeng ze bi-j de toffel. SCHINKE "schenken" [Telge 8, 120].

OPBARGEN "opbergen"

01 OPBARGE(N): Gor, Harf, Alm, Ruu, Loch, Bor, Gees, Nee, Eib, Bel, Groen, Bre, Win, Gen, Voo, Meg, Aze, Vars, Sin, Sil, Zel, Hen, Ste, Tol, Olb, Wesv, Groes, Zev, Zed || Wilp, Bat, Haak.

02 OPBERGE(N): Zut, Wich, Doet, Hen, Baa, Ang, Dui, Zev.

03 BARGEN: Vor.

04 STOPPE(N): Harf, Eef, Gees, Nee, Groen, Aal, Wesd, Wehl, Hen, Does, Lath, Dui, Zev, Did, Lob || Mar, Haak.

In 't grootste deel van de Liem is 't warkwoord ingiete(n) -woorvan de verspreiding op 't veurege kaartjen an-egeven is- neet bekend. Door wordt epraot aover inschudde(n)/ienschudde(n): ik zal ow 'n kopje koffie inschudde.

05 DOEN: Din, Wesd, Doet, Kep, Dre, Hen, Lat, Wesv, Zev, Did, Pan, Lob.

06 DOON: Eef, Lar, Haa, Nee, Rek, Bel, Lich, Aal || Mar.

07 LAOTEN: / Vars 1985 [Telge 6, 202].
|| (weg)slute(n): Vre, Ges, Ram, Raes, Boch, Emm, Elt, Kle.

Wesd: Doen; met 'n lange oe as in 't woord boer.

Groes: Hi-j wol 't geld ien 't kiske opbarge.

Bor: Barg 't geld maor in 't kisjen op.

Vor: Barg 't geld maor in 't kisjen.

Wesd: Hie hef 't geld in 't kisjen estoht.

Wesv: Hi-j het 't geld in 't kisje gedaon.

Vars 1985: Kö'j alle stro in de hilde laoten of mot der nog wat op den balken? [Telge 6, 207].

VERSTOPPEN "verbergen, verstoppen"

01 VERSTOPPE(N): Acht, Liem || Wilp, Bat, Vre, Ges, Ram, Hei, Raes, Emm, Elt, Kle.

02 VERSTOPPELE: Wesv, Sto, Pan.

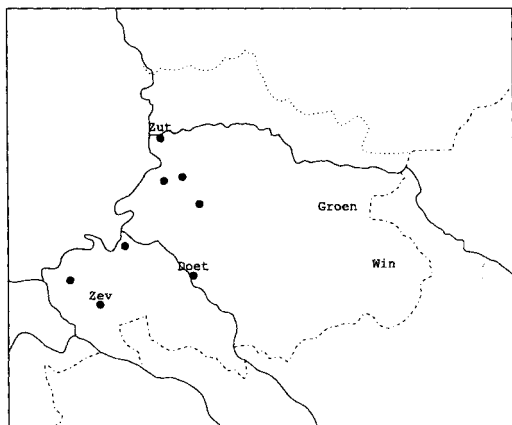
03 WEGSTOPPEN: Loch.

04 VERBERGEN: Doet.

05 VERDOEKEN: /Win 1971 [Deunk 1, 256].

06 WEGFOSSELEN: /Vars 1985 [Telge 6, 108].

Wesv: Toen ik de winkel inkwam, zag ik dat Nilles zich tusse de rekke prebeerde te ver-

● *opberge(n)* 02

Op dit kaartje is duidelijk te zien dat 't Standardnederlandse woord *opbergen* veural in 't westen van onze streek in 't dialect (al) *op-enommen* is.

stoppele.

Win: Hee hef al zien geld tussen de lakens in de linnenkaste verstoppet.

Eef: Hee hef al zien geld in 't kammenet tussen de lakens verstopt; oerstom want door zeukt ze 't eerste.

Pan: Hi-j het al 't geld tussen de lakes ien de linnekas verstoppeld.

● *In de volgende gevallen spölt 't aspect "in het geheim" 'n rolle:*

- 01 (WEG)NIEFELEN: Eef, Ruu, Bel, Lich / Vars 1985 [Telge 6, 402], Gen 1999 [Telge 12, 176] || Wilp.
- 02 (WEG)NOFFELEN: Wesd, Kep, Hen / Eib 1980 [Telge 1, 97], Vars 1985 [Telge 6, 402].
- 03 (WEG)MOFFELEN: Gor, Eef, Meg.
- 04 (WEG)FROEMELE: Pan || Pan 1988 [Telge 7, 38].

Eef: Ik zag in de gauwegheid dat hee wat in de zak moffelen.

Wesd: Den kleinen Jan noffelen 't kuuksken in de tesse.

Pan 1988: Hi-j froemelde de pastoor 'n briefke van honderd ien de haand [Telge 7, 38].

Acht-Tw 1948: Hee hef 't in 't mothol "gezegd als iemand b.v. zijn geld niet aangeeft

voor de belasting" [Wanink 1, 155]. [MOT-HOL].

Win 1971: ZIK VERDOEKEN "zich verstopen, ergens wegkruipen" [Deunk 1, 256].

LOSMAKEN "(een fles) open maken, openen"

- 01 LOSMAKE(N): Ruu, Aal, Bre, Din, Voo, Ulf, Doet, Wesd, Kep, Lat, Wesv, Zev, Did, sHe, Pan, Her, Lob.
- 02 LÖSMAKEN: Gor, Alm, Wich, Loch, Bor, Gees, Eib, Rek, Zel, Hen, Baa, Tol || Bat.
- 03 LÖSDOON: Harf, Vor, Gels, Haa, Nee, Eib.
- 04 LOSDOON: Bel, Groen, Lich, Win.
- 05 LOSDOEN: Sil.
- 06 LÖSDOEN: Dre.
- 07 AOPE(N)MAKE(N): Zut, Gaa, Does, Zed.

Vor: A'j 'n bierflesken schudt en dan lösdoot, dan spuit oew 't bier veur den kop.

Bel: Doo ie 't flesken bier 's los.

LÖSDOON "(een deur) openen"

- 01 LÖSDOON: Gor, Harf, Alm, Zut, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek || Bat.
- 02 LÖSDOEN: Wich, Zel, Kep, Dre, Hen, Baa, Tol.
- 03 LOSDOEN: Ulf, Vars, Wesd, Sil, Zel, Doet, Ang, Lat, Did, sHe.
- 04 LOSDOON: Groen, Lich, Aal, Win.
- 05 LOSMAKE(N): Aal, Bre, Din, Gen, Voo, Doet, Gaa, Wesv, Zev, Zed, Pan, Her, Lob.
- 06 LÖSMAKEN: Eef, Hen.
- 07 LÖSZETTEN: Haa, Eib, Hen.
- 08 LOSZETTEN: Bel.
- 09 AOPENDOON: Zut.
- 10 AOPENMAKEN: Gaa.
- 11 AOPENEN: Does.

Hen: In Hengel köj 'n deure ok löszetten, maor lösdoen is better.

sHe: Aggi-j de deur dichdoet, doet ik 't hek los.

DICHTEDOON "(een deur) sluiten"

- 01 DICHTEDOON: Harf, Alm, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Haa, Eib, Rek, Bel, Groen,

- Lich, Aal, Win || Bat.
- 02 DICH(T)DOEN: Gen, Voo, Ulf, Sil, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Baa, Lat, Wesv, sHe, Zed, Lob.
- 03 DICHTEDOEN: Din, Vars, Zel, Wesd, Dre, Hen, Tol.
- 04 DICHTDOON: Zut.
- 05 SLUTE(N): Vor, Ulf, Zel, Wehl, Hen, Does, Ang, Zev, Did, Her.
- 06 SLOETEN: Gels, Eib, Groen, Bre.
- 07 TOODOON: Nee, Eib, Aal, Win.
- 08 TOEDOON: Gor, Eef.
- 09 DICH(T)MAKE: Pan.

Hen: In Hengel köj 'n deure ok sluten, maor dichtedoen is better.

Lat: As gi-j de deur dichdoet, doe ik 't hek los.

Voo: De letste koe dut 't hekken toe: de letste man dut de deur dicht.

DICHTSLAON "(een deur) hard dichtslaan"

- 01 DICH(T)SLAON: Zut, Gen, Ulf, Zel, Doet, Wehl, Baa, Lat, Zev, Did, sHe, Zed, Her.
- 02 DICHTESLAON: Gor, Ruu, Lar, Eib, Bel, Aal, Vars, Wesd, Zel, Hen.
- 03 DICH(T)SMIETE(N): Eef, Voo, Doet, Kep, Does, Zev, Zed, Pan, Lob / Pan 1988 [Telge 7, 127].
- 04 DICHTESMIETEN: Gor, Wich, Bor, Eib, Groen, Aal, Dre, Hen.
- 05 DICHTEGOOIEN: Gor, Vor, Ruu, Loch, Bor, Bre.
- 06 DICH(T)GOOIE(N): Sil, Gaa, Wesv, Zev, Zed.
- 07 DICHTESMAKKEN: Alm, Wich, Haa, Lich, Win, Tol || Bat.
- 08 DICHTESMAKSEN: / Win 1971 [Deunk 1, 216].
- 09 DICHTEPLEREN: Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek.
- 10 DICHTKWKAKKEN: Aal.
- 11 DICHTFLEREN: Win.
- 12 DICHTBATEREN: Aal.
- 13 DICH(T)KLAEVE: / sHe 1982 [Telge 3, 135].
- 14 TOESLAON: Din, Hen.
- 15 TOOSLAON: Ruu, Win.
- 16 TOOSMIETEN: Eib.
- 17 TOOBASKEN: Win.
- 18 TOOKABAATSEN: / Win 1971 [Deunk 1, 105].

Nee: Dichtepleren, maor wie zegt: dichte-

plee-an. [Ok: Gels, Eib, Rek].

Ulf: Hi-j was zó kwaod dat hi-j de deur dichsloeg.

SPROKKELEN "sprokkelen"

Sprokkelen is (holt) bie mekare halen.

- 01 SPROKKELE(N): Acht, Liem || Wilp, Bat, Haak.
- 02 SPRÖKKELE(N): Gor, Harf, Eef, Vor, Ruu, Loch, Lar, Gees, Haa, Aal, Vars, Wesd, Zel, Kep, Tol, Ang, Zev.
- 03 SPRAOKELEN: Lich.
- 04 GARDEN: Bor, Bel, Groen.
- 05 GAREN: Harf || Wilp.
- 06 OPGAREN: Dre.
- 07 OPGARDEN: Bel || Mar.
|| lezen: Boch.
|| sammele: Kle.

Bor: Garden, maor wiele zegt: gadden, gadn. [Ok: Bel, Groen].

Dre: Opgaren, maor wi-j zegt: opgaarn.

Win: Ze wazzen in 't bos an 't holt sprokkeln.

Bel: Effen wat sprikken gadden/opgadden.

Dui: Bi-j ons he'j gin bos; doorum werd "holt sprokkele" niet zoveul gezeid. [Ok: Does, Lat, Wesv].

Lob: Spröckelholt/spröckelhout doe je zuke. [ZUKE].

Gaa veur 1974: At Geerte in bedde ligt, kan ze de toppen van de dennen zien. Zi-j kan de maon ok zien at die hoge an de loch zit en 't keertjen dat in de maon zit. Jao zeker daor zit 'n keertjen in de maon. Dén hef op den eerste paosdag holt esprokkeld en now mot e veur straf in de maon zitten met 'n bos holt op de nekke. Eur grootmoeder hef 't eur vaste verteld. Aornt zeg dat 't 'n oldewieven-präötjen is [Van Velzen 8, 71].

Eib 1980: Hee gaddern gauw alles bie mekare en sliepstatjen vot. BIE MEKARE GADDEREN "bij elkaar graaien" [Telge 1, 24].

Aal: Appels en peren dee evallen bunt, wordt egaard. GAREN "oprapen".

Win 1971: Appele BI-J-ENE GROBBELEN "appels met de hand naar elkaar toe rollen" [Deunk 1, 80].

UMVAMEN "omvamen, met beide uitgestrekte armen omvatten"

- 01 UMVAMEN: Eef, Wich, Vor, Loch, Gees, Gels, Nee, Bel, Lich, Win, Din, Voo, Vars, Sin, Sil, Wesd, Zel, Dre, Hen, Stee, Baa, Tol, Oib || Bat, Haak.
- 02 UMVATTE(N): Harf, Alm, Eib, Rek, Sil, Wehl, Hen, Ang || Kle.
- 03 UMMEVATTEN: Vor.
- 04 UMSPANNE(N): Gor, Does, Wesv.
- 05 UMARMEN: Eib, Meg, Zel.

Gees: Hee leep op den boom an, stok de arme uut en umvamen 'm um te kieken hoo dikke at e was.

Sin: Hie umvieng de boom.

Voo: De klompenmakers umvamen vrogger 'n boom um te schatten hoevöl paar klompen der ongeveer in zatten.

PLUKKEN "plukken"

De meeste vruchten wordt geplukt; de metworkers geeft op dat nötten eslagen wordt en proemen eschud. Maor ok andere vruchten kö'j (as ze van slechte kwaliteit bunt) schudden.

- 01 PLUKKE(N): Acht, Liem || Wilp, Bat, Haak, Vre, Stlo, Ges, Ram, Bork, Raes, Boch, Emm, Elt.
- 02 DER AF DOON: Eef || Mar.

Nee: Monn gao'w appel plukn.

Harf: Mann gaore wie/gao'w appels plukken.

Eef: Baezen plukken is wal gewoon, maor sommegen doot de bessen der af: mann doo'k de bessen der af.

Lar: Alle fruit plukke wie; allene proemen doo'j schudden.

Zev: Appels doewwe plukke, prume doewwe schudde, bosbaeze doewwe strieke. [STRIEKE].

Did: Appels plukke, nötte knuppele, bosbaeze streupe. [STREUPE; ok: Zev].

Kep: Appels pluk i-j, proemen schud i-j, nötten knuppel i-j en druven knip i-j. [KNUPPELEN. KNIPPEN; ok: Nee].

Groen: Vrogger gongen wie nao den boer hen appels plukken; as ze neet zo mooi wazzen, wodn ze der af-eschud. Dee -val-appelsmocht ie vake met naor hoes nemmen.

Win 1971: Moder blaaf vöör de hoondere.

BLAANN "(boerenkoolbladeren) plukken" [Deunk 1, 26].

sHe 1901: BLAAIE "bladeren plukken" [Telge 4, 89].

No Acht 1839: BROMMELEN, BRUMMELEN "bramen plukken" [Telge 4, 27].

● *Veur 't schudden van nötten kiek ok in: De weerld-B, blz. 221.*

OP DEN KOP ZETTEN "overhoop halen"

Op den kop zetten is (den boel) deur mekare halen.

- 01 OP DE(N) KOP ZETTE(N): Acht, Liem || Wilp, Bat, Haak, Raes, Kle.
- 02 OP ZIEN KOP ZETTEN: Meg, Does.
- 03 OP KOP ZETTEN: Eib, Lich, Aal, Bre, Win, Wesd, Zel, Hen.
- 04 AOEVER KOP ZETTEN: Rek, Din.
- 05 AOEVER KOP HALEN: Bor, Groen, Aal, Wesd.
- 06 AOEVER DE KOP HALE: Dui.
- 07 OP DE KOP HALE: Wesv.
- 08 AOEVERHOOP HALE(N): Gor, Harf, Alm, Vor, Haa, Eib, Gen, Sil, Zel, Doet, Ste, Ang, Lat, Wesv, Zev, Lob.
- 09 ONDERSTEBAOVEN HALEN: Zut, Vor, Groen, Aal, Sin || Mar.
- 10 TE UNDERSTEBAOVEN HALE(N): Gor, Loch, Nee, Bel, Zev.
- 11 UNDERSTEBAOVE(N) ZETTE(N): Wich, Zed || Vre.
- 12 AOEVER-END(E) HALE(N): Aze, Hen, Did.
- 13 OP 'T ENDE ZETTEN: Tol.
- 14 NAOPLONDEREN: / Win 1971 [Deunk 1, 154].
|| op de kop stellen: Ram, Hei.
|| op 't andere end zetten: Ges.

Bel: Ze hebt 't hele hoes op den kop ezat/ tunderstebowven ehaald, maor niks evonden.

Rek: Ze hebt alles aoever kop ezat, maor niks evonn.

Tol: 't Hele huus is op 't ende/op de kop ezet, maor der is niks evonnen.

Wesv: Ze is eur gouwe ring kwiet en doorum het ze 't hele huus op de kop gehaald, mar ze het 'm niet gevonde. Toch zeit ze: "Wat 't huus opvrit, gif 't ok weer terug".

● *Veur "al zoekende overhoop halen" kiek in hfst 1, blz. 559.*

HOOFDSTUK 4 BEWAEGINGEN EN HOLDINGEN DEE HANDE EN VINGERS ANGAOT

KLOPPEN “kloppen”

- 01 KLOPPE(N): Acht, Liem || Wilp, Bat, Haak, Vre, Ges, Ram, Hei, Raes, Boch, Emm, Elt, Kle.
02 BATERE(N): Win, Doet, Did / Aal 1964 [Rots 1, 2], Eib 1980 [Telge 1, 6], sHe 1982 [Telge 3, 12].
03 BONZEN: Zev.
04 BONGSEN: Harf.
05 BONKSE: / sHe 1982 [Telge 3, 21].
06 BOMSKEN: Win / Win 1971 [Deunk 1, 31], Lich 1991 [Telge 8, 25].
07 BOEMSE: Lob / sHe 1982 [Telge 3, 19].
08 BOENGSE: / Pan 1988 [Telge 7, 20].
09 TIKKEN: Wesd.
10 BOTSSEN: / Acht 1895 [Telge 2, 17], Win 1971 [Deunk 1, 33].
11 BEUKEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 83].
12 PLEFKEN: / Win 1971 [Deunk 1, 175].
13 DÖKKELEN: / Win 1971 [Deunk 1, 43].
14 SLAON: Bel, Zed.

Ruu: Wee hef der an de deure eklopt?

Wesv: Wie het der aan de deur geklop?

Doet: Wie het der op de deure eklopt; harder is: wie het der op de deure ebaterd?

Harf: Wee hef der op de deure eklopt; harder is: wee hef der op de deure ebongst.

Win: Wee hef der op de deure ekloppet; hee hef met de voes op de deure ebomsket; hee batern met ne stok op de deure.

Lob: Boemse is harder as kloppe.

Win 1971: 't Harte botst mi-j van 't giwwen. Op de roete dökkelen [Deunk 1, 33/43].

Acht-Tw 1948: Stokvis beuken “stokvis door slaan murw en geschikt voor consumptie maken” [Wanink 1, 83].

KRABBen “krabben”

- 01 KRABBE(N): Acht, Liem / Acht 1895 [Telge 2, 72] || Wilp, Bat, Mar, Haak.
02 KNIÉPE(N): Wich, Ruu, Eib, Aal, Aze, Did, Zed || Ram.
03 PÖRKEN: Gor.
04 JÄÖKEN: Eib.
05 JUKKE: / Pan 1988 [Telge 7, 59].
06 JÖKKE: / sHe 1982 [Telge 3, 72].

06 KRAUWEN: / Eib 1980 [Telge 1, 43].

- 07 SCHOBEN: / Acht ca 1830 [Telge 4, 9].
|| krasse(n): Ges, Ram, Hei, Raes, Boch, Emm, Kle.
|| knibbelen: Vre, Ges, Boch.

Din: I-j mot niet an dat rääfken zitten krabben, straks geet 't der nog af.

Aal: I-j mot neet an dat rövveken zitten kniepen, zo geet 't der nog af.

Gor: Hee zat an 't körsken te pörken.

● *A'j oe bie 't naodenken op de kop krabt, wordt in Acht en Liem algemeen zich krabben gebruikt:*

Ruu: Hee prakkezeern efkes, krabben zich op den kop en zei ton: “Tsjah, da's 'n lasteg geval.

Aal: Hee dach nao, krabben zich de kop en zei: “Jah jah; da's knap lasteg”. [Ok: Vor, Eib].

Eib: Hee jäöken zich op de kop en zei ton: “Tjah, da's neet zo makkelek”.

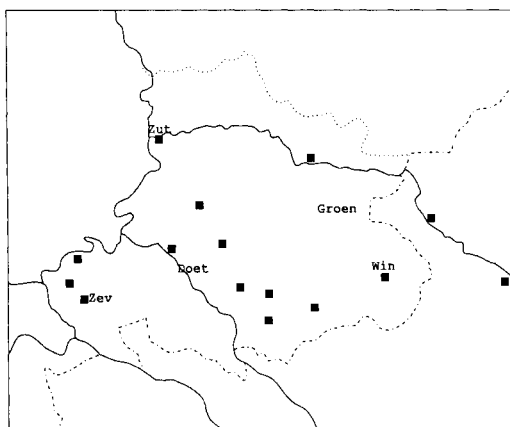
Groes: Hi-j doch nao, schoof de pet naor achtere, krabde zien eige op de kop en zei toen: “Dah zal nie metvalle”.

Ruu: Ene dén krabt/knip is 'n KNIÉPERD.

Vars 1985: Ziet die hoendere rossen in die losse grond. ROSSSEN “krabben” [Telge 6, 291].

KIETELEN “kietelen, kittelen”

- 01 KIETELE(N): Acht, Liem / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 121] || Bat, Haak, Kle.
02 KIEDELE(N): Zut, Bor, Aal, Win, Vars, Sin, Wesd, Zel, Kep, Hen, Lat, Dui, Groes / Vars 1985 [Telge 6, 171] || Vre, Ges.
03 KITTELEN: / Acht 1895 [Telge 2, 64].
04 KIELE(N): Acht; Wehl, Ang, Did, Sto / Win 1971 [Deunk 1, 109], sHe 1982 [Telge 3, 77], Pan 1988 [Telge 7, 64] || Wilp, Mar, Boch.
05 DEURLAOTE: / Pan 1988 [Telge 7, 28].
|| kittelen: Ram, Hei, Raes.

■ kiedele(n) 02

Näöst kietelen is kiedelen een woord dat verspreid op-egeven is. In Standaardnederlandse woordenbeuke wordt disse vorm neet eneumd.

Groes: Ge mot mien nie kietele/kiedele, want dah kan'k nie hemme.

Aal: I-j mot mi-j neet kielen, door kan'k neet teggen.

Vor: le mot mie neet kielen, dat kan'k neet lienn.

Win 1971: Kiele, kiele, kiele! "zegswijze bij het kietelen" [Deunk 1, 109; ok: Pan 1988 (Telge 7, 64)].

Lich 1991: "Kom i-j mor 's bi-j grotvader zitten, menneken; dan zal ik ow is ne beschuutjen/schuutjen geven", zei grotvader en ton kietelden e Gert-man onder de kinne [Telge 8, 20/106]. [BESCHUUT; SCHUUT].

Vars 1985: Kom 's effen hier mien jungskén; lao'k 's vulen of i-j haver/planken dragen könt "gezegd als men een kind op beide schouder kietelt" [Telge 6, 136].

sHe 1982: DEURLAOTE "stevig kietelen" [Telge 3, 30].

KNIEPEN I "(in zijn neus) peuteren"
Kniepen is met de vingers in de neuze zitten (um der snotter uut te halen).

01 KNIEPE(N): Acht; Zed, Sto / Lich 1991 [Telge 8, 93] || Mar.

02 PULKE(N), PULLEKE(N): Acht; Wesv / N Acht ca 1860 [Telge 4, 44], Vars 1985 [Telge 6, 279], Pan 1988 [Telge 7, 111].

03 ZICH PULKEN: Rek.

04 PORKEN: Gor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Nee, Eib, Groen, Aal, Gen, Meg, Vars, Sil, Hen, Ste, Does / Vars 1985 [Telge 6, 273].

05 PÖRKE(N), PÖRREKE(N): Gor, Vor, Doet, Wehl, Kep, Ang, Dui, Groes, Zev, Did, Pan, Lob / Pan 1988 [Telge 7, 109] || Wilp, Bat.

06 PORREN: Bel, Aal, Win, Wesd, Zel, Hen, Tol.

07 PÖLKE(N), PÖLLEKE(N): Bre, Sin, Zed / Pan 1988 [Telge 7, 108].

08 PEUTERE(N): Harf, Alm, Zut, Vor, Eib, Aal, Doet, Wesv, Zev || Haak.

09 PÖTTEREN: Wesd, Wehl, Kep, Hen.

10 GRAVEN: Vor, Aal, Voo, Meg, Ste || Ges.

11 FRUNNEKE(N): Zut, Aal, Lat.

12 PUNNEKEN: Aal, Does.

13 VREUTEN, WREUTEN: Vor, Eib || Bat.

14 VRÄÖTEN: Zut.

15 BORE(N): Ruu, Bre, Doet || Mar, Vre, Hei, Anh, Emm, Kle.

16 PRUTJEN: Bel.

17 REUREN: Eib.

18 STEKKEN: Gor.

19 PIERKE: / Pan 1988 [Telge 7, 105].

20 ULKE, ULLEKE: / Pan 1988 [Telge 7, 142].

|| prökken: Bork, Raes.

|| bozzen: Ges.

Nee: Kniepen, maor wiele zegt: kniepm. [Ok: Harf, Eef, Wich, Loch, Lar, Bor, Eib, Rek, Groen].

Wehl: len 'n klein neusgat mo'j pötteren, ien 'n neus van 'n volwassen keerl of vrouw mo'j pörken.

Loch: Allo, zit neet zo in de neuze te kniepen/porken.

Rek: Zit oew neet in de neuze te pulken!

Aal: A'j in de neuze zatten te pulleken en der dan keugeltjes van maken, dan zeien ze wal 's uut de gekheid: "Wi-j zölt wal oorlog kriegen".

Bel: In de neuze kniepen is minder onfe-soenlek as oet de neuze vretten.

Win 1971: Hee zat an zienen groten tee te kezen. KEZEN "pulken" [Deunk 1, 107].

Win 1971: I-j mot neet zo völle tusken dee tande zitten te pöggelen. PÖGGELEN "peuteren" [Deunk 1, 179].

Acht-Tw 1948: Wat zit iej door te plieren met 'n streuken. PLIEREN, PLUREN "peuteren" [Wanink 1, 161/162].

KNIEPEN II "knijpen"

Kniepen is (met de vingers) onder druk zetten zodäöneg dat der piene ontsteet.

- 01 KNIEPE(N): Acht, Liem || Wilp, Bat, Mar, Haak, Vre, Ges, Ram, Bork, Hei, Raes, Boch, Emm, Elt, Kle.
02 KNILLEFIKKEN: Zwi.

Lob: Kniepe; met 'n korte ie as in 't woord biet.

Groen: Hi-j hef de deerne in den arm eknep-pene.

Lat: Hi-j het 't deerntje in de arm geknepe.

Bor: 'n Räödseltjen: Iep Mie en Kniep Mie zatten op 'n boerenwagen. Iep Mie veel der af; wee bleef der ton nog aover? En as der ene dan zei 'Kniep Mie', dan knep ie 'm in den arm.

Win 1976: Kieken of e nog haver in de knee hef "gezegd als men iemand voor de grap in de knie knijpt [Aessink 4, 61].

Nee: "Effen ne nieje naod kniepen", zeg iej a'j ene dén ne nieje bokse anhef in zien baovenbeen kniept.

Lich 1991: "Mot ik ow 's ne ni-jen naod kniepen?", zeien ze vrogger wel tegen jonge leu en dan nammen ze de piepe van de bokse met 't vel der bi-j en dan kneppen ze der effen luk hard in [Telge 8, 81]. [NAOD].

Win 1971: Ene ni-jnaod kniepen "iemand die iets nieuws aan heeft -door het kledingstuk heen- knijpen" [Deunk 1, 151].

Pan 1988: Za'k ow 's beschuutje voere? Heg-gi-j ok haver ien de kni-je? "gezegd als men een kind plagend in de kin, respectievelijk in de knieën knijpt" [Telge 7, 17/49].

UUTPERSEN "uitpersen"

Uutpersen is deur drukken sap uut (b.v. vruchten) halen.

- 01 UUTPERSE(N): Acht, Liem || Bat, Haak.
02 OETPERSEN: Gels, Nee, Eib, Groen, Lich.
03 UUTPARSEN: Aal, Bre, Sin, Ste, Olb || Wilp.
04 OETPARSEN: Rek || Mar.
05 UUTDRUKKE(N): Gor, Harf, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Lich, Meg, Aze, Wesd, Wehl, Hen, Did.

06 OETDRUKKEN: Bel, Lich, Win || Vre, Ges, Hei.

07 OETKNIEPEN: Eib.

|| oetkwetsen: Boch.

Does: Persen, maor wi-j zeggen: pessen.

Zev: Doe'j die appelsien uutpesse?

Loch: Druk ie dee sinasappel uut, of et ie 'm op?

Bor: Vrogger wodn 't sap nooit uut 'n sinasappel eperst/edrukt, maor at ie 'm -a'j der al 's één kregen (met Paosen en Kasmissen)- met 't vruchtveis op.

Bel: As grotmoder neet good te passe was, dan kreg ze van moder 'n oetgedrukten sinasappel en 'n ei met 'n cognacjen.

Hen: Pers i-j die sinasappels of et i-j ze op? [PERSEN].

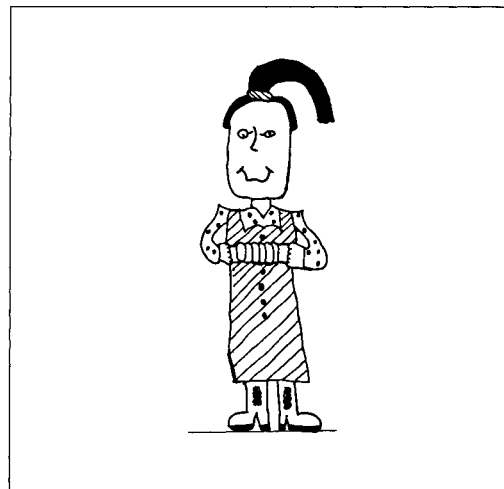
sHe 1982: Iets an seter drukke "iets tot moes drukken" [Telge 3, 132]. [SETER].

UUTVRINGEN "uitwringen"

Uutvringen is ('n veurwarp) met draejende bewaegingen in mekare drukken zodat 't water der uutlöp.

- 01 UUTVRINGE(N), UUTWRINGE(N): Acht, Liem || Wilp, Bat, Mar, Haak, Vre, Ges, Ram, Hei, Boch, Kle.

Lar: Uutvringen, maor wiej zegt: uutvringn. [Veur Eib, Rek, Groen is op-egeven: oetvringn].

Uutvringen

Gees: Ze mos de veile eers oetvringen veurd dat ze kon gaon veilen.

Sil: Ze mos de dweil eers uutvringen veurd dat ze kon gaon dweilen.

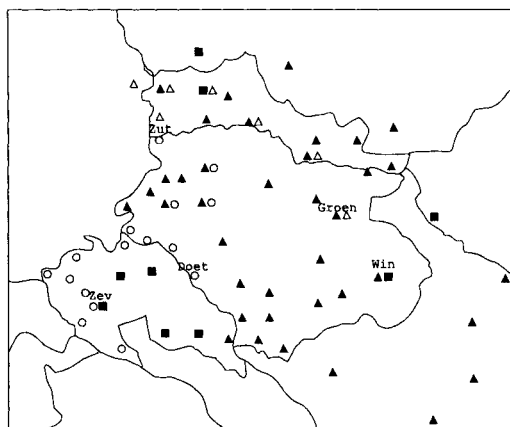
Lat: Ze mos de dweil eers uutvringe veurd dat ze kon gaon dweile.

OPVOLEN "opvouwen"

Opvolen is 'n vole of volen maken (in een veurwarp), zodat 't kleiner wordt.

- 01 OPVOLEN: Gor, Alm, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Voo, Vars, Sin, Sil, Wesd, Zel, Hen, Ste, Baa, Tol, Olb / Win 1971 [Deunk 1, 168], Vars 1985 [Telge 6, 256] || Mar, Haak, Ges, Ram, Hei, Raes, Boch.
- 02 OPVOUWE(N): Zut, Vor, Doet, Kep, Dre, Hen, Tol, Does, Ang, Lat, Wesv, Dui, Groes, Zev, Pan, Lob.
- 03 OPVAOLE(N): Harf, Win, Aze, Wehl, Zev, Did, Sto / sHe 1982 [Telge 3, 109] || Bat, Vre.
- 04 OPVOLLEN: Gor, Harf, Eef, Loch, Bor, Groen || Wilp.

Wich: Opvolen, maor wiele zegt: opvooln.

- ▲ opvolen 01 ○ opvouwe(n) 02
■ opvaole(n) 03 △ opvullen 04

't Standaardnederlandse opvouwen kump veural veur in 't westen van onze streek. In de Liem kump doornäöst opvaolen veur, in den Acht veural opvolen. In 't noorden van den Acht hebt 'n paar plaatsen opvullen.

[Ok: Vor, Ruu, Lar, Gees, Nee, Eib, Rek, Bel, Bre, Hen, Baa, Tol, Olb || Mar, Haak.

Loch: Opvolen, opvullen, maor wiele zegt: opvooln, opvoln. [Ok: Harf, Eef, Bor, Groen].

Vor: Vool ie dat pepier 's fesoenek op.

Did: Gi-j mot dit papier netjes opvaole.

Win 1971: Wel hef dit taofellaken zo scheef evold? VOLEN "vouwen" [Deunk 1, 266; ok: / Eib 1980 (Telge 1, 93), Lich 1991 (Telge 8, 138)].

sHe 1982: VAOLE "vouwen" [Telge 3, 158].

Vars 1985: Now mo'j mi-j die papierkes 's netjes ummevolen. UMMEVOLEN "omvouwen" [Telge 6, 360; ok / Win 1971 (Deunk 1, 251)].

● "Vouw":

- 01 VOLE: Gor, Alm, Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Vars, Sin, Wesd, Zel, Hen, Baa, Tol / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 206], Lich 1991 [Telge 8, 138] || Mar, Haak, Raes.
- 02 VOOL: Eef, Sil, Olb.
- 03 VOLLE: Gor, Harf, Loch, Bor, Gees || Ges, Ram, Bork.
- 04 VOL: Dui.
- 05 VAOL: Aze, Wehl, Did, Sto.
- 06 VAOLE: Harf || Bat.
- 07 VOEW: Eef, Gen, Meg, Doet, Wehl, Kep, Ste, Does, Ang, Lat, Wesv, Groes, Zev, Pan, Lob.
- 08 VOUWE: Gor, Zut, War, Wich, Vor, Haa, Dre, Hen, Tol.
- 09 PLOOIE: Vor, Loch, Groen, Baa.
- 10 PLOOI: Voo.
- 11 NAOD: Wesv.
- 12 FOEKE: / Acht 1882 [Telge 2, 36], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 96], Vars 1985 [Telge 6, 107].
- 13 KNOFFEL: / Acht 1882 [Telge 2, 69].
|| volde: Wilp.
|| vaolte: Hei, Boch.
|| fald: Kle.
|| knief: Vre, Hei, Boch, Emm, Elt.

Vor: Vole is 'n oudere benaming as vouwe en plooie.

Tol: Vole is arg old; uut gropmoeders tied. Tegenwoordig is 't vouwe.

Aal: Volen he'j in de bokse, maor ok -a'j older

wordt-in 't gezichte.

Wesv: Jan het 'n mooie naod/vouw in de boks.

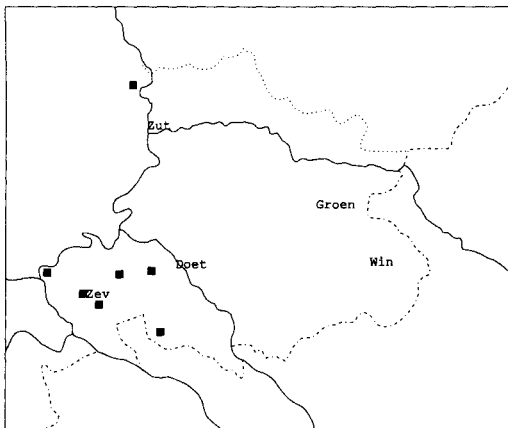
Vars 1985: I-j hebt hele gekke foeken in de rok zitten [Telge 6, 107].

● *Verg. ok: De mens-B blz. 443.*

IN MEKARE FROMMELEN "in elkaar frommelen"

In mekare frommelen is (papier of stof) zó in mekare drukken dat 't vol knoffels kump te zitten.

- 01 *IN MEKARE FROMMELE(N):* Acht; Gen, Aze, Ang, Lat, Dui, Groes, Zev, Lob || Bat.
- 02 *IN MEKAAR FROEMELE(N):* Wehl, Wesv, Groes, Zev, Did, Sto / sHe 1982 [Telge 3, 46] / Gen 1999 [Telge 12, 56] || Wilp.
- 03 *IN MEKAAR KNOFFELEN:* Vor, Bre, Vars / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 126].
- 04 *IN MEKARE KNÖTTEREN:* Bre, Baa.
- 05 *IN MEKARE KNIEPE(N):* Bre, Lob.
- 06 *IN MEKAAR NOFFELEN:* Kep.
- 07 *IN MEKARE FUSSELEN:* Eef.
- 08 *IN MEKARE KNEUKEN:* Bel.
- 09 *IN MEKARE DRUKKEN:* Vor.
- 10 *IN MEKARE FOEKEN:* / Win 1971 [Deunk 1, 63].

■ *in mekaar froemele(n) 02*

In mekaar froemele(n) is in onze streek allene deur metwarkers uut de Liemers op-egeven.

- 11 *IN-ENE KNOFFELEN:* / Win 1971 [Deunk 1, 116].
- 12 *BI-J MEKAAR FOEKE:* Zed.
- 13 *BI-J MEKAAR FOEKSE:* Zed.
|| bi-j-ene/bi-j-eeen knoffele(n): Ges, Ram, Raes, Kle.
|| bi-j mekaar knoffele: Elt.
|| in-ene knobbelen: Hei.
|| bi-j-ene drukken: Vre.
|| tesamen knoffelen: Boch.

Aal: Hi-j kreg zich 't stuk papier, frommeln 't in mekare en smet 't weg.

Wehl: Hie froemelen 't stukske papier ien mekaar.

Zed: Hi-j foekte/foekste 't papier bi-j mekaar en smet 't weg.

● *"Verkreukelen":*

- 01 *VERFROMMELEN:* Harf, Alm, Vor, Loch, Gels, Haa, Doet, Hen, Oib || Haak.
- 02 *VERFROEMELE(N):* Meg, Does, Zev, Zed, Pan / Pan 1988 [Telge 7, 145].
- 03 *VERKNOFFELEN:* Vars, Zel / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 202], Win 1971 [Deunk 1, 116], Vars 1985 [Telge 6, 375], Lich 1991 [Telge 8, 133].
- 04 *VERKNOEFELLEN:* / Gen 1999 [Telge 12, 166].
- 05 *VERKNÖTTEREN:* Bel / Vars 1985 [Telge 6, 375], Lich 1991 [Telge 8, 133].
- 06 *VERFROSSELEN:* / Acht-Tw 1954 [Wanink 2].

Pan: Hi-j verfroemelde 't stuk papier.

● *"Kreukelen":*

- 01 *KNOEFELE:* / sHe 1982 [Telge 3, 81], Gen 1999 [Telge 12, 92].
- 02 *VERKNOEFELE:* / s He 1982 [Telge 3, 160].
- 03 *KRONKELEN:* / Acht 1882 [Telge 2, 74].
- 04 *KROKELEN:* / Acht 1895 [Telge 2, 74].
- 05 *FROSSELEN:* / Acht-Tw 1954 [Wanink 2].
- 06 *VERFROSSELEN:* / Acht-Tw 1954 [Wanink 2].

sHe 1982: Knoefel dat kleed niet zo. Verknöefel dén jas niet zo [Telge 3, 81/160].

Acht-Tw 1954: Ne kraante frosselen. Ne kraante verfrosseln [Wanink 2].

KNOFFEL "kreuk"

'n Knoffel is 'n vole (in stof) dee-t der neet in heurt. In de Mens-B, blz. 444 staot de meervouden van disse weurde.

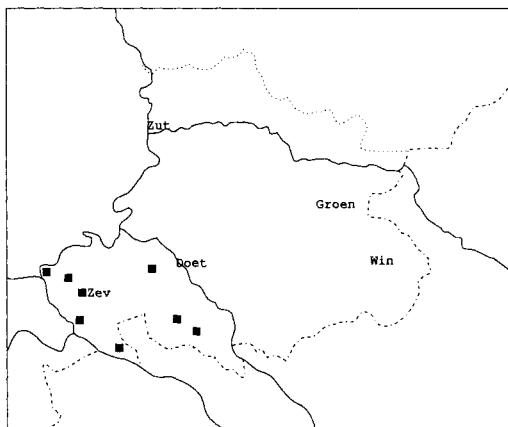
- 01 KNOFFEL: Harf, War, Vor, Ruu, Bel, Aal, Bre, Din, Gen, Sil, Wesd, Zel, Kep, Hen / Vars 1985 [Telge 6, 182] || Mar, Ram, Boch.
- 02 KNOEFEL: Aze, Wehl, Wesv, Dui, Groes, Zed, Pan, Lob / Pan 1988 [Telge 7, 69].
- 03 KNÖTTER: Alm, Wich, Loch, Bor, Gees, Nee, Eib, Bel, Groen, Lich, Din, Vars, Hen, Baa, Ang / Win 1971 [Deunk 1, 116], Vars 1985 [Telge 6, 183] || Wilp, Bat.
- 04 KNÖTTEL: Harf, Zel, Lat.
- 05 KRÖKKEL: Gor, Eef, Vor, Loch, Bre, Meg, Sin, Wehl, Kep, Dre, Hen, Ste, Baa.
- 06 KNÖKKEL: Rek.
- 07 KREUKEL: Gor, Aal, Bre, Doet, Tol, Olb, Does, Lat, Wesv, Zev, Sto.
- 08 KREUK: Zut, Zev.
- 09 FOEK(E): Gor, Loch, Lar, Nee, Lich, Win / Acht 1882 [Telge 2, 36], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 96], Lich 1991 [Telge 9, 39].
- 10 FOMMEL: Voo.
- 11 VOEW: Doet.

Sil: Knoffel, met de o van dom. [Ok: Ruu].

Nee: Knötter; 't meervoud is knöttas.

Voo: Fommel, met de o van dom.

Tol: Ik wet niet of in den Toldiek 't woord

■ *knoefel 02*

Met *knoefel* is 't zelfde an de hand as met *froemele(n)*: 't woord is allene deur de metwarkers uut de Liemers op-geeven.

krökkels gebruikt wördt; 'k gleuve dat ze dan nog eerder kreukels zegt. Van papier zeg i-j dat 't KNÖTTEREG is.

Hen: Vrogger ha'j knötters of knoffels in de bokse, now vake krökkels.

Din: In die olde bokse zit niks as knoffels/knötters.

Zed: In dén olde boks zitte knoefels.

Alm: In die olde bokse zit völle knötters in.

Win 1971: FOEKEREG "vol kreukels" [Deunk 1, 63].

FRIEMELEN "friemelen"

- 01 FRIEMELE(N): Harf, Ruu, Groen, Aal, Hen, Baa, Lat, Zev.
- 02 FRUMMELEN: Gor, Nee, Wesd.
- 03 FRUNNEKEN: Lar, Hen.
- 04 FROEMELE: Did / Pan 1988 [Telge 7, 38].
- 05 FOSSELEN: Lich / Win 1971 [Deunk 1, 64].
- 06 FUSSELEN: / Win 1971 [Deunk 1, 64].
- 07 SCHOTJEN: / Win 1971 [Deunk 1, 206].
- 08 NIEFELEN: / Win 1971 [Deunk 1, 151].

Gor: 't Olde mense zat met eur hande te frummelen.

Did: 't Olde mins zat mar 'n bitje met eur hande te froemele.

Pan 1988: Hi-j zat ien de boksetes te froemele [Telge 7, 38].

Win 1971: Wat he'j toch stäöreg an owwe schone te niefeln, zit ow dee neet good? Zee zat dee ganse tied met aere hande te schotjen [Deunk 1, 151/206].

Win 1971: FIMMELEN "(de vingers) voortdurend bewegen uit zenuwachtigheid, uit gewoonte of bij een peuterig werkje" [Deunk 1, 60].

Acht-Tw 1948: Nen draod in ene fribbeln. IN ENE FRIBBELEN "in elkaar draaien" [Wanink 1, 97].

Win 1971: Dee dräö mo'j zo in mekare fribbeln. IN MEKARE FRIBBELEN "tussen de vingers in elkaar draaien" [Deunk 1, 270].

Win 1971: FOSSELERD, FUSSELERD "iemand die 'fosselt/fusselt'. FOSSELDERI-JE, FUSSELDERI-JE "het 'fosselen/fusselen" [Deunk 1, 64].

OPHANGEN "ophangen"

01 (OP)HANGE(N): Acht, Liem || Bat.

Aal: Ze henk/hunk de schone wasse an de liene.

Did: Marie hink de schone was aan de lient; hienge der ook zakdoeke bi-j?

Ruu: Ze hönk de schone wösse an 'n dreug-

draod. "Ik mot effen de wösse op den bos hangn", zeien de vrouwleu ok nog wal as ze 't an 'n dreugdraod hingn.

Wich: Vrogger hingen ze de schone wasse op de hegge te dreugen.

Win 1971: Waor kan ik mienen hood henhangen? HENHANGEN, TOOHANGEN "wopenhangen, ophangen" [Deunk 1, 91].

HOOFDSTUK 5 BEWAEGINGEN EN HOLDINGEN DEE BENE EN VEUTE ANGAOT

STAON "staan"

01 STAON: Acht, Liem / No Acht 1883 [Telge 4, 76] || Wilp, Bat, Mar, Haak, Vre, Stlo, Ges, Ram, Hei, Raes, Boch, Emm, Elt, Kle.

Gen: Ik geleuf da'j door niet staon mag.

Dre: Ik geleuve da'j door niet meugt staon.

Umg Zut 1859: Petrus stin bie eur en warme de 'm [v Heeckeren 1, 18, 18].

● "Staande":

01 STAONSVUOTS: / Lich 1991 [Telge 8, 116]

02 STAONDEBEENS: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 189], Win 1971 [Deunk 1, 231], Vars 1985 [Telge 6, 332].

Win 1971: Ik kan 't staondebeens wal af; 't is maor kort wa'k zeggen wol [Deunk 1, 231].

● "(Met moeite) gaan staan (vanuit een liggende of zittende toestand)":

- 01 OPKOMMEN: / Lich 1991 [Telge 8, 86].
- 02 OPKRASSEN: / Win 1971 [Deunk 1, 166].
- 03 OPSTAON: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 157].
- 04 (ZIK) OVVERENDE HORVELEN: / Win 1971 [Deunk 1, 97].
- 05 (ZIK) OVVERENDE WÖRMELEN / Win 1971 [Deunk 1, 280].
- 06 ZICH OPNEMMEN: / Vars 1985 [Telge 6, 254].
- 07 OP DE STAKEN KOMMEN: / Lar 1924 [Langeler 1, 146], Vars 1985 [Telge 6, 331].
- 08 OP 'T ENDE KOMMEN: / Lich 1991 [Telge 8, 37].
- 09 OP 'T ENDE GAON STAON: / Aal 1964 [Rots 1, 59].
- 10 OP DE STIEPKES KOMME: / sHe 1982 [Telge 3, 143].
- 11 IN DE BENE KOMMEN: / Aal 1964 [Rots 1, 57].
- 12 IN DE ZÖKKE KOMMEN: / Vars 1985 [Telge 6, 422].

Acht-Tw 1948: Ze sloegen 'm dat e 't opstaon vergat [Wanink 1, 157].

Win 1971: Met ne plaer veel e der dale, maor hee krassen schielek waer op [Deunk 1, 166].

Vars 1985: Wi-j zaggen 'n reebok liggen en heel veurzichtig gonge wi-j der op an. Opens nom e zich op en gong der vandeur [Telge 6, 254].

Eib veur 1973: Wee opsteet, plaatse vergeet "gezegd tegen iemand die zijn stoel na opgestaan te zijn, bezet vindt" [H. Odink 3, 190].

sHe 1982: Hi-j was hos dood, maor hi-j gaf zich toch nog efkes op. ZICH OPGA EVE "zich oprichten" [Telge 3, 108].

● "Onvast op zijn benen staan":

01 STAON TE TUITELEN (OP DE BEEN): Voo.

02 STAON TE RUILEN (OP DE BENE): Aal.

03 ZWIEMELEN (OP DE BENE): / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 220].

04 ZWIEBELEN (OP DE BENE): / Win 1971 [Deunk 1, 290].

Aal: A'j meujte hebt um ow aevenwicht te bewaren, stao'j te ruilen op de bene.

Win 1971: I-j liekt wal donne, da'j zo (op de bene) zwiebelt.

● "Onvast op zijn benen (staand)":

01 TUITELEG (OP DE BEEN): Voo.

02 BEIEREG (OP DE BENE): / Win 1971 [Deunk 1, 19].

03 TUNTELEG (OP DE BENE): / Win 1971 [Deunk 1, 248].

04 ZWIEBELEG (OP DE BENE): / Win 1971 [Deunk 1, 290].

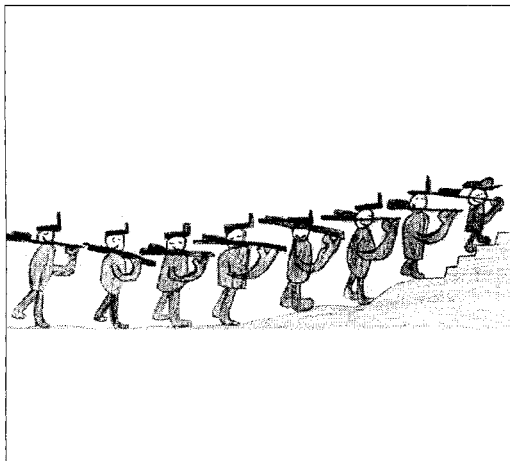
Voo: Ze ston tuiteleg op de been toen ze nao de griep veur 't eers weer uut bed kwam.

Win 1971: Beiereg/zwiebeleg op de bene staon. Stao toch neet zo tunteleg; bu'j done? [Deunk 1, 19/290/248].

Win 1971: TUNTELERD "iemand die onvast staat of loopt" [Deunk 1, 248].

LOPEN "lopen, zich met de benen voortbewegen"

- 01 LOPE(N): Acht, Liem.
- 02 GAON: Acht; Wesv, Zev, sHe, Pan || Vre, Raes, Boch, Hei.
- 03 MARCHEREN: Zel.
- 04 MARCHIEREN: Meg.
- 05 TRAEDEN, TRAENN: Loch / Win 1971 [Deunk 1, 246].
- 06 SAPKEN: / Win 1971 [Deunk 1, 199].
- 07 SPATSEREN: / Win 1971 [Deunk 1, 222].
- 08 SPATSIERE: / Pan 1988 [Telge 7, 130].

Traeden

Zut: Zutphenezen zeggen: wie lopen, mäör a'j Polsebrooks-Frans praot, dan zeg ie: wie lopao.

Ruu: Noe is 't meer: lopen; vrogger praotten ze vaker aover gaon.

Gees: Wiele loopt naor hoes.

Wesv: We lope nao huus.

Wich: Dat gaon met Jan is niet völle meer, hee trekkebeent mangs.

Gels: Wiej mossen vrogger wal 'n half uur gaon vuurda'w bie de schole wann.

Gor: Hee geet niets vedan "hij loopt driftig verder".

Harf: Hee kon nogal gaon "hij kon (zeer) zelfverzekerd lopen".

Gees: Hee geet krom "hij loopt krom".

Gaa: Piet mos peutje anspöllen um geliek met Jan te gaon.

Does: A'k ow 'n erm geef, zien ze niet da'k zo kreupel gao.

Wesv: Zie dah mins daor 's kiepig heergaon/hengaon/heerlope/henlope "zie die vrouw daar eens flink lopen". Zie dah muziekkorps 's mooi in de maot gaon. [HEERGAON, HENGAON; HEERLOPE; HENLOPE].

Hen: Soms maakt Dientjen zich vreselek druk in huus. Eur man zeg dan altied as ze met zon korten trad löp: "Wat gao'j weer kort-an".

Ruu 1833: Doorbie is ook mien wief mort slok; Ze kan niet gaon, nog met gien stok [J.A.G. Wildrik 1, 1].

N Acht 1905: Ongaonde kinderen "kinderen die nog niet kunnen lopen" [Heuvel VII, 4]

Win 1971: Um neggen uur is e op hoes an esapket. Wat bunt dat vöör leu, dee daor langs uns hoes spatseert" [Deunk 1, 199, 222].

Gaa veur 1974: Beernd rukken de grundel van de deure en trao 't schot in. Hi-j grep 't keun bi-j de achterpeute en trok 'm onder de motte hen. Kapot. Hartstikke kapot [Van Velzen 7, 11].

Win 1976: Ik traee ow de tene van de hakken "schertsend gezegd als iemand die voor je loopt niet vlug genoeg loopt" [Aessink 4, 64].

Eef: "Kiek", zei onze Jan, toen e de buurjonge zag lopen met de handen in de zak, "dén geet emigreren; hee hef de hande al in-epak".

Lich 1991: GELOOPTE "geloop" [Telge 8, 44].

Win 1971: Ik ken 'm an den löppe "ik ken hem aan zijn manier van lopen" [Deunk 1, 138]. [LÖPPE].

● "Te voet/lopend (gaan)":

Harv 1991: In enen dag gengen ze vrogger te vote van Lechtenvoorde op en neer naor de Zutphense mark [Telge 8, 138]. [TE VOTE GAON].

Bor: Wiele gaot met de benewagen naor huus hen. [MET DE BENEWAGEN; ok: || Wilp].

Gen 1999: Ik bun niet op de fiets, ik bun met de billewagen gekomen. MET DE BILLEWAGEN "lopend" [Telge 12, 29].

Acht-Tw 1948: OP DE APOSTELPERE GAON [Wanink 1, 69].

Eib 1980: PER APOSTELPEERDE GAON [Telge 1, 5].

Vars 1985: Ik bun der lopens nao toe egaon, maor hie was met de fietse [Telge 6, 215]. [LOPENS].

Pan 1988: Zie'j lopes gekomme? LOPES [Telge 7, 83; ok: / sHe 1982 (Telge 3, 93)].

● *"Heen en weer lopen":*

01 LOPEN TE DUISTEREN: Gor.

02 DRAPSEN: / Ruu 1930 [Zwart 3, 235].

03 LOOPGAREN SPINNEN: / Acht 1895 [Telge 2, 81].

Vars: Die lange Miene het wat af-edrapst, vier maol per dag gong ze nao darp um 'n bodschöpken te doen. [AFDRAPSEN].

Gen 1999: Ik heb heel wat motten afklabasteren veurda'k alle schäöp bi-j mekaar gedreven had. Marie kleppert heel wat winkels af um te kieken woor ze 't veurdeligste kopen kan. AFKLABASTEREN, AFKLEPPEREN "aflopen" [Telge 12, 10].

● *"Gaan lopen":*

01 DE BENE ONDER 'T GAT NEMMEN: / Win 1971 [Deunk 1, 17], Win 1976 [Aes-sink 4, 58].

Lich 1991: Trae maor deur; ik hale ow wal weer in. DEURTRAENN "doorlopen" [Telge 8, 30].

Nee: Gaot iejleu maor vaste an. [ANGAON "doorlopen, verder lopen"].

Win 1971: Zö'w 's waer ne trad wieter gaon? NE TRAD WIETER GAON "een eindje verder gaan, doorlopen" [Deunk 1, 245].

● *"Omverlopen":*

01 VAN DE ZÖK LOPE: / sHe 1982 (Telge 3, 179), Pan 1988 [Telge 7, 158].

02 RONDUMMELOPEN: / Lich 1991 [Telge 8, 100].

03 AOVERHOOPLOPEN: / Gen 1999 [Telge 12, 19].

Lich 1991: Kiek uut; i-j loopt grotmoder haoste rondumme [Telge 8, 100].

● *"In een zekere richting lopen":*

Nee: Door kump hee ok al wier ankleppen. AN KOMMEN KLEPPEN "telkens aan komen lopen".

Pan 1988: Dor kump Dot weer haer klabettere; wah mot zi-j now dan wer hemme [Telge 7, 65]. [HAER KOMME KLABETTERE "onnodig veel aan komen lopen"].

Acht 1895: Noe mo'k der nog 's weer hen doksen. (ARGENS) HEN MOTTEN DOKSEN "(ergens) naartoe moeten lopen" [Telge 2, 25].

Lich 1991: Waor tod i-j door met hen? ARGENS MET HEN TODDEN "ergens mee weg lopen" [Telge 8, 124].

Eib 1980: Ie könt neet aoveral zo maor too-traenn. TOOTRAEDEN "binnenlopen" [Telge 1, 85].

Lich 1991: Gaot effen bi-j de bakker an en breng tien pond zwart brood met. ANGAON "binnengaan" [Telge 8, 14].

● *"Vooruitlopen":*

Lich 1991: ANGAON "vooruitlopen". Gaot maor an [Telge 8, 15].

● *"Achter iemand anders aanlopen":*

Win 1971: Achter 'n ander ANDOKSEN. Ene achter 't gat ANLOPEN [Deunk 1, 8, 67].

Eib 1980: Achter 'n ander an lopen te FOTJEN/FODDEKEN (= achter iemand aan dren-telen) [Telge 1, 23, 93].

Win 1971: Ik bun zo meu, ik komme der wal achteran STARHAKKEN (= sukkelen) [Deunk 1, 226].

Acht-Tw 1954: VUUR STETJENBOL ARGENS ACHTERAN LOPEN "zonder doel of nut ergens achteraan lopen; letterlijk betekent stetjenbol 'kort staartje', meestal zegt men bolstetjen. De omzetting tot stetjenbol verhoogt de spotternij" [Wanink 2].

● *"In een groep of in groepen lopen":*

Win 1971: DROBBELEN "in een groep of in groepen lopen" [Deunk 1, 50].

● *"(Flink) doorlopen":*

- 01 STEVENEN: / Aal 1966 [Rots 2, 15].
- 02 STIESELEN: / Eib 1980 [Telge 1, 80].
- 03 DIESSELE: / Pan 1988 [Telge 7, 29].
- 04 STIEFELE: / Pan 1988 [Telge 7, 133].
- 05 DER (SNEEG) DEUR STIEFELEN: / Lich 1991 [Telge 8, 117].
- 06 (STEVEG) DEURTRAEDEN: Vars 1985 [Telge 6, 335].

Bel: Ik gao mi-j wat vertraenn. ZICH VERTRAEDEN: wat gaon lopen (naoda'j lange ezetten hebt) [Ok: Gor, Win, Tol / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 204], Vars 1985 (Telge 6, 381), Lich 1991 [Telge 8, 135]].

● *"Op blote voeten lopen":*

- 01 PLADDEKEN: / Win 1971 [Deunk 1, 175], Eib 1980 [Telge 1, 63].
- 02 PLARKE: / sHe 1982 [Telge 3, 116].

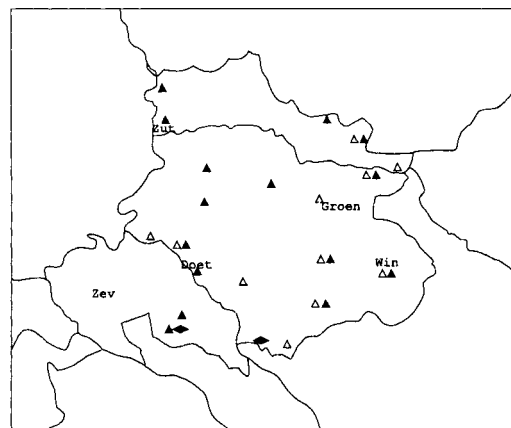
● *Veur "blootsvoets" kiek in: De mens-B, blz. 445.*

Win 1971: PLADDEKERD "iemand die op blote voeten loopt" [Deunk 1, 175].

KUIEREN "op zijn gemak lopen"

- 01 KUIEREN: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gels, Nee, Eib, Rek, Groen, Aal, Bre, Voo, Vars, Sil, Wesd, Zel, Doet, Hen, Ste, Baa, Does, Lat, Wesv, Zev, Did, Pan / Vars 1985 [Telge 6, 200] || Wilp, Bat.
- 02 GENGELEN: Nee, Eib, Rek, Bel, Lich, Aal, Win, Din, Wesd, Kep, Dre / Win 1971 [Deunk 1, 71], Eib 1980 [Telge 1, 25], Vars 1985 [Telge 6, 118].
- 03 SLOFFE(N): Aal, Vars, Win, Wesd, Hen, Sto.
- 04 KÖTTELEN: Eef, Eib, Lich, Aal, Vars, Hen, Tol / Lich 1991 [Telge 8, 67].
- 05 KÖSTEREN: Aal / Aal 1964 [Rots 1, 24].
- 06 SÖKKELEN: Eib, Kep.
- 07 SUKKELE: Aze.
- 08 SLEENTEREN: Lar, Nee, Eib, Meg, Lat, Zev || Bat, Hei.
- 09 DRENTELE(N): Meg, Sil, Zel, Lat / Vars 1985 [Telge 6, 91].

- 10 DRÖNTELEN: / Eib 1980 [Telge 1, 18].
- 11 SCHUNGELLEN: Aal, Win, Din, Vars.
- 12 SKUNNELEN: Win.
- 13 DUNGELLEN: Bel, Nee, Win, Din.
- 14 SLEGELEN: Eib.
- 15 DRÖMMELE(N): Win || Vre, Emm.
- 16 LUMMELE: Zev.
- 17 DRÖKKELEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 90], Aal 1964 [Rots 1, 7], sHe 1982 [Telge 3, 36].
- 18 STATHAKKEN: / Lich 1991 [Telge 8, 116].
- 19 SLEUREN: Win / Win 1971 [Deunk 1, 214].
- 20 BAEJEREN: / Acht 1895 [Telge 2, 7].
- 21 GAON: / No Acht 1839 [Telge 4, 27], Acht 1882 [Telge 2, 37].
- 22 WANDELEN: War, Aal / Win 1982 [Deunk 3, 338].
- 23 OP ZIEN GEMAK LOPE(N): Wich, Bor, Bel, Doet, Wesv || Bat.
- 24 OP Z'N SUKKELTJEN LOPEN: Zut.
- 25 HENDEG LOPEN: Loch, Bor.
- 26 HAENEG LOPEN: Gees, Gels. || trädelen: Vre.

- △ *gengelen 02 "kuieren"*
- ▲ (rond) *gengele(n) 01 "sleteren"*
- ◆ *gengele(n) 11 "iesberen"*

Gengele(n) is 'n warkwoord wat veural bekendheid hef in den Acht. 't Hef twee beteknissen dee kort bie mekare ligt: "doelloos (rond)lopen" en "op zijn gemak lopen". In twee plaatsen -dee op de rand van 't gebied ligt woor 't woord bekend is- hef 't 'n heel andere betekenis: "zenuwachtig heen en weer lopen".

Nee: Kuieren, maor wi-j zekt: kuian. [Ok: Gels].
Loch: Kom; wiej kuiert op de busse an.
Rek: Hee gengelen naor de busse.
Vars: Ik sloffe mangs op de busse an.
Lich: Hee kötteln op de busse an.
Kep: Wi-j sökkelt zo zuutjes an maor 's naor de bus.
Gees: Wiele lepen haeneg op de busse an, want wiele hadden tied zat.

● *"Op zijn gemak aan komen lopen":*

Eef: 's Aovends late kwam Dirk ok nog 's an stiefelen/ an köttelen. [AN KOMMEN STIEFELLEN; ok: |] Bat. AN KOMMEN KÖTTELEN; ok: / Aal 1966 (Rots 2, 30), Vars 1985 (Telge 6, 193)].
Loch: 'n Uur te late kwam Jan ok nog 's an drietten. [AN KOMMEN DRIETEN; ok: Aal / sHe 1982 (Telge 3, 35)].

● *"Langzaam lopen":*

Eib veur 1973: LOPEN AS NE DRIETENDEN HOND "erg traag, onbeholpen lopen" [H. Odink 3, 103].
Bor: As ene langzaam löp, wordt der nog wel 's ezegd: "Kiek, dén löp ok as 'n slakke dee galoppeert". [SLAKKE; GALOPPEREN].

Wehl: Zit niet zo te drökkelen, schiet 'n betje op. [DRÖKKELEN "(expres) traag lopen"; ok: Tol].

Eib veur 1973: WEGKREMEREN "(langzaam) weglopen" [H. Odink 3, 139].

● *"Langzaam achteraan komen lopen":*

Vars 1985: Met den optocht kwammen wi-j achteran fosselen: 'n paar peskes an en dan weer staon; net doen as of i-j loopt en toch niet wieter komt [Telge 6, 108]. [ACHTERAN KOMMEN FOSSELEN].

Win 1971: 'n Jungsken kwam der achteran drötteln. ACHTERAN KOMMEN DRÖTTELEN "met kleine pasjes, niet vlog, achteloos achteraan komen lopen" [Deunk 1, 52].

Win 1971: Loop i-jleu maor snaeg däör, wi-j komp der wal achteran beiern. ACHTERAN KOMMEN BEIEREN "langzaam (sukkelend) achteraan komen lopen" [Deunk 1, 19].

Win 1971: STARTHAKKE "persoon die achteraan komt dreutelen" [Deunk 1, 226].

GENGELEN "(rond)slenteren, (op zijn gemak)(rond)lopen zonder bepaald doel of zonder dat men er iets te maken heeft"

De onderstaonde warkwoorden wordt vake gebruikt as samenstelling met "rond" (rondgengelen, rondslechteren); maor ok wel met "hen en weer" (hen en weer drökkelen) of met "lopen te" (lopen te pöttersken).

- 01 (ROND)GENGELE(N): Gor, Eef, Vor, Ruu, Gels, Nee, Eib, Lich, Aal, Win, Doet, Kep, Hen, Zed, Sto / No Acht 1835 [Telge 4, 18], Acht 1882 [Telge 2, 40], Win 1971 [Deunk 1, 195], sHe 1982 [Telge 3, 51], Vars 1985 [Telge 6, 290], Lich 1991 [Telge 8, 99].
 - 02 (ROND)SLENTERE(N): Wich, Bel, Gen, Meg, Wesd, Does, Zev.
 - 03 (ROND)KRÖMMELEN: Eef, Loch, Nee, Aal, Vars, Hen, Tol / Vars 1985 [Telge 6, 290].
 - 04 (ROND)KRUMELE: Zed / sHe 1982 [Telge 3, 125].
 - 05 (ROND)SCHUNGELLEN: Gees, Eib, Bel, Aal, Din / Win 1971 [Deunk 1, 208], Vars 1985 [Telge 6, 290], Lich 1991 [Telge 8, 100/106].
 - 06 (ROND)DUNGELLEN: Win.
 - 07 (ROND)DRÖTTELEN: Vor, Aal, Win, Sin / Win 1971 [Deunk 1, 52].
 - 08 (HEN EN WEER) DRÖKKELEN: Aal, Ang.
 - 09 DRENTELE: Wesv.
 - 10 (ROND)LUMMELEN: Eef, Eib.
 - 11 (ROND)SCHARRELEN: Harf.
 - 12 (ROND)KÖTTELEN: Eib.
 - 13 (ROND)MOGGELLEN: Hen.
 - 14 (HEN EN WEER) KUIERE: Lat.
 - 15 (ROND)BENGELE: Aer.
 - 16 (LOPEN TE) POTTERSKEN: Bel.
 - 17 (ROND)BUNGELLEN: Rek.
 - 18 (ROND)STRUINEN: Aal.
 - 19 DRARKEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 88].
 - 20 DRATKEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 88].
 - 21 KLÖTTEREN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 124].
- | | domelen: Stlo.

Bel: Pottersken; maor wi-j zekt pottasken. Hee löp um 't hoes hen te pottasken.

Nee: Dén keerl verveelt zich; iederbods zee'j 'm hier gengeln.

Doet: Dén keerl löp maor hen en weer te gengelen; wat zol e zuken?

Vor: Dén keerl vervaelt zich; hee dröttelt hier vake in de buurte.

Wesv: Die man löp door maor te dretele; gi-j ziet 'm iedere keer.

Aer: Dén man vervaelt zich; hi-j lup hier maor wat rond te bengele.

Eib: Wat loop ie toch um mie hen te köttelen.

● *In woordenbeuke komt nogal wat andere gevallen veur dee ansluut bie baovenstaonde warkwoorden:*

Vars 1985: RONDBANJEREN, RONDBEIEREN, RONDBENDEREN, RONDDALVEN, RONDDAZEN, RONDKRAEMEREN, RONDKRÄÖZEN, RONDSCHIEREN, RONDSCHUMEN, RONDSCHUNGELN, RONDSJAKSEN, RONDSJOKSEN, RONDSNUJEN, RONDSPOEKEN, RONDSTRUNEN, RONDSTRUNKSEN, RONDSTRUNZEN, RONDVLIEGEN "doelloos rondlopen" [Telge 6, 290].

Win 1971: HEN EN WAER DRÖTTELEN, RONDSJOKSEN "doelloos rondlopen", "rondslechteren" [Deunk 1, 52, 196].

Lich 1991: RONDSJOKSEN "rondslechteren", LOPEN TE DUNGELN "(doelloos) (rond)slechteren" [Telge 8, 100, 34].

sHe 1982: HAR-UMLOPE "doelloos rondlopen" [Telge 3, 61; ok: Gen 1999 (Telge 12, 70)].

sHe 1901: LAOPE HUTSELE "rondlopen" [Telge 4, 98].

Vars 1985: Hie liep net rond te drukken as 'n henne die 't ei niet kwiet kan worden [Telge 6, 141, 94]. [(ROND)LOPEN TE DRUKKEN "onrustig (rond)lopen".

Pan 1988: NAEVE DE STRAOT BAENDELE "doelloos op straat rondlopen" [Telge 7, 14].

Lich 1991: Dee leu sjakst alle kattenkarmissen rond. RONDSJAKSEN: "rondlopen om iets van zijn gading te vinden of om overal bij te zijn" [Telge 8, 100; ok: Olb].

sHe 1982: Wat buggi-j toch aan 't berebokse. BEREBOKSE "uit verveling heen en weer lopen" [Telge 3, 14].

Pan 1988: Vurreg jaor het vad de zaak aon Jan overgedaon en now krumelt ie nog wah rond [Telge 7, 115]. [RONDKRUMELE].

Acht-Tw 1948: DE WIND KORT LOPEN; VUUR JAN-PLAT LOPEN "rondlopen zonder

iets nuttigs te doen" [Wanink 1, 213, 117].

Gels: 'n Kee-al dén vake zo maor wat rondlöp, neumt ze 'n GENGELPIEPE.

Eib: Gengelpiepe zae mien moo a'k met mienne vriendinne achter de jongs an wolle.

Acht 1895: GENGELAAR "iemand die doelloos langs de straat loopt [Telge 2, 40].

Win 1971: SCHUNGEL "iemand die maar wat rondslechtert en niets uitvoert". SCHARMEZEERDER "iemand die rondloopt en telkens naar iets staat te kijken, slentenaar" [Deunk 1, 208, 200].

Zel 1909: STRUNKEBRAOJER "slentenaar" [Drieml 1, 58].

Win 1971: GENGELDERI-JE, GEGENGELTE, SCHUNGELDERI-JE, GESCHUNGELTE "gelslechter" [Deunk 1, 71, 208].

RENNEN "rennen"

01 **RENNEN:** Eib, Aal, Bre, Voo, Meg, Sin, Sil, Wesd, Doet, Wehl, Baa, Does, Lat, Wesv, Zev, Did, Zed, Aze, Lob || Emm, Elt, Kle.

02 **RÖNNE:** / Groes 1991 [Driepas 8, 11].

03 **GEISELE(N):** Gor, Harf, Alm, Eef, Vor, Loch, Lar, Gels, Nee, Eib, Rek, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Wesd, Wehl, Hen, Olb, Gies, Lat, Did, Zed, Sto / Groes 1991 [Driepas 8, 11], Ruu 1930 [Zwart 3, 235], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 100], Aal 1964 [Rots 1, 14], Win 1971 [Deunk 1, 69], Eib 1980 [Telge 1, 25], Lich 1991 [Telge 8, 43], Pan 1988 [Telge 7, 40] || Bat.

04 **GAESELN:** Does.

05 **DRAVE(N):** Eef, Lar, Gees, Aal, Win, Dre, Hen, Ste, Tol, Olb, Lat, Wesv, Zev || Vre, Ges.

06 **PÄÖLE(N):** Wich, Ruu, Bor, Nee, Rek, Aal, Win, Din, Vars, Hen, Zed / Vars 1985 [Telge 6, 258] || Haak.

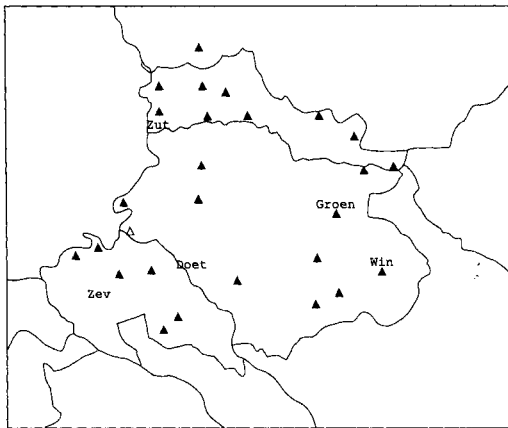
07 **'GESPELE(N):** Vor, Loch, Lar, Nee, Pan / Ruu 1930 [Zwart 3, 235], Win 1971 [Deunk 1, 73], sHe 1982 [Telge 3, 51], Pan 1988 [Telge 7, 42], Groes 1991 [Driepas 8, 11], Wesv 1996 [Telge 11, 42].

08 **'GISPELEN:** Win / Win 1971 [Deunk 1, 75].

09 **GESPEN:** Lar.

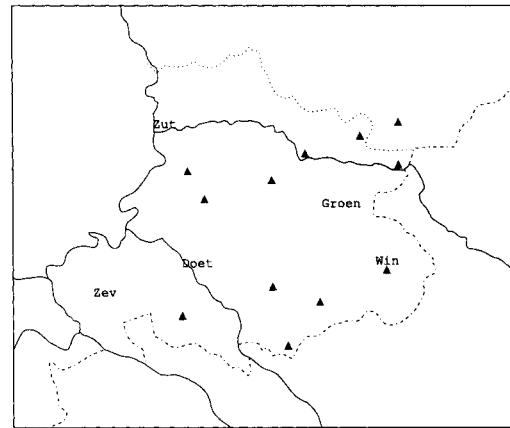
10 **GASKEN:** Aal, Win / Win 1971 [Deunk 1, 67], Lich 1991 [Telge 8, 42].

11 **GÖLLEN:** Loch.

▲ geisele(n) 03

△ gaeselen 04

▲ päöle(n) 06

Geiselen "hard, snel lopen" hef in onze streek onder de metwarkers 'n grote bekendheid.

Vergelieking met 't veurege kaartjen leert dat päölen "hard, snel lopen" völle minder bekend is bie de metwarkers.

- 12 NAEGELEN: Eib, Rek, Aal, Win, Voo, Vars, Hen / Win 1971 [Deunk 1, 150], Eib 1980 [Telge 1, 54], Vars 1985 [Telge 6, 234], Lich 1991 [Telge 8, 81], Gen 1999 [Telge 12, 112].
- 13 BIZZEN: Vor, Haa, Rek, Bre / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 76].
- 14 BIZZEKE: / sHe 1901 [Telge 4, 89].
- 15 STIEFELE(N): Gor, Loch, Aal, Din, Voo, Pan.
- 16 STEVELEN: Nee.
- 17 GIWWEN: Win / Win 1971 [Deunk 1, 75].
- 18 DIESSELE: Zed / sHe 1982 [Telge 3, 31].
- 19 DISSELEN: Doet.
- 20 ANBENEN: Ang.
- 21 SJEZEN: Gor, Eib, Lich.
- 22 SJASKEN: Eib, Win.
- 23 SJOUWEN: Wich.
- 24 PLEREN: Gees, Lich.
- 25 PLETTEREN: / Lich 1991 [Telge 8, 91].
- 26 SMAKKEN: Gees, Gels.
- 27 KUTEN: Din.
- 28 BUIZE: / sHe 1901 [Telge 4, 91].
- 29 TORREN: / Win 1971 [Deunk 1, 245].
- 30 JOECHTEREN: / Aal 1964 [Rots 1, 19].
- 31 STRIEKEN: / Win 1971 [Deunk 1, 232].
- 32 LOPEN: / No Acht 1839 [Telge 4, 30], N Acht 1882 [Telge 2, 81].

Lar: Draven, maor wiele zegt ok: draamm.

Ruu: Päölen is hard lopen; ie nemt dan altied grote stappen. [Ok: Aal, Vars, Zed].

Rek: Hee geiseln/päölen/naegeln/bizzen oover de weg um de busse nog te halen.

Gels: Hee geiseln/smakken der hen, net of ze 'm achter de bokse zatten.

Win: Hee giwwen der langes; hee zol de busse nog wal willen halen! Ton de blagen mi-j zogen, giwwen/naegelen/gasken/gispeln ze weg.

Din: 't Begon te raegenen en doorumme stiefelen/kuutten hie naor huus hen.

Win 1983: Zo hard at 't kind kon, geiselen ze moder temeute en hechend leep ze naost de fietse weer met, op hoes an [Beskers in: Jaarb. 6, 132].

Hen: Met GALOPPEREN deur 'n mense wordt bedoeld: hard draven.

Lich 1991: Den haze sjiefken langs mi-j hen. SJIEFKEN "met een fluitend (neus)geluid rennen" [Telge 8, 107].

Tol: As der één an 't draven is, zeg i-j wel 's: "Ziet 'm de beentjes 's gaon/wat gaot 'm de bene; hie löp of 'm 'n hond achter de konte zit/hie hef zeker 'n hond zien geiseln!"

● *Veur "hard lopen" bunt de volgende uutdrukkingen op-egeven:*

01 DE SÖKKE DER IN HEBBEN: Vor, Loch, Bor, Aal, Sin, Kep, Does, Zev, Zed, Sto / sHe 1982 [Telge 3, 179].

02 DE GANG DER IN HEBBEN: Ste, Zev || Wilp.

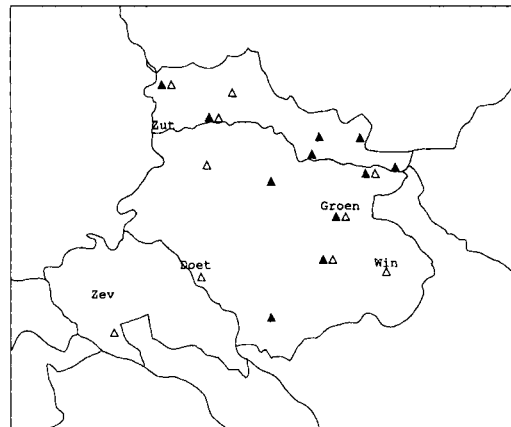
- 03 DEN DRAF DER IN HEBBEN: Bor || Bat.
 04 DE PAS DER IN HEBBEN: Ste.
 05 DE SJAS DER IN HEBBEN: Harf, Eef, Loch, Lar, Kep, Tol || Bat.
 06 DEN LÖP DER IN HEMME: / sHe 1982 [Telge 3, 93].
 07 'N HARDE GANG HEMME: / sHe 1982 [Telge 3, 47].
- 08 OP DEN/N DRAF LOPE(N): Loch, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Rek, Groen, Din Gen, Zed || Bat.
 09 OP DEN/N HOUW LOPEN: Din, Vars, Zel.
 10 DE PÖS DER UUT LOPE: / sHe 1982 [Telge 3, 119].
- 11 ZICH DE BENE UUT 'T GAT LOPEN: Bel, Aal, Zel / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 98, 138], Win 1971 [Deunk 1, 237], Vars 1985 [Telge 6, 27].
 12 ZIK DE BENE OET 'T LIEF LOPEN: / Win 1971 [Deunk 1, 237].
 13 ZIK OET DEN NAOD LOPEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 148].
 14 ZICH BEDUZELD LOPEN: / Win 1971 [Deunk 1, 17].
 15 ZIK TEBARSTEN LOPEN: / Win 1971 [Deunk 1, 237].
 16 ZICH 'T LAZERUS LOPEN: Zut.
 17 ZICH 'T SCHOMPES LOPEN: Zut.

Eef: Ze hadden de sjas der in, maor toch hebt ze de busse neet ehaald.

● *Lopen as 'n/ne:*

- 01 HAAS/HAZE: Acht, Liem / Eib veur 1973 [H. Odink 3, 91].
 02 HAZEN: Gels, Nee, Eib.
 03 HAOS: Lob.
 04 KIEFTE: Gor, Alm, Ruu, Bor, Gees, Nee, Eib, Rek, Groen, Lich, Sin / Eib veur 1973 [H. Odink 3, 123], Vars 1985 [Telge 6, 171].
 05 KIEVIET: Gor, Alm, Vor, Lar, Eib, Groen, Lich, Win, Doet, Her.
 06 HERT: Zel, Gaa, Terb, Herw.
 07 HAZEWIND: Zut, Ruu, Win.
 08 HANE: Vor, Ruu.
 09 SNIEDER: / Eib veur 1973 [H. Odink 3, 214].
 10 HESSE: / Eib veur 1973 [H. Odink 3, 97].

Win 1971: Alle aovende kö' 'm hier langs

▲ kiefte 04

△ kieviet 05

Lopen as 'n kiefte/kieviet is veural op-egeven in den Noordoosteleken Acht. A'j dit kaartjen vergeliect met 't kaartjen woorop de verspreiding van kiefte/kieviet steet (De wereld-B, blz. 359), dan vólt op dat vólle plaatsen in de uitdrukking 't Standaardnederlandse woord gebruikt, maor bie de benamingen veur de kievit wel 't dialectwoord 'kiefte' op-egeven hebt.

zeen sniedern. SNIEDEREN "gezwind, in marstempo lopen" [Deunk 1, 219].

● *Lopen asof:*

- 01 IEJ NE BISVLEGE IN DEN NEKKEN HEBT ZITTEN: / Eib veur 1973 [H. Odink 3, 30].
 02 IJ VUUR IN DE BOKSE HEBT: / Vars 1882 [Telge 4, 50].
 03 IEJ VEUR MOT HALEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 204].

Win 1971: Hee veel in 'n volsten houwe over ne kezzeling. IN DEN VOLSTEN HOUWE, IN DEN VOLLEN/VOLSTEN LÖPPE "in volle vaart" [Deunk 1, 138].

Vars 1985: Mien vrouw is altied op 'n hew. OP 'N HEW WAEZEN "in draf zijn" [Telge 6, 144].

Eib veur 1973: IN DEN VOLSTEN HÖWWE "in volle draf" [H. Odink 3, 107].

● *Andere (wark)woorden woorbie 't aspect "hard/snel lopen" 'n rolle spólt:*

Win 1971: Ik zoge dee twee breurs vanmorgen nog op darp an touwen. ARGENS OP AN TOUWEN "ergens in flinke pas naartoe lopen" [Deunk 1, 245].

Gen 1999: Der was brand; wi-j gingen der met de rappeklomp op af. ARGENS MET DE RAPPEKLOMP OP AF GAON [Telge 12, 131].

Acht-Tw 1954: MET NEN DRIF KOMMEN ANLOPEN "in draf komen aanlopen" [Wanink 2].

Zie 1991: Aover 't Rollaspad kwammen ze ansjekkan. AN KOMMEN SJEKKEREN "hard aan komen lopen" [Telge 8, 107].

Pan 1988: Wie kump daor onvlechte; 't liek wel of der braand is. ON KOMME VLECHTE "hard aan komen lopen" [Telge 7, 148].

Vars 1985: Dao kwam e anstoeven met 'n opgestrekken zeil. Dao kump e anhollen in 'n vollen houw. Dao kump mi-j de buurvrouw anvliegen; zol der 'n ongeluk gebeurd wae-zen? [Telge 6, 25, 20, 26]. [AN KOMMEN STOEVEN; AN KOMMEN HOLLEN; AN KOMMEN VLIEGEN "hard/snel aan komen lopen"].

Vars 1985: De kleine deerntjes kwammen allemaole met ni-je jörkskes an binnenfosteren [Telge 6, 56]. [BINNEN KOMMEN FLOSTEREN "(ergens) binnen komen stui-ven"].

Hen: 'n Keerl of vrouw haakt, as e (veural as e päölt) met kromme bene löp. [HAOKEN; HÄOKEN: Doet].

Win 1971: 'k Hebbe de ganse buurte af-edrapst/af-ebasket, maor de jonges he'k neet ezene. AFDRAPSEN, AFBASKEN "haastig doorlöpen" [Deunk 1, 2].

Acht-Tw 1948: VOTTUNEN "weghollen" [Wanink 1, 198].

Win 1971: ZIEN BESTE LOPEN; LOPEN WAT I-J HALEN KÖNT "zo hard mogelijk lopen" [Deunk 1, 22, 83].

Acht-Tw 1948: Hee löp al wat e halen kan "hij loopt zo hard hij kan" [Wanink 1, 107].

Win 1971: Dao kweem e endeleke an, löpste neet zo heste neet "hij liep erg hard" [Deunk 1, 135].

Aal 1966: IN DE WEDDE LOPEN "om het hardst lopen" [Rots 2,29].

Acht-Tw 1948: OET DEN HAOKEN LOPEN "te hard lopen" [Wanink 1, 111].

Win 1971: Hee is nog neet wied weg; i-j könt 'm nog wal naogiwwen [Deunk 1, 154]. NAO-GIWWEN "(iemand) achternarennen".

Gen 1999: Toen de bandiet 'm smeerde, jötterde de plietsie 'm dreks achternao. Iemand ACHTERNAO-JÖTTEREN "iemand achtervolgen" [Telge 12, 8].

Pan 1988: De midveur ging as kappes dur de verdediging hen. AS KAPPES GAON "zó snel lopen dat men niet te stuiten is" [Telge 7, 61].

Vars 1985: ZICH ACHTER AOM LOPEN "zó hard lopen, dat men geen adem meer kan halen" [Telge 6, 27].

● "Er (snel) vandoorgaan", "ontsnappen":

- 01 MAKEN DA'J WEGKOMT: Gor, Bor, Rek, Vars, Wesd, Zel, Wehl || Mar.
- 02 MAKEN DA'J VOTKOMT: Nee, Eib.
- 03 DER HALS AOVER KOP VANDEUR GAON: Gor.
- 04 DER HOETER-DE-KLOET VANDEUR GAON: Eib.
- 05 DER AS DE SODEMIETER VANDEUR GAON: Kep.
- 06 DER AS DE BLIKSEM VANDEUR GAON: Gees, Lich.
- 07 'M SMEREN AS DE BLIKSEM: Rek.
- 08 'M SMEREN: Tol, Oib / Eib 1980 [Telge 1, 75].
- 09 'M STIFTEN: Aal, Doet.
- 10 'M DROSSEN: / No Acht 1883 [Telge 4, 65].
- 11 'M WEGKUTEN: / Vars 1985 [Telge 6, 402].
- 12 'M PLEITEN: / Eib 1980 [Telge 1, 64].
- 13 'M STRIEKE: / Pan 1988 [Telge 7, 135].
- 14 DER TUSSENUUT DRIETEN: Kep / Vars 1985 [Telge 6, 92].
- 15 DER TUSSENUUT PISSE: Zed.
- 16 DER TUSSENUUT KNIEPE: Zed.
- 17 DER TUSSENUUT SNIEKE: / Pan 1988 [Telge 7, 129], Wesv 1996 [Telge 11, 83].
- 18 DER TUSSENUUT NEIEN: / Vars 1985 [Telge 6, 237].
- 19 DER TUSKENUUT STIEFELEN: / Lich 1991 [Telge 8, 117].
- 20 DER VANDEUR DRIETE: / sHe 1982 [Telge 3, 35].
- 21 DER SNEEG VANDEUR TODDEN: / Lich 1991 [Telge 8, 124].
- 22 DER NEN SJATS INZETTEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 179].

- 23 DE ZÖKKE(N) DER IN ZETTEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 219], Vars 1985 [Telge 6, 422].
- 24 DE HAKKE(N) TEGE/VEUR DE KONT SLAON: / sHe 1982 [Telge 3, 57, 83], Gen 1999 [Telge 12, 94].
- 25 DE HAKKEN DER IN ZETTEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 107].
- 26 DE BENE ONDER DEN ARM NEMMEN: / Eib veur 1973 [H. Odink 3, 27].
- 27 DE KUTE NEME: Pan 1988 [Telge 7, 77].
- 28 DEN STAT VEUR 'T GAT TREKKEN: / Win 1976 [Aessink 4, 52].
- 29 DE PÄÖLE TREKKEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 162].
- 30 DE KUIERLATTEN NEMMEN: / Vars 1985 [Telge 6, 200].
- 31 'T GAT VEUR DEN BOS TREKKEN: Bel.
- 32 DEN BOS VEUR 'T GAT TREKKEN: Bel.
- 33 'T PAD TUSSEN DE BENE NEMMEN: / Eib 1980 [Telge 1, 61].
- 34 'T UUTRIT NEMMEN: / Vars 1985 [Telge 6, 364].
- 35 GAON TORREN: / Win 1971 [Deunk 1, 245].
- 36 GAON DROSSEN: / Vars 1985 [Telge 6, 94].
- 37 GAON LOPEN: / Acht-Tw 1954 [Wanink 2].
- 38 BENE MAKEN: Aal / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 72].
- 39 WEGSNIEKE: / Groes 1991 [Driepas 8, 11].
- 40 WEGBÖSSELEN: / Gen 1999 [Telge 12, 176].
- 41 'T VERLOOP OETHANGEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 202].
- 42 ONTFLOESTEREN: / N Acht ca 1860 [Telge 4, 43].

Zel: Toe de wichter mi-j zaggen, mieken ze dat ze wegwammen.

Eib: De kinder gingen der hoeter-de-kloet vandeur.

Zed: Toen de blage mien zage, pisse/kneppe ze der tussenuut.

Zev: Met dat de blage mien zage, ginge ze der as 'n haas vandeur.

Bel: Hee trok 't gat veur den bos/hee trok den bos veur 't gat.

Win 1971: Laot de hond ow neet gaon torren [Deunk 1, 245].

● *"Vlug lopen":*

- 01 KETSE: Pan / Pan 1988 [Telge 7, 46].
- 02 KAEZE: Pan / Pan 1988 [Telge 7, 60].
- 03 VLECHTEN: Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 205].

Win 1971: STRIKSEM EVERS HEN LOPEN "zonder op of om te kijken ergens vlug naar-toe lopen" [Deunk 1, 234].

Acht-Tw 1948: SCHOTJEN "vlug, enigszins wiegend lopen" [Wanink 1, 176].

● *"(Tamelijk) haastig lopen":*

- 01 ZOBHEN: Aal, Voo, Hen, Tol / Vars 1985 [Telge 6, 421].
- 02 ZOBBEKEN: Lich, Aal, Win / Vars 1985 [Telge 6, 421].
- 03 SJOKSEN: Bel, Lich, Ste.
- 04 SJAKSEN: Lich, Hen / Lich 1991 [Telge 8, 107].
- 05 SJOKKEN: Loch.
- 06 SJOKSJAKKEN: Loch.
- 07 'SJOKKEREN: Groen.
- 08 ZÖKKEN: Tol.
- 09 SÖKKELE: Zed || Ram.
- 10 FODDEKEN: Voo.
- 11 SNEKKERSKEN: / Vra 1991 [Telge 8, 111].
- 12 DRABBE: / sHe 1901 [Telge 4, 92].
- 13 VAENSTEREN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 200].
- || draven: Ges, Bork.
- || doiere: Kle.
- || sjakkeren: Bat.

Vra 1991: De uitspraak van snekkersken is: snekkasken [Telge 8, 107].

Tol: Vake zet i-j "an" der veur: Door kwam Jan ok nog 's anzökken.

Bel: Van ene dén sjokst/tamelek häösteg löp, zeg i-j: "Hee löp as ne snigge dee biz-zet".

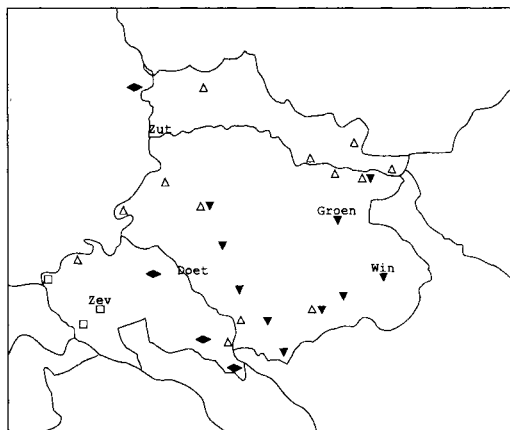
Aal 1964: ZOBBEKEN "met snelle pas en stijve benen lopen" [Rots 1, 53].

● *"Op een sukkeldrafje (lopen)":*

- 01 OP 'N SÖKKELDREFKE(N): Harf, Bor, Haa, Nee, Eib, Rek, Aal, Gen, Sil, Hen, Baa, Oib, Lat / Vars 1985 [Telge 6, 324].

- 02 OP NE/'N ZOBBEDREFKEN: Aal, Bre, Win, Din, Sin, Wesd, Zel, Hen / Ruu 1930 [Zwart 3, 240], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 218], Win 1971 [Deunk 1, 220], Vars 1985 [Telge 6, 421].
- 03 OP 'N SJOBBEDREFKEN: Eib, Groen.
- 04 OP 'N SJÖKSKE: Wesv, Zev, Pan / Pan 1988 [Telge 7, 125].
- 05 OP 'N SIKKEDREFKE(N): Meg, Wehl, Aze || Wilp.
- 06 OP 'N SJOKSJAK: Vor, Ruu, Gees, Gels / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 179].
- 07 OP 'N SJOEKSJAK: Lar.
- 08 OP 'N DRUMMELTJE: / Pan 1988 [Telge 7, 32].
- 09 OP DE HAOZESÖK: Did.
- 10 MET NE HONDEDRAF: / Lich 1991 [Telge 8, 53].
- 11 TUSSEN GANK EN DRAF: Vars / Vars 1985 [Telge 6, 111].

Ruu: Hee löp/geet op 'n sjoksjak naor huus hen.

- ▲ op 'n sökkedrefke(n) 01
- ▼ op ne/'n zobbedrefken, sjobbedrefken 02-03
- op 'n sjökske 04
- ◆ op 'n sikkedrefke(n) 05

Wat op dit kaartjen opvölt is, dat zich in de Liem twee kleine gebiedjes aftekent: in 't westen is 'op 'n sjökske' op-egeven en langs den Olden lesselt 'op 'n sikkedrefken'. 'Op 'n zobbedrefken/sjobbedrefken' concentreert zich in 't oosten van den Acht.

Acht-Tw 1948: SJOKKEN, SJOKSEN "schokkend, wat gehaast voortgaan" [Wanink 1, 179].

● "Zich haasten met lopen":

- 01 ANLOPEN: Eef, Bor, Aal, Win, Olb / Eib 1980 [Telge 1, 3], Vars 1985 [Telge 6, 21] || Bat.
- 02 AANLOPE(N): Wehl, Olb, Zev.
- 03 ANTRAEDE(N): Ruu, Loch, Aal, Vars, Sin / Vars 1985 [Telge 6, 25].
- 04 ANSTAPPEN: Gor, Loch.
- 05 ANGAON: Lich, Aal.
- 06 ANPOTEN: Aal, Doet.
- 07 ANSTIESELEN: Win.

Wehl: Lao'w aanlopen, anders bu'w te laat veur de bus.

Ruu: Wie mot nereg antraenn, anders hale wie de busse neet.

Vars 1985: Traed 's 'n trad an, anders komme wi-j der nooit [Telge 6, 352].

Lich 1991: Gaot 's 'n trad an, zo schete wi-niks op [Telge 8, 14].

Vars 1883: Oh kiek 's Jan; daar guns löp dee meneer; a'j 'n betjen hard anloopt, kö'j 'm best weer ankommen [Loman 2, 28]. [ANKOMMEN "door sneller lopen iemand (weer) bereiken"].

● "Harder gaan lopen":

- 01 DER 'N TRAD BIE OPZETTEN: Lar, Bor, Eib.
- 02 'N STAP DER BI-J OPZETTE: Zev.

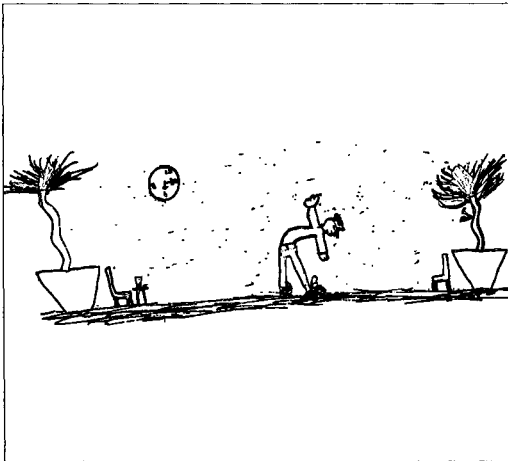
IESBEREN "ijsberen, zenuwachtig heen en weer lopen"

- 01 IESBERE(N): Lar, Eib, Bel, Wesd, Does, Wesv.
- 02 BEREBOKSE: Sto.
- 03 DRIBBELEN: Eib, Bel, Aal, Din, Kep.
- 04 TRIPPELEN: Olb.
- 05 DRENTELEN: Harf, Vor, Doet.
- 06 TREMPPELEN: Rek.
- 07 JACHTEREN: Aal.
- 08 JACHTEN: Ste, Tol.
- 09 DRENZEN: Ang.
- 10 DRÖKKELE: Zed.
- 11 GENGELE(N): Voo, Sto.
- 12 KÖTTELE: Lat.

- 13 GEISELE: / Wesv 1996 [Telge 11, 41].
 14 KLEPPE: / Wesv 1996 [Telge 11, 54].
 15 KLEPPERE: / Wesv 1996 [Telge 11, 55].
 || bizzen: Vre.

Tol: Jachten doe'j at 't al late is en i-j komp tied te kort veur alles wa'j nog doen wilt; 't is slimmer as zich häösten. A'j iesbeert -b.v. in de kamer- dan wark i-j niet, maor i-j wordt hoe langer hoe zenuwachtiger, b.v. a'j op 'n telefoontjen wacht, wat maor niet kump.

Bel: Ene dén an 't iesberen is, löp empereg hen en weer; hee is 'n empenstat. [EMPEREG; EMPENSTAT].

'n Empenstat

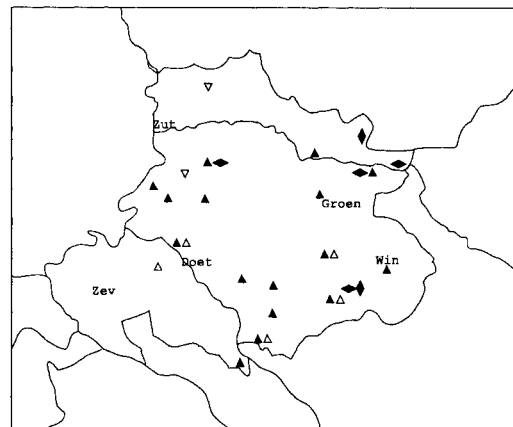
FODDEKEN "driftig lopen"

- 01 FODDEKEN: Eib, Wesd.
 02 STRIEKEN: Rek, Lich.
 03 GEISELEN: Voo, Doet.
 04 STIEPEREN: Kep, Hen.
 05 NAEGELEN: Baa, Tol.
 06 BIZZEN: Nee, Bre.
 07 VLECHTEREN: Vars.
 08 'DESTEREN: Kep.
 09 STÄÖKERE: Wesv.
 10 VORKEN: Wesd.
 11 VÖRKEN: Nee.
 12 SMOKSE: Sto.
 13 KORT-AF TRAEDEN: Ruu, Bor.
 14 KORT-AN TRAEDEN: Gor.
 15 KORT-AN LOPEN: Gees, Hen.
 16 KORT-AF LOPEN: Haa.
 17 KORT-OP LOPEN: Bel.
 || stapken: Ges.

Rek: Kiek 'm door 's hen en weer strieken!

● "Druk heen en weer lopen":

- 01 BIZZEN: Vor, Bor, Eib, Bel, Lich, Aal, Win, Voo, Meg, Vars, Sin, Wesd, Kep, Hen, Ste, Tol / Vars 1985 [Telge 6, 57], Gen 1999 [Telge 12, 29].
 02 BIZZEKEN: Lich, Aal, Voo, Wehl, Kep / Sin 1970 [Kobes 2, 1], Gen 1999 [Telge 12, 29].
 03 BIZZEREG LOPEN: Harf, Wich.
 04 DRIBBELEN: Gor, Baa, Olb.
 05 BERE(N): Aal, Wehl, Kep, Aze.
 06 IESBERE: Zed.
 07 GISPELEN: Eib, Vars.
 08 KLEPPEN: Loch.
 09 KLEPPERE: Zed.
 10 DAZE: Zev.
 11 DRABBEN: Voo.
 12 DANNE: Aze.
 13 SCHOREN: Win.
 14 GERSEN: Sin.
 15 FLOCHTEREN: Aal.
 16 VLECHTEREN: Vars.
 17 KLA'BESTEREN: Vars.

- ▲ bizzen 01 △ bizzeken 02
 ▽ bizzereg lopen 03 ◆ bizzen "driftig lopen"
 ◆ bizzen "rennen"

"Druk heen en weer lopen" kump in den Acht as betekenis van 'bizzen' 't vaakst veur as 't geet um mensen. Maor in 'n paar plaatsen hef bizzen verwante betekenissen: "rennen" en "driftig lopen".

- 18 'BANJEREN: Ang.
 19 'FODDEKEN: Doet.
 20 'ZOBDEGEN: Zel.
 21 HAEVELEN: Aal.
 22 VLEGEN: Aal.
 23 KORT-AN LOPEN: Wich.
 || gasken: Vre.

Vor: A'j argens druk met bunt en völle loopt, bu'j an 't bizzen.

Tol: De knech bizzen hen en weer aover de daele: hie wol op tied nao de meid en de hele boel mos in de riege waezen, veurdat e ging.

Kep: Ziet die vrouw 's lopen te bizzen; ze bizzekt zo vedan.

● *Andere (wark)woorden en uitdrukkingen woorbie 't aspect "(druk) heen en weer lopen" 'n rolle spölt:*

Vars 1985: IN DE VLOG WAEZEN "druk rondlopen" [Telge 6, 389].

Lich 1991: LOPEN TE KÖSTEREN "druk rondlopen zonder wat te doen" [Telge 8, 67].

Pan 1988: LOPE TE BESSEME "onrustig heen en weer lopen" [Telge 7, 17].

Gen 1999: DE BIS IN DE STA(R)T HEBBEN "druk, onrustig heen en weer lopen" [Telge 12, 29].

Tol: HEN EN WEER KRUMMELEN is: druk hen en weer lopen zonder dat der wark uut ow hande kump.

Eef: A'j ongedureg loopt, loop ie as 'n hane met stront tussen de tene. [ONGEDUREG]. Win 1971: GIWWEREG "druk lopend, heen en weer rennend" [Deunk 1, 75].

Win 1971: BIZZE "vrouw die voortdurend druk heen en weer loopt". BIZZERD "man/ jongen die voortdurend druk heen en weer loopt" [Deunk 1, 26].

sHe 1982: HEN EN WEER KLEPPERE "hinderlijk in- en uitlopen" [Telge 3, 78].

Eib 1980: KLEPPEN "steeds in en uit huis lopen" [Telge 1, 40].

Lich 1991: KLEPKEN, KLEPPEN "voortdurend in- en uitlopen; voortdurend (ergens naar toe) lopen" [Telge 8, 63].

Harv, Liev, Vra, Zie 1991: KLEPPERSKEN "in- en uitlopen". Blief no 's rösteg zitten; i-j kleppasket stäöreg de deure oet [Telge 8, 63].

● *Kiek ok onder: "met veel lawaai lopen".*

SCHUMEN "(rond)lopen met kwade bedoelingen", "verdacht (rond)lopen"

01 (ROND)SCHUME(N): Din, Vars, Wesd, Wehl, Hen, Does, Did, Sto / sHe 1982 [Telge 3, 131], Lich 1991 [Telge 8, 99], Gen 1999 [Telge 12, 134].

02 (ROND)SCHUNEN: Zel / Win 1971 [Deunk 1, 195, 208].

03 SCHOEMEN: Eef, Zut.

04 (ROND)SCHUNGELEN: Gor, Aal, Win, Voo, Vars, Wesd, Sin / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 177], Lich 1991 [Telge 8, 106].

05 (ROND)STRUINEN: Zut, Aal / sHe 1982 [Telge 3, 125].

06 (ROND)GENGELEN: Ruu, Bel.

07 (ROND)GLOEPEN: Loch, Eib.

08 (ROND)SCHIEFELEN: Aal.

09 (ROND)SCHUIKEN: Win.

10 (ROND)SMOEGELEN: Hen.

11 (ROND)SNAAIEN: Nee.

12 (ROND)SNOTJEN: Loch.

13 (LOPEN TE) SCHARMEZEREN: Win / Win 1971 [Deunk 1, 201], Lich 1991 [Telge 8, 103].

14 WAT IN 'T SNOTJE HEBBEN: Gels. Tol.

15 WAT IN 'T SNÖTJE HEBBE: Zev.

16 OP SCHUPPES LOEREN: Doet.

Does: Die man lup hier te schumen; hol 'm in de gaten.

Zut: De streuper struint/schoemt deur 't bos.

Win: Dén keerl mo'j in de gaten hollen, dén löp hier zo rond te schungelen/dén löp hier zo te scharmezeren/dén löp hier zo rond te schuiken.

Doet: Dén keerl loert op schuppes; hol 'm in de gaten.

sHe 1982: Dén smiechterd lup de hele buurt af te schume. AFSCHUME "(ongezien) rondlopen om te kijken of er iets van zijn gading is of om te gluren" [Telge 3, 6; ok: / Pan 1988 (Telge 7, 11)].

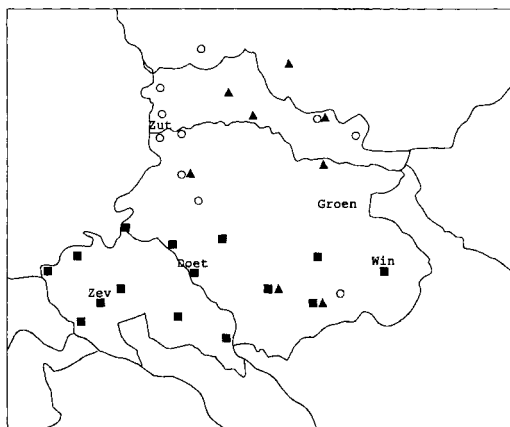
Acht-Tw 1948: Dao geet e wier strieken "daar loopt hij weer (met de bijgedachte: hij voert weer wat in zijn schild)" [Wanink 1, 191]. [STRIEKEN].

Win 1971: SCHARMEZEERDER "zwerfer die men niet geheel vertrouwt" [Deunk 1, 200].

SLAKKEREN "slingerend lopen"

- 01 SLAKKERE(N): Lich, Aal, Win, Gen, Vars, Zel, Doet, Kep, Does, Lat, Wesv, Did, Zev, Zed, Pan / Vars 1985 [Telge 6, 312], Pan 1988 [Telge 7, 125], Lich 1991 [Telge 8, 108], Groes 1991 [Driepas 8, 11].
- 02 SLINGEREN: Gor, Eef, Zut, War, Wich, Gels, Nee, Bre, Hen || Bat.
- 03 BEIEREN: Wich, Loch, Lar, Gels, Haa, Aal, Vars || Mar.
- 04 BAEJEREN: / Acht 1895 [Telge 2, 7].
- 05 BEIKELLEN: / Vars 1985 [Telge 6, 43].
- 06 ZWALKE(N): Loch, Rek, Voo, Kep, Tol, Sto, Aze.
- 07 SLUNGELEN: Eef, Eib, Rek.
- 08 BUNGELEN: Loch, Lar, Hen.
- 09 BONGELEN: Win || Vre.
- 10 WAGGELE(N): Aal, Sin, Wesd, Lat.
- 11 ZWAGGELEN: Aal.
- 12 ZWABBERE: Zev, Lob.
- 13 ZWATTERE: Wesv.
- 14 SJOEKSJAKKEN: Loch.
- 15 DOLLEN: Eib.
- 16 ZEILEN: Zut.
|| sjwuidelen: Ges.
|| sjleuren: Hei.

Lat: Hi-j löp te slakkere as 'n zatte keerl.

- slakkere(n) 01 ○ slinger(n) 02
▲ beieren 03

Scharpe grenzen gif 't kaartjen m.b.t. "slingerend lopen" neet; maor 't is wel dudelek dat slakkere(n) in 't noorden van onze streek neet op-geeven is en dat slingeren en beieren in de Liem neet veurkomt.

Kep: Wat löp dén door aover de straot te slakkeren; slakkeren doe'j ok met de fietse.

Gels: Foj toch, wat slingat e der hen met zien lopen. Hee beiat op de bene.

● In combinatie met "lopen":

- 01 SLAKKEREND LOPEN: Din, Meg, Sil, Doet, Hen, Olb, Zev.
- 02 SLAKKEREG LOPEN: Vor, Wesd, Baa.
- 03 SLINGEREND LOPEN: Doet, Dre, Hen, Ste.
- 04 SLUNGELEG LOPEN: Vor, Bor, Zel, Wehl.
- 05 BEIEREG LOPEN: Gels / Win 1971 [Deunk 1, 19].
- 06 BEIEREND LOPEN: Haa.
- 07 ZWALKERIG LOPE: Aze.
- 08 BUNGELEG LOPEN: Harf, Ruu.

Win 1971: Wat bungel ij toch over den weg; bu'j meu? BUNGELEN "zeer onflink, iets schommelend lopen, ook b.v. door vermoeidheid" [Deunk 1, 37].

Pan 1988: AOVERTRAEJE "zwalkend lopen, speciaal als men dronken is" [Telge 7, 13].

WAGGELEN "onzeker, stuntelig lopen"

- 01 WAGGELE(N): Loch, Aal, Doet, Baa, Tol, Lat, Zev, Did, Pan / Acht 1895 [Telge 2, 147].
- 02 WOGGELEN: / Acht 1895 [Telge 2, 153].
- 03 WANKELEN: Gor, Gels, Aal, Bre, Vars, Tol.
- 04 STROMPELE(N): Eef, Bor, Aal, Vars, Wesd, Lob / Vars 1985 [Telge 6, 342].
- 05 STROMPHAMPELEN: Eib.
- 06 STROMPSTRAMPKEN: Win.
- 07 STROOMPSTRAAMPEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 192].
- 08 STRAMPAAMPELEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 191].
- 09 SCHRAGGELEN: Aal, Voo, Zel / Vars 1985 [Telge 6, 306].
- 10 STUTTEN: Lich, Win, Din / Vars 1985 [Telge 6, 344].
- 11 STOTJEN: Rek.
- 12 HAMPELEN: Aal, Voo, Vars / Aal 1964 [Rots 1, 18], Vars 1985 [Telge 6, 132], Gen 1999 [Telge 12, 68].
- 13 BEIEREN: Gels, Nee, Eib.
- 14 KUIERE(N): Haa, Zev.
- 15 STIEPEREN: Lich / Lich 1991 [Telge 8, 117].

Stromphampelen

- 16 HÄÖBELEN: Nee.
 17 ZWAGGELEN: Aal.
 18 TOMMELEN: Sin.
 19 BOMMELEN: Sin.
 20 STÖKKEREN: Alm.
 21 ZWIEBELE: Pan.
 22 ZWIEMSLAGEN: Gels.
 23 KRASBOSELEN: Aal.
 24 SLOFFE: Zev.
 25 DÖLLEN: Bel.
 26 VOGGELEN: / No Acht 1839 [Telge 4, 34],
 Vars 1882 [Telge 4, 55].
 27 DOLDALLEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1,
 87].
 28 STOLPEREN: / Win 1971 [Deunk 1, 230].
 29 HAEVELEN: / Vars 1985 [Telge 6, 131].
 30 ZWAEVELEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1,
 220].
 31 ZWUILEN: / Win 1971 [Deunk 1, 290].
 32 DUMMELEN: / No Acht 1839 [Telge 4, 27].
 33 HOLVERE: / Pan 1988 [Telge 7, 53].
 || sjwuidelen: Ges, Bork.

- || buidelen: Vre, Ram.
 || sjlenkeren: Vre.
 || torsken: Hei.

Lich: Stieperen, maor in Harvele en 't Zuwwent zegt ze: stiepan.

Pan: Hi-j lup te waggele/zwiebele aover straot.

Lich: Door kump e an stutten; wat löp e häöveleg/stunteleg. [AN KOMMEN STUTTEN; ok: Win].

Gels: Hee was zó zeek; hee zwiemslagen op de bene.

Aal: Met gladdegheid kom i-j an 't schraggelen.

● *In combinatie met "lopen":*

- 01 WAGGELEND LOPEN: Zut, Vor, Gees, Does.
 02 WAGGELEG LOPEN: Zel.
 03 BREKHAFTEG LOPE(N): Wich, Olb, Pan / Vars 1985 [Telge 6, 71].
 04 HUMMELEG LOPE(N): Wehl, Aze, Pan.
 05 HÄÖBELEG LOPEN: War, Zel.
 06 HÄÖVELEG LOPEN: Lich.
 07 TUNTELEG LOPEN: Eib, Aal / Win 1971 [Deunk 1, 248].
 08 STUNTELEG LOPEN: Groen, Lich, Kep.
 09 TUMMELEG LOPEN: Kep.
 10 TUITELEG LOPE: Zed.
 11 STROMPELEG LOPEN: Gen.
 12 STOTJEREG LOPEN: Rek.
 13 STUTJEREG LOPEN: Rek.

● *Andere gevallen woorbie 't aspect "onzeker, stuntelig lopen" 'n rolle späit:*

Did: In de duustere kamer moes hi-j vulend rondmiere um niet te valle. RONDMIERE "onzeker rondlopen".

Win 1971: Hee löp lange neet as ne soldaote, hee slaegelt der maor zo overhen. SLAEGELEN "slungelig, onbeholpen lopen" [Deunk 1, 212].

Win 1971: Wat dungel i-j toch; kö'j neet rechtan lopen? DUNGELEN "achteloos, onbeholpen lopen" [Deunk 1, 52].

Lich 1991: STIPPELEN "strompelend (op de tenen) lopen" [Telge 8, 118].

SJOKSEN "met moeite lopen (op een slechte weg, wegens een zware last, door vermoeidheid"

- 01 SJOKSE(N): Gor, Eef, Aal, Hen / Pan 1988 [Telge 7, 125].
 02 SMOKSEN: Gor, Vor, Eib, Aal / Eib 1980 [Telge 1, 76].
 03 PÄÖLEN: Nee, Eib, Bel / Eib 1980 [Telge 1, 61], Lich 1991 [Telge 8, 88].

- 04 SCHOEVEN: Loch, Aal, Wesd.
 05 KLAVESTEREN: Eib, Hen / Eib 1980 [Telge 1, 40].
 06 KNAEDEN, KNAENN: Aal, Win, Vars / Win 1971 [Deunk 1, 114], Vars 1985 [Telge 6, 179].
 07 KNEESTEN: Aal, Win.
 08 SCHRAGGELEN: Nee, Vars / Lich 1991 [Telge 8, 105].
 09 SMAAIKEN: Lich / Harv 1991, Liev 1991, Zie 1991 [Telge 8, 110].
 10 STIPPEN: Lich / Lich 1991 [Telge 8, 118].
 11 MARTELE: Sto / sHe 1982 [Telge 3, 97].
 12 ZUWWELEN: Aal, Vars.
 13 SÖKKELEN: Bel, Vars / Vars 1985 [Telge 6, 324].
 14 SCHOFFELEN: Loch.
 15 PALSKEN: Win.
 16 KOLSEN: Vars / Vars 1985 [Telge 6, 187].
 17 KNIGGELEN: / Win 1971 [Deunk 1, 115].
 18 HASPELEN: Vars / Vars 1985 [Telge 6, 136].
 19 STOETHASPELEN: Vars / Vars 1985 [Telge 6, 337].
 20 STROMPHAMPELEN: / Eib 1980 [Telge 1, 82].
 21 KLABASTEREN: / Gen 1999 [Telge 12, 89].
 22 KLOETEN: / Vars 1986 [Telge 6, 177].
 23 KRUKKEN: / Vars 1985 [Telge 6, 199].

Bel: Met ne zak vol kunstmest op de rugge pädölen hee deur 't losse zand hen.

Aal: Knaenn doo'j deur hoge snee en harde wind; smoksen doo'j deur snee of deur blad in 't bos.

Win: Hee palsken deur den snee op hoes an.

Vars 1985: Wat kloet i-j toch deur dat losse bouwland; loop toch aover de greshegge, dat löp toch makkeleker. Wat loop i-j te krukken met de stok; is 't ow in de rugge eschotten? A'j met de klompen an deur de plaksnee gaot, zit der al gauw kolsen onder. Dan kols i-j deur de snee [Telge 6, 177/199/187].

● *In combinatie met "lopen":*

- 01 BOMMELEND LOPEN: Din.
 02 KRUMMELEND LOPEN: Wich.
 03 SÖKKELEND LOPEN: Hen.
 04 SÖKKELEG LOPEN: Eib.
 05 HÖRVELEG LOPEN: Eib.
 06 HÄÖVELEG LOPEN: / Lich 1991 [Telge 8, 49].

- 07 KRÖKKELEG LOPEN: Eib.
 08 BEKUMMERLEK LOPEN: Gor.
 09 BREKHAFTEG GAON: Bor.

Groes: "Verdulleme, Lenting begint ook vies op de stok te leune", zeg gi-j as L. aardig moeilek loopt.

● *"Moeilijk lopen, in verband met leeftijd en/of lichamelijke omstandigheden":*

- 01 SLECHT UUT DE VEUTE KÖNNEN (KOMMEN): Ruu, Gees, Groen, Lich, Aal, Win.
 02 SLECHT UUT DE VUTE KÖNNEN (KOMMEN): Din, Sil, Wesd.
 03 MOEILEK UUT DE VUUT KÖNNE KOMMEN: Zev.
 04 SLECH(T)/NEET GOOD VAN STAE KÖNNEN KOMMEN: Win / Win 1971 [Deunk 1, 227].
 05 SLECH(T) OET DER STAE KÖNNEN KOMMEN: Win.

Aal: Dén olden man kan slech uut de veute (kommen).

Din: Den olden man kan slecht uut de vute.

Sil: De olde man kan slecht uut de vute kommen.

Zev: Den olde man kan moeilek uut de vuut komme.

Win 1971: Zee is nog heel monter, maor ze kan neet good meer van stae kommen [Deunk 1, 227].

Rek: Hee kan neet bes meer; 't lopen is der of.

● *Andere gevallen woorbie 't aspect "moeilijk lopen" 'n rolle spölt:*

- 01 SLOFHAKKEN: Gees || Wilp, Stlo.
 02 SLEPPEN: War, Gees, Gels, Eib, Ste.
 03 SLÖPPEN: / Lich 1991 [Telge 8, 109].
 04 SMOKSE(N): Gor, Ruu, Dre, Did, Zed || Bat.
 05 SJOKSE(N): Eib, Zed, Aze / Win 1971 [Deunk 1, 210], sHe 1982 [Telge 3, 133], Vars 1985 [Telge 6, 310] || Wilp.
 06 SLAKSEN: Eib / Eib 1980 [Telge 1, 74].
 07 SLEUREN: Win || Vre, Ram, Raes.
 08 SLUCHTEREN: Harv.
 09 TUFFEN: Kep.
 10 DORKEN: Bel.
 11 SCHOFELN: Win.

Harv: Sluchteren, maor wi-j zegt sluchtan.

Gaa veur 1974: Geerte begon Aornt de wet veur te schrijven. "Probier now 's um wat rechtop te lopen en smoks niet zo en praot veural gin Hooghollands en plat deurme-kare". "Nee vrouw. Waes maor gerös" [Van Velzen 5, 35].

Lich 1991: Deur de deurne hen praggelen völt tegen. PRAGGELEN "zich (met moeite) een weg banen door" [Telge 8, 94].

● *"Vermoeid lopen":*

- 01 STATHAKKEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 187].
- 02 DÖRKEN: / Zie 1991 [Telge 8, 32].

Bre: Ene dén sloft, is ne SLOFHAKKE.

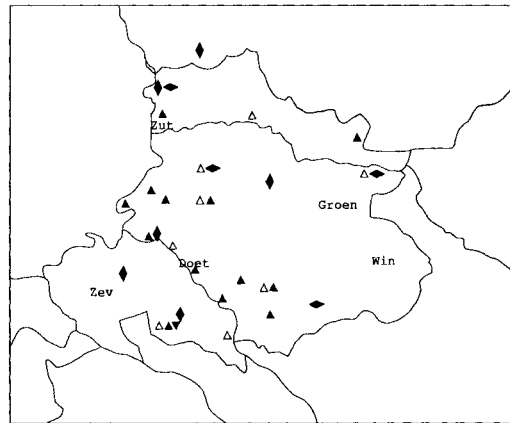
Win 1971: SJOKS, SJOKSERD "iemand die sjokt" [Deunk 1, 210].

Win 1971: Lao'w ovver 't fietsepäd gaon, dao löp 't zik baeter "daar loopt men gemakkelijker" [Deunk 1, 135].

SMOKSEN "zonder nadenken wild lopen"

- 01 SMOKSE(N): Eef, Nee, Vars, Sin, Wesd, Doet, Gaa, Dre, Hen, Ste, Tol, Olb, Ang, Sto / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 183], Vars 1985 [Telge 6, 320], sHe 1982 [Telge 3, 137].
- 02 SJOKSE(N): Eib, Win, Olb, Sto.
- 03 PLEREN: Loch, Lar, Gels, Eib, Bel, Wesd / Vars 1985 [Telge 6, 267].
- 04 BOLDEREN: Vor, Lar, Bor, Rek, Aal || Ram.
- 05 POLDEREN: Loch.
- 06 PLARKEN: Gels, Nee, Aal, Voo / Vars 1985 [Telge 6, 266].
- 07 'PLADDEKEN: Win / Vars 1985 [Telge 6, 266].
- 08 'PLEDDEKEN: Win / Win 1985 [Telge 6, 267].
- 09 BATERE(N): Eef, Loch, Nee, Eib, Tol, Sto.
- 10 KALEBATEREN: Gor.
- 11 BANJERE(N): Gor, Aal, Din, Dre / Groes 1991 [Driepas 8, 11].
- 12 BENDEREN: Aal, Voo, Doet / Acht 1902 [Telge 2, 11], Vars 1985 [Telge 6, 45].
- 13 BASBENDEREN: Aal, Voo.
- 14 BASKEN: Loch, Bor, Eib, Win / Acht-Tw

- 1948 [Wanink 1, 71].
- 15 BASTEN: Lich, Dre.
- 16 KLA'BESTEREN: Aal, Voo.
- 17 KLA'BASTEREN: Aal.
- 18 MAAIKEN: Win, Din.
- 19 DRAPSEN: Wesd, Kep.
- 20 SLEPPEN: Vor, Gees.
- 21 BEUNEN: Gels, Nee || Mar.
- 22 BAERE: Pan / Pan 1988 [Telge 7, 14].
- 23 SMAKKEN: Gels / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 182].
- 24 PLETTEREN: Lich.
- 25 SPAAIEN: Baa.
- 26 BALIEJEN: Rek.
- 27 SLOEVEN: Din.
- 28 SJOUWEN: Eef.
- 29 STAMPEN: Win.
- 30 RAUZEN: Doet.
- 31 DOLBOTTEREN: Aal.
- 32 GERSEN: Vars.
- 33 BAAIE: Zev.
- 34 STRUINE: Sto.

- ▲ smokse(n) "wild lopen" 01
- ▼ smokse "driftig lopen"
- ◆ smokse(n) "met moeite lopen"
- ◆ smokse(n) "moeilijk lopen"
- △ smokse(n) "met moeite door water lopen"

Smoksen is 'n woord woorbie aspecten van lopen as "wild", "driftig", "moeilijk", "met moeite" 'n rolle spölt. 't Kump veural veur in plaatsn dee langs den lesselt en den Olden lesselt ligt.

- 35 DOLDALLEN: / Win 1971 [Deunk 1, 43].
 36 VLAEGELEN: / Win 1971 [Deunk 1, 265].
 37 STRONKSEN: / Vars 1985 [Telge 6, 342].

|| braasken: Vre, Ges.
 || stevvelen: Hei.
 || tuddelen: Boch.
 || sjlowken: Hei.
 || boldereg gaon: Ram, Raes.
 || tuddeleg gaon: Boch.

Voo: Basbenderen en benderen is aoveral deurheerlopen.

Gels: Pleren, maor wi-j zeit: plee-an.

Lich: Pletteren, maor wi-j zegt: plettan.

Rek: Hee boldern duur de buske.

Loch: Hei jongs; neet in de rogge bateren!

Eef: As jongs sjouwden wiej 's zundags nao 't aeten lever deur de busse as da'w met va langs de kamp kuierden.

Win: 'k Hadde net 't slaotbedde klaor-emaakt ton Jan der ankwam en der met de klompe deurhen stampen.

Vor: Ik wedde nog dat mien moo ons an 't verstand brach da'w neet deur de rogge mochen sleppen.

Pan 1988: Dén onmundigerd kump dor wer haer boldere; hi-j lup alles understebaove. HAER KOMME BOLDERE "wild aan komen lopen" [Telge 7, 22].

Gen 1999: Johan plentert maor wat rond met zien grote vuut. RONDPLENTEREN "wild rondlopen" [Telge 12, 134].

Win 1971: Dén hond löp overal däärhen; no smakst e waer ovver onze slaotbeddekes. SMAKSEN "vlug/hard lopen zonder op te letten waar men loopt" [Deunk 1, 216].

Hen: Ene dén smokst, is 'n SMOKS.

Bre: Ene dén onwies löp, is ne DOLBOTTER. [Ok: / Win 1971 (Deunk 1, 43)].

● "Door wild lopen (een gewas) plat-treden":

01 SLÄÖJEN: / Vars 1985 [Telge 6, 313].

02 AN DE GROND SMOKSEN: Sil.

Vars 1985: Jonges! Lik now niet deur dat heujgres te släöjen; i-j loopt joh alles an de grond! [Telge 6, 313].

Sil: Die kinder smoksen alle rogge an de grond.

Zed: Naost 't zandpaedje naor school toe ston rog. Toen ik daor (in 1961) 'n keer deurhenliep, stond mien 'n olde non van de be-waarschool op te wachte. Zi-j zei: "Jij steelt van de boer. Je bent een dief". Verschrik-kelek von ik dat.

Pan: Wi-j kenne dit versje: Och och och, midde ien de rog; Moeder wol 't niet heme, maor Vaoder deej 't toch.

BATEREN "met veel lawaai lopen":

01 BATERE(N): Bor, Nee, Pan / Win 1971 [Deunk 1, 13].

02 KLABAOTERE: / Pan 1988 [Telge 7, 65].

03 KLA'BASTEREN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 122], Win 1971 [Deunk 1, 111].

04 KLA'BESTEREN: / Vars 1985 [Telge 6, 173].

05 KLOSSEN: Aal/Vars 1985 [Telge 6, 178].

06 SMAKSEN: Eib.

07 KLOSTEREN: / Win 1971 [Deunk 1, 113].

08 'STALPERE: / Groes 1991 [Driepas 8, 11].

Bor: Op de klompen batern e aover de zol-der.

Acht 1895: HOLSTEREN "met grote klom-pen (zwaar) lopen" [Telge 2, 54].

Acht-Tw 1948: HOLSKEN, HOLSTEREN "lomp lopen op klompen" [Wanink 1, 112].

Win 1971: HOLSKEN "klossend lopen" [Deunk 1, 95].

Win 1971: KLEPKEN, KLEPPEN "heen en weer lopen met veel kleppend geluid (deuren!) door 't huis". KLEPKE "vrouw die 'klepket'". KLEPKERD, KLEPPERD "man/jongen die 'klepket, klept'" [Deunk 1, 111].

Acht-Tw 1948: KLEPPEN "bedrijvig heen en weer lopen, op klompen" [Wanink 1, 122].

Win 1971: KLABASTER(D) "persoon die met veel drukte en lawaai loopt". KLABASTE "vrouw die met veel drukte en lawaai loopt" [Deunk 1, 111].

● "Zó lopen, dat er wat geluid ontstaat":

Acht-Tw 1948: STOMMELEN "stropmelen, half tuimelend voortlopen" [Wanink 1, 190].

Vars 1985: Wat kom i-j door in den donkeren tussen die kisten en pröttel hen stommelen! Wat bu'j an 't doen? [Telge 6, 338].

WIED DEURTRAE DEN "met grote stappen (snel) lopen"

- 01 WIED DEURTRAE DEN: Harf, Wich, Vor, Ruu, Lar, Bor, Haa, Groen, Baa.
- 02 WIED DUURTRAE DEN: Rek.
- 03 VERRE DEURTRAE DEN: Gor || Wilp, Bat.
- 04 DER DEURTRAE DEN: Aal.
- 05 DER NOG AL DEURTRAE DEN: Hen.
- 06 DEURTRAEJE(N): Olb, Aze, Pan.
- 07 MET GROTEN TRAD DEURTRAEJEN: Wehl.

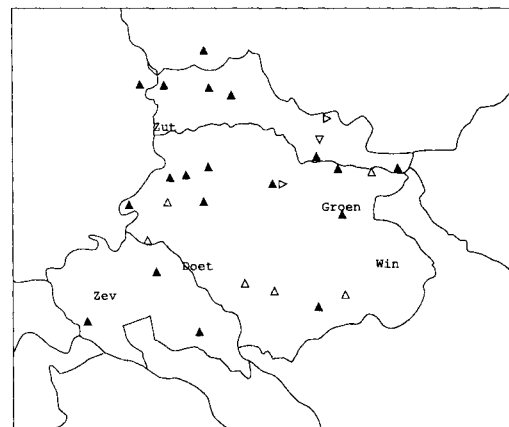
- 08 HIER EN DOOR NEERTRAE DEN: Eib, Bre, Vars, Wesd, Dre, Tol.
- 09 DER NOG AL BOLLEN AFTRAE DEN: Ruu, Gels.
- 10 HIER EN GEER 'N KEER TOOTRAE DEN: Gees.
- 11 DER FLINK AOVER TRAEJE: Zed.
- 12 TRAE DEN: Voo, Sin, Wesd.

- 13 STIEFELE(N): Eib, Bel, Lich, Zed / sHe 1982 [Telge 3, 142].
- 14 STIESELEN: Haa.
- 15 STIEPEREN: Aal.

- 16 SCHRIEDEN: Nee, Eib, Groen, Wesd.
- 17 SKRIEDEN: Bel.
- 18 WIED DEURSCHRIEDEN: Gees, Gels, Bel.

- 19 MET ('N)GROTEN TRAD LOPEN: Sil, Zel, Kep / Vars 1985 [Telge 6, 352] || Emm, Eit.
- 20 MET GROTE TRAEJ LOPE: Did.
- 21 MET GROTEN TRAD GAON: Lich, Vars || Raes.
- 22 MET GROTE TRAEJEN STAPPEN: Meg.

- 23 STRIEDEN: Loch, Eib, Aal / Acht 1895 [Telge 2, 129], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 191], Eib 1980 [Telge 1, 82] || Haak, Ges.
- 24 WIED STRIEDEN: Win.
- 25 PLERE(N): Loch, Eib, Zed / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 161].
- 26 BANJERE(N): Eef, Does, Pan.
- 27 'BENEKEN: Aal, Vars / Vars 1985 [Telge 6, 45].
- 28 BENEN: Aal, Hen.
- 29 AS 'N LANDMAETER LOPE(N): Does, Sto.

▲ *deurtraeden e.v. 01-07*

△ *neertraeden 08*

▷ *aftraeden 09*

▽ *tootraeden 10*

Veur "met grote stappen lopen" wordt o.a. 't warkwoord traeden en samenstellingen daarvan gebruikt.

- 30 SABELEN: Vars / Vars 1985 [Telge 6, 295].
- 31 PLARKEN: Sin.
- 32 'STENDEREN: Loch.

- 33 HIER EN DOOR 'N TRAD ZETTEN: Bor.
- 34 HIER EN DOOR 'N BEEN NEERSLAON: Zev.
- 35 'N GROTEN TRAD NEMMEN: Din.
- 36 DER AOVERHEN SPAAIE: Lat.
- 37 STAFKEN: / Win 1971 [Deunk 1, 226].
- 38 STAAIE: / sHe 1982 [Telge 3, 141].

Harf: Traeden; maor Harfsen pröt van: traenn. [Ok: Gor, Wich, Vor, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Eib, Aal, Bre || Wilp].

Gees: Schrieden; maor wiele zekt: schrienn. [Ok: Gels, Nee, Eib].

Bel: Skrieden, maor wi-j zekt: skrienn. A'j te wied deurskriet, scheur i-j 't geschrit oet de bokse.

Eib: Strieden, maor wi-j zegt: strienn. [Ok: Aal, Win].

Gels: Hee schrit wied deur; hee tredt der nog al bollen of.

Acht-Tw 1948: Langebeens duur 't water

stappen. LANGEBEENS "met grote stappen" [Wanink 1, 135].

Bor: Ene dén wied deurtredt, hef 'n groten schrit in de bokse. [SCHRIT].

Win 1971: STRIEBEERND "iemand die met lange passen loopt" [Deunk 1, 232].

SCHRIENEN "wijdbeens lopen"

- 01 SCHRIENEN: Vor, Lar, Gels, Aal.
- 02 SKRIENEN: Bel.
- 03 SCHRIEDEN : Haa.
- 04 MAAIKEN : Win.
- 05 MAIKEN: Win.
- 06 SMAAISKEN: Win.
 - || strieden: Ram.
 - || gestreden gaon: Boch.

Aal: Schrienen; maor wi-j zegt: schrienn.

● *In combinatie met "lopen":*

- 01 WIEDBEENS: Gor, Vor, Bor, Nee, Eib, Rek, Bel, Lich, Aal, Bre, Din, Voo, Sil, Wesd, Dre, Ste, Lat || Bat.
- 02 WIEDEBEENS: Hen.
- 03 SCHRIENBEENS: Nee, Hen.
- 04 SCHRIEDEBEENS: Hen.
- 05 BESTRIEN: Eib.
- 06 BESTRIES: Gor.
- 07 BESCHREDEN: Bel.

Rek: Hee geet wiedbeens.

Bel: Hee geet beschreden.

● *Veur "wijdbeens lopen" bunt de volgende uitdrukkingen op-egeven:*

- 01 (NET) LOPEN OF IEJ/I-J DE BOKS(E) VOL HEBT: Nee, Hen, Tol, Olb.
- 02 LOPEN OF IE/I-J IN DE BOKS(E) (G)EDAON HEBT: Eib, Does.
- 03 LOPE(N) OF GI-J IN/IEIN DE BOKS GEDRETTE(N) HET: Wehl, Did.
- 04 LOPE OF GI-J IEN DE BOKS GESCHETE HET: Pan.
- 05 LOPEN OF I-J 'N DROL IN DE BOKS HEBT: Kep.
- 06 LOPEN OF IE IN DE BOKSE EPIST HEBT: Nee.
- 07 MET DE BOKSE VOL STRONT LOPEN: Ruu.

08 LOPEN ASOF IE NE PUNGEL IN DE BOKSE HEBT HANGEN: Aal.

09 MET NE BUNGEL TUSSEN DE BENE LOPEN: Bre.

10 GIER LOPEN: Gen, Ste.

11 SPAANS LOPEN: Vor.

12 MET DE BENE SLAKKERE: Dui.

● *Ok op-egeven: MET DE BENE/BEEN UUT MEKARE/MEKAAR LOPE(N).*

Nee: Wieleu zaenn altied: "Dén löp net of e de bokse vol hef".

PLARKEN "met de voeten naar buiten lopen"

- 01 PLARKEN: Gor, Voo, Kep, Hen.
- 02 'PLADDEKEN: Lich.
- 03 SMAKKEN: Vor.
- 04 SMAAIKEN: Bel.
- 05 MAAIEN: Ste.
- 06 'TREMPELEN: Din.
- 07 HOMPELEN: Win.
- 08 PLASPOTEN: Doet.

● *Veur "met de voeten naar buiten lopen" bunt de volgende uitdrukkingen op-egeven:*

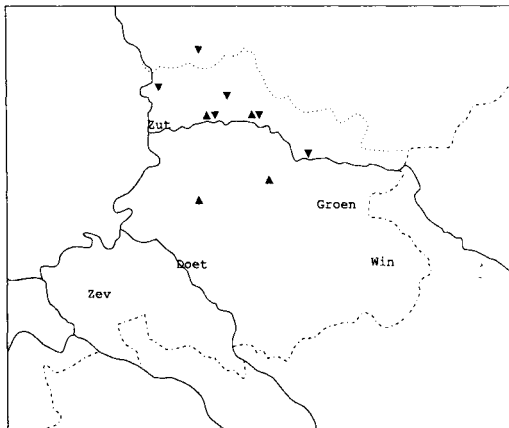
Lopen:

- 01 (OP ZIEN) FRANS: Alm, Ruu, Hen.
- 02 IN DEN FRANSEN STAND: Loch.
- 03 SPAANS: Gor, Alm, Lar || Bat.
- 04 MET SPAANSE BENE: Loch, Bor.
- 05 MET SMAKVEUTE: Groen.
- 06 MET 'N AENDEGANK: Gor.
- 07 MET GANZEPLADDEN: Bor.
- 08 MET HAZEPLADDEN: Bor.
- 09 MET SIKKEBENEN: Bor.
- 10 AS 'N END: Kep.
- 11 AS NE WOESTIJNREIZIGER: Win.
- 12 OP TIENE AOVER TIENE: Eib, Groes.
- 13 MET DE BENE OP TIEN AOVER TIENE: Eib.
- 14 OP KWART VEUR TWEE: Did.
 - || pruus gaon: Hei.

● *Ok op-egeven: MET DE VEUTE/VUUT NAOR BUTE(N)/BOETEN LOPE(N).*

Alm: Hee löp Frans/Spaans.

Loch: A'j met Spaanse bene loopt, loop ie in den Fransen stand.

- ▲ (op zien) Frans, in den Fransen stand 01-02
▼ Spaans, met Spaanse bene 03-04

In 't noordwesten van den Acht wordt "wijd-beens lopen" in verband ebracht met de menere woorop ze in Spanje en Frankrijk zollen lopen...

Aal: A'j met de veute naor buten loopt, kö'j 't geld neet bi-j mekare hollen.

Pan: A'j met de vuut naor bute lop, zet gi-j de vuut schoeks neer. [SCHOEKS].

TRIPPELEN "trippelen, met kleine (lichte, vlugge) pasjes lopen"

- 01 TRIPPELEN: Gor, Eef.
- 02 TIPPELEN: Eef.
- 03 PÖTTEREN: Lich / Lich 1991 [Telge 8, 93].
- 04 DRIBBELEN: Tol / Vars 1985 [Telge 6, 92].
- 05 FODDEKEN: Gor, Eib, Win / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 96], Aal 1966 [Rots 2, 5], Win 1971 [Deunk 1, 266], Vars 1985 [Telge 6, 107], Lich 1991 [Telge 8, 39].
- 06 FORREKEN: Gor / Lich 1991 [Telge 8, 39].
- 07 FORKEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 96].
- 08 PODDEKEN: / Aal, Win / Lich 1991 [Telge 8, 92].
- 09 PORREKEN: / Lich 1991 [Telge 8, 93].
- 10 STIESELEN: Gels.
- 11 FIDDEKEN: / Acht 1895 [Telge 2, 34].
- 12 GISPELEN: / Aal 1964 [Rots 1, 14], Vars 1985 [Telge 6, 121].
- 13 ZOBBEKEN: / Win 1971 [Deunk 1, 221].
- 14 BOZZEKEN: / Win 1971 [Deunk 1, 34].
- 15 PLADDEKEN: / Lich 1991 [Telge 8, 91].
- 16 BIZZEN: / Aal 1964 [Rots 1, 2].

- 17 HIZZEBIZZEN: / Aal 1964 [Rots 1, 18].
- 18 KRUMMELEN: / Ruu 1930 [Zwart 3, 237].

Lich: Pötteren, maor in Harvele en 't Zuwent zegt ze: pöttan.

Gels: Den kleinen jonge stieselt der al areghen.

Win 1971: PLADDEKEN "op blote voeten lopen (vaak met de bijbetekenis: vlug, met korte pasjes)" [Deunk 1, 175].

Win 1971: ZOBBEKERD "iemand die op een drafje met korte pasjes loopt". VODDEK, VODDEKERD "klein kind dat vlug met kleine pasjes loopt" [Deunk 1, 221, 266].

MAAIKEN "met armen en/of benen zwaaien tijdens het lopen"

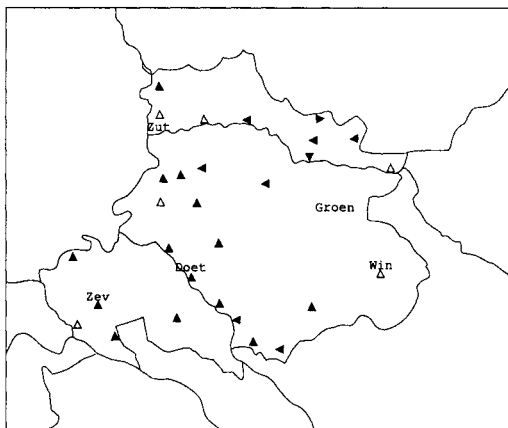
- 01 MAAIKEN: / Win 1971 [Deunk 1, 139], Vars 1985 [Telge 6, 219].
- 02 SMAAISKEN: / Win 1971 [Deunk 1, 215].
- 03 HAEVELEN: / Vars 1985 [Telge 6, 131].

Vars 1985: Mensen met kromme bene die onder 't lopen de bene nao buten zwaait, bunt an 't maaiken [Telge 6, 219].

Win 1971: Hee smaaisket weer op hoes an [Deunk 1, 215].

SCHUFELEN "schuifelen"

- 01 SCHUFELE(N): Gor, Wich, Aal, Voo, Zel, Doet, Gaa, Kep, Hen, Baa, Ang, Lat, Zev, Zed, Her / Vars 1985 [Telge 6, 308]].
- 02 SCHOFFELEN: Vor, Ruu, Loch, Gees, Nee, Din, Sil.
- 03 SCHOVELEN: Gels.
- 04 SCHOEFELE(N): Alm, Eef, Rek, Win, Tol, Pan.
- 05 SCHEUFELEN: Bor.
- 06 SCHUFFELEN: Zut.
- 07 SCHIEFELEN: / Win 1971 [Deunk 1, 203].
- 08 SLOFFEN: Gor, Loch, Lar, Eib, Rek, Bel, Aal, Bre, Vars, Wesd, Zel, Wehl, Kep, Hen || Bat.
- 09 SLOFKEN: Bel.
- 10 SCHOEVE(N): Zut, Eib, Does, Zev, Did, Lob.
- 11 SLEUPEN: Bel.
- 12 FUSSELEN: Ruu.
- 13 SLIEFEREN: Eib.
- 14 SLEIFEREN: Eib.
- 15 STOTJEN: Rek.

- ▲ schufele(n) 01 ◀ schoffelen 02
 ► schovel(n) 03 △ schoefele(n) 04
 ▼ scheufelen 05

Veural in 't noorden van den Acht wordt een andere klinker as de uu gebruikt: o, oo, oe, eu, e.

- 16 SCHUNGELN: Lich, Din, Gen.
 17 KRUMMELEN: Dre.

Loch: Den olden keerl schoffeln/sloffen langs de huze; hee wol deur gin mense ehopen worden.

Din: Den olden man schoffelen/schungelen naeven de huze.

Did: Den olden keerl schaof naeve de huus op.

Aal: Olde leu begint soms te sloffen umdat ze de bene -dus neet allene de veute!- neet meer op könt beuren. Beurt de bene op; iej versliet ow de schoo.

Gels: Buurt de bene 's op; ie sloft zo.

Ruu: le loop zó te sloffen, 't lik wel of ie beide bene in enen zok hebt.

Eib: Loop neet zo te sleppen, beurt de bene toch op.

Bel: A'j ne rechte liene over 't bouwland hemm wilt, mo'j eers ne sloffe trekken: met één been ne rechte liene slofken. [SLOFFE].

Ruu: Van ene dén fusselt, zeg ie: "Foj, wat 'n FUSSELDER.

Win 1971: WEGSCHUFTEREN, WEGSCHIEFELEN "wegschuifelen, zich langzaam ver-

wijderen, langzaam weggaan" [Deunk 1, 275].

STIEPERE "stijf/houterig lopen"

- 01 STIEPERE: / Wesv 1996 [Telge 11, 85].
 02 STIEF GAON: / Vars 1985 [Telge 6, 335].
 03 STAKEREG LOPEN: / Win 1971 [Deunk 1, 225].
 04 STÖKKERIG LOPE: / Pan 1988 [Telge 7, 134].
 05 HÖLTEN LOPEN: / Eib veur 1973 [H. Odink 3, 102].

Vars 1985: Wat begint dén olden Manes stief te gaon; hie schuf zo [Telge 6, 335].

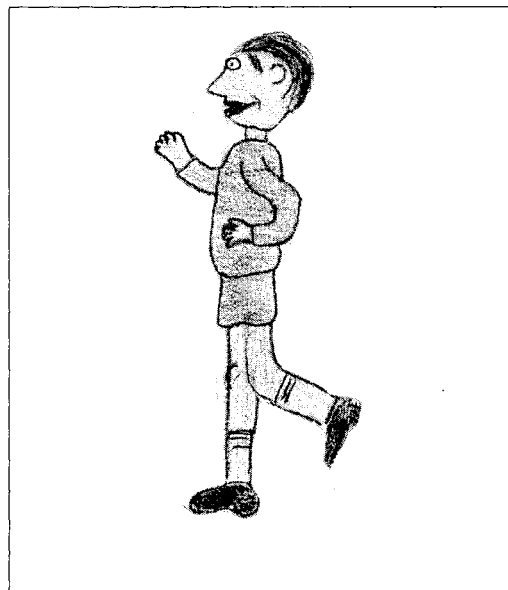
Win 1971: STAKEBEERND "iemand die 'stakereg' loopt [Deunk 1, 225].

Wich: Dat gaon met Jans is niet vólle meer, hee trekkebeent mangs. [TREKKEBENEN].

● "Kaarsrecht lopen":

- 01 STAPELRECHT GAON: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 181].
 02 STIEF RECHTOP LOPEN: / Vars 1985 [Telge 6, 315].

Acht-Tw 1948: Hee geet zo stapelrecht of enen stok eslokken hef [Wanink 1, 181].

Stiepere

Vars 1985: Hie löp zo stief rechtop asof e 'n bonestake deur-eslokken hef [Telge 6, 315]. [BONESTAKE].

Eib veur 1973: Dee hef 'n hildensleet eslok-kene "zij loopt kaarsrecht en trots" [H. Odink 3, 100]. [HILDENSLEET].

Vars 1985: As 'n vrouw op 't leste löp, stiepert ze deur 't huus: ze löp dan met de boek veuruut en met 'n rechte rugge [Telge 6, 36]. [STIEPEREN; ok: Win / Win 1971 (Deunk 1, 228)].

● "Verwaand/trots/deftig lopen":

01 STRIEKEN: Nee, Aal / Vars 1985 [Telge 6, 341], Lich 1991 [Telge 8, 120].

02 KLE'VESTEREN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 123].

03 OP HOGE PEUT LOPE: Zev.

04 OP HOGE BENE GAON: / Win 1976 [Aessink 4, 58].

05 OP LANGE STAKEN GAON: / Win 1976 [Aessink 4, 58].

06 MET DE KROP VEURUUT LOPEN: / Lich 1991 [Telge 8, 69].

07 MET 'N KARKENTRAD GAON: Eib.

Aal: Vrouwleu könt strieken, van mansleu zeg i-j dat nooit; dee struint in dat geval [STRUINEN].

Pan 1988: Mo'j dén daor 's zien traetje; da's net 'n haon met stront tusse de teje. TRAEJE "tijdens het lopen de benen tamelijk hoog optrekken" [Telge 7, 139].

● Lopen/traeden as:

01 'N DELLENHANE: Bor.

02 'N HANE MET STRONT TUSSEN DE PEUTE: Bor.

03 'N HANE VAN DREE STUVER: Gels / Win 1971 [Deunk 1, 83], Eib 1973 [H. Odink 3, 86].

04 'N DREE-STUVER-CENTJEN: / Lich 1991 [Telge 8, 33].

Gels: Hee tredt net as 'n hane van drie stuver, zeg iej as der ene verwaand löp zonder dat e völle vuurstelt; 'n hane van drie stuver stelt ok niks vuur.

Eib: PODDEKEN: "(gezegd van kinderen) parmantig lopen".

Eib 1980: MAOFHAKKEN "gek lopen" [Telge 1, 50].

Acht 1882: LEMPE "iemand die onelegant loopt" [Telge 2, 48].

DOEKEN "met gebogen hoofd lopen"

01 DOEKEN: / Acht ca 1830 [Telge 4, 4].

02 DOEKNAKKEN: / Win 1971 [Deunk 1, 42].

03 VEURAOVERGAON: Harf.

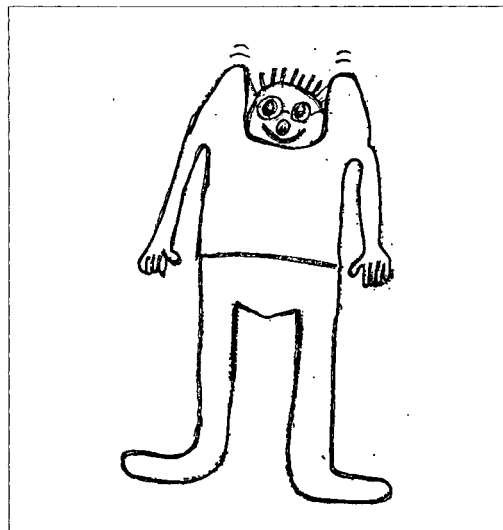
Win 1971: Hee doekt luk in de scholders. IN DE SCHOLDERS DOEKEN, DOEKNAKKEN "met opgetrokken schouders lopen". 't Geet 'm neet nao 't zinne; hee löp daor zo te doeknakkene. DOEKNAKKE "iemand die het hoofd laag tussen de schouders draagt" [Deunk 1, 42].

Acht-Tw 1948: DOEKNEKKEN "iemand die voorover loopt" [Wanink 1, 87].

Win 1971: SCHUNGELEG LOPEN, SCHUNGELEN "met een erg slappe lichaamshouding lopen, lui rondslechteren" [Deunk 1, 208].

STÖTTERSKEN "onregelmatig lopen"

01 STÖTTERSKEN: / Win 1971 [Deunk 1, 231].

Doeknakkene

- 02 STOTTERSKEN: / Win 1971 [Deunk 1, 231].
 03 BOSESLEN: / Win 1971 [Deunk 1, 33].

DRUKKEN II "dringen"

Drukken is met 't lichaam douwen um (tussen andere leu) veuruut te kommen.

- 01 DRUKKE(N): Acht; Aze, Ang || Wilp, Mar, Haak.
 02 DRINGE(N): Gor, Harf, Alm, Vor, Haa, Nee, Eib, Gen, Sin, Sil, Doet, Dre, Hen, Baa, Olb, Zev, Lob || Bat.
 03 DOWWE(N): Groen, Meg, Zel, Wehl, Wesv, Dui, Groes, Zev, Zed, Sto / sHe 1982 [Telge 3, 34] || Kle.
 04 DOUWE(N): Eef, Voo, Kep, Dre, Does, Zev, Did.
 05 DUWEN: Zut, Eib.
 06 STOEKEN: Groen.
 || drengelen: Hei.

Lich: An 't spoor ston 't volk te drukken um 'n plaetsken in den trein te kriegien.

Harf: Op 't station ston de reizigers te drukken/dringen um in den trein te kommen.

Kep: 't Was zó druk; 't volk ston te douwen um in den trein te kommen.

Sto: De minse stonne te dowwe um 'n plaetske in de trein te kriege.

Groen: De leu stonn te stoeken/dowwen um 'n plaetsken in den trein te kriegien.

Aal: De leu drukken mekare um 'n plaetsken. [MEKARE DRUKKEN; ok: || Mar].

ACHTERUUTVLIEGEN "achteruitdeinzen"

Achteruutvliegen is op-ens gauw naor achteren gaon.

- 01 ACHTERUUTVLIEGE(N), ACHTERUUTVLEGEN: Acht, Liem || Wilp, Bat, Mar.
 02 ACHTERUUTSPRINGE(N): Gor, Harf, Alm, Zut, Haa, Eib, Zel, Wehl, Lat, Zed, Sto.
 03 ACHTERUUTSTOEVEN: Loch, Wehl, Kep.
 04 ACHTERUUTSCHUVE: Aze.
 05 ACHTERUUTSCHETEN: Loch.
 06 ACHTERUUTSTOLPEREN: Bre.
 07 ACHTERUUTTRAEJEN: Voo.
 08 TERUGGEVLEGEN: Win.
 09 TERUGGESPRINGE(N): Harf || Ram, Kle.

Did: De minse die naor 't vuurwerk kekke, vlaoge van schrik achteruut toen der op-ens 'n bumke uut mekaar vlaog.

Zut: De mensen dee näör 't vuurwerk keken, sprongen achteruut toen der veur hun voten 'n bommetjen uutmekare ploften.

SLUPEN "sluipen"

Slupen is: oe heel veurzichtig bewaegen umda'j neet wilt dat anderen oe vernemt.

- 01 SLUPE(N): Harf, Zut, War, Wich, Vor, Haa, Aal, Bre, Din, Voo, Meg, Vars, Sil, Sin, Wesd, Zel, Doet, Kep, Dre, Hen, Ste, Baa, Olb, Does, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, Aze, Pan, Lob.
 02 SLOEPEN: Aal, Gen, Hen, Tol / Win 1971 [Deunk 1, 214].
 03 SLUIPE: Sto.
 04 SLUUPKEN: Win.
 05 SLIEPKEN: Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Win / Win 1971 [Deunk 1, 213] || Haak.
 06 SLIEPEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 181] || Wilp.
 07 SLIEPSTARTEN, SLIEPSTATTEN: Gor, Eef, Loch, Lar, Aal, Hen / Win 1971 [Deunk 1, 214] || Wilp, Stlo, Ges.
 08 SLIEPSTATJEN: Eib.
 09 SLOEPSTARTEN: / Win 1971 [Deunk 1, 214].
 10 SLIEPEREN: Loch.
 11 SLIEFEREN: / Win 1971 [Deunk 1, 213].
 12 SLIEPSTEREN: Bel.
 13 SLIEPERSKEN: Bel.
 14 SLIEFKEN: Eib, Aal, Win / Win 1971 [Deunk 1, 213].
 15 STIPPEN: Gels.
 || sjlieken: Vre, Stlo, Ges, Ram, Emm, Elt, Kle.
 || sluupstatten: Bat.
 || kniepen: Hei.

Bel: Sliepsteren, sliepersken, maor wi-j zekt: sliepstan, sliepasken.

Loch: Umdat hee ziene olde leu neet wakker wol maken, prebeern Jan de trappe op te sliepern; of: sliepstatten Jan de trappe op.

Gels: Jan sliepken/stippen op de tene duur de kamer; hee wol neet dat ze 'm heurn.

Win: Jan sluupken/sliepken zinneg de trappe an op.

Aal: Too'k de winkel inkwam, zag ik der ene, dén prebeern achter de rekken weg te sliefken.

Vars 1985: Zachjes kwammen de jonges achter de hegge anslupen; gin mense had ze

in de gaten [Telge 6, 23]. [AN KOMMEN SLUPEN].

Eib veur 1973: Met den stat tussen de bene wegsliepken. WEGSLIEPKEN "er stiekem vandoorgaan" [H. Odink 3, 221].

Vars 1985: Toe Jan-Willem ons zag, schaof e weg. WEGSCHOEVEN "stilletjes weggaan" [Telge 6, 431].

Win 1971: SLIEFERD, SLIEFKERD "iemand die verdachte, sluipende bewegingen maakt" [Deunk 1, 213].

BAAIEN "door water lopen"

Hieronder wordt de benamingen egeven dee-t in 't algemeen gebruikt wordt. Wat metwarkers hebt an-egeven dat der warkwoorden bunt dee 'n speciale betekenis hebt. Dee komt hiernao. Dat der vake gin dudelek betekenisonderscheid is, blik uut weurde as plonzen en ploeteren. Vake hebt dee weurde de algemene betekenis, maor veur wat plaatsen is op-egeven dat ze speciale betekenis hebt as: "wild door water lopen", "met veel gespetter door water lopen".

- 01 BAAIE(N): Meg, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Ste, Tol, Olb, Does, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, Aze / Wesv 1996 [Telge 11, 21].
- 02 BAOJE: Pan.
- 03 WADEN: Harf, Loch, Gels, Bre, Gen, Sin, Zel, Doet, Hen || Mar.
- 04 WAAIE(N): Eef, Vor, Voo, Sto || Emm.
- 05 WAANN: Loch, Aal / Win 1971 [Deunk 1, 272].
- 06 WAADJEN: Eef.
- 07 PLOETEREN: War, Loch, Lar, Bor, Haa || Wilp.
- 08 POLSEN: Vars, Wesd, Zel / Vars 1985 [Telge 6, 272].
- 09 POLSKEN: Aal, Win.
- 10 POLSKEREN: / Aal 1964 [Rots 1,34].
- 11 PALSKEREN: Aal.
- 12 PALSKEN: Aal / Win 1971 [Deunk 1, 171].
- 13 PULSKEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 165].
- 14 BAGGEREN: Loch, Gees, Meg.
- 15 PLOMSKEN: Win / Lich 1991 [Telge 8, 92].
- 16 PLOEMSKEN: Eib.
- 17 PLONSKEN: Eib.
- 18 PLONZEN: Baa.
- 19 PLAKSEN: Aal / Harv 1991 [Telge 8, 91].
- 20 PLETTEREN: Wesd.

21 PLEDDEREN: Eef.

22 BAJJERE: Pan.

23 POLEN: Lich.

24 POTJEN: Eib.

25 PLADDEKEN: Eib / Eib 1980 [Telge 1, 63].

26 STALPEREN: / Aal 1964 [Rots 1, 43].

|| waoje: Kle.

|| strieden: Vre, Ram, Hei.

|| stiegen: Ram.

|| staksen: Boch.

|| 'poddeken: Stlo.

Did: Hi-j baait deur de graaf um an de andere kant te komme.

Loch: 'k Mosse deur 't water baggeren, anders kon'k neet in huus kommen.

Pan: De jager mos dur ondiep waoter bajjere um de geschaote eend op te haole.

Eib 1980: Met warm weer pladdekt de kindere geerne deur 't water [Telge 1, 63].

Aal: Hee mos deur den graven palsken/plasken, né andere möggelekheid was der neet.

Bor: De kinder ploetert deur 't water.

Baa: 't Water liep al aover den Veerweg en doorumme mos ik met leerzen an deur 't water plonzen.

● "Wild door water/modder lopen":

- 01 SMOKSE(N): Vor, Loch, Eib, Gen, Vars, Kep, Hen, Sto / Win 1971 [Deunk 1, 218].
- 02 PLEREN: Bor, Gees.
- 03 PLONZEN: Hen, Tol.
- 04 FLATSKEN: Aal.
- 05 FLATSEN: Aal.
- 06 BEREN: Vars / Vars 1985 [Telge 6, 47].
- 07 KLA'BASTEREN: / Lich 1991 [Telge 8, 62].
|| stampen: Ram.

Gen: Hi-j smoksen deur 't water, zodat e de vuut zeiknat kreeg.

Kep: Jan smoksen deur 't water/deur de graven.

Bor: Hee pleren met de klompe deur 't water hen.

Hen: De soldaoten mossen bij 't aoverstekken van de bekke tut an de boek deur 't water. Groten zin hadn ze der niet an, maor op 't laatste gingen ze toch en toen ging 't ok met geweld: ze plonsden der deur.

Aal: Der stonnen zukke plesse water, maor hee flatsken/flatsen der midden deur.

Win 1971: SMOKSERD "iemand die zeer on-

verschillig loopt, door waterplassen, over vuile wegen e.d.". GESMOKSTE "moeilijk lopen waardoor men vuil en nat wordt" [Deunk 1, 218, 73].

● "Met veel gespetter door water lopen":

- 01 PLOMPSEN: Eef, Sin, Olb.
- 02 PLONZEN: Olb.
- 03 PLEMPSEN: Voo.
- 04 ZODJEN: Lich / Win 1971 [Deunk 1, 286], Lich 1991 [Telge 8, 113].
- 05 ZODKEN: / Win 1971 [Deunk 1, 286].
- 06 SPETTEREN: Doet.
- 07 SPATTELEN: Tol.
- 08 KLABATEREN: Gor.
- 09 BATEREN: Gor.
- 10 PLADDEKEN: Wesd.
- 11 PLATSSEN: Zel.
- 12 SIEPKEN: / Win 1971 [Deunk 1, 286]

Olb: Kinder die met grote stappen 't water op laot spuiten, bunt an 't plonzen.

Eef: Plompsen doo'j in ondeep water; door kö'j met oe veute baovenuut kommen en dan kö'j plompsen.

Doet: De blagen spettert deur 't water hen.

Lich: Neet deur 't water sodjen, i-j wordt joh drievenat.

● "Met moeite door water lopen (o.a. omdat het modderig is)":

- 01 BAGGERE(N): Bre, Doet, Wesv, Zev, Lob / Acht 1882 [Telge 2, 7].
- 02 PLOETERE(N): Harf, Wich, Aze || Bat.
- 03 KNAEDEN, KNAENN: / Win 1971 [Deunk 1, 114], Vars 1985 [Telge 6, 179].
- 04 KNAAIE(N): Doet, Did.
- 05 KNODDEN: Win / Win 1971 [Deunk 1, 116].
- 06 MARTELEN: Dre.
- 07 PLAIKEN: Bel.
- 08 SMOKSEN: Eib.
- 09 PLADDEKEN: Aal.
- 10 KLABATEREN: Gor.
- 11 BAJEREN: Gor.
- 12 DRAPSEN: / Sin 1979 [Kobes 2,1].
|| stapken: Vre.

Bre: Wi-j mossen deur den drek baggeren.

Eib: Vrogger waarn de binnenwaeghe 's winters vake zó slecht, da'j deur water en drek mossen smoksen.

Lich 1991: STALPEN "moeilijk lopen (door natte grond, natte sneeuw)" [Telge 8, 116].

Vars 1985: Hie stalperen met hoge bene deur 't natte gres um de boksepiepen zo dreuge meugelek te hollen [Telge 6, 331]. ['STALPEREN].

● "(Voorzichtig) op de tenen door water lopen":

- 01 STIPPEN: Win, Olb / Acht-Tw 1954 [Wanink 2].
- 02 STIEPEN: Harf.
- 03 TIPPEN: Tol.

Win: Hee wol gin natte veute hebben en daaromme stippen e deur 't water.

Harf: Der was zo völle water evallen, da'k deur de plesse mos stiepen.

Tol: Hie tippen veurzichtig deur de plas um de vute niet nat te kriegen.

● "Door sneeuw lopen die aan het dooien is":

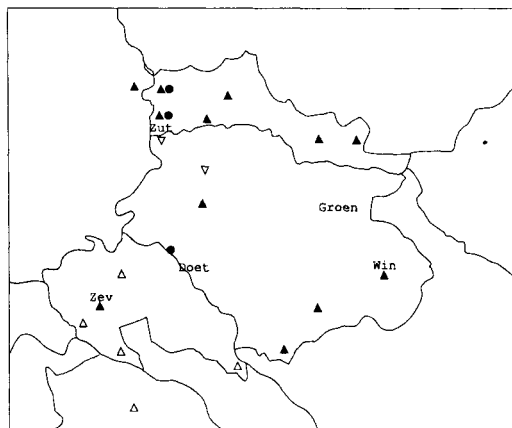
- 01 PALSKEN: Win.

Zie 1991: POLSKEN "met sneeuwplakken onder de klompen lopen" [Telge 8, 93].

Lich 1991: KOLSKEN "met flinke stappen door de sneeuw lopen" [Telge 8, 66].

TRAD "stap"

- 01 TRAD: Acht, Liem / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 197], Win 1971 [Deunk 1, 245], sHe 1980 [Telge 3, 150], Vars 1985 [Telge 6, 352], Lich 1991 [Telge 8, 125] || Wilp, Bat, Mar Haak, Vre, Stlo, Ges, Ram, Bork, Hei, Raes, Boch, Emm.
- 02 TRAE: Gor, Alm, Eef, Lar, Gees, Nee, Aal, Win, Din, Hen, Zev || Wilp.
- 03 TRAEJ: Meg, Did, Pan, Lob || Kle.
- 04 TREE: Zut, Vor.
- 05 TRED: Gor, Eef, Kep.
- 06 STAP: Gor, Harf, War, Vor, Nee, Win, Din, Meg, Zel, Hen, Tol, Does, Lat, Wesv, Dui, Did, Pan.
- 07 PAS: Gor, Zut, War, Vor, Haa, Eib, Groen, Aal, Gen, Meg, Zel, Doet, Wehl, Wesv, Zev, Pan || Bat.
- 08 SCHREE: Vor, Groen, Does.
- 09 SCHRAE: Nee, Lich.

▲ *trae* 02 △ *traej* 03
 ▽ *tree* 04 ● *tred* 05

't Veurkommen van de j in traej is allene veur de Liem op-egeven; in den Acht kump 't wegvallen van de medeklinker op 't end van 't woord (trae) völle veur. Veur wat plaatsen door bunt de woorden tree en tred op-egeven.

10 SCHRIT: Zut, Aal || Emm.

Loch: Gao 's dree trad terugge.

Bel: Gao 's ne trad an.

Groes: Hi-j ging gin trad op zied.

Bre: Dat stukke grond is viefteg trad lank.

Lich: Hee dee ne schrae op mi-j an.

Bel: Ik hebbe mi-j vertrad en now he'k den enkel verstoekt. ZICH VERTRAEDEN "mistappen".

DWALEN "dwalen"

- 01 DWALE(N): Acht, Liem || Bat.
- 02 (ROND)DWAOLE: Her, Lob, Pan.
- 03 DWAELEN: Win / Win 1971 [Deunk 1, 53].
- 04 DWELLEN: Bor, Gees, Gels, Nee, Rek, Bel / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 92].
- 05 DOLEN: Eef, Ru, Din, Zel.
- 06 DOLLEN: Eib, Bel.
- 07 ZWARVE(N): Ruu, Wesv.
- 08 ZWALKE: Wesv.
- 09 DWALME: sHe, Sto, Pan / sHe 1982 [Telge 3, 38].
- 10 DWEISTEREN: Win / Win 1971 [Deunk 1, 53].
- 11 RONDWAREN: Voo.

12 RONDSTRUNEN: / Win 1971 [Deunk 1, 196].

Wich: Wiej heb uren in 't bos lopen dwalen.

Ruu: In 't Reurisen Doolhof kó'j aardeg an 't dwaaln komm.

Bel: Wi-j hebt uren in de buske lopen dollen/dwellen.

Win: Doo kwam ik helemaole in de bies-terbane "toen kwam ik helemaal op een dwaalspoor" [Deunk 1, 24]. [BIESTERBANE].

Pan 1988: ROND LOPE TE DAOZE "verdwaasd rondlopen" [Telge 7, 27].

sHe 1982: DWALM "iemand die doelloos ronddoelt" [Telge 3, 38].

● *In vriejer gebruik:*

01 RONDLOPE(N): Lar, Bre, Voo, Ulf, Vars, Wehl, Kep, Lat.

Vars: Wi-j hebt uren deur 't bos rond-elopen.

DE WEG KWIET WORDEN "verdwalen"

01 DE WEG KWIET WORDEN: Vor, Ruu, Lar, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Bre, Din, Voo, Ulf, Gaa, Hen.

02 DE WEG KWIET RAKE(N): Gor, Harf, Alm, Eef, Wich, Zel, Gaa, Hen, Does, Zev, Zed, Her || Bat.

03 VERDWALE(N): Alm, Tol, Zed.

Groen: Waren i-j in Parijs de weg kwiet ewodn?

Her: Waore gillie ien Parijs de weg kwiet gerak?

Zed: Ware jullie in Parijs de weg kwiet geraakt/verdwaald?

● *"Verdwaald zijn":*

01 DE WEG KWIET WAEZE(N): Zut, Bor, Eib, Rek, Lich, Aal, Win, Vars, Wesd, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Baa, Lat, Wesv, Zev, sHe, Pan, Lob.

Vars: Wazzen i-jluu in Parijs de weg kwiet?

SPRINGEN "springen"

- 01 SPRINGE(N): Acht, Liem || Wilp, Bat, Haak.
02 TUKSEN: / No Acht 1839 [Telge 4, 33].
03 HIPPEN: / Acht 1882 [Telge 2, 53].
04 STOEKE: / Pan 1988 [Telge 7, 134].
05 SPRADDEKEN: / Win 1971 [Deunk 1, 224].

Ang: In völ kinderspöllekes mo'j op één been springen.

Pan 1988: Jong, stot dor niet zo op dat bed te stoeke [Telge 7, 134].

Win 1971: Neet zo liggen te spraddeken, kindere, i-j verdant 't hele bedde [Deunk 1, 224].

● "Een sprong nemen":

- 01 'N VLOG NEMMEN: Gor, Wich, Kep.
02 'N VLOG NAEME: / sHe 1982 [Telge 3, 166].
03 'N RAOM NEMMEN: / Acht 1895 [Telge 2, 105].
04 'N RAAM NEMMEN: / Vars 1985 [Telge 6, 281].

Wich: Toen Jan de plietsie an zag kommen, nam e 'n vlog en päölen e naor huus hen.

N Acht 1882: KAWOPSKEN "sprongetje" [Telge 2, 62; ok: / Win 1971 (Deunk 1, 107)]. Win 1971: Nog één wupken en 't vöggelken zat vöör 't nöstegat. WUPKEN "sprongetje" [Deunk 1, 281].

● Andere warkwoorden en uitdrukkingen voorbie 't aspect "springen" 'n rolle spölt:

Lich 1991: Hanna was zó an 't dansen; ze flokkeren aover de bane. FLOKKEREN "zó springen, dat de rokken omhooggaan" [Telge 8, 39].

Lich 1991: Laot de jonges en deerns maor luk hopken; 't geet nog zo mooi. HOPKEN "dansen" [Telge 8, 54].

Acht-Tw 1954: WOPKEN "zich (als een kikker) springend voortbewegen" [Wanink 2].

Win 1971: Stao neet lenger op dat heuj te dannen. DANNEN "voortdurend op iets trap-pelen of springen" [Deunk 1, 34].

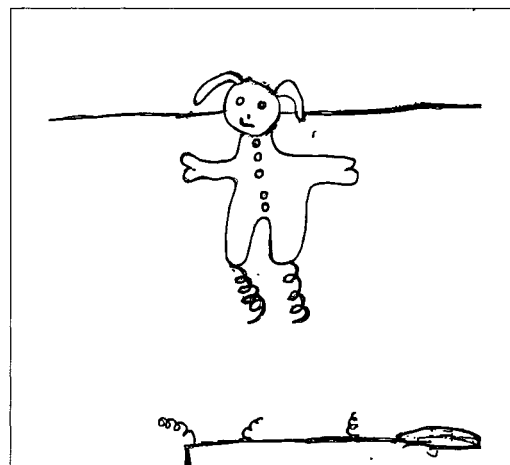
Win 1971: Dao kump 'n getelink waer an-

hupken. AN KOMMEN HUPKEN "met sprongetjes aan komen" [Deunk 1, 98].

Win 1971: SPRADDEK, SPRADDEKERD "springer, spartelaar" [Deunk 1, 224].

HUPPELEN "huppelen"

- 01 HUPPELEN: Acht, Liem / Vars 1985 [Telge 6, 152] || Wilp, Bat, Mar, Haak, Emm.
02 HUPPEN: Loch || Vre, Ram, Hei, Raes, Boch, Kle.
03 HUPKEN: Win / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 115], Win 1971 [Deunk 1, 98].
04 WUPKEN: / Win 1971 [Deunk 1, 281].
05 WOPKEN: / Win 1971 [Deunk 1, 281].
06 HIPKEN: Eib.

'n Spraddek

- 07 KLABASTEREN: / Acht 1882 [Telge 2, 64].
08 WIPSCHEENKEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 214].

|| hupperen: Bork.

Loch: De kleine maekes kwammen uut de klasse huppeln/huppen.

● In vriejer gebruik:

- 09 DANSEN: Meg, Hen.
10 DAANSEN: Nee.

Nee: De maekes daansen de klas oet.

KROEPEN "kruipen"

Kroepen is met hande en veute op de knene gaon.

- 01 KROEPE(N): Acht; Gen, Meg, Ulf, Wehl, Zed, Sto, Aze / Acht 1882 [Telge 2, 73], Vars 1985 [Telge 6, 197], Lich 1991 [Telge 8, 69] || Wilp, Bat, Mar, Haak, Vre.
 02 KRUPPE(N): Doet, Baa, Olb, Does; Liem || Elt, Kle.
 03 SLIEPSTARTEN: Eef.

Ruu: Kroepen, maor wie zegt: kroepm. [Ok: Harf, Eef, Vor, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Groen, Lich, Bre || Bat].

Nee: At ze oew neet meugt zeen, mo'j aover de grond kroepen.

Zut: A'j neet gezeen wilt worden, mo'j aover de grond kroepen.

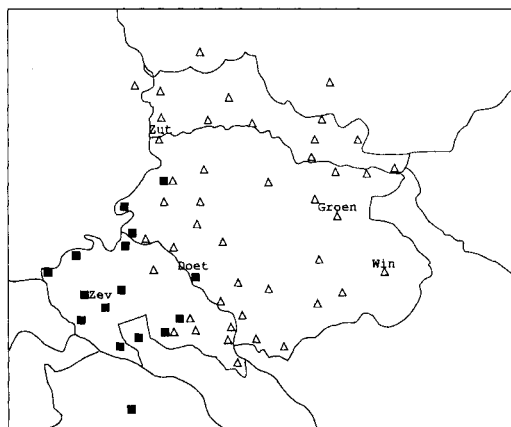
Zev: A'j nie gezien wil worre, mo'j aover de vloer krupe.

Voo: Hi-j menen dat e vot kon kommen deur aover de grond te kroepen.

Eef: Hee dach dat e der tussenuut kon kniepen deur aover de grond weg te sliepstarten.

Win 1972: WEGDOEKEN "bukkend wegkruipen" [Deunk 1, 274].

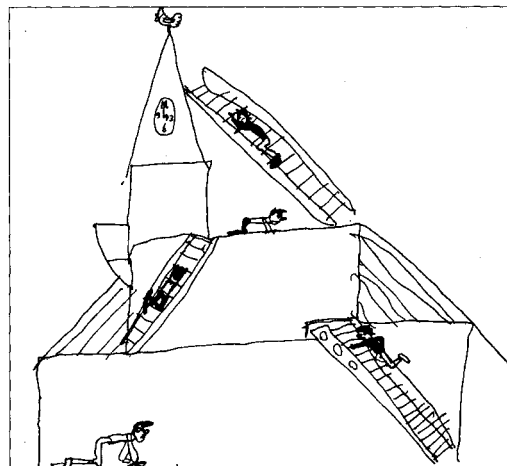
Win 1971: KROEPPERD, KROEPGAT, KROEPJAN-BEERND, KROEPSTAT "kind dat steeds overall door- of overheenkruipt" [Deunk 1, 124].

■ krupe(n) 02

△ kroep(n) 01

Kroep(n)-krupe(n) gif 'n heel ander kaartbeeld as stroekele(n)-strukele(n) (blz. 548). 't Blik dat in dit geval 't oldste woord (kroepen) zich -veural in den Acht- good wet te handhaven tegenaover 't jongere woord (krupen).

Kroepen

KLIMMEN "klimmen"

- 01 KLIMMEN: Gor, Alm, Eef, Zut, Vor, Eib, Groen, Lich, Bre, Din, Voo, Sin, Sil, Zel, Doet, Kep, Dre, Hen, Tol, Olb, Does; Liem / Vars 1985 [Telge 6, 177] || Ram, Hei, Emm, Kle.
 02 KROEPEN: Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Bel, Groen, Aal, Win, Meg, Zel, Hen.
 03 KRUPPE(N): Gor, Harf, Wich, Zel, Hen, Baa, Zev, Zed || Wilp, Bat.
 04 REPELEN: Vor, Ruu, Rek, Hen, Ste / No Acht 1839 [Telge 4, 31], Acht 1874 [Kobus 2, 556], N Acht 1882 [Telge 2, 106], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 168], Eib 1980 [Telge 1, 69], Vars 1985 [Telge 6, 285], Lich 1991 [Telge 8, 97].
 05 RÖPPELEN: Bel, Aal, Win / Aal 1964 [Rots 1, 37], Win 1971 [Deunk 1, 196].
 06 REUPELE: / Pan 1988 [Telge 7, 113].
 07 REPELEN: / No Acht 1839 [Telge 4, 31].
 08 KLAUTERE(N): Harf, Vor, Ruu, Haa, Rek, Lob / Ruu 1930 [Zwart 3, 236], Vars 1985 [Telge 6, 175].
 09 KLAUSTEREN: Lich, Win / Acht 1895 [Telge 2, 65], Win 1971 [Deunk 1, 113].
 10 KLAUSTEREN: Win.
 11 KLA'VESTEREN: / Lich 1991 [Telge 8, 62].
 12 KLAUSTEREN: / Win 1971 [Deunk 1, 111].
 13 KLAOWE: / Pan 1988 [Telge 7, 66].
 14 KLÄÖWE: / sHe 1982 [Telge 3, 77].
 15 KLA'BASTEREN: / Acht 1882 [Telge 2, 64].
 16 KLEISTEREN: / Acht 1895 [Telge 2, 65].

17 SCHRAGGELEN: / Vars 1985 [Telge 6, 306].

|| reppen: Stlo, Ges, Raes.

|| klateren: Boch.

Lich: Klausteren, maor wi-j zegt: klaustan.

Sto: De jonges klomme dreks baovenop de stapel beum.

Bor: De jonges kroppen voort baoven op de stapel beume.

Vor: De jongs reppeln baoven op den stapel beume.

Aal: De jonges rôppeln met-ene bovvenop den stapel beume.

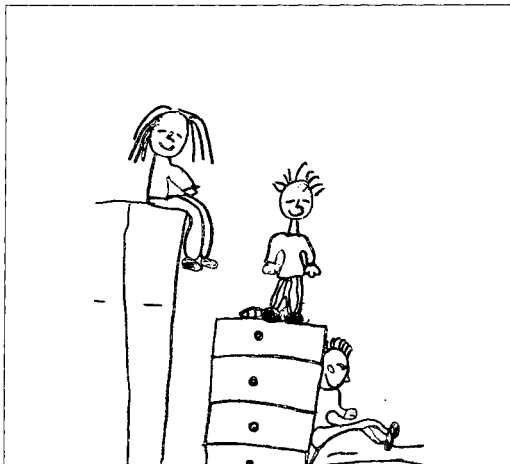
Vars 1985: Door kwammen ze mi-j veur de darde kiere uut bedde klabesteren. Dén kump midden in de winter elken maarn al um vief uur uut bedde krasbörsele en dan geet e mor bi-j 't vuur zitten strunkebraonn [Telge 6, 173, 195]. [KLA'BESTEREN; KRASBÖRSELEN].

Acht 1882: KLABATSE "(meest van kinderen gezegd) klauteraar" [Telge 2, 64].

STAMPEN "trappelen"

Stampen is de beide bene umstebeurten an-één-stuk-deur gauw opbeuren en weer op de grond zetten.

01 STAMPE(N): Acht, Liem || Mar, Ges, Boch, Kle.

Klabatsen

02 TRAPPELEN: Gor, Harf, Alm, Vor, Groen, Aal, Gen, Sin, Sil, Doet, Dre, Hen, Tol, Olb, Does.

03 TRAMPELE(N): Eib, Meg, Doet, Hen, Zed, Sto / Acht 1895 [Telge 2, 134], Win 1971 [Deunk 1, 245], sHe 1982 [Telge 3, 150], Vars 1985 [Telge 6, 353], Gen 1999 [Telge 12, 160] || Vre, Ram.

04 TRAAMPELEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 197].

05 TREMPPELEN: Bel, Lich, Aal, Win, Din / Acht 1895 [Telge 2, 134], Win 1971 [Deunk 1, 246], Eib 1981 [Weeink 1, 92].

06 TRAEMPELEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 197].

07 TRAMPE(N): Wehl, Wesv, Zev.

08 TRAPPEN: Bor, Groen.

09 SPRINGEN: Zel, Hen, Ste, Baa || Wilp, Bat.

10 TRAENN: Lar, Bor, Eib || Haak.

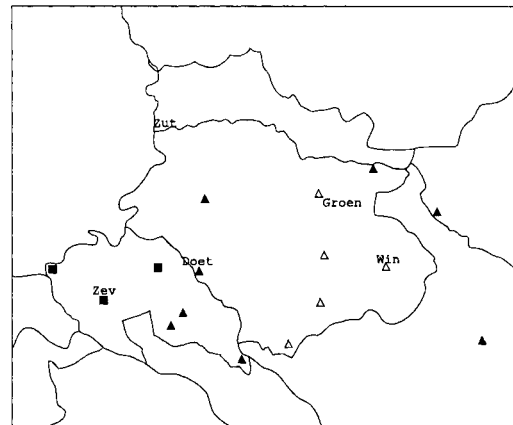
11 TRAEJE: Zev, Aze, Pan || Emm.

12 STAMPVOTEN: Eef.

13 STAMPVOETEN: Does.

Eib: 't Deertjen was zó helleg; zee stampen 't oet.

Win: 't Meiken ston van gif te stampene.

▲ trampele(n) 03

△ trempelen 05

■ trampe(n) 07

Trempelen en trampelen -net as trappelen warkwoorden dee aanduudt dat de bewaeging zich herhaalt- bunt maor hier en door op-egeven; 't blik dat trempelen veural in 't oosten van den Acht veurkump. In de Liem is nääst trempelen trampen op-egeven.

Rek: 't Deerntjen ston van helleghed te trempelen.

Wesv: 't Jungske stong van gif te trampe.

Aal: Van kelde ston ze te trempelen; den kleinen ston van plezeer te trappelen, 't jung-sken ston van gif te stampen.

Bor: Hee ston van helleghed op de grond te traenn.

Zev: Kwaod stond ze op de peut te traetje.

OP DE KNENE GAON "knielen"

- 01 OP DE KNENE GAON: Gor, Harf, Alm, Wich, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Hen, Ste, Baa, Tol || Wilp, Bat, Mar.
- 02 OP DE KNIENE GAON: Din, Vars, Sin, Wesd, Zel, Hum.
- 03 OP DE KNI-JE(N) GAON: Gen, Meg, Sil, Groes, Zev, Did, Zed, Sto, Pan, Lob || Kle.
- 04 OP DE KNI-JES GAON: Voo, Wehl, Kep, Dre, Baa, Ang, Wesv, Dui, Zev, Did.
- 05 OP DE KNIENEN GAON: Doet.
- 06 OP DE KNEJEN GAON: Eef.
- 07 OP DE KNEE GAON: Eib || Vre, Ram, Boch.
- 08 DEUR DE KNENE GAON: Gor, Loch, Lar, Eib, Bel, Groen, Tol.
- 09 DEUR DE KNEJEN GAON: Eef.
- 10 DEUR DE KNI-JES GAON: Kep, Lat, Dui, Zev.
- 11 OP OEW KNEJEN GAON: Zut, Does.
- 12 KNIELLEN: Doet, Olb, Does.
- 13 KNELEN: Bel.
- 14 KNI-JE: Zev || Emm.
|| in de knee gaon: Ges, Ram, Raes.
|| zich (hen) kneenn: Vre, Stlo, Ges, Ram, Hei.

Loch: Um wat onder de kaste hen te halen, mo'j deur de knene gaon.

Kep: Um wat onder de kast hen te halen, mo'j deur de kni-jes gaon.

Lat: A'j wat onder de kast vandaan wilt hale, mo'j deur de kni-jes gaon.

Zev: Um wat onder de kas vandaan te hale, mo'j kni-je/op de kni-jes gaon.

Eef: Biej 't aovendgebed mossen wiele as kinder op de knejen gaon. In onze kōkken leien kokosmatten en a'j door op leien dan kreeg ie zukke mooie wafeltjes in de knejen.

Win 1976: IN DE KNENE SCHETEN "met één

knie op de grond gaan liggen als men op de akker met iemand aan de praat raakt" [Aes-sink 4, 61].

● *Veurd dat katholieken in de karke gaot zitten, gaot ze -veurd dat ze de banke ingaot- deur de knene. Doorveur bunt de volgende benamingen op-egeven.*

- 01 KNI-ELE(N): Gor, Gels, Eib, Aal, Voo, Meg, Sil, Zel, Doet, Wehl, Hen, Baa, Olb, Does, Ang, Wesv, Groes, Zev, Sto, Pan, Lob.
- 02 KNELEN: Gees, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win || Haak.
- 03 KNI-JE(N): Dui, Zev, Did || Boch, Kle.
- 04 'N *KNI*/EBEWAEGING MAKE(N): Meg, Sil, Ang, Zev, Zed, Aze.
- 05 IN DE KNIENE SCHIETEN: Din.
- 06 'N/NE KNIKS MAKEN: Bre, Win, Din.

Groes: 't Woord kniele kump vanolds niet veur in 't Groesses. Olde Groessese wette der niet goed raad met, ze gebruke 't woord liever niet en kniele gewoon zonder 't zo te nume.

Aal: As roomsen de kerke inkomt, slaot ze 'n kruus en knielt/kneelt ze.

Groen: Marie kwamp de karke in, maken ne kruse met wi-jwater en kneeln veur 't in de banke gaon.

Did: Marie kwam de kerk ien, miek 'n kruus en kni-jde.

Din: Merie kwiem de kerke in, sloeg 'n kruus en miek 'n kniks (of: en schot in de kniene).

OP DE HOEKE GAON ZITTEN "hurken"

Op de hoeke gaon zitten is op zon menere gaon zitten dat de knene ebaogen bunt.

- 01 OP DE HOEKEN GAON ZITTEN: Acht / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 112], Win 1971 [Deunk 1, 94], Vars 1985 [Telge 6, 145], Lich 1991 [Telge 8, 52] || Wilp, Bat, Mar, Haak.
- 02 OP OEW HOEKEN GAON ZITTEN: Zut.
- 03 OP DE HUKEN GAON ZITTE: Lat, Wesv, Dui, Groes, Zev, Pan, Lob / Pan 1988 [Telge 7, 54].
- 04 OP DE HURKE(N) GAON ZITTE(N): Gor, Harf, Meg, Wesd, Doet, Hen, Ang, Zev, Sto, Aze.
- 05 OP OW HURKEN GAON ZITTEN: Wehl.
- 06 OP DE HÖRKE(N) GAON ZITTE(N): Olb, Did.

- 07 OP OW HORKEN GAON ZITTEN: Does.
 08 HOEKEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 112], Eib 1980 [Telge 1, 33], Lich 1991 [Telge 8, 52].
 09 DALEHOEKEN: Bel / Win 1971 [Deunk 1, 94], Lich 1991 [Telge 8, 29] || Ges.
 || in de hoeke gaon: Stlo, Ram, Hei.
 || in de huke gaon: Kle.

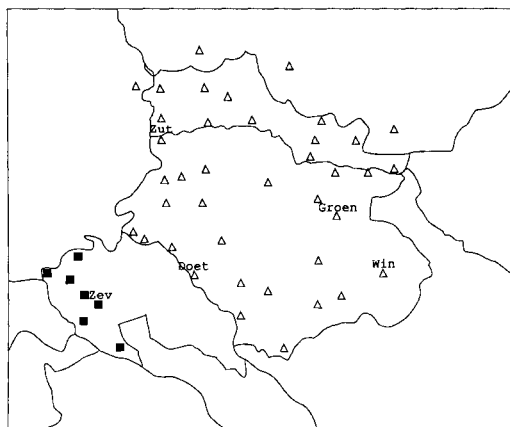
Ruu: Op de hoeken gaon zitten of -better- op de hoeke gaon zitten.

Bel: A'j dale-hoekt, gao'j op de hoeke zitten.

Aal: 'n Old versjen:

Lange, lange riege,
 Twinteg is ne stiege,
 Darteg is ne rozenkrans,
 Veerteg is ne langen dans,
 Hoeke, hoeke dale. [Ok: /Win 1971 (Deunk 1, 940).

Lich 1991: "Lange, lange riege,
 Korte, korte stiege,
 Lange, lange rozenkrans,
 Hoeke-, hoeke-dale-dans", zingt de kindere
 en dan hoekt ze allemaole dale [Telge 8, 52].

△ op de hoeken gaon zitten 01

■ op de huke gaon zitte 03

Tussen de gebieden woor de uitdrukkingen 'op de hoeken gaon zitten' en 'op de huke gaon zitte' veurkomt, lig 'n gebied woor geen van beide uitdrukkingen op-egeven bunt. Veural in dee aovergangsstreek komt uitdrukkingen veur met de woorden hörke(n)/horken (06-07) en 't Standaardnederlandse woord hurken (04-05).

● "Gehurkt zitten":

- 01 OP DE HOEKEN ZITTEN: / Acht 1882 [Telge 2, 54], Eib 1980 [Telge 1, 33].

● "Gehurkt":

- 01 OP DE HOEKE: / Vars 1882 [Telge 4, 52].

SCHUPPEN "schoppen"

Schuppen is met 'n voot van oe af trappen.

- 01 SCHUPPE(N): Gor, Harf, Alm, Zut, War, Wich, Ruu, Lar, Gees, Gels, Haa, Eib, Bel, Groen, Lich, Bre, Win, Meg, Aze, Zel, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Ste, Baa, Tol, Olb, Does, Ang, Lat, Wesv, Dui, Groes, Zev, Did, Zed, Sto, Pan, Lob / sHe 1982 [Telge 3, 132] || Wilp, Bat, Boch, Emm.
 02 SKUPPEN: Bor, Bel, Lich.
 03 SCHOPPEN: Nee, Eib, Rek, Aal, Din, Gen, Voo, Vars, Sin, Sil, Wesd, Zel.
 04 TRAPPE(N): Zut, Nee, Aal, Meg, Doet, Does, Wesv.
 05 TRAENN: Vor, Eib, Aal / Eib 1980 [Telge 1, 85] || Vre, Stlo, Ges, Ram, Hei, Raes, Boch.
 06 TRAEJE: Dui, Sto / sHe 1982 [Telge 3, 150] || Kle.
 07 TRAMPE(N): Sto / sHe 1982 [Telge 3, 150], Gen 1999 [Telge 12, 160] || Emm, Elt.
 08 PLEREN: / Lich 1991 [Telge 8, 91].
 || stoten: Mar, Haak.

Voo: Schoppen, met de o van dom. [Ok: Din, Gen, Vars, Sil].

Vor: Za'k oe 's traenn, is 't zelfde as: za'k oe 's schuppen.

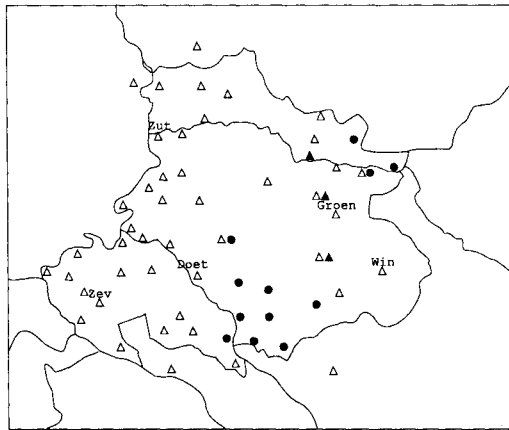
sHe 1982: lemand veur de pens veur trampe/traeje, veur de knäök/bene schuppe [Telge 3, 150/132].

Pan 1988: lemand vur de klös veur schuppe/vur de butse stote [Telge 7, 67/24].

Lich 1991: Frenskén pleerden den bal veur de gool en ene van de Holkenborgs schot 'm der in [Telge 8, 91].

Lich 1991: Gullit gieuwden den bal tussen de päöle. GIEUWEN "(een bal) hard schoppen" [Telge 8, 45].

Eib 1980: JENZEN "hard (met een bal) schoppen" [Telge 1, 36].

△ schuppe(n) 01 ▲ skuppen 02
● schoppen 03

't Standaardnederlandse schoppen tekent zich in twee afzonderleke gebiedjes af: in de streek tussen Gendringen-Zelhem-Aalten en in Neede-Eibergen-Rekken. De vormen met k (skuppen) bunt veur drie plaatsen opgeeven dee kort bie mekare ligt: Bor, Bel, Lich.

SCHUP "schop, trap"

- 01 SCHUP: Gor, Harf, Alm, Zut, War, Wich, Loch, Gees, Haa, Groen, Bre, Win, Meg, Aze, Zel, Doet, Wehl, Kep, Hen, Ste, Baa, Olb, Does, Ang, Lat, Dui, Groes, Zev, Did, Zed, Sto, Pan, Lob / sHe 1982 [Telge 3, 132], Pan 1988 [Telge 7, 123] || Bat, Mar.
- 02 SKUP: Bor.
- 03 SCHOP: Ruu, Nee, Eib, Rek, Lich, Aal, Din, Gen, Voo, Vars, Sin, Sil, Wesd, Zel, Wesv / Vars 1985 [Telge 6, 305].
- 04 TRAP: Gor, Harf, Eef, Zut, Wich, Nee, Lich, Aal, Win, Meg, Zel, Doet, Hen, Does, Ang, Wesv || Bat.
- 05 TRAD: Vor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal / Eib 1980 [Telge 1, 85] || Vre, Hei, Raes.
- 06 TRAMP: Aze, Dui, Groes, Zev, Sto / Jsselstreek ca 1890 [Telge 4, 82], Pan 1988 [Telge 7, 139] || Emm.
- 07 TRAEJ: Meg, Sto || Kle.
- 08 LEL: Eef, Zut / sHe 1982 [Telge 3, 91].
- 09 SCHOT: Pan.
|| stutte: Haak.

Voo: Schop, met de o van dom. [Ok: Din, Gen, Vars, Sil].

Groes: 'n Schup is met de punt van de voet veuruut van laeg naor hoog; 'n tramp is met de onderkant van de voet veuruut of op zied van hoog naor laeg.

Vor: Noe mo'j opholden, anders krie'j 'n schup/trad onder de konte.

Rek: Ene ne schop/trad in 't gat geven.

Pan: A'j iemand schup, gif gi-j 'm 'n schup of schot onder de kont.

Harf: Za'k oe 's 'n schup verkopen. [VERKOPEN; ok: Eef, Loch].

HALEN "(op)halen/afhalen en meenemen"

- 01 HALE(N): Acht, Liem.
- 02 HAOLE: Pan, Her, Lob.
- 03 KRIEGEN: Bor, Nee, Bel, Aal, Win, Kep, Hen.
- 04 PAKKEN: Zut.

Loch: Halen, maor wie zegt: haaln. [Ok: Harf, Eef, Vor, Ruu, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Groen, Aal, Bre, Vars, Baa, Tol || Bat].

Baa: A'j thee wilt, mo'j die zelf maor haaln.

Her: A'j thee wil, mo'j die eiges mar haole.

Nee: A'j thee wilt, mo'j 't oew zelf maor kriegen.

Zed: As iemand aan 't commandere was, zeie ze vroeger wel: "Haal mien 's en krieg mien 's; jao jao, 't is wel goed met ow".

Win 1971: Waor he'j dat geld heer-ehaald/hen-ehaald? HEERHALEN, HENHALEN "vandaanhalen" [Deunk 1, 87].

sHe 1982: Waor he'j dat ding heergehaald? HEERHALE "vandaanhalen" [Telge 3, 62].

Vars 1985: Woor hef e dat now hen-ehaald. HENHALEN "vandaanhalen" [Telge 6, 141].

BRENGEN "brengen"

- 01 BRENGE(N): Acht, Liem || Bat.
- Eef:** Brengen, maor wie zegt: brengn. [Ok: Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Groen || Bat].
- Din:** Kom i-j ons 's efkes koffie brengen.

HOOFDSTUK 6 BEWAEGINGEN EN HOLDINGEN DEE ARME EN BENE ANGAOT

SPARTELEN "spartelen"

- 01 SPARTELE(N): Acht, Liem.
- 02 SPALTEREN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 184], Win 1971 [Deunk 1, 221].
- 03 SPANKERE: / sHe 1982 [Telge 3, 126].
- 04 MARTELE(N): Vor, Ruu, Bor, Gees, Voo, Dre, Pan.
- 05 MIEREN: Eef, Gees, Gen, Vars, Dre.
- 06 SPRADDEKEN: Win.
- 07 VRIGGELEN: Bre.
- 08 SPRADDEN: Rek.
- 09 WÖRGELEN: Bel.
- 10 VRUTE: Did.
- 11 RODDEKEN: / Win 1971 [Deunk 1, 193].
- 12 MARATTEN MAKEN: Wich, Loch.
- 13 MEROTTE DOEN: Lob.

Din: Hie sparteln um los te kommen maor dat kreeg e niet veur mekare.

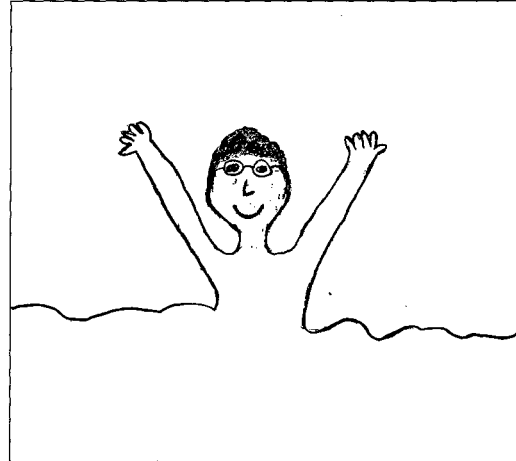
Dre: Hie mieren/martelen um los te kommen maor hie redden 't niet.

Lob: Hi-j dei alle merotte um los te komme maor dat lukte niet.

Win 1971: Hee lag op de grond te spalterne en kon neet meer overende kommen. Laot dee jonges maor wat roddeken, dan doot ze ok gin ondögde [Deunk 1, 221/193].

sHe 1982: Toe, staot daor niet zo veur mien te spankere [Telge 3, 126].

● *"In het water spartelen (gezegd van kinderen)":*

Poetjepaddelen

- 01 POETJEPADDELEN: / Vars 1985 [Telge 6, 270].

Vars 1985: De kleinen zatten lekker in 't kinderbad te poetjepaddelen; ze hadden 't best naor eur zin [Telge 6, 270].

STAMPEN "stampen"

- 01 STAMPE(N): Acht, Liem.

Vars 1985: Met den steuter wier 't gekok uut de mantelpot kort-estampt veurdat 't de gekoktonne in gong. KORTSTAMPEN "fijn stampen" [Telge 6, 192].

HOOFDSTUK 7 BEWAEGINGEN DEE DELEN VAN DEN ROMP ANGAOT

(DE SCHOLDERS) OPTREKKEN "(zijn schouders) ophalen"

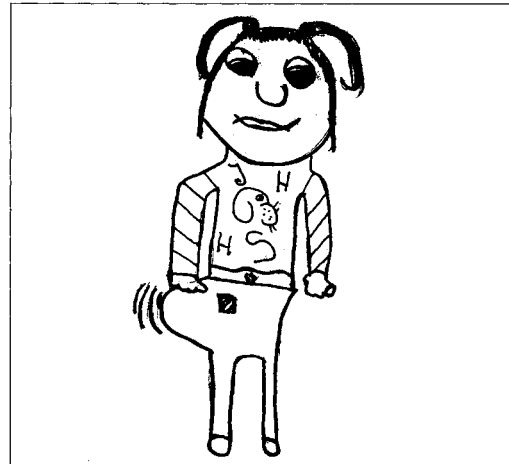
- 01 OPTREKKE(N): Acht, Liem.
- 02 OPHALE(N): Acht, Liem.
- 03 SCHOKSCHOLDEREN: Vor.

Aal: Hee heel de scholders op; daormet gaf e an dat 't 'm neet interesseern. Hee trok de scholders op umdat e 't neet wist.

Wesv: Hi-j luusterde niet naor wat ik zei; hi-j hiel alleen de schouwers op.

Does: Wat ik zeej, interseerde 'm niet, want hi-j trok zien scholders op.

Vor: Wat ik zeie, kon 'm neet schaelen want hee schokscholdern maor wat.

- *Veur "met opgetrokken schouders lopen", "iemand die het hoofd laag tussen de schouders draagt", kiek in hoofdstuk 5, onder: doeken.*

(MET 'T GAT) SCHUIKEN "heupwiegen"

- 01 MET 'T GAT SCHUIKEN: / Lich 1991 [Telge 8, 106].

Met 't gat schuiken

Lich 1991: Zee ze 's schuiken met aer gat. SCHUIKEKONTE "vrouw die opvallend heupwiegend loopt" [Telge 8, 106].

HOOFDSTUK 8 BEWAEGINGEN EN HOLDINGEN DEE (DELEN VAN) 'T HEUFD ANGAOT

KNIKKEN "(ja) knikken"

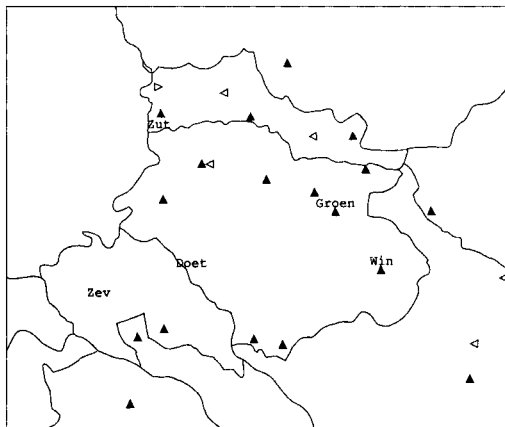
Knikken is met de kop jao schudden.

- 01 KNIKKE(N): Acht, Liem || Wilp, Bat, Haak, Boch.
- 02 KNIKKEN VAN JAO: Ruu, Aal, Bre, Win, Kep, Did, Zed.
- 03 NIKKE(N): Eef, Vor, Ruu, Loch, Nee, Eib, Bel, Groen, Win, Din, Voo, Tol, Sto / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 148], Eib 1980 [Telge 1, 55] || Mar, Vre, Hei, Raes, Elt, Kle.
- 04 NIKKOPPEN: Vor, Lar, Gees / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 148] || Ges, Ram.
- 05 KNIKKOPPEN: Gor.
- 06 SCHUDEKOPPEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 177].
- 07 SCHUDE MET DE KOP: Lob.
- 08 SCHUDE MET DE KOP VAN JAO: Pan.
- 09 SCHUDDEN VAN JAO: Dre.

Tol: Knikken, maor nikken is 'n older woord.

Wich: Hie knikken en gaf mien dus geliek.

Bel: 't Mot woor gebeurd waenn: ne boer lag op 't starfbedde en maken zien leste wille.

▲ *nikke(n) 03*

◁ *nikkoppes 04*

▷ *knikkoppes 05*

In 't noorden van den Acht is nikken "(ja) knikken" nog bekend; 't is an te nemmen dat 't veur Gor op-egeven 'knikkoppes' 'n contaminatie is van 'knikken' en 'nikkoppes'.

De naober zeg: "Notaris, schrief; hee nikt nog".

Gaa veur 1974: "Waor bun i-j eigelek van. Hoo heit i-j?". "Ik bun Jan Wessels". "Is Willem Wessels dan ow vader?". 't Jungskan knikken van jao [Van Velzen 9, 141].

Win 1971: Zee zat in 'n gemakstool te nikkoppen. NIKKOPPEN "knikkebollen" [Deunk 1, 152].

● *Veur "nee schudden" wordt aover 't algemeen 't warkwoord schudden gebruikt; veural wordt ezegd: schudden van nee. Veur de volgende plaatsen bunt nog op-egeven:*

- 01 SCHUDE(N) MET DE/ZIEN KOP (VAN NEE): Vor, Groen, Bre, Gen, Meg, Vars, Wesd, Ste, Sto, Pan || Vre.
- 02 SCHUDDEN MET 'T ZIEN HEUFD (VAN NEE): Zut, Lar.
- 03 SCHUDEKOPPEN: Eef, Loch, Gees, Rek, Tol || Wilp, Mar, Ges.
- 04 SCHUDEKOPPEN VAN NEE: Harf, Eib.
- 05 KNIKKEN VAN NEE: Zed.
|| (de) kop schuddelen: Hei, Elt.
|| met de kop schokkele: Kle.

Tol: Schuddekoppen is 'n older woord as schudden van nee.

Haa: Hee schudden (van nee); hee gaf mie dus ongeliek.

Eef: Hee schuddekopten en was 't der dus neet met ens.

Harf: Hee knikken; hee gaf mij dus geliek. Hee schuddekoppen van nee; hee was 't dus nit met mij ens.

Gees: Hee nikkoppen: hee gaf mie dus geliek; hee schuddekoppen: hee gaf mie dus gin geliek.

Pan: Hi-j schudde met de kop van ja; hi-j schudde met de kop van nee.

Lob: Hi-j schudde met de kop: ik had geliek; hi-j schudde met de kop: ik had ongeliek.

Dre: Hi-j schudden van jao, dus gaf e mien geliek; hi-j schudden van nee, dus gaf e mien gin geliek.

Zed: Hi-j knikte van jao; hi-j knikte van nee.

Gaa veur 1974: "Ik heb van de heren van de pers vernomen, dat hier 'n huis was ingewaaid". Zo begon de börgemeister. Hi-j stel-

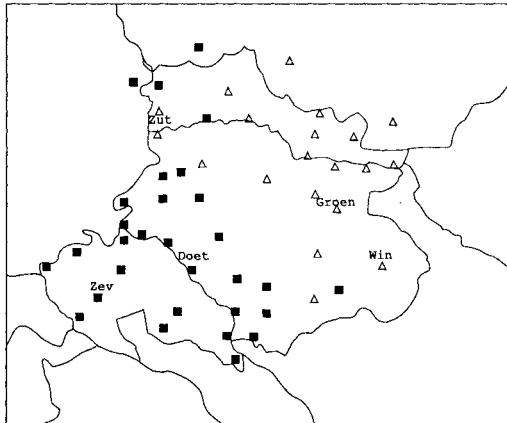
len vraogen en bezag schuddekoppend de in mekaar gewaejde hutte. De man was slech te spreken. Dat in zien gemeente zoiets as 'n plakkenhutte had können bestaon. Hi-j had 't niet ewetten [Van Velzen 8, 83].

WARKEN VAN DE ZINTUGEN

HOOFDSTUK 9 ZIEN

KIEKEN, ZIEN "kijken, zien"

- 01 KIEKE(N): Acht, Liem / No Acht 1839 [Telge 4, 29], Acht 1895 [Telge 2, 63].
- 02 ZIEN: Gor, Alm, Wich, Bre, Gen, Voo, Meg, Vars, Sin, Sil, Wesd, Zel, Doet, Kep, Dre, Hen, Baa, Tol, Olb, Does, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, Zed, Sto, Pan || Wilp, Bat.
- 03 ZEEN: Eef, Zut, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Win / Lich 1991 [Telge 8, 148] || Mar, Haak.
- 04 ESEN: / N Acht 1882 [Telge 2, 33].

■ zien 02

△ zeen 03

Zo as vaker is de streek tussen Groenlo, Ruurlo en Zelhem (vroger veural bestaonde uut moeras en venne) de scheiding tussen den Noordoostelegen Achterhoek woor 'zeen' ezegd wordt en de streek langs den Olden lesselt en de Liemers woor van 'zien' epraot wordt. Dat zien mo'j neet zo as in 't Standaardnederlands met 'n "korte" ie (as in Piet) uutsprekken maor met 'n "lange" ie as in 't woord bier.

Baa: Kieken en zien; beide met 'n lange ie as in 't woord bier.

Pan 1988: lets onder de neus kriege "iets te zien krijgen". Dor he'k mien gistere toch iets onder de neus gekrege, zo iets mojs: 'n hele olde foto van Paandere [Telge 7, 94]. [NEUS].

Win 1976: Ogene in den nakke hebben "alles zien"; op de rugge gin ogene hebben "niet alles kunnen zien"; met nözze en bek kieken "goed uitkijken"; good oet de döppe kieken "goed uitkijken (zodat je niet beduveld wordt)"; met den nözze kieken "niet goed kijken (want wat je zoekt, ligt er wel)" [Aes-sink 4, 26/19/25/18]. [OGE; NAKKE; RUGGE; NÖZZE; BEK; DOP].

Win 1971: Wi-j hebt den lochballon nog lange naowaard. NAOWAREN "nakijken" [Deunk 1, 155].

Vars 1985: Hie kan better achtereers op de fietse gaon zitten, want hie kik den helen tied umme [Telge 6, 360]. [UMMEKIEKEN].

Acht ca 1830: SCHIER ZIEN "scherp zien" [Telge 4, 9].

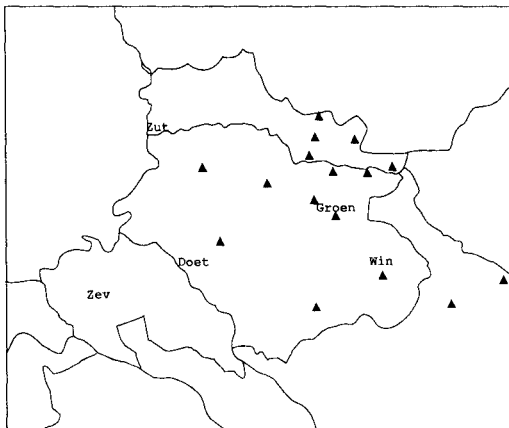
Win 1971: LUNKEREN "met één oog scherp kijken" [Deunk 1, 139].

Kot 1925: Gedoekt lopen langs de haege, deur ne dreugen graven, 't gewaer in de ene hand lege bi-j de grond. Zo. Stillekes der op an, desnoods 'n ende kroepen op hande en veute. Zo. Nog 'n klein endecken töt achter den deurnbos. Kiek door zat langoor. Zo. Noo deur 'n hölleken in den bos haer lunkern. 't Ene oge dichte. De vinger an den trekker. Baats! [Meinen 3, 35]. (Ok: / Kot veur 1934, Meinen 2b, 64).

Vars 1985: ZICHT "omstandigheid dat men zien kan". Hie kek eur nao töt ze uut 't zicht was [Telge 6, 419].

KNIPOGEN "knipogen"

- 01 KNIPOGE(N): Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Wich, Vor, Loch, Lar, Aal, Bre, Din, Gen, Meg, Sin, Sil, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Dre, Hen, Ste, Tol, Olb, Lat, Did, Zed, Sto || Wilp, Bat, Mar, Elt.
- 02 KNIPEUGEN: Vor, Ruu, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Aal, Win, Zel || Stlo, Ges.
- 03 KNIPEUGE(N): Zel, Doet, Zev, Pan.
- 04 'N OGE TOEKNIEPEN: Bel, Zie, Aal, Bre, Vars, Kep, Hen.
- 05 'N OGE TOEKNIPPEN: Wesd.
- 06 'N OOG/OGE KNIEPEN: Voo, Vars, Does / Gen 1999 [Telge 12, 51].
- 07 NE OGE TOOGOOIEN: Aal.
- 08 'N OGE GEVEN: Gor.
- 09 'N KNIP GEVE: Zed.
|| met de ogen kniepen: Ram, Hei.

▲ *knipeugen 02*

Knipeugen is 'n woord wat veural in 't noordoosten van den Acht veurkump.

Hen: Ik knippen eur 'n eugsken toe.

Zie: Hee knep mi-j 'n oge too.

Sto: 'n Kind zei: "Ik kan völ baeter knipoge as gi-j; ik kan 't met beie oge".

EENSTAREG KIEKEN "staren"

- 01 EENSTAREG KIEKEN: Gor, Win / Kot veur 1934 [Meinen 2b, 85], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 93], Win 1971 [Deunk 1, 54] || Bat.

02 STAARACHTEG KIEKEN: Win.

03 OELEN: Doet.

04 TUREN: Sil.

05 STAVEREN: / Vars 1985 [Telge 6, 333].

06 STAAROGEN: / Win 1971 [Deunk 1, 225].

07 GREL KIEKEN: / Ruu 1930 [Zwart 3, 235].

Doet: Wat zit ie te oelen.

Sil: Dén man zit al wel vief minuten naor buten te turen.

Vars 1985: Wat die Jannao mankiert, wet ik niet: ze zit als mor veur zich uut te staveren [Telge 6, 333].

Kot veur 1934: Doo ze bi-j taofele veur den pannekoke zatten, kek Hendrik eenstareg nao 't vesjen van Willem. "Wat hef e?", dach Willem [Meinen 2b, 85].

Acht-Tw 1948: In de zeuvende wekke kieken "stil voor zich uit zitten kijken" [Wanink 1, 217].

Vars 1985: Stief veur zich uut kieken "recht voor zich uit kijken" [Telge 6, 335]. [STIEF].

Acht-Tw 1948: Gen oge van iemand ofslaon "iemand blijven aankijken" [Wanink 1, 153].

Eib veur 1973: lej mot de katte veur de knene binnen "spottend gezegd als iemand er over klaagt geen licht genoeg te hebben, zodat men iets niet goed zien kan: in dat geval heeft men namelijk vier ogen" [H. O-dink 3, 118].

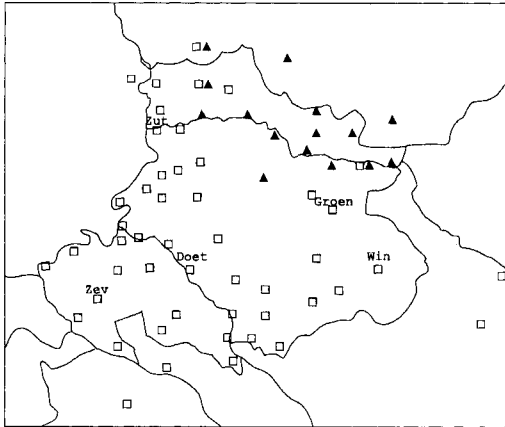
Aal 1966: 't Schevert mi-j veur de ogen "ik kan niet duidelijk zien" [Rots 2, 32].

Win 1971: Met zwömmerege ogen kieken "wezenloos, onbestemd kijken" [Deunk 1, 290]. [ZWÖMMEREG].

SCHAEL KIEKEN "scheel kijken"

A'j schael kiekt, kiek ie met de ogen 'n andere kante op.

- 01 SCHAEL KIEKE(N): Gor, Harf, Eef, Zut, War, Wich, Vor, Lar, Eib, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Din, Gen, Voo, Meg, Vars, Sin, Sil, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Kep, Dre, Hen, Ste, Baa, Tol, Olb, Does, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, Zed, Sto, Pan, Lob || Wilp, Bat, Ges, Ram, Emm, Kle.
- 02 SCHEL KIEKEN: Harf, Alm, Ruu, Loch, Zwi, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek || Bat, Mar, Haak.

□ schael 01

▲ schel 02

De streek tussen Groenlo, Ruurlo en Zelhem is -net as hierbaoven bie zeen-zien- de scheid- ding tussen schael en schel; toch is 't gebied woor schel ezegd wordt 'n stuk kleiner as 't gebied woor zeen veurkump.

- 03 SKEL KIEKEN: Eib.
 04 LOENZE(N): Zut, Vor, Bor, Eib, Aal, Vars, Zel, Hen, Olb, Does, Wesv, Pan, Lob / Vars 1985 [Telge 6, 214].
 05 LONKE(N): Hen, Lat, Zed.
 06 LONKEREN: Bel, Aal, Tol.
 || sjaelen: Bork, Hei, Raes.

Vars: Loenzen; met 'n oe as in 't woord boer.
Tol: Lonkeren is met één oge iets schael kieken.

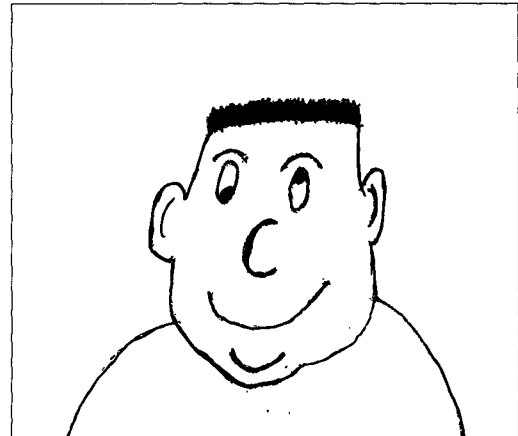
Win: A'j 'n klein betjen schael zeet, lunker i-j. [LUNKEREN].

Kot 1911: Dorus hadde zo'n afgrijselek lelek gezichte. Hee lunkern met zien ene oge, dat ok nog vólle groter was as 't andere [Meinen 2, 110].

Win: As antwoord op de opmarking "Wat kan 't mi-j schaelen", wordt der wal ezegd: "Schaelen bunt de mooisten neet". [Ok: / Win 1971 (Deunk 1, 201)].

● *Veur schael kieken bunt de volgende uitdrukkingen op-egeven:*

- 01 MET 'T ENE OGE/OOG IN DE ANDERE WEKKE/WAEK(E) KIEKEN: Eef, Wich, Vor, Loch, Bor, Gees, Nee, Eib, Bel, Aal, Win, Kep, Dre, Sto / Win 1976 [Aessink 4, 26].

Met 't ene oge in den pappot en 't andere in de wieme kieken

- 02 MET 'T ENE OGE IN DE WIEME/WIMME EN 'T ANDERE IN DE POT KIEKEN: Vor, Aal, Win, Kep, Hen, Ste.
 03 MET 'T ENE OGE IN DEN PAPPOT EN 'T ANDERE IN DE WIEME KIEKEN: Eib, Rek.
 04 MET 'T ENE OGE IN DEN PAPPOT EN 'T ANDERE IN DEN SCHOSSTEEN KIEKEN: Loch.
 05 MET ÉÉN OGE IN 'T VETPÖTJEN EN MET 'T ANDERE IN DE WIEMEN KIEKEN: Gels.
 06 MET 'T ENE OGE IN DE ANDERE WEERLD KIEKEN: War.
 07 MET ÉÉN OOG IN DE VOLGENDE WAEK KIEKE: / sHe 1982 [Telge 3, 108].
 08 MET 'T LINKEROGE IN 'T RECHTER VESTZEKSKEN KIEKEN: Gor, Loch.
 09 MET 'T LINKEROGE IN 'T RECHTER VEST JESTESKEN KIEKEN: Vars.
 10 MET 'T LINKEROOG IN DE RECHTER BOKSTESSE KIEKEN: Kep.
 11 MET 'T LINKEROOG IN 'T RECHTER VEST-SETESJE KIEKE: Zed.
 12 MET 'T LINKEROGE IN DE RECHTER BROOKZAK KIEKEN: Eef.
 13 MET 'T RECHTEROGE IN DE LINKER NOSZAK KIEKEN: Eib.
 14 MET 'T RECHTEROGE IN 'T LINKER VESTZEKSKEN KIEKEN: Gor, Did.
 15 MET 'T RECHTEROGE IN 'T LINKER VEST- JESTESKEN KIEKEN: Din, Vars / Vars 1985 [Telge 6, 296].

- 16 GELIEKE IN DEN WIEME EN OP 'T BORD
KIEKEN: Zwi, Gees.
17 UM 'N HUUUKSKEN KIEKEN: Tol.
18 IN DEN TOKEN WEKKE KIEKEN: Nee.
19 IN DE VOLGENDE WEKKE KIEKE: / Eib
veur 1973 [H. Odink 3, 257].

● *In 't volgende citaat is neet dudelek wat 'n jipske is:*

Liem 1846: Ge könt recht kieken a'j schael kiekt met 'n jipske deur 't oog [GV-alm 175]. [JIPSKE].

STIKZEENDE "bijziend"

Aal 1964: STIKZEENDE "bijziend" [Rots 1, 44; / ok: Win 1971 (Deunk 1, 229)].

Pan 1988: KIEPIG "bijziend". Gi-j wor kiepig; zie onderhand toch mar 's da'j 'n bril krieg [Telge 7, 64].

BLIND "blind"

01 BLIND: Acht, Liem.

● *Zo blind as 'n:*

01 WEULE: / Aal 1939 [Vr A'dam 7, 6], Acht-Tw 1951 [Wanink 2].

02 MOLLE: / Gor 1939 [Vr A'dam 7, 6].

Acht 1895: STAEKEBLIND "geheel blind" [Telge 2, 125].

Acht-Tw 1948: NEN BLENEN "een blinde-(man)". "Woo geet 't?", vroeg den blenen. "Zo as te zuut", zae den lammen [Wanink 1, 77].

GUNZEN I "begerig kijken"

01 GUNZE(N): Voo, Vars, Wesd, Kep, Hen, Sto.

02 GUNZEKE: / Wesv 1996 [Telge 11, 44].

03 GÖNZEN: / Win 1971 [Deunk 1, 77], Lich 1991 [Telge 8, 46].

04 GÖNNEN: Groen, Aal, Win / Win 1971 [Deunk 1, 77], Win 1976 [Aessink 4, 31], Lich 1991 [Telge 8, 46].

05 HUNKEREN: Ruu, Tol.

06 LUNKEREN: Win.

07 LONKE: Lat.

08 HUNZEKE: Wesv, Pan.

09 SCHIELOKKE: Pan, Lob.

10 GANNEFEN: Groen.

11 GUGEN: Lich.

12 SPÖLKEN: Win.

13 GOLVEREN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 103].

14 GIWWEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 102], Vars 1985 [Telge 6, 129].

15 GIEUWE: / Wesv 1996 [Telge 11]

16 MET GROTE OGEN KIEKE(N): Gor, Aal, Zed || Bat, Ram.

17 MET GLIMMENDE EUGSKES KIEKEN: War.

18 MET NE LANGEN HALS KIEKEN: / Win 1976 [Aessink 4, 31].

19 MET SMACH KIEKEN: Dre.

Aal: Twee jungskes stonnen veur de winkel-roete naor de elektrische trein te gönnen.

Hen: Iemand dén gunst, is 'n GUNZERD.

Vars 1985: Gunzen is niet zo opvallend as giwwen. Met 'n GUNZEND gezichte "met verlangende blik" [Telge 6, 129].

Lich 1991: KIEKEN AS NE ZOGGE DEE ZIFTEN HEURT "vol verwachting kijken" [Telge 8, 149].

● *Veur "begerig" kiek ok in De mens-D.*

● *Benamingen veur "begerig kijken" dee specifiek veur honden op-egeven bunt, staot in: De mens en zien wark: vaktaal van den boer.*

BETEUTERD KIEKEN "sip kijken"

01 BETEUTERD: Gor, Eef, Ruu, Nee, Eib, Rek, Aal, Win, Din, Wesd, Doet, Kep, Tol, Does, Ang, Zev.

02 BETOETERD: Gor, Wich, Vor, Bor, Gees, Aal, Gen || Bat.

03 BEDONDERD: Zut, Ruu, Meg, Baa, Ang, Zev, Did.

04 BEDRETTE(N): Ruu, Lich, Aal, Kep, Hen, Zed.

05 ZOER: Lar, Eib, Din, Meg, Zel.

06 RAAR: Harf, Haa, Eib, Zel.

07 NAAR: Gees, Aal, Did.

08 SNEU: Nee, Eib, Sil, Dre.

09 BEDREUFD: Nee, Lich, Meg.

10 BESODEMIETERD: Zut, Wesv.

11 ZUNDEG: Bor, Bel.

12 ZUNEG: Vars, Lob.

- 13 BETOTTELD: Win.
 14 BETÔTTELD: sHe.
 15 VERDRIETEG: Wehl.
 16 VERDRETEG: Vor.
 17 SIPKES: Gor.
 18 SIBBEREG: Bor.
 19 DRÖTTELEG: Sto.
 20 ZIELEG: Gor.
 21 ONGELUKKEG: Harf.
 22 SPIETEG: Vor.
 23 SOMBER: Vor.
 24 VRÖMD: Eib.
 25 TREUREG: Aal.
 26 EUJ: Eib.
 27 EUVEL: Tol.
 28 JOMMERLEK: Tol.
 29 SPEE: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 184],
 Win 1971 [Deunk 1, 222].

Nee: Betoeterd; maor wi-j zegt: betoetat.

Doet: Den auto reej weg en Joop moch niet met; wat keek e beteuterd.

Bor: Den auto reej vot en Joop moch neet met; wat kek e zundeg/sibberereg.

Sto: De auto reej weg en Joop moch niet met; wat kek e drötteleg.

● *Utdrukkingen veur "beteuterd kijken":*

- 01 OP ZIEN *NEUZE* KIEKE(N): Gor, Alm,
 Loch, Lar, Groen, Lat.
 02 OP DE(N) *NEUZE* KIEKEN: Ruu, Gels, Eib,
 Hen.
 03 OP DE(N) *NÖZZE* KIEKEN: Bre, Win.
 04 KIEKEN AS NE NUCHTER BULLEKEN
 DAT VEUR DE EERSTE KERE EDEKT
 HEF: Ruu.

● *Ene dén beteuterd kik, is 'n:*

- 01 SIPLIPPE: Vor.
 02 HANGLIPPE: Din.
 03 KIEKERD: Wich.
 04 KOEZEMAN: Groen.

Wich: Kiekerd; met 'n ie as in 't woord bier.

Harf: Bi'j weh goed in odder; iej kiekt zo fleem. [FLEEM "lusteloos"].

sHe 1982: EUJ UUT DE DÖP KIEKE "lusteloos kijken" [Telge 3, 42].

SNUFFELEN "nieuwsgierig kijken"

Snuffelen is niejsgiereg kieken (in iets, wa'j eigelek neet zeen meugt).

- 01 SNUFFELEN: Gor, Ruu, Loch, Rek, Aal,
 Din, Gen, Sil, Wehl, Kep, Baa, Tol || Bat,
 Mar.
 02 LOERE(N): Zut, Vor, Loch, Eib, Rek, Win,
 Voo, Vars, Hen, Tol, Olb, Wesv, Pan ||
 Wilp.
 03 NEUZE(N): Gor, Eef, Ruu, Zwi, Haa, Nee,
 Bel, Kep, Does, Zed.
 04 GLOEPEN: Harf, Eef, Loch, Eib, Rek,
 Groen, Hen.
 05 GLOEPKEN: Win.
 06 GAPE(N): Lob / Acht-Tw 1948 [Wanink 1,
 97], Vars 1985 [Telge 6, 111].
 07 SNUJEN: Kep.
 08 SCHOMMELEN: Lich.
 09 KOEKELOEREN: Meg.
 10 SPELONKE: Zev.

Rek: Ton'k op-ens binnenkwam, zag ik Jopie in miene papperassen snuffelen.

Vor: Toen ik zo schielek binnenkwamme, zag ik dat Jopie in mien papperassen zat te loeren.

Zed: Hi-j zat in mien papiere te neuze, maor hi-j het door niks verlore (= hi-j het door niks te zuke).

Win: Ton ik loeps binnenkwam, zoog ik dat Jopie in miene pappeern zat te loerne/gloepkene.

Lich: Too ik noks achter de deure hen kwam, zag ik dat Jopie zat te schommelen in miene pappieren.

Lob: Toen ik ien-ins binnekam, zag ik dah Jopie ien mien papperasse zat te gape.

Zev: Wat lup Hent daor um 't huus haer te spelonke; hol gi-j 'm 's in de kieker.

Eib veur 1973: Gloeperd, he'j gaperd ok ezene? "sarcastische vraag aan iemand die heel nieuwsgierig staat te kijken wat men aan het doen is" [H. Odink 3, 79]. [GLOEPERD; GA-PERD].

Acht-Tw 1948: Wiej zit door zoonder gedienen zo spee. SPEE, SPEI "aan nieuwsgierige blikken blootgesteld". [Wanink 1, 184].

Acht-Tw 1948: SCHIEREGGEN, SCHIEREGGEND KIEKEN "gemeen loeren met half-gesloten ogen van terzijde" [Wanink 1, 174].

Win 1971: BEGLOEPKEN, BEGLOEPSEN, ANGLOEPKEN, ANGLOEPSEN "vals kijken naar (iemand)" [Deunk 1, 18/9].

Lich 1991: Hendrik loert alles af um te kieken of der wat te gatjen is [Telge 8, 11]. [AF-LOEREN].

Win 1971: KOEKELLEN "hinderlijk of onnodig kijken"; KOEKELDERI-JE, GEKIEKTE "vervelend gekijk"; KOEKELERD "iemand die hinderlijk kijkt"; KOEKELE "vrouw die hinderlijk kijkt" [Deunk 1, 117].

Eib veur 1973: Hee knipeugt as ne varkensbeer "hij kijkt enigszins gemeen/vals" [H. O-dink 3, 234]. [KNIPEUGEN; VARKENSBEER].

sHe: 'n Bas in de roet kieke "indringend bij iemand naar binnen kijken". [BA(R)S "barst"].

LONKEN "lokkend kijken"

- 01 LONKE(N): Gor, Harf, Alm, Zut, War, Wich, Loch, Haa, Eib, Rek, Lich, Meg, Zel, Doet, Kep, Dre, Hen, Ste, Olb, Lat, Zev, Zed, Sto || Wilp.
- 02 LONKEREN: Bor, Rek, Bel, Aal, Din, Vars, Wesd, Wehl, Tol || Emm.
- 03 LUNKEREN: Aal.
- 04 FLONKEREN: Lich.
- 05 LOERE(N): Harf, Zut, War, Vor, Loch, Sil, Zel, Ang, Zev, Did, Zed || Raes, Kle.
- 06 KIEKEN: Gees, Nee, Aal, Gen, Voo, Wehl, Ang || Bat.
- 07 GAPEN: Aal, Bre.
- 08 LOKKEN: Lar.
- 09 SCHIELOKKE: Pan.
- 10 SJANSEN: Gor.
- 11 SPINZEN: Does.
- 12 MET DE OGEN SPOLKEN: Bel.
|| schielen: Hei.

Loch: Van 'n maeken dat naor 'n jonge zit te loeren/lonken, zeg ie: "Dat maeken zit ok arges um verlaegen".

Lar: Van 'n deerne dee naor 'n jonge zit te lokken, zeg ie: "Zi-j vrög ok arges umme".

Bel: Van 'n deerntje wat naor 'n jonge zit te lonkan, zeg i-j: "Wat zit zi-j met de ogen te spolken".

Lich: Wat zit dat deerntjen toch nor dén jonge te flonkan/lonken.

Bre: Wat zit dee deerne toch naor dén jonge te gapen.

Ste: Van 'n deerntjen dat nao 'n jonge zit te

lonken, zegt de jongeluu tegenwoordig: "Kiek die deerne 's met zaodvraogende ogen nao die jonge kieken".

GUNZEN II "afgunstig kijken"

De weurde jaloers, jeloers, sjaloers, sjeloers, afgunsteg, ofgunsteg, ofgeunsteg, avergunsteg, abbegubsteg, misgunsteg, loezeg en ijverzuchtig könt allemaole met kieken gebruukt worden ter anduding van gunzen "afgunsteg kieken". Ok de onderstaonde weurde en uitdrukkingen könt doorveur gebruukt worden.

- 01 GUNZE(N): Eef, Sto / sHe 1901 [Telge 4, 95], sHe 1982 [Telge 3, 56].
- 02 MET SCHAELE OGEN KIEKEN: Eef, War.
- 03 SCHAELE VAN AFGUNS KIEKEN: Tol.
- 04 SCHAELE VAN AFGUNS LOENZEN: Tol.
- 05 MET SCHEVE OGEN KIEKEN: Harf.
- 06 GLOEPS KIEKEN: Vor / Eib 1980 [Telge 1,27].

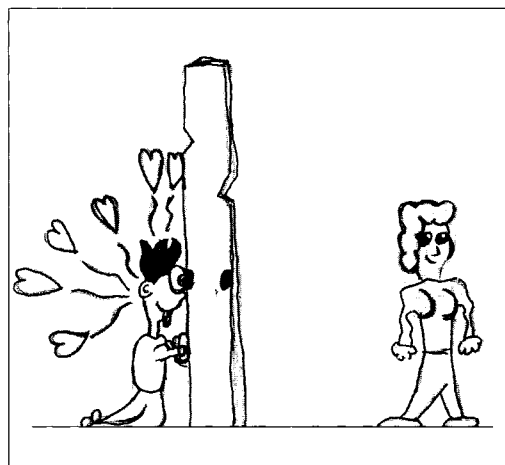
Eef: Piet leet Petra zien nieje auto zeen, terwiel Jan der bie ston te gunzen.

Harf: Piet leet Petra zien niejen auto zeen; Jan ston der met scheve ogen nao te kieken.

Aal: Jan ston der avergunsteg/jaloers bi-j te kieken.

LOEREN "stiekem kijken"

- 01 LOERE(N): Acht, Liem / Vars 1985 [Telge 6, 214] || Wilp, Bat, Haak, Vre, Ges, Ram, Bork, Hei, Raes, Emm, Elt, Kle.

Gloepen

- 02 KOEKELOEREN: Bel, Meg.
 03 GLOEPEN: Harf, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gels, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Meg, Vars, Hen, Tol / Acht 1895 [Telge 2, 43], Eib 1980 [Telge 1, 27], Lich 1991 [Telge 8, 45] || Mar, Wilp, Bat, Mar.
 04 GLOEPKEN: Win.
 05 GLOEREN: Groen, Vars.
 06 GLUREN: Zut, Aal.
 07 SPELLEKE: Pan.
 08 GAPE(N): Eef, Lob.
 09 ONDERDOEMS KIEKEN: Ruu, Win.
 10 SNIKERIG KIEKE: / Pan 1988 [Telge 7, 129].

Ruu: Gloepen is ongunstiger as loeren. De jonges kekken onderdoems naor 't leuke maeken.

Win: Ton ik wegfietsen, ston der ene achter ne boom te gloepkene/gloepken/loerne.

Did: Toen ik wegreej, ston der één achter 'n boom te loere.

Gees: 't Maeke had neet in de gaten dat de jonge onder de tente hen loeren ton zee 't zwempak antrok.

Lich: En maor loeren/gloepen van achter de gedientjes.

Pan: Dah mins zit altied achter de gediene te spelleke.

Kep: De jonges waogen stiekem 'n eugsken an 't aardege deerntjen dat veurbi-j kwam. [EUGSKEN; WAOGEN].

Vars 1947: Kobus glup nogal 's onder de pettekleppe aover de taofel onder 't etten, maor daar vernemt de anderen niks van; 't geet der goed umme deur [Archief 3, 187].

Gor 1901: Albert kon zich met gin meugelekehaid begriepen hoo 't ekommen was dat e tegen 't deurken an was evallen zodat alle mensen (in de karke) achterumme hadden eloerd [Keetelaar 1, 26].

Acht 1895: GLOEPERD "iemand die op stiekeme wijze naar iets of iemand loert [Telge 2, 43].

● *Veur "stiekem kijken naar" bunt opgegeven:*

- 01 BELOEREN: Bre.
 02 STIEKEM BELOEREN: Bel.
 03 BEGLOEPEN: Hen / Vars 1985 [Telge 6, 40].
 04 BEGLUREN: Aal.

Bre: De deerne had neet in de gaten dat ze beloerd wodn deur zonne snotterd van ne jonge.

Hen: De deerne had niet in de gaten dat de jonge eur begloepen.

Win 1978: Daor (op 't feest) bunt ok 'n paar vrömden van 't Prusense. Grote, stoere, onverschillege keerls. Dee met gekneppen ogen de vrouwleu begloepst en den enen borrel nao den anderen naor binnen wipt [Van Loo 1, 40].

SPIER-EUGEN "slaperig kijken"

01 SPIER-EUGEN: Win.

Win: 't Was al heel late, toch zat Jan as enegsten te spier-eugene.

● *In combinatie met kieken bunt opgegeven:*

- 01 SLAOPEREG: Acht, Liem.
 02 DÖPPEREG: Eef, Wich, Vor, Ruu, Loch, Bor, Gees, Nee, Eib, Groen, Aal, Bre, Win, Din, Dre, Hen.
 03 DODDEREG: Wich, Eib || Mar.
 04 DOTTEREG: Lich.
 05 DOTJEREG: Lich.
 06 DUMMELEG: Eef || Bat.
 07 DOMMELEG: Hen.
 08 OELIG, OELEG: Zel, Wehl.
 09 OELEREG: Doet.
 10 OELDERIG: Zed.
 11 OELKEREG: Bel.
 12 DOEZERIG: Wesv.
 13 DÄÖZELIG: sHe.
 14 SUKKELIG: Zed.

Bre: Hee kwam net uut 't bedde en had de döppers nog half dichte hangen; wat kek e nog döppereg.

Lich: Hee kwam net uut berre; hee kek nog zo dottereg/dotjereg.

● *Veur "slaperig" kiek ok in: De mens-A, blz. 143.*

DOM (KIEKEN) "dom (kijken)"

- 01 DOM: Acht, Liem.
 02 ONNEUZEL: Gor, Ruu, Lar, Gees, Groen, Sil || Mar, Emm.

- 03 ONNÖZZEL: Win.
 04 OELEG: Zut, Eib, Tol.
 05 OELEREG: Vor, Eib.
 06 OELDEREG: Wich.
 07 OELACHTEG: Rek.
 08 OELKACHTEG: / Eib 1981 [Weeink 1, 87].
 09 KUKENACHTEG: Gor, Alm.
 10 SCHAOPACHTEG: Gor.
 11 OENIG: Pan.
 12 EUVEL: Vor.
 13 DÖLLEG: Nee.
 || doof: Raes.

Groen: Stao door toch neet zo onneuzel te kieken.

Vor: Stao door toch neet zo euvel te kieken.

VEUR AEVENVÖLLE KIEKEN "onverschillig kijken"

- 01 VEUR AEVE(N)VÖL(LE) KIEKE(N): Gels, Zed.
 02 KWANSUUSKES KIEKEN: Win.

Gels: Daor kwamp 'n schier deerntjen langs 't café, maor de jongs kekken der veur aemmvölle nao.

Win: Der kwam 'n adeg daernken langs 't café, maor de jonges kekken der kwansuuskes naor.

● *In vrie gebruik:*

- 01 KIEKEN OF IEMAND LOCHT IS: Bel.
 02 KIEKEN ASOF 'T OE NIKS KAN SCHELLEN/SCHAELEN: Nee, Aal.
 03 KIEKEN OF IE NIKS ZIET: Wehl.
 04 KIEKEN OF 'T OE NIET ANGEET: Hen.
 05 KIEKEN ASOF IE DER NIKS UM GEEFT: Zwi.

Bel: Der kwam 'n areg deerntjen veurbi-j 't café, maor de jongs kekken asof ze loch was.

Aal: De jonges kekken naor de deerne of 't eur niks kon schaelen.

Zwi: De jongs kekken naor 't deerntjen of ze der niks um gavven.

VERWONDERD (KIEKEN) "verbaasd (kieken)"

- 01 VERWONDERD: Gor, Harf, Ruu, B or, Haa, Eib, Rek, Din, Voo, Meg, Dre, Hen, Tol, Did, Sto || Bat, Vre, Hei, Raes, Emm.
 02 WONDER: Alm, Gels.

- 03 WONDERLEK: Lat.
 04 ONNEUZEL: Wich, Vor, Wesd, Baa.
 05 VERALTEREERD: Eib, Lich, Bre || Haak.
 06 VERALTERIERD: Wehl.
 07 VERANDELEERD: Lar.
 08 ONGELEUVEG: Gor, Wich, Groen.
 09 ONGELEUVELEK: Bel.
 10 BETOETERD: Nee.
 11 OELKEREG: Bel.
 12 RAAR: Kep, Bro, Zev.
 13 RAOR: Pan.
 14 STOM: Wesv, Dui, Lob.
 15 GEK: Bro.

Nee: Betoeterd, maor wie zegt: betoetat.

Voo: Woorum kiek i-j mien now zo verwonderd an.

Alm: Woorumme kiek ie mien toch zo wonderd an.

Wehl: "Verbaasd" he'w gin goed woord veur; gi-j könt wel zeggen: woorum kiek ie mien now zo veralterierd aan, of: woorum kiek ie mien now zo aan.

Win 1971: SPÖLKEN, SPÖLKACHTEG/SPÖLKEREG KIEKEN "met grote ogen kijken (om beter te kunnen zien of uit verwondering)"; De ogene (wied) LOSSPIEREN "grote ogen opzetten" [Deunk 1, 224, 138].

sHe 1982: Zich de oge uut de kop kieke "verbaasd of zeer geïnteresseerd kijken" [Telge 3, 77]. [OOG; KOP].

Bel: Met zinne en verstand staon te kieken "stom verbaasd staan te kijken".

Lar 1885: A'j (veur den deens) teikent, dan gao'j naor den Oos. Daor is 't zo ijseleke heite as in 'n bakkers onderaovend. Daor mo'j dan met dee zwarte smeugels an 't kloppen of oew verweren tegen tiegers, iesberen en slangen of zulk grei. Reint-naeve is der eiges ewes. Now, wat hef dén vake 's wintersaovends bi-j den haerd zitten vertellen van alles wat e daor had uut-estaon. Dan kek ie 'm met neuze en bek an en wosten ow van angs jo neet te bargaen [Postmeter 1, 46]. [NEUZE; BEK].

● *"Met verwondering kijken":*

- 01 GAPE(N): Nee, Rek, Bel, Lich, Aal, Bre, Voo, Ang, Did.
 02 ZICH VERGAPEN: Kep /Vars 1985 [Telge 6, 374].

Kep: Veur de etalage stonnen de jonges zich te vergapen an 'n elektrische trein.

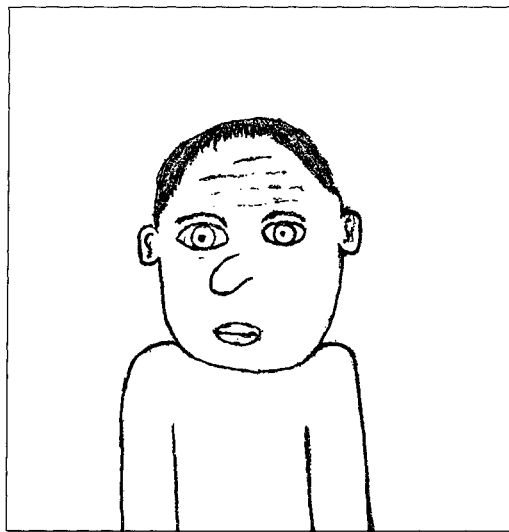
Bel: Veur de uutstalkaste stonnen twee jungeskes met grote ogen nao den elektrischen trein te gapen.

● *Staan te kieken as 'n:*

- 01 KIP ZONDER KOP: Aal, Vars, Bee.
- 02 KIEP ZONDER KOP: Wesv.
- 03 TUUT ZONDER KOP: Voo.
- 04 AAP OP 'N MARGE LAND: Wesv, Groes.
- 05 AAP OP 'N BUNDER GROND: Did.
- 06 AAP OP MARKELAND: Wesv.
- 07 AAP UUT DE KONT: Dui.
- 08 OELE: Alm, Eib.
- 09 UUL: / Pan 1988 [Telge 7, 64].
- 10 UUL OP 'N KLUUT: / Wesv 1996 [Telge 11, 54].
- 11 WEZEL: / Zel 1939 [Vr A'dam 7, 3].
- 12 DOM VARKEN: Lich.
- 13 DOM KNIEN: Ruu.
- 14 NUCHTER BULLEKEN: Ruu.
- 15 KATTE IN 'N PAKHOES: Groen.
- 16 KOO NAO DEN ENDEURE: Aal.
- 17 STEERNEKIEKER: Hen.

Vor: As der ene arg dom steet te kieken, zeg iej: Hee kik uut de ogen as 'n aap uut de konte.

Win 1976: Hee kik oet de kop as ne aap oet de konte "hij kijkt onnozel" [Aessink 4, 42].

Staan te kieken as 'n oele

● *Staan te kieken as:*

- 01 DOEZEND MAN: Gels.
- 02 HEMP IN 'T GAT: / Win 1976
- 03 JEZUS IEN DE WARD: / Pan 1988 [Telge 7, 64].

● *Staan te kieken of:*

- 01 E 'T IN KÄÖLEN HEURT DONDEREN: Acht, Liem.
- 02 E WATER ZAG BRANDEN: Gor, Alm, Zut, Ruu, Rek, Aal, Sin, Terb, Hum.
- 03 E VEUR ZAG BRANDEN: Win.
- 04 'M DE(N) AAK IS GAON DRIEVE: Wesv, Groes, Zev, Her / Pan 1988 [Telge 7, 9].

Win 1971: BETUTTELD KIEKEN "verdwaasd kijken", GLOTSEREG KIEKEN "dom-verbaasd kijken". Ij kiekt met glotserege ogene. GLOTSEN "wezenloos kijken", ene ANGLOTSEN "iemand wezenloos aanstaren" [Deunk 1, 23, 77, 76].

Vars 1985: VERWEZEN KIEKEN "verslagen, onthutst kijken" [Telge 6, 381].

Gen 1999: GAAPSNUUT, GAPERD "dom, passief toekijkend persoon" [Telge 12, 57/58].

ANDERE MENEREN VAN KIEKEN

Acht-Tw 1948: KIEUWEG OET DE OGEN KIEKEN "kwiek, wakker kijken" [Wanink 1, 121].

Lich 1991: KNIPSEG KIEKEN "pienter uit de ogen kijken" [Telge 8, 65].

sHe 1901: GLOUW "helder uit de ogen ziend" [Telge 4, 95].

Win 1971: Slaagt 't ow neet, da'j zo kroes kiekt. Hee hef zon kroes gezichte. [KROES KIEKEN "donker kijken" (Deunk 1, 124); ok: Eib 1980 (Telge 1, 44)].

Lich 1991: ONWEREG KIEKEN "wild, dreigend kijken". Hee kik hups onwereg uut de kop [Telge 8, 86].

Win 1971: KENIENEG KIEKEN "vinnig, fel, haatdragend kijken" [Deunk 1, 108].

Zev: De monteur zat schoeks te loere naor 't gehannes van Ton. SCHOEKS LOERE "minachtend kijken".

Vars 1985: ARMUDEG/ZUNEG KIEKEN "zuinig kijken" [Telge 6, 30, 424].

Acht ca 1830: ZUNEG KIEKEN "bedeesd, beteuterd kijken" [Telge 4, 11].

Wesv 1996: KIEKE AS DE BEDRUKTE MOEDER GODS VAN VARSSEVELD "droevig kijken" [Telge 11, 54].

HOOFDSTUK 10 HEUREN

HEUREN "horen"

01 HEURE(N): Acht, Liem / No Acht 1839 [Telge 4, 28], Win 1971 [Deunk 1, 93], Pan 1988 [Telge 7, 51].

Tol: I-j könt hier de auto's heurn (ri-jen).

Hen: I-j könt hier de auto heuren: niet elke auto is appart te heuren; i-j könt hier de auto heuren ri-jen: i-j bunt kotterbi-j en elke auto is afzonderlek te heuren, zoda'j b.v. 't verschil tussen 'n personen- en 'n vrachtwagen könt heuren.

Vars 1985: Hie heurt nog scharp; hie hef nog 'n goed GEHEUR [Telge 6, 115].

Zel 1933: Noe je 't zekt, Beernd, he'k 'm ('n hond) ok heuren blökken! Jao, ik kon neet anders zeggen; ik heure zo straf neet meer. Miene oorne zunt groot genug, um die raedenswille zol 't wel gaon, maor 't binnenwark is 'n betjen versletten, dat dög neet meer [Archief 1, 251].

Win 1971: ANHEURENSWEERD "het aanhoren waard" [Deunk 1, 9].

Vars 1985: Doen of ow de oorne toet "net doen of je niets hoort" [Telge 6, 350]. [TOETEN].

LUUSTEREN "luisteren"

01 LUUSTER(E)N: Acht; Gen, Meg, Wehl, Ang || Wilp, Bat, Mar.

02 LUUSTERE: Lat, Wesv, Zev, Did, Zed, Sto, Pan, Lob / Pan 1988 [Telge 7, 84].

03 LUUSTREN: Harf, Wich, Vor, Lar, Gees, Zel, Dre, Baa, Olb.

04 LUSTEREN: Ruu, Gels, Nee, Rek, Bel, Win || Haak.

|| lusseren: Ges, Hei.

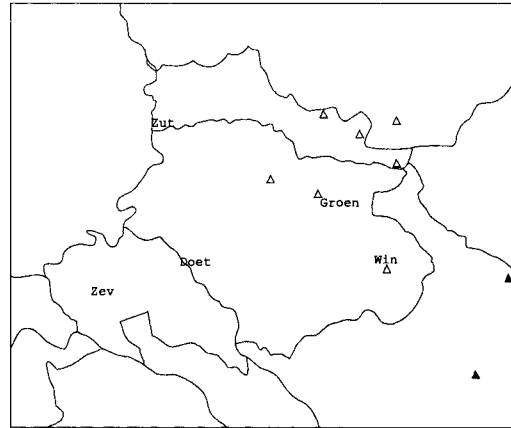
|| loesteren: Ram.

|| loeseren: Raes.

Hen: I-j mot goed luisteren, dan kö'j wat heuren.

Gels: Lusteren, maor wiej zeit: lustan. Ie mot good naor miej lustan. [Ok: Bel].

Acht 1882: HORKEN "nauwlettend luisteren" [Telge 2, 55].

△ lusteren 04

▲ lusseren

Lusteren is 'n vorm dén in 't noordoosten van den Acht veurkump; veur Westfalen is op-egeven: lusseren.

Win 1976: A'j ovver 't vri-jen praot, staekt de blagen de oorne op as ne haze in 't legger "als er over sex gesproken wordt, luistert de jeugd aandachtig" [Aessink 4, 28]. [HAZE; LEGGER].

Acht-Tw 1948: MET NEUZE EN BEK LUSTEREN "met open mond, geboeid luisteren" [Wanink 1, 139].

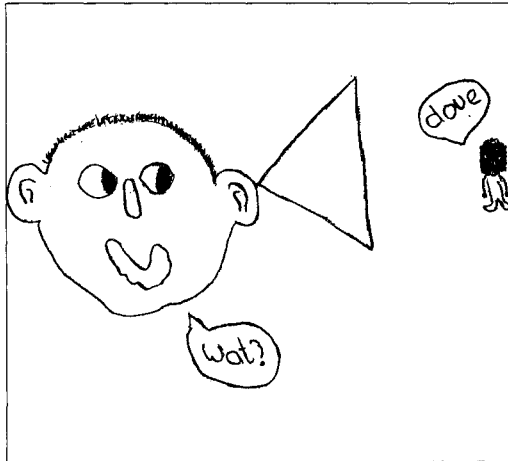
Win 1971: TOOLUSTEREN "(oplettend) luisteren". Ik hebbe niks ezeg, ik hebbe allene maor toolusterd [Deunk 1, 243].

Vars 1985: Now mo'j ow dat gekaekel en geschaevel 's beluisteren: 't is joh net 'n jöddenkerke! [Telge 6, 44]. [BELUUSTEREN "luisteren naar"].

Eib veur 1973: Luustervinke steet achter de klinke en heurt zien eigen schande; wee löstert achter de wand, dee heurt zien eigen schand "als je gesprekken afluistert, hoor je (soms) hoe er over jezelf geroddeld wordt" [H. Odink 3, 153]. [LUUSTERVINKE].

DOOF "doof"

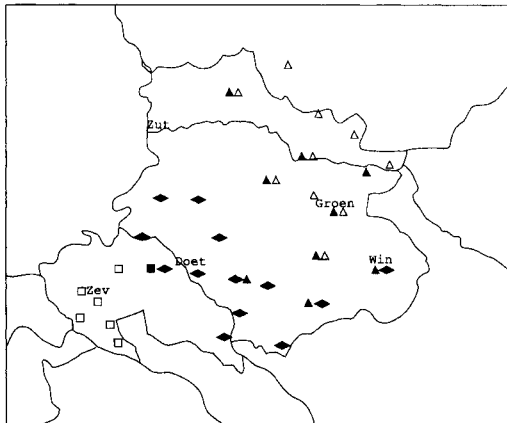
01 DOOF: Acht, Liem || Wilp, Bat, Mar, Stlo, Ges, Ram, Bork, Hei, Raes, Emm, Eit, Kle.

Doof

Aal: Jan heurt niks; hee is doof.
Vars 1985: Bi-j ons wördt vader 'n betjen doofachteg [Telge 6, 87].
Win: "Vrogger kraejen de hanens", zae den doven keerl, "no gaapt ze allene nog".

Acht-Tw 1948: ZWIL IN DE OREN HEBBEN

zo doof as 'n:

- ▲ schadde 02
- ◆ ulk 05
- kloet 09
- △ scharre 03
- kluut 08

In de vergelieking 'zo doof as' tekent zich drie gebieden af: in de Liemers bu'j zo doof as 'n kluut/kloet (= kluit), in den Noordoostenleken Acht bu'j zo doof as 'n schadde/scharre (= heideplag) en in de streek doortussen bu'j zo doof as 'n ulk (= bunzing).

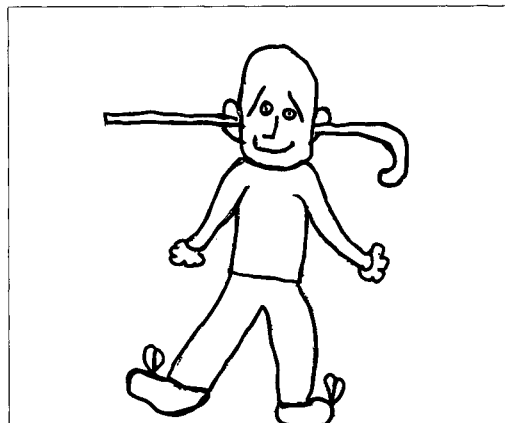
"doof zijn" [Wanink 1, 220].

● Zo doof as 'n:

- 01 KWARTEL: Gor, Harf, Eef, Zut, Wich, Vor, Ruu, Gels, Eib, Bel, Aal, Meg, Vars, Zel, Baa, Olb, Lat, Wesv, Zed / Vars 1985 [Telge 6, 82] || Bat.
 - 02 SCHADDE: Ruu, Lar, Bor, Eib, Groen, Lich, Aal, Win, Wesd / Acht 1895 [Telge 2, 26], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 172], Win 1964 [Oelenwanne 92], Eib veur 1973 [H. Odink 3, 52].
 - 03 SCHARRE: Ruu, Lar, Bor, Gels, Nee, Rek, Bel, Groen, Lich || Mar.
 - 04 SKADDE: Bel.
 - 05 ULK: Aal, Win, Din, Gen, Vars, Sil, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Dre, Hen, Tol / Vars 1882 [Telge 4, 55], Acht 1895 [Telge 2, 26], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 198], Vars 1985 [Telge 6, 82].
 - 06 KOE: Voo.
 - 07 POT: Eef, Hen.
 - 08 KLUUT: Groes, Zev, Did, Pan, Her, Lob / Pan 1988 [Telge 7, 30], Wesv 1996 [Telge 11, 34].
 - 09 KLOET: Wehl.
- Lar 1885:** Mien meuje was fraoj verolderd sind ik ze de leste maol hadde ezeen, en doof was 't mense as 'n schadde, want ik mosse mangs twee, drie keer 't eigenste zeggen veur ze 't benul had [Postmeter 1, 34].

● "Stokdoof":

- 01 STOKDOOF: Bor, Rek, Aal, Meg, Zel, Kep, Does, Zev, Sto || Elt.

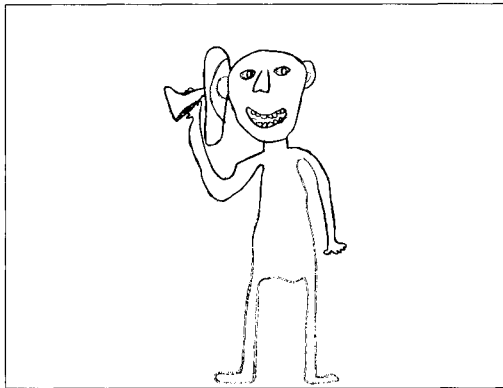

Stokdoof

- 02 POTDOOF: Aal.
 03 ULKEDOOF: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 198], Eib veur 1973 [H. Odink 3, 52].

HARDHEUREG "hardhorig"
A'j 'n betjen doof bunt, bu'j hardheureg.

- 01 HARDHEUREG: Gor, Wich, Bor, Nee, Bel, Groen, Aal, Win, Voo, Meg, Wesd, Hen, Tol, Zev, Zed, Sto || Wilp, Mar.
 02 HARDHEUREND: Eef, Loch, Voo, Hen.
 03 HERDHEUREND: Zut.
 04 SLECHT HEUREND: Vor.
 05 LUK DOOF: Nee, Eib, Lich, Win || Ges.

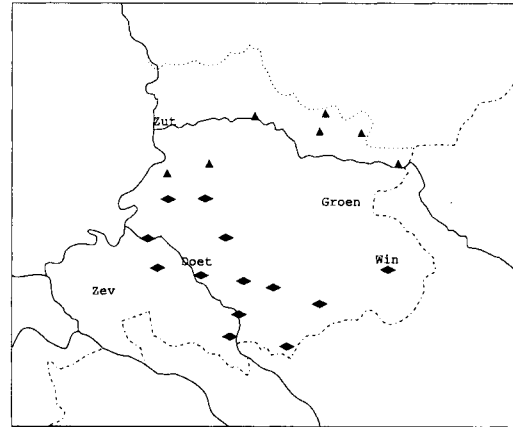
Hardheureg

Voo: At vader ons (toe'w klein wazzen) 'n paar maal gezegd had, da'w iets niet doen mochten en wi-j deien 't toch, dan vroeg e: "Bu'j soms hardheureg?".

OOST-INDISCH DOOF "Oost-Indisch doof"

- 01 OOST-INDISCH DOOF: Acht; Ang, Lat, Zev, Zed || Bat.
 02 ULKENDOOF: Vor, Loch, Gees, Gels, Nee, Baa.
 03 ULKEDOOF: Rek.
 04 HARDHEUREG: Gees, Eib, Rek, Zel, Lat, Pan, Lob.
 05 HARDHEUREND: Kep.
 06 DOOF ACHTER DE OORNE: Bel.
 07 DOOF ACHTER 'T OOR: Aal.
 08 HEURENDE DOOF: Wesv.
 09 KLEURENBLIND OP DE OREN: Doet.

Lob: As je dink dat iemand ow niet heure wil, dan zeg je: "Zie je hardheurig?".

◆ zo doof as een ulk = "heel erg doof" 05

▲ ulkendoof = "Oost-Indisch doof" 02-03

Op dit kaartjen staot (net as op 't veurege kaartjen) de plaatsen woor de uitdrukking 'zo doof as 'n ulk' in gebruik is in de betekenis "heel arg doof". Bezunder is dat in den Noordeleken Acht 'ulke(n)doof' veurkump in 'n andere betekenis: "Oost-Indisch doof".

Bre: Jan is Oost-Indisch doof; laot maor 's 'n tientje vallen, wedden dat e 't heurt?!

● *A'j Oost-Indisch doof bunt, he'j:*

- 01 ZWIL IN 'T OOR: Win / Win 1971 [Deunk 1, 290].
 02 ZWIL IN DE OORNE: Win / Win 1971 [Deunk 1, 290].

Win 1971: Dat he'k noo al zo vake teggen ow ezeg: he'j zwil in de oorne? [Deunk 1, 290].

Zev: A'j Oost-Indisch doof bint, hou je je veur 'n dove kluut. [KLUUT].

Meg: A'j wat niet heuren wilt, dan stel i-j ow an as 'n doven ulk of 'n doven kwartel. [ULK; KWARTEL].

DOOFSTOM "doofstom"

DOOFSTOM: Acht, Liem || Emm, Elt, Kle.

Eib: Van 'n doofstommen wodt ok vake ezegd: "Dén is gek".

HOOFDSTUK 11 ROEKEN

ROEKEN "ruiken"

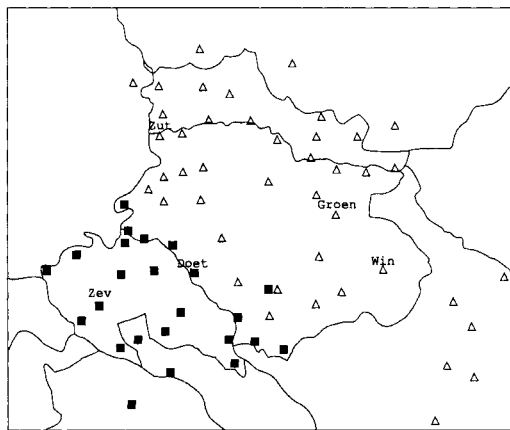
As iets of iemand 'n geur afgif, ruukt e. 't Zelfstandege naamwoord kump maor weineg veur, zoas hieronder blik.

- 01 ROEKEN: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, War, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Vars, Sin, Wesd, Zel, Hen, Ste, Baa, Tol / Acht 1895 [Telge 2, 108] || Wilp, Bat, Mar, Haak, Stlo, Ges, Ram, Bork, Hei, Raes.
- 02 RUK(E)(N): Din, Gen, Voo, Meg, Vars, Sil, Doet, Wehl, Kep, Dre, Olb, Does, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, Zed, Sto, Pan, Lob / Acht 1895 [Telge 2, 110], Pan 1988 [Telge 7, 116] || Emm, Elt, Kle.

Vars 1985: Wat ruk dat lekker [Telge 6, 294].

Bel: Oet 'n Beltrums leed; aover 'n deern-tjen: "Al rokken eur lokken nao echten Bol-doot".

● *Veur "zweeten", "zweet", kiek in De mens-A, blz. 149-150; veur "parfum" en "eau de*

△ roeken 01

■ ruke(n) 02

De grenze tussen ruke(n) en roeken löp in de buurte van den Olden lesselt.

Cologne", kiek in: De mens-B, blz. 508.

RÖKKE "reuk"

't Zelfstandege naamwoord rökke wodt maor weineg gebruikt; vake wordt der 'n omschrieving met 't warkwoord roeken/ruken egeven.

- 01 RÖKKE: Vor, Loch, Gels, Eib, Bel, Zel, Hen / Win 1971 [Deunk 1, 195], Eib 1980 [Telge 1, 71].
- 02 RÖK: Meg, Wehl.
- 03 REUK: Gor, Harf, Sil, Wehl, Hen, Olb, Zev.
- 04 REUKE: / Acht 1895 [Telge 2, 106].
- 05 ROEKE: / Win 1971 [Deunk 1, 193], Lich 1991 [Telge 8, 99].
- 06 GEUR: Gor, Gen, Does.
- 07 LOCH: / Vars 1985 [Telge 6, 213].

Gels: Wat roekt die bloomm lekker; ze hebt 'n lekkere rökke.

Meg: Wat ruken die bloemen lekker, wat hemmen die 'n lekkere rök.

Harf: Wat roekt die bloemen lekker; ze hebt 'n lekkere reuk.

Does: Wat ruken die bloemen lekker; ze hebben 'n lekkere geur.

Win 1971: 't Bunt mooie blomen, maor der zit neet völle roeke an [Deunk 1, 193].

Vars 1985: Wat zit dao toch 'n nare loch an dat grei [Telge 6, 213].

● *In de uitdrukking "'n goeie neuze hebben" veur: "goed kunnen ruiken", komt de weurde rök(ke)/reuk wel weer veur:*

- 01 'N/NE GOEIE(N) NEUZE HEBBEN: Gor, Eef, Vor, Ruu, Zwi, Bor, Gees, Gels, Nee, Eib, Rek, Lich, Aal, Din, Vars, Wesd, Tol || Wilp, Raes.
- 02 'N GOEIE NEUS HEBBEN: Voo, Doet, Ang, Lat, Zed, Pan, Lob || Emm, Elt.
- 03 'N/NE(N) SCHARPE(N) NEUZE HEBBEN: Eib, Groen, Bre, Vars, Ste.
- 04 'N FIENE NEUZE HEBBEN: Lar.
- 05 'N GOEIE REUK HEBBEN: Gor, Harf, Zut, Gen, Sin, Zel, Wehl, Hen, Olb, Does, Zev, Did, Sto.

- 06 'N/NE GOEIE(N) RÖKKE *HEBBEN*: Vor, Loch, Bor, Haa, Nee, Eib, Bel, Aal, Zel, Hen.
 07 NE GOONN RÖKKE *HEBBEN*: Bel, Win || Haak.
 08 'N GOEIE RÖK *HEBBEN*: Meg, Sil, Wehl.
 09 'N SCHARPE RÖKKE *HEBBEN*: Gor.
 || ne goede nözze (hebben): Ges, Ram, Hei.
 || ne scharpe nözze (hebben): Bork.
 || ne fiene nözze (hebben): Stlo, Ges.
 || 'n fiene neus (hebben): Kle.

STINKEN "stinken"

- 01 STINKE(N): Acht, Liem.
 02 ULKEN: / Eib 1980 [Telge 1, 87].
 03 ÄÖTEREN: / Eib 1981 [Weeink 1, 76].
 04 ROTTEN: / Eib 1980 [Telge 1, 70].
 05 OFVARVEN: / Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 153].

Alm: Wat zol hier zo stinken?

Zev: Waorum zol 't hier zo stinke?

Did: Hoe kump 't dat 't hier zo stink?

Vor: Woordeur zol 't hier zo stinken? Ze bunt an 't driefmes varen. lej hoeft veureers gin wasgoed buten te hangen, want dan mo'j 't nog weer van niejs wassen.

Loch: "Usken, busken bonenstro; wee stinkt hier zo? Dat is den olden, griezen man, dén zo akeleg stinken kan", is 'n riemken dat ezegd wodt as der af-eteld wodn bie spelletjes.

Acht-Tw 1948: Ofvarven "schertsend voor stinken" [Wanink 1, 153].

● *Stinken as 'n:*

- 01 AOS: Bel.
 02 ULK: / Acht 1939, Liem 1939 [Vr A'dam 7, 1], Acht-Tw 1948 [Wanink 1, 189].
 03 OTTER: / Gor 1939, Zut 1939, Bar 1939, Vra 1939, Aal 1939, Terb 1939, Zev 1939, Did 1939 [Vr A'dam 7, 4], Vars 1985 [Telge 6, 337].
 04 PRAVAAT: / N Acht ca 1860 [Telge 4, 44].

't Stunk hier as 'n aos

Bel: 't Stunk hier as 'n aos = 't stunk hier 'n uur in de wind.

Vars 1985: Hie stinkt uut den hals as 'n koloniaal uut de gulpe "hij heeft een onfrisse adem" [Telge 6, 337].

Pan 1988: Den kerl stink uut de mond as 'n vaereke uut de kont [Telge 7, 90].

Lich 1991: Wat ne loch(t) "wat een stank" [Telge 8, 73]. [LOCH(T)].

Eib 1981: Ne äöteregen loch "stank" [Weeink 1, 76]. [ÄÖTEREG].

Win 1971: Der hönk hier ne smutterege locht [Deunk 1, 218]. [SMUTTEREG; ok: / Acht-Tw 1948 (Wanink 1, 183)].

Vars 1985: Dat mael is muttereg: 't stinkt en 't is verschimmeld [Telge 6, 233]. [MUTTEREG].

Pan 1988: GALM "onaangename lucht, geur". Met westewiend ku'j de vaerkes goed ruke; de galm slit ow dan op de oge [Telge 7, 39].

Vars 1985: STINKERI-JE "stank" [Telge 6, 337].

HOOFDSTUK 12 PRUVEN

PRUVEN "proeven"

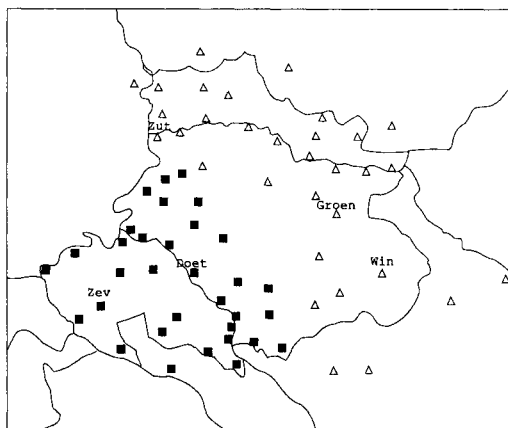
Pruven is kieken of ie etten of drank lekker vindt deur der 'n klein betjen van te nemmen.

- 01 PRUVE(N): Wich, Din, Gen, Voo, Mëg, Net, Ulf, Vars, Sin, Sil, Wesd, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Hen, Key, Ste, Baa, Tol, Does, Ang, Lat, Wesv, Zev, Did, Zed, Sto, Pan, Lob || Emm.
- 02 PREUVEN: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, War, Vor, Ruu, Loch, Lar, Zwi, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win || Wilp, Bat, Mar, Haak, Stlo, Ges, Rhe, Boch.
- 03 PREUFKEN: Eib.
- 04 PRE'BEREN: Aal || Ram, Hei.
- 05 NIPKEN: / Eib 1980 [Telge 1, 55].
|| proberen: Vre, Ges, Ram, Bork, Hei.
|| probiere(n): Boch, Elt, Kle.

Did: Pruve; met 'n lange uu as in 't Standardnederlandse woord buur.

Alm: Laot mie eers maor 's wat pruven veurda'k wat van dat etten nemme.

Lar: Ik wil eers preumm hoo 't smaakt.

■ *pruve(n) 01*

△ *preuven 02*

Bie de grenze tussen pruve(n) en preuven spölt 't veengebied tussen Groenlo, Ruurlo en Zelhem weer 'n belangrieke rolle, net as op de kaartjes op blz 558, 595, 644.

Zed: A'j onder 't aete kaoke, gauw wat pruuft, dan doe'j snäöje. [SNÄÖJE].

Win: Ene dén altied aerste wat pruven wil, neum i-j ne fienspinner. [FIENSPINNER].

SMAKEN "smaken"

- 01 SMAKE(N): Acht, Liem.

Bel: Dee koffie smaakt lekker; dee hef 'n lekkan smak.

Vor: Dee koffie smekt bastend goed.

Did: Dat pötje koffie smik naor meer.

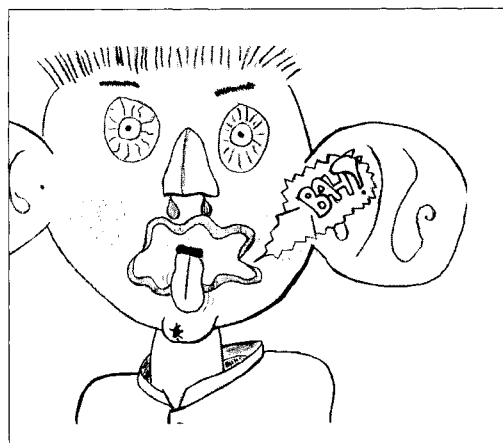
Sil: Gisteren smiek de koffie mien lekker.

● *"Slecht smaken (gezegd van eetbare zaken)":*

- 01 NERGENS NAO(R) SMAKE(N): Eef, Bor, Gels, Eib, Aal, Vars, Sin, Wesd, Wehl, Kep, Ang, Zed, Sto, Pan, Lob || Bat.

● *"Eten dat nergens naar smaakt":*

- 01 VARKENSVOER: Eef, Bor, Groen, Zel, Doet, Wehl, Wesv.
- 02 BEESTEVOOR: Eib.
- 03 KNIENEVOER: Zed.

Nergens naar smaken

Bor: Truus had etten ekokt, maor 't smaken nargens nao; ik vroege: "Wat zit der ammaol in dat varkensvoer?"

● "Slecht smaken (gezegd van drinken)":

01 NAOR UUTWASWATER SMAKEN: Zel, Kep.

● *Veur "lekker zijn", "lekker vinden", "niet lekker vinden", "lekkerbek", kiek in De mens-B, blz. 273-276.*

SMAAK "smaak"

't Zelfstandege naamwoord smaak kump bie-nao in den helen Achterhoek en Liemers veur. Maor veural as 't gebruikt wodt veur etten en drinken, dan wodt ter vake 'n omschrijving met 't warkwoord smaken egeven. Van personen kan ok 't warkwoord smaken gebruikt wodn, maor de metwarkers geeft aoever 't algemeen dan de veurkeur an 't zelfstandege naamwoord.

01 SMAAK: Gor, Harf, Zut, War, Wich, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Haa, Nee, Eib, Aal, Bre, Gen, Voo, Meg, Vars, Sil, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Dre, Hen, Ste, Baa, Olb, Does, Lat, Wesv, Zev, Sto, Lob || Wilp, Bat, Haak, Emm.

02 SMAK: Gels, Eib, Bel, Din / Win 1971 [Deunk 1, 216] || Ram.

03 GOESTINK: / Acht 1882 [Telge 2, 43].

Zut: Dee koffie smaakt goed, 't hef 'n lekkere smaak.

Eib: Dee koffie hef 'n goeien smak/smaak.

Loch: 'k Bun 'n zetjen zeek ewes en noe heb ik de smaak nog neet weer; noe smaakt mie nog niks weer.

Gels: Ik bunne zeek ewes en noo he'k nog hemmao gin smak van 't etten.

Bor: 'k Bun 'n zetjen zeek ewest en noe he'k nog niks gin smaak; der zit 'n smeksken an dee koffie.

Lar: 'k Heb zo'n bitteren smak en 't is mie of 'k altied mos spi-jen. De kop löp mie ok vaak zo dol umme, as of 'k bezoppen waar. Nie waar, Äöltje? [GV-alm 179].

Bel: Doo maor suker naor verdunk in de koffie. NAOR VERDUNK "naar smaak".

● "Kraak noch smaak":

01 G/N KRAAK OF SMAAK: Acht, Liem || Emm.

02 G/N LAK OF SMAK: Gor, Harf, Alm, Zut, Vor, Lar, Zwi, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Hen / Aal 1964 [Rots 1, 55], Win 1971 [Deunk 1, 128], Eib 1980 [Telge 1, 75] || Bat, Mar.

03 GIN LAK OF SMAAK: Ruu, Loch, Dre.

04 GIN SMAAK: Gor, Harf, Bel.

05 GIN SMAK: Haa || Haak.

06 GIN KRACH OF SMAAK: Baa.

07 GIN KRAK OF SMAK: Aal.

08 LAK NOCH SMAK: Gor, Lar, Eib, Rek, Groen, Aal, Win.

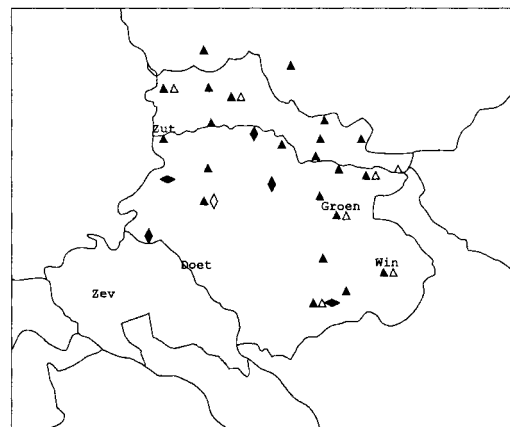
09 KRAAK NOCH SMAAK: Meg, Doet, Gies.

10 KRACH NOCH SMAAK: Zev.

11 KRAK NOCH SMAK: Hen.

Zev: Daor zit krach noch smaak aan die thee.

Gees: Dee thee hef lak of smak.

▲ gin lak of smak 02

△ lak noch smak 08

◆ gin lak of smaak 03

◀ gin krach of sma(a)k 06-07

◇ krak noch smak 11

In den Noordoosteelen Acht bunt allerlei uitdrukkingen op-egeven dee 't zelfde betekent as 't Standaardnederlandse "kraak noch smaak". De meest verspreide is 'gin lak of smak'; veural an den rand van 't gebied komt 'gin lak of smaak', 'gin krach of sma(a)k', 'krak noch smak' veur.

Eef: An dat aeten zit gin kraak of smaak; 't liekt wal varkensvoer.

Gels: Dee thee zit gin lak of smak an; 't is mie zon SCHENKBLANK.

● *Etten woor gin lak of smak an zit, is:*

01 FLAUW: Gor, Zut, Vor, Ruu, Bor, Aal,

Vars, Wesv, Zev, Did || Bat.

02 LAF: War, Nee, Aal, Bre, Kep, Baa, Tol.

03 LAK: Gor, Bor, Bel, Kep.

04 LAKS: Vor / Win 1971 [Deunk 1, 128].

05 FLEPS: Eib.

Zut: 't Aeten is zo flauw as 'n luus. [LUUS].

HOOFDSTUK 13 VEULEN

VEULEN "voelen"

- 01 VEULEN: Gor, Harf, Alm, Zut, Vor, Ruu, Loch, Lar, Bor, Gees, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win, Baa || Bat.
- 02 VULE(N): Wich, Din, Gen, Voo, Ulf, Vars, Sil, Wesd, Zel, Doet, Gaa, Wehl, Kep, Dre, Hen, Tol, Does, Lat, Wesv, Zev, Did, sHe, Zed, Pan, Her, Lob.

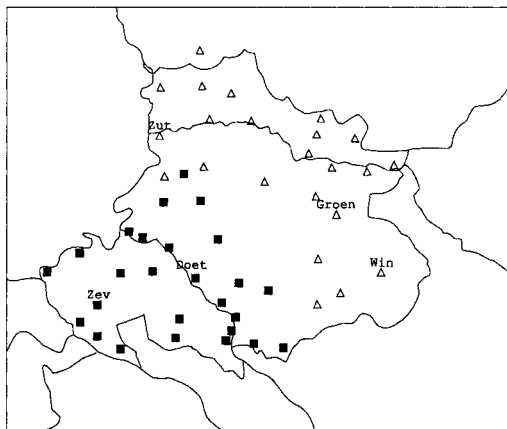
Wich: In 't duuster raken ik in-ens wat an; ik vroege: "Wat vuul ik door?". Ik vulen dat der ene an mien mouwe trok.

Vor: Ik vroege: "Wat veul ik door dan toch?". Ik veulen dat der ene miej an de mouwe trok.

Bel: "Aoveral woor ik veule bu'j zo zachte as ne weule", zae den jonge teggen zien deerne.

Lich 1991: In den duustern is 't veulen neet verbaone [Telge 8, 136].

Vars 1985: Den knochenzetter bevulen 't been en de voet andachteg, gaf der inens 'n nuk an en zei: "Ziezo, i-j bunt weer kloort!" [Telge 6, 52]. [BEVULEN].

De grenze tussen vule(n) en veulen en pruve(n) en preuven (kiek op blz. 659) loopt haoste 't zelfde.

Acht-Tw 1948: FRIEMELEN "bevoelen" [Wanink 1, 97].

Lich 1991: Hee zat egaal onder ere rökke te fosselen. FOSSELEN "tastend zoeken" [Telge 8, 40].

GEVUUL "gevoel"

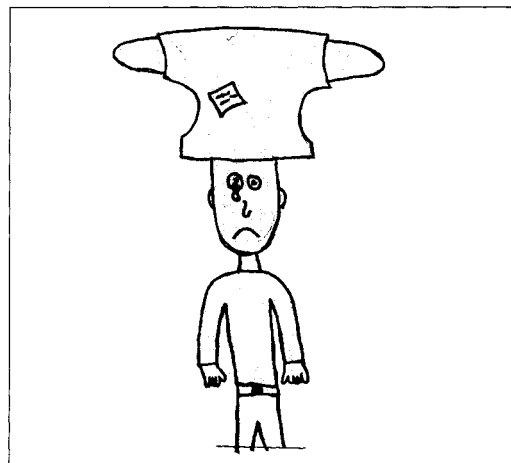
- 01 GEVUUL: Wich, Din, Voo, Vars, Wesd, Zel, Doet, Wehl, Dre, Hen, Baa, Tol, Ang, Zev, Did, Zed, Sto, Aze, Pan, Lob || Emm.
- 02 GEVEUL: Gor, Harf, War, Vor, Loch, Zwi, Bor, Gees, Haa, Nee, Eib, Rek, Bel, Groen, Lich, Aal, Bre, Win || Wilp, Bat, Mar, Stlo, Ram, Raes, Boch.

Sto: In één plekske op de hand had e gin gevuul in.

Harf: Ene plaatse van zien hand zat niks gin geveul in.

GEVULEG "gevoelig"

- 01 GEVULEG: Wich, Din, Gen, Voo, Meg, Vars, Sin, Sil, Wesd, Zel, Doet, Hen, Ste, Baa, Tol, Oib, Does, Ang, Lat, Zev, Zed, Sto.
- 02 GEVEULEG: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Vor, Loch, Lar, Bor, Gels, Haa, Nee, Eib, Rek,

Gevuleg

Groen, Lich, Aal.
03 SEUPEL: / Acht 1895 [Telge 2, 117].

Wesd: Ik bun evallen en now he'k 'n gevulege plek an 't been.

Bor: Ze is heel gevuleg; pas maor op wa'j zegt.

Acht 1882: Ik bun der gans seupel van [Telge 2, 117].

Vars 1985: Dat mense is AOVERGEVULEG en doordeur 'n last veur zichzelf [Telge 6, 120].

● *Kiek ok in De mens-A, blz 180.*

GEVUULLOOS "gevoelloos"

01 GEVUULLOOS: Gen, Meg, Sin, Sil, Wesd, Zel, Kep, Hen, Ste, Olb, Does, Lat, Zed, Aze.

02 GEVEULLOOS: Gor, Harf, Alm, Eef, Zut, Gels, Eib || Haak.

03 ONGEVEULEG: Lar, Zwi, Bor, Nee, Eib.

04 ONGEVULEG: Vor, Doet.

05 DOOF: Eef, Loch, Gees, Gels, Lich, Win, Lat, Wesv || Stlo, Ges, Bork, Hei.

06 DOOD: Zut, Aal, Win, Does, Zev.

Doet: Op één plaetsken was zien hand ongeveuleg.

Alm: Eén plekske op zien hand was gevulloos.

Wesv: Eén plekske op zien hand was doof.

Lich: Hee had ne doven hook op zien hand.

OP DEN TAS "op de tast"

01 OP DEN TAS: Harf, Eef, Vor, Loch, Bor, Nee, Eib, Rek, Bel, Lich, Win, Doet, Wehl, Dre.

02 OP 'T GEVEUL: Eef, Eib, Bel, Aal.

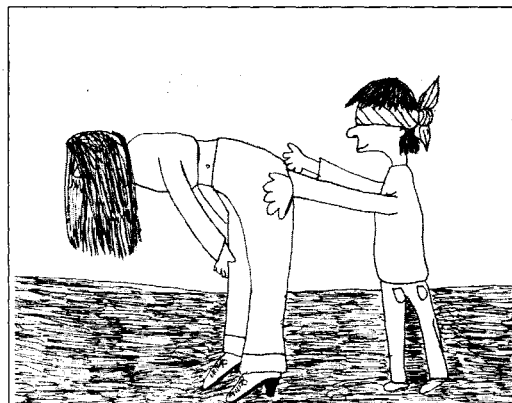
03 OP 'T GEVUUL: Wich, Vor, Din, Wehl, Kep.

04 VEULEND: War, Gees, Gels, Nee, Eib.

05 VULEND: Zel, Doet.

Doet: 't Was duuster in de kamer en doorum mos ik vulend rondlopen um niet te strukelen.

Bor: Ik lepe op 'n tas um neet van de bene te kommen.

Op den tas

REGISTER VAN ACHTERHOEKSE EN LIEMERSE WOORDEN UUT “DE MENS - C”

In dit register bunt allene dee woorden op-enommen dee in hoofdletters eschreven staot. Samenstellingen bunt allene onder 't eerste lid van de samenstelling op-enommen. Bv.: *achterveur* steet bie *achter* en neet bie *veur*.

Van woordgroepen bunt allene de afzonderleke delen op-enommen; de woordgroep as zodäoneg neet. Bv.: *te kwetter vallen*; op-enommen bunt *te* (onder de t), *kwetter* (onder de k) en *vallen* (onder de v).

't Teken ¶ steet in dit register neet veur de paginanummers.

't Register is emaaft deur E.D. van Keulen, W. van Keulen en C.F. Schaars-Kolk.

A

- aaie(n)* 582
aak 652
aangeve(n) 592
aanhale 569
aanlangen 592
aanlope(n) 617
aantrekke 569
aap 652
achternao-jötteren 615
achteruutscheten 630
achteruutschuve 630
achteruutspringe(n) 630
achteruutstoeven 630
achteruutstolperen 630
achteruuttraejen 630
achteruutvliegen 630
achteruutvliege(n) 630
achterveur 568, 571
achtervuur 571
achterwerk 571
adeg 577
aeme(n) 594
aende 576
aendegank 626
aeve(n)völ(le) 651
afbösselen 568
afbasken 615
afbatere 568
afbeuren 589
afdekkele(n) 555, 568, 570
afdökkelen 568
afdorse 568
afdrapsen 609, 615
afdreugen 568
afdukelen 548
afgadden 568
afgaon 557
afguns 649
afhompson 583
afklabasteren 609
afklepperen 609
afkniepe 568
afkukelen 548
afloeren 649
aflopen 559
afnaeme 594
afprugelen 568
aframmele(n) 555, 568
afransele(n) 555, 568
afrosse(n) 555, 568
afschume 619
afsmaere 568
afsmere(n) 555, 568 - 570
aftoemele 548
aftommelen 548
aftraeden 625
aftroeven 568
aftuge(n) 568
afuigen 555
afuitele 548
afwammesen 568
afwaseme 568
afwikse 568
afzale 568
afzaole 568
afzeuken 559
afzäölen 568
ankommen 617
anbenen 613
andoksen 609
andoon 592
andouwe(n) 584
andowwe(n) 584
andrukken 585
angaon 566, 609, 617, 651
angeven 592
angloepken 649
angloepsen 649
anglotsen 652
anheurensweerd 654
anklevven 574
ankommen 617
anlangen 592
anlopen 609, 615, 617
anmaeten 574
anmetten 574
anpakken 568
anpoten 617
anreiken 592
anreken 592
anschikken 561, 564
anschoeven 561, 564, 585
anschoven 561
anstappen 617
anstieselen 617
anstrieken 574
antraeden 617
anvatten 594
anzeen 569
aoje 582
aom 615
aongeve 592
aopendoon 597
aopenen 597
aope(n)make(n) 597
aos 658
aover-end(e) 599
aovergevuleg 662
aoverhand 566
aoverhen 625
aoverhoop 599
aoverhooplopen 609
aovertaeje 620
äötereg 658
äöteren 658
apostelpeerde 609
apostelpere 609
appelweek 567
arm (bnw.) 570
arm (znw.) 555, 616
armenkaste 568
armudeg 653

B

- baaie(n)* 623, 631
baats 550
baedeler 557
baejeren 610, 620
baendele 612
baenzel 576
baere 623
baes 561
baezel 576
baggere(n) 631 - 632
bajeren 632
bajjere 631
bakkeleien 556
bakkes 575
balg 555, 567
baliejen 623
banjere(n) 619, 623, 625
baoje 631
bargen 596
ba(r)s 649
bas(t) 567
basbenderen 556, 623
basken 590, 623
baskeri-je 570
basten 623
batere(n) 566, 570, 600, 623, 624, 632
bats 550
bedonderd 647
bedrette(n) 647
bedreufd 647
bedrukt 653
beduzeld 614
been 545, 547, 561 - 562, 607, 609, 614, 616, 625 - 626, 629
beestevoor 659
begloepen 650
begloepken 649
begloepsen 649
begluren 650
beiereg 607, 620
beieren 611, 620
beierend 620
beikelen 620
bek 572, 575, , 644, 651, 654
bekummerlek 622
belaeve 571
beloeren 650
beluusteren 654
benderen 623
beneden 546, 550
benee 546
beneenn 546
beneje(n) 546, 550
beneken 625
benen 625
benette 572
benewagen 608
bengele 611
benzel 576
bere(n) 618, 631
berebokse 612, 617
bereken 593
beschreden 626
beschuu 601
besodemieterd 647
besseme 619
best 615
bestrien 626
bestries 626
betötteld 648
beteu 647
betoeterd 647, 651
betotteld 648
betrekken 569
betutteld 652
beugen 553, 577, 583
beuken 566, 600
beunen 580, 623
beuren 589
bevulen 662
bewaegen 545
bewaeging 545
bewaeglek 545
bi-j-ene 598
bi-j-nao 548
bi-jschikken 561
bieje 545
biesterbane 633
bi-jzitten 554
bille(n) 570
billekeskoke 571
billekoek 571
billewagen 608
bis 619
bisvlege 614
bizzeke(n) 613, 618
bizze (znw.) 619
bizze(n) 613, 618, 627
bizzerd 619
bizzereg 618
blaaie 599
blaann 599
bleik 554, 571
blenen (znw.) 647
bliksem 567, 615
blind 647
bloot 567, 570
bluffert 572
boeks 572
boekse 572
boemse 600
boengse 600
boeten 626
böggelen 577, 589
boke 569
bokken 553
boks(e) (znw.) 571, 614, 626
bökse (ww.) 548
bokstesse 646
bol 572
boldere(n) 623 - 624
ollen 625
bommelen 621
bommelend 622
bomsk 600
bonestake 629
bongelen 620
bongsen 600
bonke 572
bonkse 600
bonzen 600
bord 647
bore(n) 601
bos 616
bosselen 630
bot 567
bots 572
botsen 600
bozelen 579
bozen 579
bozzeken 627
bozzen 579
bozzeri-je 579
braasken 569
braatsken 569
braddeken 561
braeke 548
branden 652
brekhafteg 621 - 622
brekken 548
brenge(n) 639
britsen 582
britsk 582

Register van Achterhoekse en Liemerse woorden uut "De Mens - C vervolg

- brommelen* 599
brookzak 646
brummelen 599
buge(n) 553, 577, 583
buize 613
bukke(n) 553
bulleken 648, 652
bunder 652
bungel 626
bungeleg 620
bungelen 611, 620
buren 589
bute(n) 626
buutsen 566
- D**
- daalten* 546
daansen 634
daejen 570
daets 570
dale 546, 550, 561 - 562
daleflansen 549
daleflasken 549, 591
dalefleren 548
dale-hoeken 561, 638
dalekwatsen 548
dale-leggen 587
dalepleren 548
daleslaon 549
dalesmeren 548
dalevallen 562
danne(n) 618, 634
dansen 634
daoze 633
däözelig 650
dauwelen 556
daze 618
deer 556, 570
dekkel 555, 567 568
dekken 648
dellenhane 629
desteren 618
deupen 584
deurgerök 569
deurlaote 555, 568, 600 - 601
deurschrieden 625
deutraeden 610, 625
deutraeje(n) 625
deutraenn 609
dich(t)doen 598
dich(t)gooie(n) 598
dich(t)klaeve 598
dich(t)make 598
dich(t)slaon 598
dich(t)smiete(n) 598
dichtdoon 598
dichtebateren 598
dichtedoan 598
dichtedoan 597
dichtefleren 598
dichtegooien 598
dichtekwakken 598
dichtepleren 598
dich(te)slaon 572, 598
dichtesmakken 598
dichtesmaksen 598
dichtesmieten 598
dichtimmere 572
diessese 610, 613
disselen 613
dodderereg 650
doedelzak 569
doeken 553 - 554, 629
doeknakke (znw.) 629
doeknakken 629
doeknekke 554
doeknekken (znw.) 629
doen 577, 579, 583, 592, 596, 626, 640
doezend 652
doezerig 650
dofken 572
dofkeren 572
dökkelen 600
doksen 609
dolbotter 624
dolbotteren 623
doldallen 621, 624
dolen 633
dölleg 651
dollen 620, 633
döllen 621
dom 650, 652
dommeleg 650
dompelen 584
donder 555, 567
dondere(n) 548, 550, 652
donderjagen 556
dood 663
doof 654, 656, 663
doofstom 656
doon 577, 579, 583, 592, 596, 599, 626
door 625
dop 644, 648
döp 572, 648
döppereg 650
döppers 572
dorken 622
dörken 623
dö(r)se 569
dotjereg 650
dotterereg 650
douw 585
douwe(n) 584, 630
dowwe 592
dow 585
dowwe(n) 584, 630
draai 575
draaien 552, 580
drabbe(n) 616, 618
draegen 589
draej 575
draeje(n) 552, 580
draf 614, 617
dragen 589
drapsen 609, 623, 632
drarken 611
dratken 611
drave(n) 612
dree 629
dree-stuver-centjen 629
dreien 580
drejen 580
drente(n) 610, 611, 617
drenzen 617
dreun 573
dribbelen 617 - 618, 627
driete(n) 611, 615, 626
drieve 652
drif 615
drillen 553
dringe(n) 630
drobbelen 609
drökkele(n) 610 - 611, 617
drol 626
drömmele(n) 610
dröntelen 610
drosken 557
drossen 615 - 616
dröttele 648
dröttelen 611 - 612
drukke(n) 584, 604, 612, 630
drummeltje 617
duiken 554

Register van Achterhoekse en Liemerse woorden uut "De Mens - C vervolg

duisteren 609
 duke(n) 554
 dummeleg 650
 dummelen 621
 dungelen 610 - 612, 621
 duumstok 576
 duurtraeden 625
 duvel 556, 567, 570 - 571
 duwe(n) 584 - 585, 630
 duwwen 584 - 585
 dwaelen 633
 dwale(n) 633
 dwalm 633
 dwalme 633
 dwaole 633
 dweisteren 633
 dwellen 633

E

echtersten 567
 één 574 - 575
 eenstareg 645
 eind 576
 empereg 618
 empenstat 618
 end(e) 561, 575, 599, 607, 626
 endeure 652
 ene 574
 esen 644
 eugskes 647
 euj 648
 euvel 648, 651
 evers 616
 eweg 556

F

falie 555, 567
 fats 574
 fiddeken 627
 fiedele(n) 583
 fiedlerd 583
 fien 657
 fienspinner 659
 fimmelen 605
 flaer(e) (znw.) 573, 575
 flaere(n) 546, 590
 flap 574
 flappen 566
 flats 574 - 575
 flatse(n) 571, 631
 flatsken 631
 flauw 661

fleem 648
 fleer 573, 575
 fleps 661
 flere(n) 548, 590
 flieres 573
 flik 574
 flikken 566
 flikker 567
 flikkeren 590
 flink 625
 flochteren 618
 flokkeren 634
 flonkeren 649
 flosteren 615
 fluiten 569
 foddeken 609, 616, 618 -
 619, 627
 foeke 603, 605
 foeke(n) 603 - 604
 foekereg 605
 foekse 604
 foemp 572
 foemps 572
 foempse 572
 foetsie 557
 fommel 605
 forken 627
 forreken 627
 fosken 570
 fosselderi-je 605
 fosselen 605, 611, 662
 fosselerd 605
 fotjen 609
 frans 626
 fresse 572
 fribbelen 582, 605
 friemele(n) 605, 662
 froemele(n) 597, 604 - 605
 froesele(n) 556, 582
 frommele(n) 604
 frosselen 604
 frummelen 605
 frunneke(n) 601, 605
 frutsele 572
 fusselder 628
 fusselderi-je 605
 fusselen 604 - 605, 627
 fusselerd 605
 futsele 571

G

gaapsnuut 652

gadderen 598
 gaeve 571
 gaeselen 612
 galm 658
 galopperen 611, 613
 gang 613 - 614
 gank 617
 gannefen 647
 ganzepladden 626
 gaon 546, 550, 556 - 557,
 562, 569, 571, 581, 607 -
 610, 615 - 616, 625, 628 -
 629, 637, 652
 gape(n) 648 - 651
 gaperd 648, 652
 garde 576
 garden 598
 garen 598
 gasken 612
 gaskerd 575
 gat 561, 567, 570 - 571, 609,
 614, 616, 641, 652
 gatjen 555
 gatmäöltjen 571
 geböggelte 577
 gebaskete 570
 gebater 570
 gebozzete 579
 geer 625
 gegengelte 612
 geheur 654
 geisele(n) 569, 612, 618
 gejikker 563
 gek 651
 gekiekte 649
 gelieke 647
 geloopte 608
 gemak 610
 gengelaar 612
 gengelderi-je 612
 gengele(n) 610 - 611, 617, 619
 gengelpiepe 612
 gersen 618, 623
 geschungelte 612
 gesmokste 632
 gespele(n) 612
 gespen 612
 getodte 590
 geur 657
 geve(n) 555, 574, 592, 645,
 651
 geveul 662 - 663

Register van Achterhoekse en Liemerse woorden uit "De Mens - C vervolg

- geveuleg* 662
geveulloos 663
gevuleg 662
gevuul 662 - 663
gevuulloos 663
gewriemelte 553
gezichte 575
gezit 562 - 563
gezits 562
gier 626
gieter 567
gieuwe(n) 638, 647
gin 660
gispelen 612, 618, 627
giwwen 613, 647
giwwereg 619
gli-je(n) 551 - 552
glibberen 552
glieden 551 - 552
glieren 551 - 552
glimmende 647
glippen 552
gloepen 552, 619, 648, 650
gloeperd 648, 650
gloepken 648, 650
gloeps 649
gloeren 650
glotsen 652
glotsereg 652
glouuw 652
gluren 650
god 653
goed 657 - 658
goestink 660
göllen 612
golveren 647
gon 546
gönnen 647
gönzen 647
good 622, 658
gooie(n) 562, 590
görgel 594
goske 576
gosken 570
gözzen 553
graeven 579
grave(n) 579, 601
greile(n) 563
grel 645
greppe (znw.) 595
griepe(n) 556, 591, 593 - 595
grobbe(n) 580, 598
grond 549, 588, 624, 652
groot 625, 647
gugen 647
gunzeke 647
gunze(n) 647, 649
gunzend 647
gunzerd 647
guren 551
H
haas 614
haeneg 610
haer 609, 624
haevelen 586, 619, 621, 627
hak 616
hale(n) 599, 614 - 615, 639
hals 615, 647
hampelder-je 590
hampelen 590, 620
hand 557, 565, 569
hane 614, 629
hange(n) 606, 626
hanglippe 648
häöbeleg 621
häöbelen 548, 621
haok 615
haoken 615
häöken 586, 615
haole 639
haor 570
haos 614
haoste (bijw.) 548
häöveleg 621 - 622
haozesök 617
hard 614
hardheureg 656
hardheurend 656
haronder 546
harumlope 612
haspelen 548, 622
hassens 574
haver 569
haze 614, 654
hazen (znw.) 614
hazepladden 626
hazewind 614
he(r)ses 572
hebbe(n) 556, 568 - 570, 595, 613 - 614, 619, 626, 655, 657 - 658
heergaon 608
heerhale(n) 639
heerlope 608
heernemme 568
hellegkop 556
hellem 559
hemel 569
hemme 563, 613
hemp 652
hen 545, 609, 611 - 612, 619
hendeg 610
hengaon 608
hengooien 591
hengst(t) 573
henhalen 639
henhangen 606
henleggen 552, 587
henlope 608
hensmieten 591
herdheurend 656
herne 575
her(s)es 572, 575
hert 614
hesse 614
heufd 642
heure(n) 647, 652, 654, 656
heurend 656
hew 614
hier 625
hiese 569, 577
hildensleet 629
hings 573
hipken 634
hippen 634
hizzebizzen 627
hoeke 637
hoeter-de-kloet 615
holden 555
holen 570
hollen 555, 615
holsken 624
holsteren 624
holt 575 - 576
hölten 628
holvere 621
hompelen 626
hond 611
honedraf 617
hoog 629
hoor 556
hopken 634
hopsen 563

Register van Achterhoekse en Liemerse woorden uut "De Mens - C vervolg

horken 637, 654
 hörke(n) 637
 hörvel 545
 hörveleg 622
 horvelen 607
 hörvelen 577
 houw(e) 573, 575, 614
 houwe(n) 555 - 556, 566, 569,
 570
 houweri-j 570
 höwwwe 614
 huke 637
 hummeleg 621
 hunkeren 647
 hunzeke 647
 hupken 563, 634
 huppelen 634
 huppen 634
 hurke(n) 637
 hutsele(n) 576, 612
 huuksken 647

I

iemand 651
 iendoen 595
 ienschudde(n) 595
 iesbere(n) 617 - 618
 indoen 595
 indoon 595
 inene-doeken 554
 in-ene 604 - 605
 ingeten 595
 ingiete(n) 595
 inschenken 595
 inschinke(n) 595
 inschudde(n) 595
 inskinken 595
 inzetten 616

J

jachten 617
 jachteren 617
 jak 567
 jan-plat 612
 jan-stremie 568
 jao 642
 jäöken 600
 japse 582
 jenke 556
 jenzen 571, 638
 jestesken 646
 jeunn 577

jeureg 571
 jezus 652
 jipske 647
 joechteren 556, 613
 jökke 600
 jokse(n) 621
 jommeriek 648
 ju 567, 569
 jukke 600

K

kaakslag 575
 kaanshaken 595
 kabaatsen 549, 570
 kael 594
 kaeze 616
 kalebateren 623
 kanes 575
 käölen 652
 kapofken 550
 kappes 615
 karf 583
 karkenrad 629
 karmis 571
 karmisse 571
 karmse 571
 karve 583
 kasmaks 549
 kasmaksen 549, 591
 katte 652
 kawopsken (znw.) 634
 keer 625
 kenieneg 652
 kere 648
 kermis 571
 ketse 616
 keugelen 547
 keukelen 547
 kezen 601
 kiedele(n) 600
 kiefenslag 575
 kiefte 614
 kieke(n) 644 - 647 - 651, 653
 kiekerd 648
 kiele(n) 600
 kiep 652
 kiepig 647
 kietele(n) 600
 kieuweg 652
 kieuwenslag 575
 kieviet 614
 kinnebakslag 575

kip 652
 kittelen 600
 klabaotere 624
 klabasteren 622 - 624, 631,
 634 - 635
 klabaster(d) 624
 klabatere(n) 550, 632
 klabatse 576, 636
 klabasteren 618, 623 - 624,
 636
 klabettere 609
 klavesteren 635
 kladde(n) (znw.) 594
 kladden (ww.) 548
 klaeven 575, 590
 klamieten 595
 klamieter 595
 klaowe 635
 kläöwe 635
 klap 573, 575
 klasteren 635
 klats 573
 klatsen 591
 klausteren 635
 klautere(n) 635
 klavesteren 622
 klevesteren 629
 klein 568
 kleisteren 635
 klepke (znw.) 624
 klepken 619, 624
 klepkerd 624
 kleppe(n) 609, 618 - 619, 624
 klepperd 624
 kleppere 618, 619
 kleppersken 619
 klets 571, 573
 kletter 573
 kletteren 547
 kleurenblind 656
 klevesteren 629
 klimmen 635
 kloet 655
 kloeten 622
 kloppe(n) 600
 klossen 624
 klosteren 624
 kloot 567 - 568
 klötteren 611
 klungel 558
 kluppel 575
 kluut 652, 655, 656

Register van Achterhoekse en Liemerse woorden uut "De Mens - C vervolg

- knaaie(n)* 579, 632
knaeden 622, 632
knaenn 622, 632
knaphaver 574
knapperd 574
knee 637
kneesten 622
knejen 637
knelen 637
knellefiksen 584
kneuk 574
kneuken 604
knie 637
kniebewaeging 637
kniele(n) 637
knien 652
knienevoer 659
kniepe(n) 557, 600 - 602, 604, 615, 645
knieperd 600
kniepoge(n) 645
kniggelen 622
kni-j 637
kni-je(n) (ww.) 637
knikke(n) 642
knikkoppen 642
kniks 637
knillefikken 602
knip 645
knipeugen 645, 649
knipoge(n) 645
knippen 599
knipseg 652
knobbelen 582
knodden 632
knoefel 605
knoefele 604
knoffel 590, 603, 605
knoffelen 604
knökkel 605
knökkelenbos 569
knokke(n) 555, 566
knooie(n) 551
knoop 568
knöttel 605
knötter 605
knöttereg 605
knötteren 604
knuppelen 599
knuppel 575
koe 655
koekelderi-je 649
koেকেle(n) 649
koekelerd 649
koekeloeren 648, 650
koelen 579
koeze 576
koezel 576
koezeman 648
koken 551
kolsen 622
kolsken 632
komme(n) 545, 547, 550, 556 - 557, 568, 571 - 572, 590, 607, 609, 611, 615, 621 - 622, 624, 631, 634
können 557, 569, 593, 615 622
kont(e) 547, 563, 570 - 571 594, 616, 652
koo 652
kop 556, 572, 575, 594, 599, 615, 642, 651 - 652
ko(r)t 558, 612
kort-af 618
kort-an 618, 619
kort-jan 582
kort-op 618
kortsnienn 582
kortstampen 640
kösteren 610, 619
köttele(n) 547, 610, 611, 617
kraag 594
kraak 660
kraanshaken 595
krabbe(n) 600
krabbedoedes 575
krach 660
kragen 595
krak 660
krasbörselen 636
krasbosselen 621
krauwen 600
kregel 545
krepse 595
kreuk 605
kreukel 605
kriege(n) 556, 562, 569, 571, 574 - 575, 588, 591, 593, 594 - 595, 639
krint 561
krioelen 553
kroele(n) 580
kroelerd 580
kroeleri-je 580
kroelwater 580
kroepe(n) 580, 635
kroeperd 635
kroepgat 635
kroep-jan-beernd 635
kroepstat 635
kroes 652
krokelen 604
krökkel 545, 605
krökkeleg 622
kromen 551
krömmelen 611
kronkelen 604
krop 629
krudeg 545
krukken 622
krumele 611
krummelen 619, 627 - 628
krummelend 622
krupe(n) 580, 635
kruus 594
kuiere(n) 610 - 611, 620
kuierlatten 616
kukele(n) 547, 549
kukenachteg 651
kulen 553
kul 567
kuten 613
kuut 616
kwakerd 575
kwakerd 572 - 573, 575
kwakke(n) 548, 590
kwakse(n) 550, 590
kwansuuskes 651
kwart 626
kwartel 655 - 656
kwats 574
kwatsen 548
kwetter 549
kwiet 558, 633
L
laaien 579
labbedoedes 575
laberdoedas 575
laf 661
lak 660 - 661
laks 661
lamieten 595
land 652

Register van Achterhoekse en Liemerse woorden uut "De Mens - C vervolg

landmaeter 625
 lang 569, 629, 647
 langebeens 626
 lange(n) 575, 592
 langs 558, 574
 läönen 554
 laope 612
 laoten 551 -552, 562, 568, 596
 lat 555, 567
 lazerus 614
 legge(n) 552, 587
 legger 654
 lel 573, 639
 lempe 629
 lens 567
 leune(n) 554
 lezen 558
 lichten 588
 lief 556, 568, 614
 ligge(n) 552
 lillek 551
 lingn 552
 linke (znw.) 566
 linke(r)poot 565
 linkeroge 646
 linkeroog 646
 links 565, 646
 linksepoot 565
 linkshandeg 565
 linkshendeg 565
 linkspoot 565
 linkspoter 565
 lint 567
 loch(t) 651, 657, 658
 loenze(n) 646, 649
 loere(n) 619, 648 - 649,
 652 - 653
 lokken 649
 lonke(n) 646 - 647, 649
 lonkeren 646, 649
 lönnen 554
 loopgaren 609
 lope(n) 547, 608, 610 - 611,
 613 - 616, 618 - 622, 625 -
 626, 628 - 629, 633
 lopes 609
 löp(pe) 556, 608, 614
 lörvn 595
 los 569, 571
 losdoen 597
 lösdoen 597
 losdoon 597

lösdoon 597
 losmake(n) 597
 lösmaken 597
 losspieren 651
 loszetten 597
 löszetten 597
 luchterhand 566
 luch(t)svoes 565
 luk 656
 lummele(n) 610, 611
 lunkeren 644, 646 - 647,
 649
 lusteren 654
 luus 661
 luustere(n) 654
 luustervinke 654
 luustren 654

M

maaien 626
 maaiken 623, 626 - 627
 maejerd 573
 maiken 626
 make(n) 549, 555, 558, 568,
 571, 579, 582, 615 - 616,
 637, 640
 makkes 567
 man 568, 652
 maete 574, 575
 maofhakken 629
 maol 566 - 567
 maratten 640
 marcheren 608
 marchieren 608
 marge 652
 markeland 652
 martele(n) 580, 622, 632,
 640
 massen 580
 meerze 561
 mekare 570, 590
 mep 573
 meppen 572
 merotte 640
 metkriege 595
 metten 568, 574
 mettodden 590
 meuten 555
 miere(n) 579, 580, 640
 mieter 555, 567
 mochelen 559
 moeder 653

moeilek 622
 moel 549, 572, 575,
 moelpeer 575
 moelpere 575
 moffelen 597
 moggelen 611
 molle 647
 mot 614
 mothol 597
 motten 557, 609, 614
 muulpeer 575

N

naar 647
 naegelen 613, 618
 naeme(n) 593 - 594, 634
 nakke 644
 naod 602 - 603, 614
 naogiwwen 615
 naokieke 568
 naomaeten 574
 naoplonderen 599
 naowaren 644
 naozeen 568
 naozien 568
 nee 642
 neerflatse(n) 591
 neerklaeve 591
 neerkwakke(n) 548, 591
 neernukse 591
 neerslaon 625
 neersmakken 548
 neersmaksen 548
 neersmeren 548
 neerstoecken 548
 neertraeden 625
 neerzetten 561 - 562
 neien 615
 nek 548
 nekken (znw.) 614
 neme(n) 593, 616
 nemme(n) 562, 568, 593, 594,
 609, 616, 625, 634
 nergens 659
 net 626
 neus 644, 648, 657
 neuze 648, 651, 654, 657
 neuze(n) 648
 niefelen 597, 605
 nikke(n) 642
 nikkoppen 642
 niks 651

Register van Achterhoekse en Liemerse woorden uut "De Mens - C vervolg

nipken 659
noch 660
noffelen 597, 604
nogal 577
noks 577
noszak 646
notjen 564
nözze 644, 648
nuchter 648, 652
nuk 577
nukken 577
nuks 577
nukse(n) 577

O

oelachteg 651
oeldereg 651
oelderig 650
oele 652
oeleg 650 - 651
oelen 645
oelereg 650 - 651
oelig 650
oelkachteg 651
oelkereg 650 - 651
oenig 651
oetdrukken 602
oetglippen 552
oethangen 616
oetkniepen 602
oetparsen 602
oetpersen 602
ofdekkelen 570
ofgadderen 568
ofhouwen 567
ofkletteren 550
oflangen 592
oframmelinge 567
ofsniejen 582
ofstreupen 571
ofstriecken 571
oftroeven 570
ofvarven 658
oge 644 - 647, 649, 652
oks(e) 626
onder(e)(n) 546
onderdoems 650
onderstebaoven 599
onderstebovven 547
onderten 546
ongedureg 619
ongeleuveg 651

ongeleuvelek 651
ongelukkeg 648
ongeveuleg 663
ongevuleg 663
onneuzel 650, 651
onnözze 651
ontduken 554
ontfloesteren 616
ontkommen 557
onwereg 652
onzien 569
oog 645 - 647, 649 - 651
oor 568, 571 - 572, 575,
655 - 656
oorvaege 575
oorviég(e) 575
oost-indisch 656
opbarga(n) 596
opberge(n) 596
opbeure(n) 571, 588
opburen 588
opdoffer 573
opdonder 573
opduvel 573
opgadde 588
opgadderen 588
opgaeve 607
opgarden 588, 598
opgaren 587, 598
ophale(n) 641
ophange(n) 606
opkommen 607
opkrassen 607
opkriegen 587 - 588
opkruien 557
oplaezen 588
oplawaaï 573
oplawaaier 573
oplawaaierd 573
oplawammes 573
oplawaoj 573
opmieter 573
opnemmen 588, 607
opneuker 574, 585
opneukerd 574
oppakken 588
oprape(n) 587
opschikke(n) 564
opschoeven 564, 586
opschuve(n) 564
opskoeven 564
opsodemieter 573

opstaon 607
opstekken 592
optater 573
optillen 588
optrekke(n) 641
opvaole(n) 603
opvolen 603
opvullen 603
opvouwe(n) 603
opwammes 573
opwapper 573
opzette(n) 617
otte 576
otter 658
overende 607

P

paar 569
pad 616
paer 574
paere 569
pak 566 - 567
pakke(n) 562, 568, 591, 593 -
594, 639
pakhoes 652
palsken 622, 631, 632
palskeren 631
paogelen 576
paogen 576
paol 557, 616
päöle(n) 612, 621
paor 575
pappot 646
pas 614, 632
pats 573
pave 569
paverd 574
petetter 573
peerd 546, 568
pekkelhaerink 552
pens(e) 555, 567 - 568
persen 602
petoete 573
petoffel 568
pets 573
petse 573
peuter 574
peutere(n) 601
pieke(n) 578
pierke(n) 578 - 579, 601
pietse 570, 576
pikke(n) 593

Register van Achterhoekse en Liemerse woorden uut "De Mens - C vervolg

- pirken 578
pisse(n) 615, 626
plaatsnemen 561
pladdeken 610, 623, 626 -
627, 631, 632
pladdekerd 610
plaer 573
plaiken 632
plaksen 631
plarke(n) 610, 623, 625, 626
plasken 631
plaspoten 626
plate 572
platsen 632
pleddeken 623
pledderen 631
pleer 568, 573, 575
plefken 550, 600
pleite(n) 558, 615
pleite(s) (bijw.) 557- 558
plempsen 632
plere(n) 548 - 550, 590, 613,
623, 625, 631, 638
pletteren 613, 623, 631
plieren 601
plodden 586
ploemken 550
ploemskén 631
ploemze 550
ploetere(n) 631 - 632
plompsen 632
plomskén 550, 631
plonderen 559
plonsken 631
plonzen 631 - 632
plooi 603
plooi 603
plukke(n) 599
pluren 601
poddeken 627, 629
poeier 572, 574
poekel 567
poelen 582
poete(n) 566, 574, 575
poetjepaddelen 640
poffe 566, 575
pofken 550
pöggelen 601
pokkel 567
pokkele(n) 568 - 569, 589
polderen 623
polen 631
pölke(n) 601
pölleke(n) 601
polsen 631
polsken 631 - 632
polskeren 631
poot 549, 629
porken 577, 579, 601
pörke(n) 578 - 579, 600 -
601
porre(n) 572, 577, 579, 601
porreken 627
pörreke(n) 601
portie 566 - 567
post 614
pot 646, 655
potdoof 656
potjen 631
pötteren 579, 601, 627
pottersken 611
praggelen 623
pramen 585
pravaat 658
preberen 659
preufken 659
preuven 659
priegel 566
prikken 578
prugel 567
prugelderi-je 570
prutjen 601
pruve(n) 659
pulke(n) 601
pulleke(n) 601
pulsken 631
punderen 588
pungel 626
punneken 601
puzeken 582
- R**
raam 634
raar 563, 647, 651
raeken 592
rake(n) 558, 591, 633
rammel 566
ransel 566
raom 634
raor 651
raozen 550
rappeklomp 615
rauzen 623
rechteroge 646
rechttop 629
reet 571
reike(n) 592
reile 563
reken 592
rekken 592
rengelen 563
rennen 612
repelen 635
reppelen 563, 635
reugen 545
reuk(e) 657 - 658
reupele 556, 563, 635
reuren 545, 579, 580, 601
rib 567
ribbensmeer 567
ribs 567
riegen 578
riejen 563
riepe(n) 594
ri-je 563
rijzen 550 - 551
rikkevielen 564
robbelen 580
roddek 545
roddeken 640
roddekerd 545
rodden 582
roeke (znw.) 657
roeken (ww.) 657
roetse(n) 551, 557
roetsjen 551
rök(ke) 577, 657 - 658
rolle(n) 553
rondbanjeren 612
rondbeieren 612
rondbenderen 612
rondbengele 611
rondbungelen 611
ronddalven 612
ronddaoze 633
ronddazen 612
ronddraaien 552
ronddraeje(n) 552
ronddrejen 552
ronddröttelen 611
ronddungelen 611
ronddwaole 633
rondgengele(n) 611, 619
rondgloepen 619
rondköttelen 611

Register van Achterhoekse en Liemerse woorden uut "De Mens - C vervolg

- rondkraemer* 612
rondkräözen 612
rondkrömmelen 611
rondkrumele 611 - 612
rondlope(n) 612, 633
rondlummelen 611
rondmoggelen 611
rondmiere 621
rondomvallen 547
rondplenteren 624
rondscharrelen 611
rondschiefelen 619
rondschiieren 612
rondschiuken 619
rondschume(n) 612, 619
rondschunen 619
rondschungelen 611 - 612, 619
rondslentere(n) 611
rondsmoegelen 619
rondsnaaien 619
rondsnotjen 619
rondstruinen 619
rondstrunksen 612
rondsjaxen 612
rondsjoeken 612
rondsnujen 612
rondspoeken 612
rondstruinen 611
rondstrunen 612, 633
rondstrunzen 612
rondte 552
rondtolle 553
rondummelopen 609
rondvliegen 612
rondwaren 633
rönne 612
röppelen 635
ros 567
rös 563
rospelen 552
rospern 581
rossen 600
rösten 562 - 563
rotjen 564
rotteling 576
rötteling 576
rotten 658
rug(ge) 567 - 568, 570, 644
ruilen 563, 607
ruk 577
ruke(n) 657
rukke(n) 577
rure(n) 545, 579, 581
ruzie 555
ruziezeuker 556
ruziezucker 556
- S**
- sabelen* 625
sapken 608
schadde 655
schael 645, 649
schaele(n) 649, 651
schamp 552
schampereg 552
schane 589
schaopachteg 651
schäöre (znw.) 583
schäören 583
scharmezeerder 612, 619
scharmezeren 619
scharp 657 - 658
scharre 655
scharrelen 611
schavielen 545
scheef 649
schel 645
schelholt 568, 576
schellen 651
schenkblank 661
scheppe(n) 579
schete(n) 549, 626, 637
scheufelen 627
scheuken 564, 582
scheur(e) 583
scheure(n) 583
scheve 649
schiefelen 619, 627
schielokke 647, 649
schier 644
schiereggen 648
schiereggend 648
schiete 626
schieten 637
schinke 596
schobben 581, 600
schoddeken 564
schoefe(n) 627
schoeks 627, 653
schoemen 564, 619
schoerken 564
schoeve(n) 563, 585, 622, 627
schofelen 622
schoffelen 622, 627
schokscholderen 641
scholder 629
schommelen 559, 648
schompes 614
schop 639
schoppen 638
schöppen 579
schore(n) 555, 618
schorken 564
schossteen 646
schot 639
schotgen 564
schotjen 545, 564, 576, 585, 605, 616
schotken 564
schovelen 627
schrae 633
schraggelen 620, 622, 636
schranke 548
schree 632
schriedebeens 626
schrieden 625 - 626
schrienbeens 626
schrienen 563, 626
schrit 626, 633
schudde(n) 576, 642
schuddekoppen 642
schufele(n) 627
schuffelen 627
schuikete 641
schuiken 557, 564, 619, 641
schumele 559
schume(n) 619
schunen 619
schungel 612
schungelderi-je 612
schungeleg 629
schungelen 610 - 611, 619, 628 - 629
schup 639
schuppe(n) 638
schuppes 619
schure(n) 583
schuut 601
schuve 563, 585
seter 602
setesje 646
seupel 663
sibbereg 648
siepen 632

Register van Achterhoekse en Liemerse woorden uut "De Mens - C vervolg

- sikkebenen 626
 sikkedrefke(n) 617
 sipkes 648
 siplippe 648
 sjaksen 616
 sjanken 556
 sjansen 649
 sjas 614
 sjasken 613
 sjats 615
 sjekkeren 615
 sjezen 613
 sjiefken 613
 sjobbedrefken 617
 sjoeksjak 617
 sjoeksjakken 620
 sjokken 616 - 617
 sjokkeren 616
 sjoks 623
 sjokse(n) 616 - 617, 621 - 623
 sjokserd 623
 sjoksjak 617
 sjoksjakken 616
 sjökske 617
 sjouwe(n) 586, 589, 613, 623
 skadde 655
 skel 646
 skeure(n) 583
 skoeven 585
 skreggelen 564
 skrieden 625
 skrienen 626
 skuuden 576
 skunnelen 610
 skup 639
 skuppen 638
 slaag 566
 slaegelen 621
 slag 573, 575
 slakke 611
 slakkereg 620
 slakkere(n) 576, 620, 626
 slakkerend 620
 slaksen 622
 slamieten 595
 släöjen 624
 slaon 550, 555 - 556, 566,
 568 - 570, 572, 600, 616
 slaopereg 650
 slateren 551
 slecht 622
 slegelen 610
 sleiferen 627
 sleipe 589
 slentere(n) 610 - 611
 sleppen 586, 589, 622 -
 623
 sleujen 551, 586
 sleupe(n) 586, 627
 sleuren 610, 622
 slieferd 631
 sliefern 627, 630
 sliefken 630
 sliefkerd 631
 sliepen 630
 slieperen 630
 sliepersken 630
 sliepken 630
 sliepstarten 630, 635
 sliepstatjen 630
 sliepstatjen 630
 sliepsteren 630
 slieren 551 - 552
 slingeren 620
 slingerend 620
 sloepen 630
 sloepstarten 630
 sloeten 598
 sloeven 623
 sloffe (znw.) 628
 sloffe(n) 610, 621, 627
 slofhakke (znw.) 623
 slofhakken 622
 slofken 627
 slöppe(n) 586, 589, 622
 slöpperi-je 589
 sluchteren 622
 sluipe 630
 slujjen 551
 slujstro 551
 slungeleg 620
 slungelen 620
 slupe(n) 630, 631
 slute(n) 598
 sluupken 630
 smaaiken 622, 626
 smaaisken 626 - 627
 smaak 660
 smach 647
 smaer 566
 smak 574, 660
 smake(n) 659 - 660
 smakken 548 - 549, 613,
 623, 626
 smakkerd 551, 574
 smaksen 548, 624
 smakveute 626
 smeer 555, 566, 568
 smeren 615
 smiete(n) 561 - 562, 590
 smoegelen 619
 smoel 572, 575
 smoks 624
 smokse(n) 618, 621 - 624,
 631 - 632
 smokserd 631
 smuttereg 658
 snaaien 619
 snäöje 659
 sneeg 610, 615
 snekkersken 616
 sneu 647
 snieden 582
 snieder 614
 sniedereren 614
 sniedersgewieze 561
 sniejen 582
 snieke 615
 sniekerig 650
 snienn 582
 sni-je(n) 582
 snoete 575
 snotje (znw.) 619
 snötje (znw.) 619
 snotjen 619
 snotter 575
 snuffel 575
 snuffelen 648
 snujen 648
 snuut 572, 575
 sodemieter 555, 567, 615
 sodemieter 549
 sok 613
 sökkeldrefke(n) 616
 sökkeleg 622
 sökkele(n) 610, 616
 sökkelend 622
 somber 648
 spaaie(n) 623, 625
 spaans 626
 spalteren 640
 spankere 640
 späörn (znw.) 569
 spartele(n) 640
 spatsere(n) 608
 spatsiere 608

Register van Achterhoekse en Liemerse woorden uut "De Mens - C vervolg

- spattelen* 632
spee 648
spei 648
spelleke 650
spelonke 648
spetteren 632
spier-eugen 650
spieteg 648
spinnen 609
spinzen 649
spölkachteg 651
spolken 576, 649
spölken 647, 651
spölkereg 651
spörn 569
spraddek 634
spraddeken 634, 640
spraddekerd 634
spradden 640
spraakelen 598
springe(n) 634, 636
springewip 545
sprinkhaan 563
sprokkele(n) 598
sprökkele(n) 598
staaie 625
staarachteg 645
staarogen 645
stae 622
staeke(n) 578
staekeblind 647
staern 575
stafken 625
stake 607, 629
stakebeernd 628
stakereg 628
stalpen 632
stalpere(n) 624, 631 - 632
stampe(n) 623, 636, 640
stampvoeten 636
stampvoten 636
stand 626
stäökere 618
staon 554, 607
staondebeens 607
staonsvoots 607
stap 617, 632
stappen 625
stapelrecht 628
sta(r)t 616, 619
starthakke (znw.) 611
stathakken 609 - 610, 623

staveren 645
steernekieker 652
stekke 578
stekken 578, 601
stenderen 625
stetjenbol 609
steune(n) 555
steveg 610
stevelen 613
stevenen 610
stief 628, 645
stiefele(n) 610 - 611, 613, 615, 625
stiekem 650
stiep 607
stiepen 632
stiepere(n) 618, 620, 625, 628
stieselen 610, 625, 627
stiften 615
stikzeende 647
stinke(n) 658
stinkeri-je 658
stippelen 621
stippen 622, 630, 632
stoeke(n) 548 - 550, 590, 630, 634
stoel 562
stoempe 572
stoethaspelen 622
stoeven 615
stok 556, 575
stokdoof 655
stökkeren 621
stökkerig 628
stolperen 528, 548, 621
stom 651
stommelen 624
stompe(n) 572
stönnen 555
stool 562
stoppe(n) 596
stot 572
stote(n) 572, 590
stotjen 620, 627
stotjereg 621
stötte 572, 590
stottersken 630
stöttersken 629
strampaampelen 620
sträöje 551
straot 612

streupe 599
striebeernd 626
strieden 625
strieke(n) 552, 574, 581 - 582, 599, 613, 615, 618 - 619, 629
striekerd 573
striepen 569
strieps 567
striksem 616
strips 567
stroekele(n) 548
strompele(n) 620
strompeleg 621
stromphampelen 620, 622
strompstrampken 620
stronksen 624
stront 626, 629
stroompstraampen 620
strotte 594
struine(n) 611, 619, 623, 629
strukele(n) 548
strunkebraojer 612
stuiteren 553
stunteleg 621
stutjereg 621
stutte(n) 555, 620 - 621
stuver 629
sullen 587
sukkele 610
sukkelig 650
sukkeltjen 610

T
tabberd 567
tabernakel 567
talholt 576
taosken 589
tarnen 568
tas 663
te 549
tebarsten 614
tegoe 595
tengen 577
terug(ge) 560
teruggeschikken 585
teruggespringen 630
teruggevlegen 630
teumelen 553
teusken 589
tiejen 546, 557
tien(e) 626

Register van Achterhoekse en Liemerse woorden uut "De Mens - C vervolg

- ti-jen* 546
tik 573
tikken 600
timmeren 569
tippelen 627
tippen 632
toddelen 586
todden 586, 589 - 590, 594, 609, 615
todderd 587
toddevos 587
toedoon 598
toekniepen 645
toeknippen 645
toeleggen 587
toeslaon 598
toeten 654
token 647
tokes 567
tolle(n) 553
tommelen 553, 621
too 550
toobasken 598
toodoon 598
tooflansen 591
tooflatsen 591
toofleren 591
toogooien 591, 645
toohangen 606
tookabaatsen 598
tookwatsen 587
tooleggen 587
toolusteren 654
toopleren 591
tooslaon 598
toosmieten 598
toostötten 549
tootakelen 568
tootasken 593
tootraeden 609, 625
toozetten 587
topken 590
torren 613, 616
to(r)sen 589
to(r)skan 589
touwen 615
traampelen 636
trad 557, 609, 617, 625, 632, 639
trae 632
traeden 608, 618, 625
traej 625, 632, 639
traeje(n) 625, 629, 636, 638
traempelen 636
traenn 608, 636, 638
tramp 639
trampe(n) 636, 638
trampele(n) 636
trap 639
trappe(n) 636, 638
trappelen 636
tred 632
tree 632
treffe 591
trek 577
trekke(n) 545, 568 - 569, 577, 583, 586, 616
trekkebenen 628
trepelen 617, 626, 636
treureg 648
trippelen 617, 627
troeven 566, 570
tuffen 622
tuiere(n) 551
tuiteleg 607, 621
tuitelen 547, 607
tuize(n) 551
tujen 577
tuksen 634
tulen 553
tumele 553
tummeleg 621
tunteleg 607, 621
tuntelen 547
tuntelerd 608
turen 645
tussenuut 557, 615
tuterd 575
tuut 652
twee 626
- U**
- ulk* 655 - 656, 658
ulke 601
ulken 658
ulke(n)doof 656
ulleke 601
umarmen 599
umdale 546
umhoog 554
umlaeg 546
ummebugen 584
ummedale 546
- ummedraaien* 552
um(me)draejen 552
ummedrejen 552
ummekeren 552
ummekeugelen 547
ummekieken 644
ummeneer 546, 550
ummetommelen 547
ummetuntelen 547
ummevatten 599
ummevolen 603
umneer 546, 550
umneerten 546
umspanne(n) 599
umtuitelen 547
umvamen 599
umvatte(n) 599
understebaove(n) 547, 550, 599
understeboven 547
uul 652
uudrukke(n) 602
uutparsen 602
uutperse(n) 602
uutrit 616
uutroetse 552
uutschampe(n) 552
uutvringe(n) 602
uutwaswater 660
uutwringe(n) 602
- V**
- vaensteren* 616
vaezele 570
valle(n) 547 - 549
vandeur 615 - 616
vange(n) 591
vaol 603
vaole 603
varken 652
varkensbeer 649
varkensvoer 659
vars 567
varsseveld 653
vatte(n) 562, 569, 591, 593 - 594
vech 556
vechte(n) 555
vechtersbaas 556
vechtersbaos 556
vechtjanus 556
vech(t)jas 556

Register van Achterhoekse en Liemerse woorden uut "De Mens - C vervolg

veenn 559
vengere 591
veraltereerd 651
veralterierd 651
verandeleerd 651
verbergen 596
verbeuren 588
verdoeken 596 - 597
verdreteg 648
verdrieteg 648
verdunk 660
verdwale(n) 633
verfroemele(n) 604
verfrommelen 604
verfrosselen 604
vergank 545
vergapen 651
verglienn 586
verkammezäöle(n) 555, 568, 571
verknoefele(n) 604
verknoffelen 604
verknötteren 604
verkope(n) 567, 574, 639
ve(r)lezen 547, 558
ve(r)lieze(n) 558
verloop 616
verloorne 558
verplaatse(n) 585
verplaatse 585
verre 625
verschatjen 586
verslaon 557
verslöpjen 586
versmieten 587
verspöllen 558
verstökken 585
verstand 569
verstoppe(n) 596
verstoppele 596
vertodden 585 - 586, 590
vertraeden 610, 633
verwezen 652
verwonderd 651
verzäölen 571
verzette(n) 585
verzollen 571
vessetesje 646
ves(t)jen 568
vestjestesken 646
vestzeksken 646
vetpötjen 646
veulen 662

veulend 663
veur (znw.) 614, 652
veuraover 549
veuraovergaon 629
veuraoverkukelen 549
veuraoverpleren 549
veuraoverscheten 549
veuraoversmakken 549
veuraoversodemietere 549
veuraoverstoeken 549
viende 559
vieren 571
vinde(n) 559
vindn 559
vinn 559
vinnen 559
vlaegelen 624
vlakke 549
vlechte(n) 615 - 616
vlechteren 618
vlegen 594, 619
vliegen 556, 615
vliejen 587
vli-jen 587
vlikken 587
vlog 619, 634
vod 567
voddek 627
voddekerd 627
voes 569, 592
voest 556
voet 562, 622
voggelerd 583
voggelen 583, 621
voggen 583
voggerd 583
vol 603
vol (bijw.) 614, 626
vole (znw.) 603
vole(n) 603
volgend 647
volle 603
vom 574
vool 603
voor 586
voot 608, 622, 626
vorken 618
vörken 618
vo(r)t 557
vossenstat 570
votgriepen 595
votkommen 615

vottodden 590
vottunen 615
vouw 603, 605
vouwe 603
vräöten 601
vreuten 579 - 580, 601
vriej 570
vrievie(n) 581
vriggelen 640
vrömd 648
vrute(n) 579 - 580, 640
vule(n) 662
vulend 663
vuur (znw.) 614
vuus 569

W

waadjen 631
waaie(n) 631
waann 631
waden 631
waeg 556
waek(e) 646
waer 612
waerpaol 563
waeze(n) 614, 619, 633
waggele(n) 620
waggeleg 621
waggelend 621
wames 566 - 567
wammel 573
wammele(n) 574
wammes 567, 573
wammese(n) 574
wandelen 610
wankelen 620
waogen 650
wappere(n) 572, 576
wapse 574
ward 652
warken 565 - 566
warm 571
wassen 568
wat 567, 571
water 569, 584, 652
watjekou 573, 575
watjerd 575
wats 573
wedde 615
weer 560, 611, 619
weerd 646
weerum(me) 560

Register van Achterhoekse en Liemerse woorden uit "De Mens - C vervolg

- weg (bijw.) 556 - 557
weg (znw.) 633
wegbazuize 557
wegbösselen 616
wegbuize 557
wegdoeken 554, 635
wegduke(n) 554
wegflickere 591
wegfosselen 596
weggraaien 595
wegfroemele 597
weggriep(e)n 595
wegkiepere(n) 591
wegklaeve 591
wegkommen 615
wegkremeren 611
wegkuten 615
wegmaken 558
wegmoffelen 597
wegniefelen 597
wegnoffelen 597
wegpikke(n) 595
wegratsen 595
wegritsen 595
wegrotsen 595
wegschiefelen 628
wegschoeven 631
wegschufferen 628
wegsliepen 631
wegsnieke 616
wegstoppen 596
wegtodden 590, 594
wekke 646
wemmelen 553
werreg 545
weule 647
weulen 580
wezel 652
wiebele(n) 563
wied 625
wied(e)beens 626
wieme 646 647
wiemele(n) 553, 563
wiemen 646
wiemes 573
wier 545, 560
wierreg 545
wieren 580
wierpaol 545
wieter 609
wiggelen 577
wikse(n) 569, 574
wilhelmus 569
wille (ww.) 561
wimme 646
win 573
wind 569, 612
winke 576
wipken 563
wipkeren 563
wippe(n) 563
wipscheenken 634
wipstart 545
wisken 571
wiskerd 574
woelen 580
woepere 563
woestijnreiziger 626
woggelen 620
wonder 651
wonderlek 651
wopken 634
worde(n) 558
wörgelen 640
wörmelen 607
wreuten 579 - 580, 601
wriggele 577
wrikke(n) 577
wrute(n) 579 - 580
wuistere 576
wuiven 576
wule(n) 580
wupken 563, 634
wuppen 563
wuve(n) 576
- Z**
zakken 562
zaol 567
zäölen 589
zeen 568, 644
zeilen 620
zelhem 559
zette(n) 561 - 562, 587, 599, 625
zeuken 558, 562, 569
zeulen 589
zich 545, 547, 556, 561 - 562, 569 - 570, 579, 581 - 582, 587, 594, 601, 607, 610, 614 - 615, 633, 651
zicht 644
zied 557
ziegerd 573
zieleg 648
zien 644, 651 - 652
ziften 647
zik 561, 569 - 570, 589, 607, 614
zobbedrefken 617
zitte(n) 561 562, 563, 569, 614, 637
zobbegen 619
zobbeken 616, 627
zobbekerd 627
zobben 616
zodjen 632
zodken 632
zoer 647
zoesen 569
zogge 647
zok 607, 609, 616
zökken 616
zowat 548
zuke(n) 558, 598
zun 571
zundeg 647
zuneg 647, 653
zuwwelen 585, 622
zwaai(e)n 576
zwabbere 620
zwaejen 576
zwaevelen 621
zweggelen 620 - 621
zwalke(n) 620, 633
zwalkerig 620
zwaoje 576
zwarve(n) 633
zwattere 620
zwiebeleleg 607
zwiebele(n) 607, 621
zwiemelen 607
zwiemslagen 621
zwil 655 - 656
zwoek 577, 590
zwoek 545
zwoksen 545
zwoëmmereg 645
zwoong 576
zwoonk 576
zwoülen 621

BIELAOG 1

ANVULLENDE LIESTE VAN DIALECTLITERATUUR, IN 'T WALD OP-ENOMMEN

Disse lieste is 'n aanvulling op de "Lieste van dialectliteratuur" uut De mens en de weerd-B, blz. 407-413, op de "Anvullende lieste van dialectliteratuur, in 't WALD op-enommen" uut De mens-A, blz. 249 en op de "Anvullende lieste van dialectliteratuur in 't WALD op-enommen" uut De mens-B, blz. 534.

- Heuvel VII N Acht 1905-1906
Heuvel, H.W. *Aantekeningen 1904-1905* (handschrift; part. bezit).
- Loman 2 Vars 1883
LOMAN, H. *Met den pleziertrein* (handschrift Staring Instituut 1883).
- Ottenhof 1 Zev ca 1960
OTTENHOF, HUMPHREY *Braa boerenindoverhaal* (Westervoort 1999).
- Schaars 2 Zut 1999
SCHAARS, LEX "Zutphens, Zutphenezen, Zutphenaren", in: Joep Kruijssen en Nicoline van der Sijs (red.) *Honderd jaar stadstaal* (Amsterdam/Antwerpen 1999).
- Van Velzen 6 Gaa veur 1974
VELZEN, HERMAN VAN *De wasvrouw* (Enschede 1997).
- Van Velzen 7 Gaa veur 1974
VELZEN, HERMAN VAN *Um 't bezit* (Enschede 1998).
- Van Velzen 8 Gaa veur 1974
VELZEN, HERMAN VAN *Boerenbloed* (Enschede 2000).
- Van Velzen 9 Gaa veur 1974
VELZEN, HERMAN VAN *Jan Meezenbrink* (Enschede 1999).
- D. Wildrik 1 Ruu 1837
WILDRIK, D. *Ruurloosch marktpreutjen* (handschrift Staring Instituut 1837).
- J.A.G. Wildrik 1 Ruu 1833
WILDRIK, J.A.G. *Gesprek tusschen een boer en boerin* (handschrift Staring Instituut 1833).

NEDERLANDSTALIGE INHOUDSOPGAVE VAN DE HOOFDSTUKKEN

BEWEGINGEN EN HOUDINGEN VAN EEN MENS		- iemand die graag vecht	556
		komen	556
		weg	556
		- weggaan , vertrekken	557
		ontsnappen	557
		verliezen	558
		kwijt	558
		zoeken	558
		- slecht zoeken, met zijn neus kijken	559
		- overal zoeken om iets (terug) te krijgen	559
		- al zoekende overhoop halen	559
		vinden	559
		terug	560
HOOFDSTUK 1 BEWEGINGEN EN HOUDINGEN DIE HET HELE LICHAAM BETREFFEN		HOOFDSTUK 2 BEWEGINGEN EN HOUDINGEN DIE DE ROMP (EN BENEN) BETREFFEN	
bewegen	545	zitten	561
- zich bewegen	545	- op zijn achterste zitten	561
- kind dat veel beweegt	545	- (op een stoel) gaan zitten	561
- in beweging komen	545	- (aan tafel) gaan zitten	561
gaan , zich voortbewegen	546	- uitnodiging om te gaan zitten	561
- naar beneden	546	- niet stil kunnen zitten	563
vallen	547	wippen (op een stoel)	563
- naar beneden vallen	547	schuiven (op een stoel)	563
- omvallen	547	opschuiven	564
- op de grond vallen	547	HOOFDSTUK 3 BEWEGINGEN EN HOUDINGEN DIE ARMEN EN HANDEN BETREFFEN	
- struikelen	548	linkshandig	565
- afvallen van (iets)	548	- iemand die linkshandig is	565
- (hard) (neer)vallen	548	- werken met de linkerhand	565
- (hard) voorovervallen	549	slaan	566
- op de grond (vallen)	549	- hoeveelheid slaag/(harde) klappen	566
- (door zwaarte) snel (naar beneden) vallen	550	- slaat /klappen die iemand in één keer krijgt/geeft	566
- (in het water) vallen	550	- slaag geven	568
- met een zeker geluid vallen	550	- (iemand) slaan, slaag geven	568
- (iets) laten vallen	550	- slaag krijgen	569
- (hooi, stro e.d.) laten vallen door achteloosheid (en daardoor de grond bevuild)	551	- slaag gekregen hebben	569
glijden	551	- hard slaan	569
(weg)glijden	552	- uitdrukkingen voor heel hard slaan	569
liggen	552	- van zich af slaan	569
- laten liggen	552	- snel overgaan tot slaan	569
(zich) omdraaien	552	- elkaar slaan	569
ronddraaien	552	- elkaar heel hard slaan	570
krioelen	553	- andere vormen van slaan	570
(zich) rondwentelen, (zich) ronddraaien	553		
bukken	553		
- (plotseling) bukken o.a. om bescherming te zoeken	553		
leunen	554		
steunen	555		
- ondersteunen	555		
tegenhouden	555		
vechten	555		
- met elkaar vechten	556		
- beginnen te vechten	556		
- ruzie hebben	556		
- vriendschappelijke manieren van vechten	556		

Nederlandstalige inhoudsopgave van de hoofdstukken

- (pak) voor de blote billen	570	- zich vertillen	588
- (een pak) voor de blote billen krijgen	571	dragen	589
- (een kind) op de blote billen slaan	571	- met moeite dragen	589
- waarschuwing voordat geslagen wordt	571	- (met moeite) meeslepen, meenemen	589
- (iemand) om zijn oren slaan	571	- (met moeite) wegslepen, wegsjouwen	590
- (iemand) in zijn gezicht /op zijn		stoten	590
mond/ogen slaan	572	gooien , smijten	590
- uitdrukkingen met andere		- hard weggooien	591
werkwoorden dan slaan/houwen	572	- hard neergooien	591
- elkaar in het gezicht slaan	572	vangen	591
- met de vuist slaan	572	raken	591
- slag (met de vuist)	572	overhandigen , aanreiken	592
- klap	573	reiken naar	592
- een klap krijgen	574	nemen , pakken	593
- (iemand) een klap geven	574	grijpen	594
- klap in het gezicht/op zijn mond/ogen	575	- (iemand) bij de strot grijpen	594
- draai om de oren	575	- (iemand) bij zijn kraag/lurven pakken	594
- stok (om mee te slaan)	575	weggrijpen	595
zwaaien	576	krijgen , ontvangen	595
wuiven	576	inschenken	595
schudden	576	opbergen	596
rukken	577	verbergen, verstoppen	596
- ruk	577	(een fles) openen	597
wrikken	577	(een deur) openen	597
prikken	577	(een deur) sluiten	597
steken	578	(een deur) hard dichtslaan	598
scheppen	579	sprokkelen	598
graven	579	omvamen	599
wroeten	579	plukken	599
woelen	580	overhoop halen	599
roeren	580		
strijken	581	HOOFDSTUK 4 BEWEGINGEN EN	
wrijven	581	HOUDINGEN DIE HANDEN EN VINGERS	
aaien	582	BETREFFEN	
snijden	582		
scheuren	583	kloppen	600
- scheur	583	krabben	600
buigen	583	kietelen	600
drukken	584	(in zijn neus) peuteren	601
onder water drukken	584	knijpen	602
duwen	584	uitpersen	602
- proppen	585	uitwringen	602
verzetten	585	opvouwen	603
schuiven	585	- vouw	603
trekken	586	in elkaar frommelen	604
slepen	586	- verkreukelen	604
zetten	587	- kreukelen	604
leggen	587	kreuk	605
- neerleggen	587	friemelen	605
van de grond opnemen, oprapen	587	ophangen	606
opbeuren , optillen	588		

HOOFDSTUK 5 BEWEGINGEN EN HOUDINGEN DIE BENEN EN VOETEN BETREFFEN

staan	607	- door wild lopen (een gewas) plat-treden	624
- staande	607	met veel lawaai lopen	624
- met moeite gaan staan	607	- zó lopen, dat er wat geluid ontstaat	624
- onvast op zijn benen staan	607	met grote stappen (snel) lopen	625
- onvast op zijn benen (staand)	607	wijdbeens lopen	626
lopen	608	met de voeten naar buiten lopen	626
- te voet /lopend (gaan)	608	trippelen	627
- heen en weer lopen	609	met armen en/of benen zwaaien	627
- gaan lopen	609	tijdens het lopen	627
- omverlopen	609	schuifelen	628
- in zekere richting lopen	609	stijf/ houterig lopen	628
- vooruitlopen	609	- kaarsrecht lopen	628
- achter iemand anders aanlopen	609	- verwaand/trots/deftig lopen	629
- in een groep of in groepen lopen	609	- lopen als	629
- (flink) doorlopen	610	met gebogen hoofd lopen	629
- op blote voeten lopen	610	onregelmatig lopen	629
op zijn gemak lopen	610	dringen	630
- op zijn gemak aan komen lopen	611	achteruitdeinzen	630
- langzaam lopen	611	sluipen	630
- langzaam achteraan komen lopen	611	door water lopen	631
(rond)slenteren	611	- wild door water/modder lopen	631
rennen	612	- met veel gespetter door water lopen	632
- lopen als een	614	- met moeite door water lopen	632
- lopen alsof	614	- (voorzichtig) op de tenen door water lopen	632
- andere (werk)woorden waarbij het aspect hard/snel lopen een rol speelt	614	- door sneeuw lopen die aan het dooien is	632
- er snel vandoorgaan, ontsnappen	615	stap	632
- vlug lopen	616	dwalen	633
- (tamelijk) haastig lopen	616	verdwalen	633
- op een sukkeltrafje (lopen)	616	- verdwaald zijn	633
- zich haasten met lopen	617	springen	634
- harder gaan lopen	617	- een sprong nemen	634
ijsberen	617	huppelen	634
driftig lopen	618	kruipen	634
- druk heen en weer lopen	618	klimmen	635
- andere werkwoorden waarbij het aspect druk heen en weer lopen een rol speelt	619	trappelen	636
(rond)lopen met kwade bedoelingen,	619	knielen	637
verdacht (rond)lopen	619	- knielen (in de katholieke kerk)	637
slingerend lopen	620	hurken	637
onzeker , stutelig lopen	621	- gehurkt zitten	638
met moeite lopen	621	- gehurkt	638
- moeilijk lopen i.v.m. leeftijd en/of lichamelijke omstandigheden	622	schoppen	638
- vermoeid lopen	623	schop	639
zonder nadenken wild lopen	623	(op)halen	639
		brengen	639

Nederlandstalige inhoudsopgave van de hoofdstukken

HOOFDSTUK 6 BEWEGINGEN EN HOUDINGEN DIE ARMEN EN BENEN BETREFFEN		met verwondering kijken	652
		- staan te kijken als een	652
		- staan te kijken als	652
		- staan te kijken of	652
		andere manieren van kijken	652
spartelen	640		
- in het water spartelen (gezegd van kinderen)	640		
stampen	640		
HOOFDSTUK 7 BEWEGINGEN DIE DELEN VAN DE ROMP BETREFFEN		HOOFDSTUK 10 HOREN	
(zijn schouders) ophalen	641	horen	654
heupwiegen	641	luisteren	654
		doof	654
		- zo doof als	655
		- stokdoof	655
		hardhorig	656
		Oost-Indisch doof	656
		doofstom	656
HOOFDSTUK 8 BEWEGINGEN EN HOUDINGEN DIE (DELEN VAN) HET HOOFD BETREFFEN		HOOFDSTUK 11 RUIKEN	
(ja) knikken	642	ruiken	657
- nee schudden	642	reuk	657
		- goed kunnen ruiken	657
WERKEN VAN DE ZINTUIGEN		stinken	658
		- stinken als een	658
HOOFDSTUK 9 ZIEN		HOOFDSTUK 12 PROEVEN	
kijken, zien	644	proeven	659
knipogen	645	smaken	659
staren	645	- slecht smaken (gezegd van eetbare zaken)	659
scheel kijken	645	- eten dat nergens naar smaakt	659
bijziend	647	- slecht smaken (gezegd van drinken)	660
blind	647	smaak	660
- zo blind als	647	- kraak noch smaak	660
begerig kijken	647	- flauw (gezegd van eten)	661
sip kijken	647		
- iemand die beteuterd kijkt	648	HOOFDSTUK 13 VOELEN	
nieuwsgierig kijken	648	voelen	662
lokkend kijken	649	gevoel	662
afgunstig kijken	649	gevoelig	662
stiekem kijken	649	gevoelloos	663
- stiekem kijken naar	650	op de tast	663
slaperig kijken	650		
dom kijken	650		
onverschillig kijken	651		
verbaasd kijken	651		

INHOLD

inleiding	V	weg	556
namen metwarkers	VI	- tiejen (= weggaon)	557
BEWAEGINGEN EN HOLDINGEN VAN 'N MENS		vot können kommen	557
HOOFDSTUK 1 BEWAEGINGEN EN HOLDINGEN DEE 'T HELE LICHAAM ANGAOT		verliezen	558
bewaegen	545	kwiet	558
- zich reuren (= zich bewaegen)	545	zuken	558
- roddek (= kind wat völle bewaegt)	545	- slecht zuken	559
- in bewaeging kommen	545	- aoveral zuken um wat (weerum) te kriegen	559
gaon	546	- plonderen (= zukende aoverhoop halen)	559
- naor onderen	546	vinden	559
vallen	547	weer	560
- keukelen	547	HOOFDSTUK 2 BEWAEGINGEN EN HOLDINGEN DEE DEN ROMP (EN BENE) ANGAOT	
- umtuitelen (= umvallen)	547	zitten	561
- van de bene vallen (= op de grond vallen)	547	- op 't ende zitten	561
- strukelen	548	- zich zetten (= gaon zitten)	561
- aftuitelen van (iets) (= afvallen van iets)	548	- anschoeven (= an taofel gaon zitten)	561
- pleren (= hard vallen)	548	- uutneudeging um te gaon zitten	562
- veuraoverscheten (= hard veuraovervallen)	549	- gin zit in de kont hebben	563
- op de grond vallen	549	wippen (op 'n stoel)	563
- naor onderen donderen (= hard naor onderen vallen)	550	schoeven (op 'n stoel)	564
- ploemzen (= in het water vallen)	550	opschoeven	564
- met wat geluud vallen	550	HOOFDSTUK 3 BEWAEGINGEN EN HOLDINGEN DEE ARME EN HANDE ANGAOT	
- rijzen (= laoten vallen)	550	links	565
- tuizen	551	- linkerpoet	565
gli-jen (= naor onderen zakken)	551	- aover de hand warken (= warken met de linkerhand)	565
glieden (= wegglieden)	552	slaon	566
liggen	552	- pak (slaag)	566
- laoten liggen	552	- slaag	567
umdraejen	552	- aan de pens kommen (= slaag geven)	568
ronddraejen	552	- aftugen	568
krioelen	553	- der van langs kriegen (= slaag kriegen)	569
rollen (= ronddraejen)	553	- langen haver ehad hebben (= slaag ekregen hebben)	569
bukken	553	- hiese (= hard slaan)	569
- doeken	553	- uutdrukkingen veur heel hard slaon	569
lönnen	554	- van zich af paere (= van zich af slaon)	569
stutten	555	- de hande los hebben zitten (= gauw aovergaon tut slaon)	569
- onder den arm holden	555	- zich houwen (= mekare slaon)	569
meuten (= tegenholden)	555	- mekare heel hard slaon	570
vechten	555	- andere meneren van slaon	570
- zich houwen (= met mekare vechten)	556	- (pak) veur de konte	570
- op de voest gaon (= beginnen te vechten)	556	- der wat achterveur kriegen	571
- 't an de stok hebben met (= ruzie hebben met)	556	- ('n kind) de bokse verzollen	571
- froeselen	556	- waarschouwing veur 'n pak veur de konte	571
- vechtersbaas	556		
kommen	556		

inhold vervolg

- um de oren slaon	571	- neerflatsen (= hard neergooien)	591
- in 't gezichte /op de bek/ogen slaon	572	vangen	591
- uitdrukkingen met andere		raken	591
- warkweurde as slaon/houwen	572	angeven	592
- zich an de snuut slaon (= mekare in 't gezichte slaon)	572	reiken (naor)	592
- stompen (= met den voest slaon)	572	nemmen , pakken	593
- stomp	572	griepen	594
- klap	573	- bi-j de strotte griepen	594
- 'n klap kriegen	574	- bi-j de kladden griepen/kriegen	594
- 'n klap geven	574	weggriepen	595
- klap in 't gezichte/op de bek/ogen	575	kriegen	595
- draej um de oren	575	ingieten	595
stok (um met te slaon)	575	opbargen	596
zwaaien I	576	verstoppen	596
zwaaien II	576	('n flesse) losmaken	597
schudden	576	('n deure) lösdooon	597
trekken I (= rukken)	577	('n deure) dichtedooon	597
- ruk	577	('n deure) dichtslaon	598
wrikken	577	sprokkelen	598
porren	577	umvamen	599
stekken	578	plukken	599
scheppen	579	op den kop zetten	599
graven	579		
vruten	579	HOOFDSTUK 4 BEWAEGINGEN EN HOLDINGEN DEE HANDE EN VINGERS ANGAOT	
kroelen	580		
reuren	580	kloppen	600
strieken	581	krabben	600
vrieven	581	kietelen	600
aaen	582	kniepen I	601
snieden	582	kniepen II	602
scheuren	583	uutpersen	602
- scheure	583	uutvringen	602
bugen	583	opvolen	603
drukken I	584	- vole	603
onder water drukken	584	in mekare frommelen	604
douwen	584	- verfrommelen	604
- pramen	585	- knoefele	604
verzetten	585	knoffel	605
schoeven	585	friemelen	605
trekken II	586	ophangen	606
sleppen	586		
zetten	587		
leggen	587	HOOFDSTUK 5 BEWAEGINGEN EN HOLDINGEN DEE BENE EN VEUTE ANGAOT	
- daleleggen	587		
oprapen	587	staon	607
opbeuren	588	- staonde	607
- zich verbeuren	588	- opkommen (= met meujte gaon staon)	607
dragen	589	- staon te tuitelen (op de been)	607
- sjouwen (= met meujte dragen)	589	- tuiteleg (op de been)	607
- mettodden (= met meujte met-nemmen)	589	lopen	608
- vottodden (= met meujte) weg-sleppen)	590	- te vote (gaon)	608
stoten	590	- lopen te duisteren (= hen en weer lopen)	609
gooien , smieten	590	- de bene onder 't gat nemmen (= gaon lopen)	609
- wegkieperen (= hard weggooien)	591		

inhold vervolg

- van de zök lope	609	- lopen as	629
- in 'n bepaolde richting lopen	609	doeken II (= met 't heufd veuraover	
- angaon (= veuruutlopen)	609	lopen)	629
- andoksen achter 'n ander (= achter		stöttersken (= onregelmaotig lopen)	629
'n ander anlopen)	609	drukken II (= dringen)	630
- drobbelen (= in 'n groep of in groepen		achteruutvlegen (= gauw naor achte-	
lopen)	609	ren gaon)	630
- stevenen (= good deurlopen)	610	slupen	630
- pladdeken (= op blote veute lopen)	610	baaien (= deur water lopen)	631
kuieren (= rösteg lopen)	610	- smoksen (= onbenulleg deur water/	
- an kommen köttelen (= rösteg an		modder lopen)	631
kommen lopen)	611	- plompsen	632
- langzaam lopen	611	- baggeren	632
- langzaam achteran kommen lopen	611	- stippen (= veurzichtig op de tene	
gengelen (= rondslechteren)	611	deur water lopen)	632
rennen	612	- palsken (= deur snee lopen dee an	
- lopen as 'n	614	't deujen is)	632
- lopen asof	614	trad	632
- andere (wark)weurde woorbie 't		dwalen	633
aspect hardlopen 'n rolle spölt	614	de weg kwiet worden (= verdwalen)	633
- maken da'j wegkomt (= der gauw		- de weg kwiet waezen	633
vandeurgaon)	615	springen	634
- ketse (= vlug lopen)	616	- 'n vlog nemmen (= 'n sprong nemmen)	634
- zobben (= tamelek häösteg lopen)	616	huppelen	634
- op 'n sökkeldrefken (lopen)	616	kroepen	634
- anlopen (= zich häösten met lopen)	617	klimmen	635
- der 'n trad bie op zetten (= harder		stampen	636
gaon lopen)	617	op de knene gaon	637
iesberen	617	- knielen (in de katholieke karke)	637
foddeken (= driftig lopen)	618	op de hoeke gaon zitten	637
- bizzen (= drok hen en weer lopen)	618	- op de hoeke zitten	638
- andere warkweurde woorbie 't aspect		- op de hoeke	638
drok hen en weer lopen 'n rolle spölt	619	schuppen	638
schumen (= verdacht (rond)lopen)	619	schup	639
slakkeren (= slingerend lopen)	620	halen	639
waggelen (= onzeker , stunteleg lopen)	620	brengen	639
sjoksen (= met meujte lopen)	621		
- slecht uut de veute können kommen	622	HOOFDSTUK 6 BEWAEGINGEN EN	
- slofhakken (= vermeujd lopen)	622	HOLDINGEN DEE ARME EN BENE	
smoksen (= onbenulleg lopen zonder		ANGAOT	
naodenken)	623		
- släöjen (= deur onbenulleg lopen		spartelen	640
(een gewas) kapotmaken)	624	- poetjepaddelen	640
bateren (= met völle kabaal lopen)	624	stampen	640
- stommelen	624		
wied deurtraeden (= met groten trad		HOOFDSTUK 7 BEWAEGINGEN DEE	
lopen)	625	DELEN VAN DEN ROMP ANGAOT	
schrienen (= wiedbeens lopen)	626		
plarken		(de scholders) optrekken	641
(= met de veute naor buten lopen)	626	(met 't gat) schuiken	641
trippelen	627		
maaiken (= met arme en/of bene		HOOFDSTUK 8 BEWAEGINGEN EN	
zwaaien bie 't lopen)	627	HOLDINGEN DEE (DELEN VAN) 'T HEUFD	
schufelen	627	ANGAOT	
stiepere (= stief/ höltereg lopen)	628		
- stapelrecht gaon (= keersrecht lopen)	628	knikken	642
- strieken (= verwaand/defteg lopen)	629	- schudden met de kop (van nee)	642

inhold vervolg

WARKEN VAN DE ZINTUGEN	Oost-Indisch doof	656	
	doofstom	656	
HOOFDSTUK 9 ZIEN	HOOFDSTUK 11 ROEKEN		
kieken, zien	644	roeken	657
knipogen	645	rökke	657
eenstareg kieken (= staren)	645	- 'n goeie neuze hebben	657
schael kieken	645	stinken	658
stikzeende (= biezeende)	647	- stinken as 'n	658
blind	647		
- zo blind as	647	HOOFDSTUK 12 PRUVEN	
gunzen I (= begereg kieken)	647	pruven	659
betouterd kieken	647	smaken	659
- siplippe	648	- nergens naor smaken	659
snuffelen (= niejsgierig kieken)	648	- varkensvoer (= etten wat nergens	
lonken (= lokkend kieken)	649	naor smaakt)	659
gunzen II (= afgunsteg kieken)	649	- naor uutwaswater smaken (= slecht	
loeren (= stiekem kieken)	649	smaken)	660
- beloeren	650	smaak	660
spier-eugen (= slaopereg kieken)	650	- gin kraak of smaak	660
dom kieken	650	- flauw (ezegd van etten)	661
veur aevenvölle kieken (= onverschil-		HOOFDSTUK 13 VEULEN	
leg kieken)	651	veulen	662
verwonderd kieken	651	gevuul	662
gapen (= met verwondering kieken)	651	gevuleg	662
- staon te kieken as 'n	652	gevuulloos	663
- staon te kieken as	652	op den tas	663
- staon te kieken of	652		
andere maneren van kieken	652		
HOOFDSTUK 10 HEUREN			
heuren	654		
luusteren	654		
doof	654	register	664
- zo doof as 'n	655	bielaoge 1	680
- stokdoof	655	Nederlandstalige inhoudsopgave	681
hardheureg	656	inhold	685

*A'j 'n bepaold woord neet vinden könt,
a'j fouten vindt of a'j bepaolde wensen aover 't WALD hebt,*

- schrief dan an:

Staring Instituut

Grutstraat 31

7001 BW DOETINCHEM

- bel op: 0314-33 28 31

- fax: 0314-36 33 87

- of e-mail: info@staringinstituut.nl

Veur dee metwarking bu'w heel arg dankbaar